GBPiZS

GŁÓWNA BIBLIOTEKA PRACY I ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

BIBLIOGRAFIE

(52)

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

II półrocze 1994 – 1995

(literatura polska i obca w wyborze)

Warszawa 1995

GBPiZS
Główna Biblioteka
Pracy i Zabezpieczenia
Społecznego
0040623

GŁÓWNA BIBLIOTEKA PRACY I ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

II półrocze 1994—1995

(literatura polska i obca w wyborze)

Opracowała: Alina Kulesza

Warszawa 1995

D.235/96

GŁÓWNA BIBLIOTEKA PRACY I ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

00-496 Warszawa
ul. Nowy Świat 11/13
Tel./fax 629-96-33
621-71-34

Syg. 38441
Inw. 40623

Główna Biblioteka Pracy i Zabezp. Społ. w Warszawie

20.09.96.

Social Security
1994 — 1995
(Selected Polish and Foreign Literature)

Praca dofinansowana ze środków
Komitetu Badań Naukowych

bibliogr. specj.
ubezpieczn. społ.

Druk: ZWP MPiPS. Zam. 364/96. Nakł. 200 egz.

SPIS TREŚCI

Przedmowa VII
Wykaz tytułów czasopism i ich skrótów IX
Objaśnienia skrótów nazw instytucji wydawniczych XII
Wykaz skrótów XIII
Wykaz symboli XIII

CZĘŚĆ I

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE W POLSCE

I. TEORETYCZNE PROBLEMY UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH ... 1

II. ORGANIZACJA I FINANSOWANIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 2
1. Umowy rządowe międzynarodowe, bilateralne 2
2. Działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych 5
3. Finansowanie ubezpieczeń społecznych 6
4. Obowiązki zakładu pracy 11
5. Kontrola wypłaty świadczeń 13

III. ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 14
1. Zaopatrzenie emerytalno-rentowe 14
a. Podstawowy system 14
b. Odrębne systemy emerytalno-rentowe 24
c. Emerytura a praca 27
2. Zasiłki chorobowe i opiekuńcze 29
3. Zasiłki macierzyńskie i wychowawcze 34
4. Zasiłki rodzinne 34
5. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych 38
6. Świadczenia z tytułu bezrobocia 42

IV. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE GRUP POZAPRACOWNICZYCH 44

V. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE ROLNIKÓW 50

VI. KIERUNKI ZMIAN SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH .. 52

CZĘŚĆ II

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE NA ŚWIECIE

I. ZAGADNIENIA OGÓLNE 75

II. PRAWO UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 85
1. Problemy ustawodawstwa socjalnego 85
2. Rola instytucji międzynarodowych 97

III .ORGANIZACJA I FINANSOWANIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 97

IV. ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH 128
1. System emerytalno-rentowy 128
a. Granica wieku emerytalnego 128
b. Świadczenia emerytalno-rentowe 137
c. Emerytura a praca 151
2. Świadczenia chorobowe i macierzyńskie 151
3. Świadczenia rodzinne 159
4. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych 163
5. Świadczenia z tytułu bezrobocia 166

V. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE ROLNIKÓW 171

VI. ROZWIĄZANIA UZUPEŁNIAJĄCE 173
1. Renty zakładowe 173
2. Ubezpieczenia prywatne, dodatkowe 175

Indeks alfabetyczny 187
Indeks krajów /regionów 195
Wykaz haseł przedmiotowych 197

CONTENTS

Preface VII
The register of periodical titles and its abbreviations IX
The explanations concerning the names abbreviations of publishing institutions XII
The abbreviations register XIII
The symbols register XIII

PART I

SOCIAL SECURITY IN POLAND

I. THE THEORETICAL PROBLEMS OF THE SOCIAL SECURITY 1

II. SOCIAL SECURITY ORGANISATION AND FINANCING 2
1. International and bilaterenal agreements 2
2. The activity of Social Insurance Office 5
3. Social security financing 6
4. The duties of enterprises 11
5. The control of benefits' payment 13

III. SOCIAL SECURITY BENEFITS 14
1. The pension scheme 14
a. The basic system 14
b. Others pension systems 24
c. Work after retirement 27
2. Sickness and nursing benefits 29
3. Maternity and parental benefits 34
4. Family benefits 34
5. Benefits against employment accidents and occupational diseases 38
6. Unemployment benefits 42

IV. SOCIAL INSURANCE OF SELF-EMPLOYED 44

V. SOCIAL INSURANCE IN THE AGRICULTURAL SECTOR 50

VI. NEW TRENDS IN SOCIAL SECURITY SYSTEM 52

PART II

SOCIAL SECURITY IN THE WORLD

I. GENERAL PROBLEMS 75

II. SOCIAL INSURANCE LAW 85
1. The problems of social legislation 85
2. The role of the international institutions 97

III. SOCIAL SECURITY ORGANISATION AND FINANCING 97

IV. THE SOCIAL SECURITY BENEFITS 128
1. The pension scheme 128
a. Retirement age 128
b. Retirement benefits 137
c. Work after retirement 151
2. Sickness and maternity benefits 151
3. Family benefits 151
4. Benefits against employment accidents and occupational diseases 163
5. Unemployment benefits 166

V. SOCIAL INSURANCE IN THE AGRICULTURAL SECTOR 171

VI. SUPPLEMENTARY SYSTEMS 173
1. Employee pension systems 173
2. Private and complementary insurance 175

The alphabetical index 187
The countries/regions index 195
The subject entries register 197

PRZEDMOWA

Prezentowana publikacja stanowi kontynuację bibliografii* na temat ubezpieczeń społecznych w Polsce i w świecie.

Bibliografia rejestruje - na podstawie bieżącej dokumentacji Ośrodka Informacji prace naukowe, popularnonaukowe, popularne, wydawnictwa zwarte i artykuły z czasopism oraz prasy codziennej (w szczególności dotyczące dyskusji o reformie i przyszłym kształcie ubezpieczeń w Polsce), akty prawne wydane w od lipca 1994 do końca grudnia 1995 r. (sporadycznie występują pozycje spoza zakresu chronologicznego, poprzednio pominięte, które wpłynęły do GBPiZS w trakcie opracowywania obecnej edycji).

W bibliografii zachowano dwuczęściowy podział i układ tematyczny, dążąc - o ile pozwalał na to zebrany materiał - do ich ujednolicenia. W obrębie poszczególnych działów i poddziałów zastosowano alfabetyczne szeregowanie pozycji. W niektórych działach pewne zagadnienia zaznaczone są przez wprowadzenie haseł przedmiotowych (ich wykaz na końcu publikacji), dotyczy to zwłaszcza piśmiennictwa na temat reformy ubezpieczeń w Polsce (s. 55), projektów ubezpieczeń zdrowotnych (s. 65), wcześniejszych emerytur (s. 20 i 133); niektóre hasła występują zarówno w cz. I, jak i II. Większość pozycji, szczególnie z piśmiennictwa obcego, zawiera oprócz podstawowych danych bibliograficznych, adnotacje pozwalające zorientować się w treści i przydatności danej publikacji. Zrąb główny bibliografii uzupełniają wykazy skrótów tytułów czasopism, instytucji wydawniczych, skrótów i symboli, indeks alfabetyczny oraz indeks krajów (regionów) i wykaz haseł przedmiotowych.

Warszawa, grudzień 1995 r.

---

*Ubezpieczenia społeczne 1980-1991: literatura polska i obca w wyborze. - Warszawa, 1993. - 422 s.; Ubezpieczenia społeczne 1992-1993 I półrocze: literatura polska i obca w wyborze. - Warszawa, 1993. - 80 s.; Ubezpieczenia społeczne: II półrocze 1993 - I półrocze 1994: literatura polska i obca w wyborze. - Warszawa, 1994. - 95 s.

WYKAZ TYTUŁÓW CZASOPISM I ICH SKRÓTÓW

Antidotum - Antidotum. Zarządzanie w Opiece Zdrowotnej
Arb. u. Arb.-Recht - Arbeit und Arbeitsrecht
Arb. u. Soz.-Polit. - Arbeit und Sozialpolitik
Arb. u. Wirtsch. - Arbeit und Wirtschaft
Asocjacje
Atest - Atest. Ochrona Pracy
Berufsbildung
Bezp. Pr. - Bezpieczeństwo Pracy
Biul. Inf. KUP - Biuletyn Informacyjny Krajowego Urzędu Pracy
Bull. Inf. INAMI - Bulletin d'Information. Institut National d'Assurance Maladie-Invalidité
Cash - Cash To Pieniądz
Čelovek Tr. - Čelovek i Trud
Compar. Labour Law J. - Comparative Labour Law Journal
Compens. a. Benefits Rev. - Compensation and Benefits Review
Doc. Droit Soc. - Documents de Droit Social
Droit Soc. - Droit Social
Dyr. Szk. - Dyrektor Szkoły
Dz. U. - Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz. Urz. Min. Pr. - Dziennik Urzędowy Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej
Dz. Urz. ZUS - Dziennik Urzędowy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
Ekon. i Rynek - Ekonomia i Rynek [dod. do czas. Rzeczpospolita]
Employee Relat. - Employee Relations
Gaz. Bank. - Gazeta Bankowa
Gaz. Praw. - Gazeta Prawna
Gaz. Wybor. - Gazeta Wyborcza
Głos Naucz. - Głos Nauczycielski
Hum. Pr. - Humanizacja Pracy
Ind. Labor Relat. Rev. - Industrial and Labor Relations Review
J. Labor Econ. - Journal of Labor Economics
Japan Labor Bull. - Japan Labor Bulletin
Koniec Tyg. - Koniec Tygodnia [dod.do czas. Nowa Europa]
Kontr. Państ. - Kontrola Państwowa
Labour Res. - Labour Research

Ład - Ład. Katolicki Tygodnik Społeczny
Mag. Gosp. - Magazyn Gospodarczy
Mater. Inf. ZUS - Materiały Informacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
Mitbestimmung - Die Mitbestimmung
Mon. Labor Rev. - Monthly Labor Review
Monit. Pol. - Monitor Polski
Neue Z. Soz.-Recht - Neue Zeitschrift für Sozialrecht
Not. Ét. Doc. - Notes et Études Documentaires
Nowa Europa
Nowe Życie Gosp. - Nowe Życie Gospodarcze
Nowy Tyg. Pop. - Nowy Tygodnik Popularny [poprz.pt. Tygodnik Popularny]
Ochr. Tr. Soc. Strach. - Ochrana Truda i Social'noe Strachovanie
OECD Econ. Stud. - OECD Economic Studies
Państ. i Prawo - Państwo i Prawo
Personel - Personel. Jak Skutecznie Kierować i Zarządzać
Personnel Rev. - Personnel Review
Polit. Spol. - Polityka Społeczna
Polityka
Poradnik Gaz. Praw. - Poradnik Gazety Prawnej
Pr. a Mzda - Práce a Mzda
Pr. Nauk. AE Wroc. - Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu
Pr. Soc. Polit - Práca a Sociálna Politika
Pr. Zabezp. Spol. - Praca i Zabezpieczenie Społeczne
Praca [dod. do czas. Gazeta Wyborcza]
Praca i Kariery [dod. do czas.Nowa Europa]
Praca-Specjaliści [dod.do czas. Rzeczpospolita]
Prawo i Podatki [dod. do czas. Nowa Europa]
Prawo i Życie
Prawo na Zamówienie - Prawo na Zamówienie [dod. do czas. Gazeta Prawna]
Prawo Pr. - Prawo Pracy
Prawo Pr. Ubezp. Spol. - Prawo Pracy i Ubezpieczeń Społecznych [dod. do czas. Gazeta Prawna]
Prawo Przeds. - Prawo Przedsiębiorcy
Probl. Alkoh. - Problemy Alkoholizmu
Probl. Rehab. Spol. -Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej
Prz. Katol. - Przegląd Katolicki
Prz. Org. - Przegląd Organizacji
Prz. Podat. - Przegląd Podatkowy

Prz. Rząd. - Przegląd Rządowy
Prz. Sąd. - Przegląd Sądowy
Recht Arb. - Recht der Arbeit
Rev. Belge Sécur. Soc. - Revue Belge de Sécurité Sociale
Rev. Fr. Aff. Soc. - Revue Française des Affaires Sociales
Rev. Int. Sécur. Soc. - Revue Internationale de Sécurité Sociale
Rev. Int. Trav. - Revue Internationale du Travail
Rev. IRES - La Revue de l'Institut de Recherches Economiques et Sociales
Ruch Praw. Ekon. - Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Rzeczpospolita
Serwis Praw. - Serwis Prawny [dod do czas.Personel]
Serwis Praw.-Prac. - Serwis Prawno-Pracowniczy. Prawo Pracy i Ubezpieczeń Społecznych - Informacje Praktyczne Rady.Aktualne Przepisy
Serwis Praw.-Prac. - Serwis Prawno-Pracowniczy [dod do czas.Personel]
Sł. Dz. Katol. - Słowo. Dziennik Katolicki
Służ. Prac. - Służba Pracownicza
Służ. Zdr. - Służba Zdrowia
Soc. Secur. Bull. - Social Security Bulletin
Soz. Sicherheit - Soziale Sicherheit
Sztand. Młod. - Sztandar Młodych
Trybuna
Twoje Pieniądze [wkł. do czas. Rzeczpospolita]
Tyg. Pop. - Tygodnik Popularny
Tyg. Prawa Gosp. - Tygodnik Prawa Gospodarczego [dod. do czas. Prawo Przedsiębiorcy]
Tyg. Solidarność - Tygodnik Solidarność
Vie Soc. - Vie Sociale
Wall Street J. Europe - The Wall Street Journal Europe [dod. do czas. Gazeta Wyborcza]
Wiad. Statyst. - Wiadomości Statystyczne
Wiad. Ubezp. - Wiadomości Ubezpieczeniowe
Wielka Księga Praw [dod. do czas. Prawo Przedsiębiorcy]
Wirtschaftswoche
Wojs. Prz. Praw. - Wojskowy Przegląd Prawniczy
Wprost
Zdr. Pub. - Zdrowie Publiczne
Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung - Zentralblatt für Sozialversicherung Sozialhilfe und Versorgung

Zesz. Nauk. AE Krak. - Zeszyty Naukowe. Akademia Ekonomiczna w Krakowie
Życie Gosp. - Życie Gospodarcze
Życie Warsz. - Życie Warszawy

OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW NAZW INSTYTUCJI WYDAWNICZYCH

Ag. Scholar - Agencja Scholar
Asgard Verl. - Asgard Verlag
Averbury
BNA Books - The Bureau of National Affairs Books
Bruylant
Business Training Ag. - Business Training Agency Sp z o.o.
Butterworths - Butterworth and Co Publishers Ltd
Duncker a .Humblot Verl. - Duncker and Humblot Verlag
Federal Press Service
Fundacja F. Eberta - Fundacja im. Friedricha Eberta
Fundacja Wspier. Śl. Hum. - Fundacja dla Wspierania Śląskiej Humanistyki
Greenwood Press
Jagiell. Univ. Press - The Jagiellonian University Press
Kluwer Acad. Publ. - Kluwer Academic Publisher
Kluwer Law a. Tax. Publ. - Kluwer Law and Taxation Publishers
Maison Larcier
Maklu Uitgevers
Nomos Verl.-Ges. - Nomos Verlagsgesellschaft
ODiDK - Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp.
Oficyna Wydaw. OPO - Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego
Peeters Press
SeZaM
WEM
Wydaw. Bibl. Prac. - Wydawnictwo "Biblioteczka Pracownicza"
Wydaw. IFiS PAN - Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk

Wydaw. Nauk. PWN - Wydawnictwo Naukowe PWN Sp.
Wydaw. Praw. LEX - Wydawnictwo Prawnicze "LEX"
Wydaw. Uniw. Łódz. - Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego
Wydaw. WSP - Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej

WYKAZ SKRÓTÓW

aut. - autor
bibliogr. - bibliografia
cz. - część
czas. - czasopismo
dot. - dotyczy
dysk. - dyskusja
ed. - edition, editor
Hrsg. - Herausgeber
konf. - konferencja
nr - numer
omów. - omówienie
oprac. - opracowanie
polem. - polemika
powiel. - powielone
poz. - pozycja
przedm. - przedmowa
rec. - recenzja
red. - redakcja
ref. - referat
rozm. - rozmowa
s. - strona
ser. - seria
spec. - specjalny
streszcz. - streszczenie
t. - tom
tab.- tabela
tł. - tłumaczenie
vol. - volumin
wkł. - wkładka
wprow. - wprowadzenie
wyd. - wydanie
wypow. - wypowiedź
z. - zeszyt
zob. - zobacz

WYKAZ SYMBOLI

AE - Akademia Ekonomiczna
AISS - Association Internationale de la Sécurité Sociale
CBOS - Centrum Badania Opinii Społecznej
CE - Conseil de l'Europe
EWG - Europejska Wspólnota Gospodarcza

GBPiZS - Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego
GUS - Główny Urząd Statystyczny
IIASA - International Institute for Applied Systems Analysis
ILO - International Labour Organization
IPiSS - Instytut Pracy i Spraw Socjalnych
ISSA - International Social Security Association
MBP - Międzynarodowe Biuro Pracy
MOP - Międzynarodowa Organizacja Pracy
MPiPS - Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej
OECD - Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju)
PSUS - Polskie Stowarzyszenie Ubezpieczenia Społecznego
PTE - Polskie Towarzystwo Ekonomiczne
SCSC - Steering Comitte for Social Security
TNOiK - Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa
UG - Uniwersytet Gdański
UP - Urząd Pracy
URM - Urząd Rady Ministrów
ZUS - Zakład Ubezpieczeń Społecznych

CZĘŚĆ I

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE W POLSCE

I. TEORETYCZNE PROBLEMY UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

1. MĄDRY I.: Zabezpieczenie społeczne // W.: Polityka społeczna: wybrane problemy / red. L.Frąckiewicz; Instytut Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego. - Katowice : Fundacja Wspier. Śl. Hum., 1993. - S. 45-54.

Pojęcie zabezpieczenia społecznego; techniki zabezpieczenia społecznego; świadczenia ubezpieczeniowe i zaopatrzeniowe.

2. MIŚKO-IWANEK K.: Ubezpieczenia społeczne // W: Polityka społeczna: wybrane zagadnienia / red. L. Frąckiewicz; Akademia Ekonomiczna. - Katowice : AE, 1994. - S. 113-124.

Ubezpieczenia społeczne a zabezpieczenie społeczne; organizacja i finasowanie ubezpieczeń społecznych w różnych krajach.

3. MUSZALSKI W.: Ubezpieczenia społeczne // W: Społeczeństwo polskie w latach 1989-1993 : wybrane zagadnienia z zakresu polityki społecznej. - Warszawa : Fundacja F. Eberta, 1994. - S. 103-114.

4. MUSZALSKI W.: Ubezpieczenie społeczne // W: Prawo socjalne. - Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 1995. - S. 83-154.

5. NAGIEL W.: Polityka państwa w zakresie ubezpieczeń społecznych w latach 1990-1993 : próba diagnoza oraz propozycje zmian // W: Polityka społeczna : stan i perspektywy / red. J. Auleytner. - Warszawa : Wydaw. Ag. Scholar, 1994. - S. 141-150.

6. ZARYCHTA H.: Wpływ ubezpieczenia społecznego na rynek pracy // W: Rynek pracy w makroregionie łódzkim : stan i perspektywy / red. S. Borkowska, P. Bohdziewicz. - Łódź : Wydaw. Uniw. Łódz., 1994. - S. 167-179.

Niektóre kwestie finansowania ubezpieczenia społecznego w aspekcie funkcjonowania rynku pracy. Problem świadczeń przedemerytalnych, wcześniejsze emerytury jako instrument zmniejszenia podaży pracy; system

emerytalno-rentowy a zatrudnienie, renty inwalidzkie a praca inwalidów; znaczenie świadczeń ubezpieczenia społecznego w zakresie aktywizacji zawodowej kobiet.

7. ZIELIŃSKI T.: Ubezpieczenia społeczne pracowników: zarys systemu prawnego - część ogólna = poz. *16/94*.

Rec.: Florek L., *Państ. i Prawo* 1994 nr 12 s. 88-90; Szurgacz H., *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 7 s. 77-80.

8. ŻEMOJDA M.: Ubezpieczenia społeczne w II Rzeczpospolitej. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 10 s. 41-47, tab.

II. ORGANIZACJA I FINANSOWANIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

1. Umowy rządowe międzynarodowe, bilateralne

9. GOLINOWSKA S.: Zabezpieczenie społeczne ludności migrującej // W: Problemy migracji w Polsce na tle integracji europejskiej i studia o współczesnych procesach migracyjnych. Z. 4 : Przesłanki kształtowania polityki migracyjnej Polski / Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1994. - S. 47-56.

Zasady umów dwustronnych i wielostronnych. Zasady koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego dla migrantów z krajów Unii Europejskiej.

10. KALINOWSKA M.: "Niemiecko-polskie dni poradnictwa" na temat ubezpieczeń społecznych. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 10 s. 36-37.

Essen, 19-20 września 1995 r.

11. KONOPIELKO P.: Uprawnienia do świadczeń. *Prawo Przeds.* 1994 nr 32 s. 18-21.

Uprawnienia do świadczeń z ubezpieczenia społecznego osób skierowanych do pracy za granicą.

12. ŁOZIŃSKA E.: Ubezpieczenia społeczne Polaków zatrudnionych w Niemczech. *Serwis Praw.-Prac.* 1995 nr 4 s. 18-19. * Taż: ZUS o ubezpieczeniu społecznym pracujacych za granicą. *Prawo i Życie* 1995 nr 25 s. 18.

NANIEWICZ K.: Opłacanie składek na Fundusz Pracy oraz zasady ubezpieczenia społecznego obywateli polskich zatrudnionych za granicą u pracodawców zagranicznych = *poz. 48.*

13. PĘDZIERSKI A.: Cudzoziemcy zatrudnieni w Polsce. *Prawo Przeds.* 1994 nr 34 s. 27-30.

Problem ubezpieczenia społecznego.

14. PĘDZIERSKI A.: Polacy zatrudnieni za granicą u pracodawców zagranicznych. *Prawo Przeds.* 1994 nr 33 s. 29-30.

Wysokość składek na ubezpieczenia społeczne i sposoby ich rozliczania.

15. PĘDZIERSKI A.: Ubezpieczenie społeczne Polaków zatrudnionych za granicą oraz cudzoziemców zatrudnionych w Polsce. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 10 s. 4-7. * Ujednolicenie przepisów emerytalnych [osób zatrudnionych za granicą]. Rzecznik praw obywatelskich do ministra pracy. *Nowa Europa* 1994 nr 230: 19/20 XI s. 19. * [Małecka O.] OLA. Polska emerytura za granicą. Rzecznik Praw Obywatelskich interweniuje. *Trybuna* 1995 nr 165: 18 VII s. 2.

16. "POLSKO-niemieckie dni poradnictwa" na temat ubezpieczeń społecznych. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 6/7 s. 29-47.

Kielce, 9-11 maja 1994 r.

Perło H.: Z udziałem 150 przedstawicieli zakładów pracy. - Relacja z kieleckiego spotkania. - Kerger D.B.: Tryb i zasady udzielania świadczeń z ubezpieczenia chorobowego polskim pracownikom w RFN. - Biella K.: Tryb udzielania opieki medycznej w związku z doznanym w RFN wypadkiem przy pracy.- Wolińska H.: Uprawnienia polskich pracowników zatrudnionych na obszarze RFN do świadczeń pieniężnych przysługujących z tytułu wypadków przy pracy, w drodze do pracy lub z pracy na podstawie prawa polskiego. - Cetnarska M., Godłoza M.: Uprawnienia do świadczeń emerytalno-rentowych dla osób zatrudnionych w Polsce i w RFN wynikające z umowy z 8 grudnia 1990 r. (prawo materialne oraz procedura). - Poletzky W.R.: Świadczenia rentowe przysługujące pracownikom zatrudnionym na terytorium RFN.

17. ROŻEK E.: Zatrudnienie cudzoziemca. O przepisach regulujących obowiązkowe ubezpieczenie społeczne. *Personel* 1995 nr 14 s. 53-54.

18. UBEZPIECZENIA społeczne w umowach międzynarodowych: zbiór tekstów według stanu prawnego na dzień 31 grudnia 1993 r. / oprac. W.J. Sobczak; Zakład Ubezpieczeń Społecznych. -Warszawa: ZUS, 1995. - 703 s.

Zbiór tekstów umów międzynarodowych z zakresu ubezpieczenia społecznego ułatwia dostęp do oryginalnych polskich umów lub polskiego ich przekładu. Część I zawiera umowy dwustronne między Polską a: Argentyną, Belgią, Białorusią, Bułgarią, Chorwacją, Czechosłowacją, Finlandią, Francją, Grecją, Izraelem, Jugusłowią, Libią, Litwą, Łotwą, Niemcami, Rosją, Słowenią, Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Ukrainą, Węgrami, ZSRR. Część II zawiera teksty (przekład) ratyfikowanych konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy, opublikowane w Dzienniku Ustaw, oraz Konwencję Europejską dotyczącą zabezpieczenia społecznego pracowników zatrudnionych w transporcie międzynarodowym. W dodatku zostały zamieszczone umowy międzynarodowe z zakresu świadczeń zdrowotnych oraz niektóre umowy wielostronne.

19. UMOWA między Republiką Federalną Niemiec i Rzecząpospolitą Polską o zabezpieczeniu społecznym z dnia 08.12.1990 r. *Biul. Inf. KUP* 1995 nr 6 s. 14-15.

---

20. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 maja 1995 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne i wypłaty świadczeń obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych na podstawie skierowania przez upoważnione jednostki kierujące. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 5 poz. 19.

21. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych. *Dz. U.* 1995 nr 38 poz. 192.

2. Działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

22. JARECKI S.: Informatyka w sferze działalności emerytalno-rentowej ZUS - próba oceny. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 42-48.

23. JARECKI S.: Przegląd systemów informatycznych eksploatowanych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 7 s. 31-37.

24. LITWIŃCZUK K.: Planowane dochody i wydatki ZUS w 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 6/7 s. 3-6, tab. * Tenże: Planowane dochody i wydatki ZUS w 1995 r. *Tamże* 1995 nr 5/6 s. 3-7, tab.

25. NYRKOWSKA T.: Realizacja dochodów i wydatków ZUS w 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 7 s. 3-9.

26. XXVI POSIEDZENIE plenarne Naczelnej Rady Nadzorczej ZUS. *Mater. Inf. ZUS.* 1995 nr 8 s. 38. * Owoc A.: Uchwała nr 39-XXVI/95 Naczelnej Rady Nadzorczej ZUS z dnia 7 lipca 1995 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania z działalności i wykonania planów finansowych funduszów celowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za rok 1994. *Tamże* nr 8 s. 39-41. * Tenże: Opinia Naczelnej Rady Nadzorczej ZUS z wykonania planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Alimentacyjnego za 1994 r. *Tamże* nr 8 s. 41-45. * Kroner J.: Najdłuższa kadencja w historii ZUS. Zanim zostaną powołane nowe rady nadzorcze. *Rzeczpospolita* 1995 nr 255: 3 XI s. 17.

27. PRASZNIC U.: Sytuacja ZUS w procesie upadłości przedsiębiorstwa państwowego. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 2 s. 13-17.

28. ZUS jak fiskus. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 271: 22 XI s. 14. * Taukert A.: Nasz drogi ZUS. *Tamże* 1995 nr 1: 2 I s. 15. * Szymański J.H., Pietrzak R.: ZUS bardziej skuteczny. *Gaz. Praw.* 1995 nr 19 s. 21. * [Horbowy A.] AHO: ZUS nie tylko do wypłacania rent. Poselski projekt ustawy o zmianie w organizacji ubezpieczeń. *Nowa Europa* 1995 nr 17: 20 I s. 17. * Taż Wpływy i wydatki ZUS. *Tamże* 1995 nr 166:20 VII s. 12. Taż: ZUS dogoni dłużników. Zmiany w ustawie o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń. *Tamże* nr 188: 17 VIII s. 13, tab. * [Małecka O.] (OLA): Mniejsza dowolność wydatków ZUS. *Trybuna* 1995 nr 127: 1 VI s..2.

Polskie Stowarzyszenie Ubezpieczenia Społecznego

29. 10 LAT działalności. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 8 s. 77-78.

30. TULO A.: Szósta konferencja Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczenia Społecznego, Bydgoszcz-Prędocin, 6-8 października 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 12 s. 16-20.

31. TULO A.: VII konferencja Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczenia Społecznego. Poznań, 14-15 września 1995 r. *Mater. Inf. ZUS.* 1995 nr 12 s. 27-36.

---

32. POROZUMIENIE między Prezesem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych a Prezesem Krajowego Urzędu Pracy z dnia 11 sierpnia 1995 r. w sprawie współdziałania organów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Krajowego Urzędu Pracy. *Dz. Urz. ZUS.* 1995 nr 7 poz. 26.

3. Finansowanie ubezpieczeń społecznych

BIŃCZAK H.: Koszty przejścia = *poz. 357.*

Projekty zmiany finansowania ubezpieczeń społecznych.

33. BOROWCZYK E.: Finansowanie ubezpieczeń społecznych w Polsce i w krajach Unii Europejskiej. *Prawo Przeds.* 1995 nr 44/45 s. 30-32.

34. DZIUBIŃSKA-MICHALEWICZ M.: Identyfikacja niektórych zagrożeń w systemie ubezpieczeń społecznych w Polsce. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 2 s. 20-29.

Nieprawidłowości i anomalie zagrażające wydolności finansowej całego systemu ubezpieczeń społecznych.

35. GAJDUS D.: O kryzysie ubezpieczeń społecznych. *Kontr. Państ.* 1995 nr 4 s. 58-73, tab.

Sytuacja finansowa Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; organizacja

i finansowanie ubezpieczeń społecznych; strukturalne ograniczenia ZUS w prowadzeniu skutecznej windykacji należności.

36. GOLINOWSKA S.: Publiczne wydatki społeczne // W: Polityka społeczna i warunki społeczne w Polsce w latach 1989 -1993 / Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1994. - S. 35-48.

M.in. rozmiary dotacji budżetu państwa do ubezpieczeń społecznych.

37. INFORMACJA o Świadczeniach Pieniężnych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Alimentacyjnego / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Departament Statystyki, Analiz i Prognoz. - Warszawa: ZUS, 1994, 1995. - Tabele

Kwartalna informacja (IV kw. 1994 r., I, II, III 1995 r.) zawiera dane statystyczne w układzie rzeczowym i wg województw.

KORONKIEWICZ A.: W stronę ubezpieczeń = *poz. 379.*

Finansowanie ubezpieczeń społecznych, w tym ubezpieczeń zdrowotnych.

38. KRASUCKI P.: "Ubezpieczalnia" bez składki. *Służ. Zdr.* 1995 nr 1 s. 6.

Finansowanie ubezpieczeń społecznych.

39. [KRONER J.] K.J.: Kosztowne emerytury i dług. Budżet po siedmiu miesiącach. *Rzeczpospolita* 1994 nr 190: 17 VII *Ekon. i Rynek* s. 5. *Najwięcej na ubezpieczenie społeczne. Wydatki budżetu w 1994 r. Omów. [J.Kroner] K.J. *Tamże* 1995 nr 149: 29 VI *Ekon. i Rynek* s.12, tab.

MARET X., SCHWARTZ G.: La protection sociale et le régime des pensions durant la transition en Pologne. = *poz. 96.*

M.in. relacje i zależności wzrostu wydatków na opiekę socjalną w Polsce w latach 1989-1993 z systemem emerytalnym.

MOŻLIWOŚCI przekształcenia polskiego systemu emerytalnego = *poz. 348.*

Z teści: Pretkiel W.: Aktuarialna analiza finansowa ubezpieczeń społecznych. -Misiąg W.: Możliwości sfinansowania kosztów zmian systemu emerytalno-rentowego.

40. SYTUACJA finansowa Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. *Służ. Prac.* 1994 nr 7/8 s. 21-24; tab.

41. ZMIANY w ustawie o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych. *Prawo Pr.* 1995 nr 8 s. 50-60.

Zob. też poz. 28.

---

42. USTAWA z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych. [Tekst ujednolicony przez redakcję]. *Personel* 1995 nr 2 *Serwis Praw.-Prac.* nr 2 s. 4-8.

Toż: *Prawo Pr.* 1995 nr 1 s. 54-62, nr 8 s. 51-60; *Prawo Przeds.* 1995 nr 34/35 *Tyg. Prawa Gosp.* nr 24 s.3-10; *Rzeczpospolita* 1995 nr 178: 2 VIII s. 18.

43. USTAWA z dnia 22 czerwca 1995 r. o zmianie ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. *Dz. U.* 1995 nr 85 poz. 426.

Omów.: Pawłowska J., *Personel* 1995 nr 15 s.52-53; Pędzierski A., *Prawo Przeds.* 1995 nr 34/35 s. 36-38; Pędzierski A., *Służ. Prac.* 1995 nr 9 s. 20-22.

S k ł a d k i

44. CIMASZEWSKA D.: Niepełnosprawni w firmie. Składki, ulgi, podatki. *Personel* 1995 nr 14 s. 49-50.

Wysokość składek na ZUS, ulgi w podatku dochodowym i inne rozwiązania prawne, zależne od wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

45. DESKUR A., WIELEMBOREK B.: Ocena realizacji składek na ubezpieczenie społeczne w 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 4 s. 3-6, tab.

46. JĘDRZEJEWSKA K.: Budżet spłaci długi kolosów. 8 bilionów na składki ZUS. *Rzeczpospolita* 1994 nr 266: 16 XI *Ekon. i Rynek* s. 9. * Koral J.: Tajna lista dłużników ZUS. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 61: 13 III s. 4. * Małecka O.: Jęki dłużników. Kontrola NIK w ZUS. *Trybuna* 1995 nr 160: 12 VII s. 11.

47. MUZAL M.: Zmiana wysokości składek ubezpieczeniowych. *Prawo Przeds.* 1994 nr 34 s. 7; 1995 nr 11 s. 8, tab.

48. NANIEWICZ K.: Opłacanie składek na Fundusz Pracy oraz zasady ubezpieczenia społecznego obywateli polskich zatrudnionych za granicą u pracodawców zagranicznych. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 2 s. 11-12.

49. OBOWIĄZKOWE ubezpieczenia społeczne ZUS. *Gaz. Praw.* 1995 nr 17/18 *Prawo na Zamówienie* nr 17/18 s. 1-31.

Wysokość, podstawa wymiaru i terminy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

50. PAWŁOWSKA J.: Ubezpieczenia społeczne. Jak obliczać podstawę wymiaru składek. *Personel* 1995 nr 14 s. 66-57, 61. * Taż: Terminy opłacania składek. *Tamże* nr 16 s. 51-52.

PAWŁOWSKA-CHŁYSTOWSKA J.: Umowa zlecenia - składka ZUS = *poz. 291.*

. PĘDZIERSKI A.: Polacy zatrudnieni za granicą u pracodawców zagranicznych = *poz. 14.*

Wysokość składek na ubezpieczenia społeczne i sposoby ich rozliczania.

51. PĘDZIERSKI A.: Ubezpieczenie pracowników. *Serwis Praw.-Prac.* 1995 nr 5 s. 20-24.

Podstawa wymiaru składek.

PĘDZIERSKI A.: Zaleganie z zapłatą składek przez osoby prowadzące działalność gospodarczą = *poz. 293.*

52. PĘDZIERSKI A.: Zmiany mające wpływ na dochodzenie składek na ubezpieczenie społeczne. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 8 s. 46-49.

53. PĘDZIERSKI A.: Zróżnicowanie składki na ubezpieczenie wypadkowe - przygotowanie do wdrożenia. *Bezp. Pr.* 1995 nr 10 s. 16-19.

UŚCIŃSKA G.: Ubezpieczenia społeczne pracowników = *poz. 65.*

M. in. składki na ubezpieczenie społeczne i zasady ustalania podstawy ich wymiaru.

54. ZAKŁAD Ubezpieczeń Społecznych informuje: niektórzy zapłacą wyższe składki. *Nowa Europa* 1994 nr 267: 16 XI s. 19. * Składki na ZUS. [Przez] (ECH). *Trybuna* 1994 nr 267: 16 XI s. 3. * Nowe składki na ZUS. *Tamże* 1995 nr 44: 21 II s. 4.

ZMNIEJSZYĆ szarą strefę. Składki na ZUS od prac zleconych = *poz. 307.*

---

55. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 listopada 1994 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za grudzień 1994 r. oraz za styczeń i luty 1995 r. dla niektórych grup ubezpieczonych. *Dz. Urz. ZUS* 1994 nr 6 poz. 17. * z dnia 13 lutego 1995 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od marca do maja 1995 roku dla niektórych grup ubezpieczonych. *Tamże* 1995 nr 1 poz. 6. * z dnia 12 maja 1995 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od czerwca do sierpnia 1995 r. dla niektórych grup ubezpieczonych. *Tamże* nr 4 poz. 15. * z dnia 10 sierpnia 1995 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od września do listopada 1995 r. dla niektórych grup ubezpieczonych. *Tamże* nr 7 poz. 25. * z dnia 10 listopada 1995 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od grudnia 1995 r do lutego 1996 r. dla niektórych grup ubezpieczonych. *Tamże* nr 9 poz. 31, tab.

KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 maja 1995 r. w sprawie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne i wypłaty świadczeń obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych na podstawie skierowania przez upoważnione jednostki kierujące = *poz. 20.*

56. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 19 grudnia 1994 r. w sprawie wysokości i sposobu opłacania składki na ubezpieczenie społeczne za okresy niepobierania zasiłku przez bezrobotnych z powodu

osiągania przez małżonka dochodu przekraczającego dwukrotnie przeciętne wynagrodzenie. *Dz. U.* 1994 nr 138 poz. 737.

ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz szczegółowych zasad nabywania uprawnień i trybu wypłat zasiłków z ubezpieczenia społecznego obywatelom polskim zatrudnionym za granicą u pracodawców zagranicznych = *poz. 21.*

57. ROZPORZĄDZENIE Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 1994 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz do rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego. *Dz. U.* 1994 nr 140 poz. 769. * z dnia 19 grudnia 1995 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego. *Tamże* 1995 nr 153 poz. 789.

58. ROZPORZĄDZENIE Rady Ministrów z dnia 12 maja 1995 r. w sprawie określenia terminów składania wniosków, zasad podziału i trybu przekazywania dotacji budżetowej na restrukturyzację zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. *Dz. U.* 1995 nr 59 poz. 307.

4. Obowiązki zakładu pracy

59. BUGAJNY W.: Obowiązek ubezpieczenia społecznego. *Prawo Przeds.* 1994 nr 33 s. 34-39.

60. MARSZAŁKOWSKA-KRZEŚ E., KRZEŚ S.: Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. za zobowiązania spółki wobec ZUS. *Monit. Praw.* 1995 nr 5 s. 133-136, tab; nr 6 s. 171-173.

61. MROZOWSKA M.: Średnie wynagrodzenie i przeliczenia (świadczenia, zasiłki, składki, zarobki emerytów i rencistów). *Prawo Pr.* 1995 nr 7 s. 3-6.

62. PĘDZIERSKI A.: Kontrakty menedżerskie a obowiązek ubezpieczenia społecznego. *Prawo Przeds.* 1995 nr 1 s. 30-32. * Tenże: Obowiązki zakładów pracy. Korekty ubezpieczeń społecznych. *Nowa Europa* 1995 nr 48: 25/26:II s. 19.

63. SKOMOROWSKA D.: Odprawy emerytalno-rentowe. *Prawo i Życie* 1994 nr 43 s. 23.

64. UBEZPIECZENIA społeczne. Stan prawny na dzień 11.09.1995 r. *Prawo Przeds.* 1995 nr 38 *Wielka Księga Praw* wkł. s. 1-111.

Zbiór aktualnych przepisów z zakresu ubezpieczania pracowników.

65. UŚCIŃSKA G.: Ubezpieczenia społeczne pracowników : poradnik dla pracodawców (stan prawny na dzień 30 sierpnia 1995 r.). - Bydgoszcz: Oficyna Wydaw. OPO, 1995. - 113 s. - (*Biblioteka Menedżera i Służby Pracowniczej* / TNOiK ; z. 123).

Zasady ubezpieczenia społecznego pracowników - składki na ubezpieczenie społeczne, zasady ustalania podstawy ich wymiaru. Świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa; zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne.

66. ZAGROSIK M.: Zadania pracodawcy w zakresie obowiązku ubezpieczenia i składki. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 10 s. 7-14.

---

67. INSTRUKCJA nr 2 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 kwietnia 1995 r. określająca szczegółowe zasady postępowania w sprawie zgłoszeń do ubezpieczenia społecznego, rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, składek na Fundusz Pracy oraz składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych przez zakłady pracy zatrudniające nie więcej niż 20 pracowników i członków spółdzielni. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 4 poz. 12. * nr 3 z dnia 25 kwietnia 1995 r. określająca szczegółowe zasady postępowania w sprawie zgłoszeń do ubezpieczenia społecznego, rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, składek na Fundusz Pracy oraz składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych przez zakłady pracy zatrudniające ponad 20 pracowników i członków spółdzielni. *Tamże* nr 5 poz. 18.

68 KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 listopada 1994 r. w sprawie sposobu dokonywania w legitymacjach ubezpieczeniowych wpisów dotyczących poświadczenia uprawnień do świadczeń leczniczych. *Dz. Urz. ZUS* 1994 nr 7 poz. 18.

5. Kontrola wypłaty świadczeń

69. KONCZEWSKI J.: Ocena terminowości wypłat zasiłków chorobowych i opiekuńczych zrealizowanych przez oddziały ZUS w IV kwartale 1994 r. oraz w całym 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 11-13, tab.
* Tenże: Ocena terminowości wypłat zasiłków chorobowych i opiekuńczych zrealizowanych przez oddziały ZUS w I półroczu 1995 r. *Tamże* nr 9 s. 3-6, tab.

70. PIĘTKA H.: Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy w 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 9 s. 8-12.

71. SOBCZAK W.: O nienależnie pobranych zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 9 s. 49-55.

---

72. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 października 1994 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad obliczania i wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczenia społecznego. *Dz. U.* 1994 nr 122 poz. 598.

III. ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

1. Zaopatrzenie emerytalno-rentowe

a. Podstawowy system

73. BEŁŻA L.: Czas pracy obowiązujący w zawodzie radcy prawnego w świetle przepisów emerytalno-rentowych dotyczących ponownego obliczania świadczeń. *Prz. Sąd.* 1995 nr 10 s. 43-55.

74. BŁACHOWSKA S.: Opodatkowanie zagranicznych emerytur i rent. *Prz. Podat.* 1994 nr 10 s. 28-29.

75. BRODA-WYSOCKI P.: Orzecznictwo inwalidzkie w Polsce. Uwagi krytyczne i postulaty. *Polit. Społ.* 1995 nr 10 s.27-34. * Kroner J.: Zamiast renty. Jak reformować orzecznictwo inwalidzkie. *Rzeczpospolita* 1995 nr 108: 11 V s. 14.

76. BULENDA T., ZABŁOCKI J.: Ludzie niepełnosprawni a prawo / Instytut Filozofii i Socjologii PAN. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. - Warszawa: Wydaw. IFiS PAN, 1994. - 254 s.

M.in. uprawnienia do świadczeń z ubezpieczenia społecznego - emerytur, rent, zasiłków.

77. CZEPULIS-RUTKOWSKA Z.: System emerytalno rentowy w okresie transformacji // W: Polityka społeczna w latach 1993-1994 na tle przemian okresu transformacji / red. S. Golinowska ; Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1995. - S. 105-115. - (*Raport* / IPiSS ; z. 8).

78. EMERYTALNE mistyfikacje. *Rzeczpospolita* 1995 nr 21: 25 I s. 3.

Dyskusja w Fundacji Edukacji Ekonomicznej nt. systemu emerytalno-rentowego. - Wypow.: A. Wiktorow, I. Wóycicka, A.K. Wróblewski, J. Rulewski, H. Góralska, A. Bańkowska, M. Mazur.

79. EMERYTOM trochę lepiej. Główny Urząd Statystyczny. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 175: 29/30 VII s. 16, tab. * [Małecka O.] OLA: 1995 rok w emeryturach. *Trybuna* 1995 nr 286: 9-10 XII s. 8.

80. EMERYTURY i renty w świadomości społecznej : komunikat z badań / Centrum Badania Opinii Społecznej. - Warszawa : CBOS, 1994. - 12 s.

81. FRĄTCZAK E., JÓŹWIAK J.: Demographic trends and the pension problem in Poland / International Institute for Applied Systems Analysis. - Laxenburg : IIASA, 1992. - 28 s. - Tabele.

Trendy demograficzne i problemy emerytur w Polsce.

Analiza trendów demograficznych w latach 1950-1989 oraz prognozy na lata 1985-2050 w kontekście polityki zabezpieczenia społecznego. Przedstawiono systemy emerytalno-rentowe i podziały na grupy świadczeniobiorców w powojennej Polsce, systemy finansowania ubezpieczeń oraz przeciętne wysokości świadczeń w latach 1970-1989, także perspektywy systemu emerytur państwowych (wydatki na świadczenia wg 5 scenariuszy, liczba emerytów w latach 2000-2050, wskaźnik udziału kwoty składki ubezpieczeniowej w kwocie wypłacanego zasiłku).

82. FUDAŁA T.: Świadczenia emerytalno-rentowe przyznawane według nowych zasad w świetle badań. *Wiad. Statyst.* 1994 nr 8 s. 11-13, tab.

83. GUDOWSKA B.: Ubezpieczenie emerytalno-rentowe w Orzecznictwie Sądu Najwyższego. - Warszawa : Wydaw. Bibl. Prac., 1993. - 250 s. - (*Biblioteczka Pracownicza. Poradnik*; 29). - Bibliogr. s. 241-245.

84. JANISZEWSKA M.: Prawo do emerytury i renty. *Prawo Przeds.* 1995 nr 1 s. 24-25. * Kobierska A.: Udowodnienie prawa do emerytury lub renty (1-3). *Tamże* nr 8 s. 29, nr 9 s. 17-21, nr 10 s. 22-28, tab.

85. JOŃCZYK J.: Ubezpieczenie emerytalno-rentowe w latach 1989-1995. *Ruch. Praw. Ekon.* 1995 z. 4 s. 3-18.

Toż: *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 12 s.3-11.

86. KASIŃSKI T.: Ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zmianie niektórych ustaw dotyczących zaopatrzenia emerytalnego - jej geneza, niespójność prawna. *Prz. Sąd.* 1995 nr 3 s. 69-74.

87. KOBIERSKA A.: Renta rodzinna w systemie zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin : stan prawny na dzień 31 października 1994 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa : ZUS, 1994. - 50 s.

Renta rodzinna - krąg osób uprawnionych, okresy uwzględniane przy ustalaniu prawa do renty i jej wysokości.

88. KOBIERSKA A., SEJDEL E.: Emerytura pracownicza - kiedy i na jakich zasadach. *Służ. Prac.* 1994 nr 6 s. 3-15, tab. * Też: Podstawa wymiaru emerytur i rent. Dochód emeryta a koszty uzyskania przychodu. *Tamże* nr 10 s. 3-8.

89. KOBIERSKA A., SEJDEL E.: Renta inwalidzka. Cz. 1-2. *Służ. Prac.* 1994 nr 9 s. 3-8, nr 10 s. 3-10, tab.

90. KOBIERSKA A., SEJDEL E.: Renta rodzinna. *Służ. Prac.* 1995 nr 4 s. 3-10. * Też: Renta rodzinna. *Serwis Praw.-Prac.* 1995 nr 6 s. 17-19.

91. KOBIERSKA. A., SEJDEL E.: Wynagrodzenie jako podstawa emerytury i renty. *Gaz. Praw.* 1995 nr 32 s. 10. * Też: Okresy do ustalania podstawy wymiaru emerytury lub renty. *Tamże* nr 33 s. 23. * Też: Szansa dla niedoszłych emerytów. *Tamże* nr 36 s. 24. * Też: Emerytura - od wniosku do decyzji. *Tamże* nr 41 s. 25. * Też: Prawo do emerytury oraz zasady jej wypłaty. *Tamże* 1995 nr 42 s. 25. * Koral J.: Raport. Jak zyskać na ZUS-ie. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 109: 9 V s. 17-19, tab. * Cubała A.: Wszystkie semestry zaliczone. Co oznacza ukończenie wyższej uczelni. *Nowa Europa* 1995 nr 275: 29 XI s. 4. * Janaszek G.: Staże - od studenta do emeryta. *Prawo i Życie* 1995 nr 15 s. 13, 15.

92. KOMU ile? Oprac.MM. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 15 s. 16-17, tab. * "Kominiarze" są wśród nas. Oprac. (bem). *Tyg. Pop.* 1995 nr 16/17 s. 10, tab.

Wysokość emerytur i rent oraz ich relacje relacje do płac.

93. KONDRACKI P.T.: Systemy zaopatrzenia emerytalno-rentowego : stan prawny na dzień 30 czerwca 1994 r. - Bydgoszcz: Oficyna Wydaw. OPO, 1994. - 202 s.

Systemy: pracowniczego ubezpieczenia społecznego; ubezpieczenia społecznego dla osób nie będących pracownikami - prowadzących działalność gospodarczą, osób z nimi współpracujących, osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej; wykonujących wolne zawody.

Omów.: Kroner J., *Rzeczpospolita* 1995 nr 28: 2 II s. 12.

94. KOWALCZYK A.: Emerytura w systemie zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin : stan prawny na dzień 31 października 1994 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1994. - 54 s. - Tabele.

Warunki wymagane do uzyskania emerytury; okresy uwzględniane przy ustalaniu prawa i jej wysokości.

95. KUŹNIAR J.: Renta inwalidzka dla pracownika. *Prawo Pr.* 1995 nr 6 s. 3-8.

96. MARET X., SCHWARTZ G.: La protection sociale et le régime des pensions durant la transition en Pologne. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 2 s. 57-76, tab.

Opieka społeczna i system emerytalny okresu przemian w Polsce.

Badano, w jakim stopniu wzrost wydatków na opiekę socjalną w Polsce w latach 1989-1993 był związany z systemem emerytalnym. Państwowy system emerytalny przedstawiono, jako skoncentrowany w trzech kasach ubezpieczeń społecznych: powszechnym funduszu ubezpieczeń społecznych, kasie rolniczej oraz kasie wojskowych i policjantów (działającej na zasadzie repartycji, deficyt pokrywany jest z budżetu państwa). Głównych przyczyn niewydolności polskiego systemu emerytalnego upatruje się w łatwej dostępności do wcześniejszych emerytur i rent inwalidzkich oraz w praktyce łączenia ich z zatrudnieniem, braku funduszów zdefraudowanych w poprzednim systemie, nieskutecznym zarządzaniu, za wysokiej średniej stawce wynikającej z przyjętej podstawy obliczeń, mechanizmach nie dostosowanych do kosztów utrzymania, anomaliach strukturalnych utrzymujących przywileje grupowe. Uzdrawianie sytuacji powinno iść w kierunku: podniesienia średniego wieku emerytalnego do 65 lat, zaostrzenia kryteriów przyznawania rent inwalidzkich, ograniczenia prawa do wcześniejszych emerytur i łączenia ich z zatrudnieniem, ograniczenia przywilejów grupowych. Przedstawiono trzy możliwe kierunki reformowania systemu emerytalnego w Polsce:1 - ujednolicona stawka gwarantowana przez państwo lub wysokość świadczenia uzależniona od uzyskiwanych dochodów; 2 - uzupełnienie ww świadczeń o dobrowolne ubezpieczenie prywatne; 3 - przyjęcie systemu chilijskiego.

97. MARKOWSKA H.: Emerytury i renty przyznane w 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 8 s. 23-29, tab.

98. MARKOWSKA H.: Najniższe emerytury i renty. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 13-17, tab.

Biblioteka Pracowników Społ. w Warszawie Główna

99. NOWAKOWSKA U.: Równouprawnienie po polsku. *Asocjacje* 1995 nr 42 s. 19-27.

Ocena tzw. szczególnych uprawnień kobiet w zakresie ubezpieczeń społecznych (np. wiek emerytalny, wcześniejsze emerytury, świadczenia związane z macierzyństwem i sprawowaniem opieki) w aspekcie równości płci.

100. PIOTROWSKI W.: Charakter prawny orzeczenia lekarskiego. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 11 s. 3-9.

Orzeczenie lekarskie o niezdolności do pracy jako element specyficznego mechanizmu powstawania uprawnień do świadczeń inwalidzkich.

101. PÓŁTORAK C.: Problem renty inwalidzkiej (obywatelskiej). *Zdr. Pub.* 1994 nr 8 s. 287-291, tab. bibliogr.

102. PREWENCJA inwalidztwa w ubezpieczeniach społecznych. Seminarium w Osuchowie [26-27 stycznia 1995 r.]. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 38-40.

103. SEJDEL E.: Renta inwalidzka w systemie zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin : stan prawny na dzień 31 października 1994 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1994. - 52 s. - (*Informator*).

104. SZATUR-JAWORSKA B.: Rodziny utrzymujące się ze świadczeń emerytalno-rentowych // W: Rodziny w Polsce : ewolucja, zróżnicowanie, okres transformacji / red. S. Golinowska, B. Balcerzak-Paradowska ; Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1995. - S. 133-149.

105. SZYMAŃSKA S.: Skutki zaniżania świadczeń emerytalno-rentowych z powodu niejednoznaczności przepisów płacowych. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 8/9 s. 61-67.

106. TOPIŃSKA I.: Minimalna emerytura jako linia ubóstwa. Ubóstwo w Polsce w świetle badań Banku Światowego. *Polit. Społ.* 1995 nr 8 s. 18-24, tab.

107. TYMOREK K.: Emerytury i renty w pracowniczym systemie ubezpieczenia społecznego. - Warszawa: Wydaw. Bibl. Prac., 1995. - 205 s. - Tabele. - (*Biblioteczka Pracownicza. Poradnik* ; 44).

Ustalanie: prawa do emerytury, renty inwalidzkiej oraz do renty rodzinnej; okresów uprawniających do świadczeń emerytalno-rentowych. Zasady obliczania emerytur i rent, obowiązki zakładów wobec pracownika ubiegającego się o rentę lub emeryturę, zasady zawieszania świadczeń emerytalno-rentowych w przypadku zarobkowania emerytów i rencistów.

108. TYMOREK K.: Okresy składkowe, okresy uznane za składkowe oraz okresy nieskładkowe. *Służ. Prac.* 1994 nr 7/8 s. 12-17. * Śmiśniewicz-Podgórska T.: Praca w gospodarstwie rolnym a staż pracowniczy. *Prawo Przeds.* 1995 nr 10 s. 19-21. * [Lewandowska I.] I.L.: Nowa podstawa emerytury. *Rzeczpospolita* 1995 nr 34: 9 II s. 14. *Taż.: Emerytury za okres bez składki. *Tamże* nr 268 : 20 XI s. 17.

UBEZPIECZENIA emerytalno-rentowe = *poz. 608.*

Polski system emerytalno-rentowy na tle standardów EWG oraz funkcjonujących w tych krajach systemów rentowych.

109. UBEZPIECZENIA społeczne: emerytury i renty, zasiłki, wypadki przy pracy / oprac. J. Stelina. - Gdańsk: Wydaw. Praw. LEX, 1994. - 423 s.

Zbiór aktów prawnych, stan na 19 lipca 1994 r.

110. WIERZBIAŃSKI M.: Niektóre zagadnienia dotyczące renty rodzinnej. *Mater. Inf. ZUS.* 1995 nr 10 s. 48-50.

111. WSZYSTKO o emeryturach i rentach. *Poradnik Gaz. Praw.* 1995 nr 2 s. 1-63.

112. ZAGROSIK M.: Wybrane problemy orzecznictwa inwalidzkiego. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 11 s. 7-16.

---

113. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie najniższych emerytur i rent oraz dodatków do emerytur i rent od dnia 1 stycznia 1995 r. *Dz. Urz. ZUS* 1994 nr 7 poz. 19.

114. OBWIESZCZENIE Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 czerwca 1994 r. o utracie mocy obowiązującej art. 7 ustawy o zmianie niektórych ustaw dotyczących zatrudnienia oraz zaopatrzenia emerytalnego. *Dz. U.* 1994 nr 69 poz. 306.

115. OBWIESZCZENIE Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 listopada 1994 r. w sprawie kwoty najniższej emerytury i renty od 1 grudnia 1994. *Monit. Pol.* 1994 nr 59 poz. 517. * z dnia 10 lutego 1995 r. w sprawie kwoty najniższej emerytury i renty od 1 marca 1995 r. *Tamże* 1995 nr 9 poz. 129. * z dnia 8 listopada 1995 r. w sprawie kwoty najniższej emerytury i renty od 1 grudnia 1995 r. *Tamże* nr 59 poz. 664.

116. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 lipca 1995 r. w sprawie postępowania przy dokonywaniu wypłat niektórych świadczeń przysługujących emerytom i rencistom z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. *Dz. U.* 1995 nr 91 poz. 454.

Wcześniejsze emerytury

117. SNARSKA B.: Wcześniejsza emerytura dla kobiety. *Prawo i Życie* 1995 nr 50 s. 12.

ZARYCHTA H.: Wpływ ubezpieczenia społecznego na rynek pracy = *poz. 6.*

M.in. problem świadczeń przedemerytalnych; wcześniejsze emerytury jako instrument zmniejszenia podaży pracy.

Waloryzacja świadczeń

118. EMERYCI liczą inaczej niż minister. Rewaloryzacja według płac czy cen. [Przez] K.B. *Rzeczpospolita* 1994 nr 225: 27 IX s. 1, 6. * Kostrz-Kostecka A.: Emerytury - waloryzacja według cen. Posiedzenie rządu. *Tamże* nr 232: 5 X s.7. * Arciszewska E.: Przerabialiśmy już koszyki cenowe. Rozm. O. Małecka, W. Zagawa. *Trybuna* 1994 nr 246: 20 X s. 7. * Tomala G.: Emerytury według cen. *Życie Warsz.* 1994 nr 249: 5 X s. 3.

119. EMERYTURY 95 według budżetu. [Przez] (dan). *Gaz. Wybor.* 1994 nr 261: 9 XI s. 15, tab. * Emeryckie głosy w sprawie waloryzacji. [Przez] (MAG). *Trybuna* 1995 nr 44: 21 II s.2. * Zagawa W., Małecka O.: Wszystkie lęki emerytalne. *Tamże* 1995 nr 80: 4 IV s. 1.

120. [HORBOWY A.] AHO: Powtórka z emerytur i rent. Czy resort pracy ma się czego wstydzić? *Nowa Europa* 1995 nr 204: 5 IX s. 14. * Sarnecka M.: Gra z emerytami w tle. *Tamże* nr 226: 30 IX/ 1 X s. 2.

121. JĘDRZEJEWSKA K.: Czy emerytury doścignął płace. Założenia na 1996 rok. *Rzeczpospolita* 1995 nr 203: 2/3 IX s.1 *Ekon. i Rynek* s.7. * Taż: Emerytury wzrosną wolniej. *Tamże* nr 209: 9/10 IX s. 1, tab. * Małecka O., Zagawa W.: Awantury o emerytury. Jaka waloryzacja w 1996 r. *Trybuna* 1995 nr 163: 15/16 VII s. 1, 2.

122. KALETA J.: Ta biedna sfera budżetowa. *Trybuna* 1994 nr 221: 21 IX s. 10. * [Skipietrow N.] (ski): Bony emerytom. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 10: 12 I s. 2.

Rządowe projekty waloryzacji rent, emerytur i płac w sferze budżetowej, wprowadzenia bonów za obniżoną w 1993 r. waloryzację emerytur.

123. KOBIERSKA A.: Podwyżka najniższych świadczeń oraz dodatków. *Prawo Przeds.* 1994 nr 34 s. 8. * [Kroner J.] K.J.: Będzie waloryzacja emerytur i rent. Dane GUS potwierdziły. *Rzeczpospolita* 1994 nr 260: 8 XI *Ekon. i Rynek* s. 7.

124. KORAL J.: Emerytury w górę w ślad za cenami. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 232: 5 X s. 3. * Taż: Jaka waloryzacja. *Tamże* nr 262: 10/11 XI s. 2. * Płacowa czy cenowa. Jaka ma być waloryzacja rent i emerytur. [Przez] (wk). *Tamże* 1994 nr 266: 16 XI s. 3. * Koral J.: Wyższe renty i emerytury. *Tamże* 1995 nr 57: 8 III s. 2.

125. KORAL J.: Emerytury według "Solidarności". *Gaz. Wybor.* 1995 nr 115: 19 V s. 2. * Taż: Zamach nas emeryckie portfele? *Tamże* nr 203: 1 IX s. 2.* Konarska T.: Zamach na kieszeń emerytów? *Głos Naucz.* 1995 nr 39 s. 9. * Biskupski Z.: Gra w emeryta. *Prawo i Życie* 1995 nr 41 s. 1, 4.

126. KRONER J.: Waloryzacyjne dylematy. *Rzeczpospolita* 1995 nr 207: 7 IX s. 12. * Nowa waloryzacja niesprawiedliwa. Prezydencki wniosek do

Trybunału Konstytucyjnego. *Tamże* nr 233: 7/8 X s. 1, 11. * Rewaloryzacja emerytur i rent. Prezydent do Trybunału Konstytucyjnego. *Tamże* nr 235: 10 X s. 12.

127. MOJKOWSKI J.: I kto to powie? Emerytury: zawał leczony plastrem. *Polityka* 1995 nr 26 s. 9, tab. * Kroner J.: Kołodko sobie, posłowie sobie. Poprawki do waloryzacji emerytur i rent. *Rzeczpospolita* 1995 nr 155: 6 VII s. 14. * Kłótnie o emerytury, Miller kontra Kołodko w sprawie waloryzacji. *Życie Warsz.* 1995 nr 169: 24 VII s. 1.

128. NOWAKOWSKA A., WIELOWIEYSKA D., KUMÓR W.: Strategia dla rozpadu. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 209: 8 IX s. 1, 3. * Dwugłos o waloryzacji rent i emerytur: Kołodko G.: Coś za coś. - Miller L.: Niefortunny pierwszy krok. *Trybuna* 1994 nr 211: 9 IX s. 2. * Zagawa W.: Emerytalny kompromis. *Tamże* nr 233: 5 X s. 1.

129. SKIPIETROW N.: Awantura o emerytury. Waloryzacja świadczeń częściej? *Gaz. Wybor.* 1995 nr 155: 6 VII s. 1, 2. * Inflacja nie zagrozi. Minister Miller o rentach i emeryturach. *Tamże* nr 162: 14 VII s. 3. *Leszek Miller o waloryzacji. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 18 s. 15. - Omów. wystąpienia sejmowego 30.VIII.1995 r. * [Małecka O.] OLA: Bocznymi drzwiami? Waloryzacja po nowemu. *Trybuna* 1995 nr 155: 6 VII s. 3.

130. STOSUNEK do ewentualnej zmiany zasad rewaloryzacji rent i emerytur : komunikat z badań / Centrum Badania Opinii Społecznej. - Warszawa: CBOS, 1994. - 8 s.

131. SZYMAŃSKA S.: Jeszcze o art. 33 ustawy o rewaloryzacji. *Pr. Zabezp. Społ.* 1994 nr 9 s. 39-47.

Ustalanie podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego.

132. TOMANEK A.: Uwagi w sprawie nowelizacji art.26 ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 2 s. 37-46.

133. WALEWSKA D.: Indeksacja emerytur, ale jeśli pozwoli budżet. MFW o Polsce. *Rzeczpospolita* 1994 nr 228: 30 IX *Ekon. i Rynek* s. 10.

134. WALORYZACJA emerytur i rent od 1 marca 1995 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 3-4, tab. * Mrozowska M.: Waloryzacja emerytur i rent [od 1 marca 1995 r.]. *Prawo i Życie* 1995 nr 9 s. 16. * Małecka O.: Wyższe renty i emerytury. W ZUS - kolejna waloryzacja. *Trybuna* 1995 nr 57: 8 III s. 1, tab.

135. WIKTOROW A.: Lepsi i gorsi emeryci. *Rzeczpospolita* 1995 nr 204: 4 IX s. 10.

Według projektu ustawy o zmianie zasad waloryzacji emerytur i rent w 1996 r.

136. [WOJTULEWICZ I.] (woj): Płacowa a nie cenowa. Waloryzacja rent i emerytur. *Sł. Dz. Katol.* 1994 nr 176: 12 IX s. 6. * Taż: Cenowa waloryzacja rent i emerytur. *Tamże* nr 193:5 X s. 1, 2. * Taż: Wreszcie waloryzacja. *Tamże* 1995 nr 31: 13 II s. 2.

137. ZAGAWA W.: Ekstra podwyżka dla emerytów. ZUS wystąpił - zadecyduje rząd. *Trybuna* 1995 nr 193: 21 VII s. 1. * Taż: Czy rząd wysłucha prezesa ZUS? Emerytalne znaki zapytania. *Tamże* nr 194: 22 VIII s. 2. * Bańkowska A.: Waloryzacja ustalona czy dyskutowana. Rozm. W. Zagawa. *Tamże* nr 286: 9-10 XII s. 8.

138. ZAGAWA W., MAŁECKA O.: Szybkie równanie emerytur. *Trybuna* 1995 nr 203: 1 IX s. 1, 3. * Zagawa W.: O co chodzi w nowej ustawie emerytalnej. *Tamże* nr 223: 25 IX s. 1, 2, tab. * Waloryzacja cenowo-płacowa. CBOS o reformie emerytalno-rentowej. *Tamże* nr 258: 6 XI s. 4.

---

139. USTAWA z dnia 6 lipca 1995 r. o zmianie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw. *Dz. U.* 1995 nr 95 poz. 473.

140. USTAWA z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw. *Dz. U.* 1995 nr 138 poz. 681.

141. KOMUNIKATY Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o waloryzacji emerytur i rent w grudniu 1994 r. *Służ. Prac.* 1994 nr 12 s. 7-8. * o waloryzacji

emerytur i rent w marcu 1995 r. *Tamże* 1995 nr 3 s. 19. * o waloryzacji emerytur i rent w grudniu 1995 r. *Tamże* nr 12 s. 7.

b. Odrębne systemy emerytalno-rentowe

142 DERMONT A.: Reformy prawa emerytalnego żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy innych służb. *Wojs. Prz. Praw.* 1995 nr 1 s. 20-40.

143. JANISZEWSKA M.: Zmiana ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników. *Służ. Prac.* 1995 nr 5 s. 24-28.

144. JĘDRASIK-JANKOWSKA I.: Zmiany w prawie do emerytury i renty górniczej. *Pr. Zabezp. Społ.* 1994 nr 10/11 s. 71-79.

145. KOBIERSKA A., SEJDEL E.: Uprawnienia byłych żołnierzy górników. *Gaz. Praw.* 1995 nr 40 s. 26. * Sejdel E.: Jeszcze o uprawnieniach żołnierzy-górników. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 8-9.

146. MAŁECKI S., PABISIAK-KARWOWSKI P.: Nowe zasady orzekania o inwalidztwie w wojskowych przepisach emerytalnych. *Służ. Prac.* 1995 nr 3 s. 14-16.

147. MAŁECKI S., PABISIAK-KARWOWSKI P.: Postępowanie w sprawach wojskowego zaopatrzenia emerytalnego. Dodatek pieniężny dla żołnierzy górników. *Służ. Prac.* 1995 nr 4 s. 10-16.

148. MAŁECKI S., PABISIAK-KARWOWSKI P.: Świadczenia odszkodowawcze dla żołnierzy. Dokumentowanie okresów służby wojskowej pełnionej w warunkach szczególnych. *Służ. Prac.* 1995 nr 11 s. 9-13. * Ciż: Okresy służby wojskowej w oddziałach specjalnych uprawniające do podwyższenia emerytury wojskowej. *Tamże* nr 12 s. 5.

149. MAŁECKI S., PABISIAK-KARWOWSKI P.: Uprawnienia inwalidów wojennych. - Warszawa: Wydaw. Bibl. Prac., 1994. - 91 s. - (*Biblioteczka Pracownicza. Poradnik* ; 42).

Uprawnieni do świadczeń określonych przepisami o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodziny.

150. MAŁECKI S., PABISIAK-KARWOWSKI P.: Waloryzacja wojskowych świadczeń emerytalnych. *Służ. Prac.* 1995 nr 2 s. 8-9.

151. SKIPIETROW N.: Bój o przywileje. Coraz młodsi kolejarze na emeryturze? *Gaz. Wybor.* 1995 nr 292: 16-17 XII s. 3.

152. [SKIPIETROW N.] (ski): Zmiany dla górników. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 151: 1 VII s. 3. * Kroner J.: Emerytury górnicze. Od 1 listopada na nowych zasadach. *Rzeczpospolita* 1994 nr 254: 31 X s. 14.

---

153. USTAWA z dnia 30 czerwca 1994 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin oraz o zmianie niektórych innych ustaw = *poz. 115/94.*

Omów.: Szelachowska W., *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 10 s. 3-4.

154. USTAWA z dnia 2 września 1994 r. o dodatku i uprawnieniach przysługujacych żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu. *Dz. U.* 1994 nr 11 poz. 537.

Dodatek do emerytur i rent, obniżony wiek emerytalny, świadczenia przewidziane w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin.

Omów.: Małecki S., Pabisiak-Karwowski P., *Służ. Prac.* 1995 nr 1 s. 27-29.

155. UCHWAŁA Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 listopada 1995 r. w sprawie ustalenia powszechnie obowiązującej wykładni art. 2 ust.1 w związku z art.1 ust.1 pkt.1 ustawy z dnia 2 września 1994 r. o dodatku i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu. *Dz. U.* 1995 nr 141 poz. 699.

156. ROZPORZĄDZENIE Min. Obrony Narodowej z dnia 18 listopada 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad waloryzacji emerytur i rent wojskowych. *Dz. U.* 1994 nr 126 poz. 625.

Omów.: Kroner J., *Rzeczpospolita* 1994 nr 291: 15 XII s. 14.

157. ROZPORZĄDZENIE Min. Obrony Narodowej z dnia 2 grudnia 1994 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie żołnierzy zawodowych, emerytów i rencistów wojskowych. *Dz. U.* 1994 nr 131 poz. 665.

158. ROZPORZĄDZENIE Min. Obrony Narodowej oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 28 grudnia 1994 r. w sprawie świadczeń zdrowotnych dla żołnierzy, członków ich rodzin oraz emerytów i rencistów wojskowych i członków ich rodzin. *Dz. U.* 1995 nr 3 poz. 15.

Omów.: Małecki S., Pabisiak-Karwowski P., *Służ. Prac.* 1995 nr 5 s. 29-30.

159. ZARZĄDZENIE Min. Obrony Narodowej z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie ustalenia wykazu chorób i schorzeń pozostających w związku ze służbą wojskową z tytułu których przysługują świadczenia odszkodowawcze i rentowe. *Monit. Pol.* 1994 nr 66 poz. 591.

160. ZARZĄDZENIE Min. Obrony Narodowej z dnia 2 listopada 1995 r. zm. rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad postępowania i właściwości organów w sprawach zaopatrzenie emerytalnego żołnierzy zawodowych oraz uprawnionych członków ich rodzin. *Dz. U.* 1995 nr 130 poz. 633.

161. OBWIESZCZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 7 marca 1995 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin. *Dz. U.* 1995 nr 30 poz. 154.

162. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty. *Dz. U.* 1995 nr 2 poz. 8.

Omów.: J.K., *Rzeczpospolita* 1995 nr 22: 26 I s. 14

163. ROZPORZĄDZENIE Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 22 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad postępowania i właściwości organów w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i uprawnionych członków ich rodzin. *Dz. U.* 1994 nr 138 poz. 742.

164. ROZPORZĄDZENIE Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 16 stycznia 1995 r. w sprawie zasad orzekania o inwalidztwie funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej, emerytów i rencistów policyjnych, trybu postępowania i właściwości komisji lekarskich w tych sprawach, sposobu przeprowadzania kontrolnych badań lekarskich oraz wzywania inwalidów na te badania. *Dz. U.* 1995 nr 8 poz. 41.

165. ROZPORZĄDZENIE Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 12 kwietnia 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu udzielania świadczeń leczniczych osobom uprawnionym do policyjnego zaopatrzenia emerytalnego oraz członkom ich rodzin. *Dz. U.* 1995 nr 44 poz. 230

166. ZARZĄDZENIE Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 9 października 1995 r. w sprawie ustalenia wykazów chorób i schorzeń pozostających w związku ze służbą w Policji, Urzędzie Ochrony państwa, Straży Granicznej i Państwowej Straży Pożarnej, z tytułu których przysługują świadczenia rentowe i odszkodowawcze. *Monit. Pol.* 1995 nr 55 poz. 611, tab.

167. ROZPORZĄDZENIE Min. S p r a w i e d l i w o ś c i z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad postępowania i właściwości organów w sprawach zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy służby więziennej oraz uprawnionych członków ich rodzin. *Dz. U.* 1994 nr 138 poz 740.

c. Emerytura a praca

168. HORBOWY A.: Ile może dorobić emeryt? *Nowa Europa* 1995 nr 19: 23 I s. 4. * [Małecka O.](OLA): Emeryt pracuje - ustawa tnie. *Trybuna* 1995 nr 16: 19 I s. 3.

169. KOBIERSKA A., SEJDEL E.: Zmiany w ustalaniu dochodu mającego wpływ na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury lub renty w związku ze zmianą ustawy agencyjnej. *Służ. Prac.* 1995 nr 3 s. 16-17.

170. KUMÓR W.: Emeryci i podatki. Spór Millera z Kołodką. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 211: 10/11 IX s. 3. * Zagawa W.: Solidny emeryt opodatkowany. *Trybuna* 1994 nr 212: 10/11 s. 1

171. MICHALSKA E.: Zasady zawieszania lub zmniejszania emerytur i rent. *Prawo Przeds.* 1995 nr 16 s. 4. * Kobierska A., Sejdel E.: Zasady zawieszania lub zmniejszania emerytur i rent. *Tamże* nr 26 s. 6.

172. MILEWSKA K.: Sprzeczne z konstytucją - zapisane w ustawie. *Prawo i Życie* 1995 nr 15 s. 17.

Zarobkowanie emerytów.

173. MROZOWSKA M.: Emeryt w pracy. *Prawo Pr.* 1995 nr 5 s. 21-22.

Zmiany ustalania limitów zarobkowych dla emerytów oraz zmiana zasad zmniejszania świadczeń.

174. PAWŁOWSKA-CHŁYSTOWSKA J.: Ubezpieczenie pracujących emerytów i rencistów. *Prawo Przeds.* 1995 nr 32/33 s. 33-36.

175. SEJDEL E.: Zawieszanie i zmniejszanie świadczeń emerytalno-rentowych. *Gaz. Praw.* 1995 nr 12 s. 22, tab. * Różycka T., Maj M.: Zasady zawieszania lub zmniejszania emerytur i rent. *Tamże* nr 33 s. 9. * Lewandowska I.:Emerytura po odwieszeniu. *Rzeczpospolita* 1995 nr 265:16:XI s. 16.

176. SEJDEL E., KOBIERSKA A.: Zatrudnianie emerytów i rencistów. *Prawo Przeds.* 1995 nr 51/52 s. 34-37.

Wysokość dochodów wpływająca na zawieszanie lub zmniejszanie świadczeń emerytalno-rentowych.

177. TYMOREK K.: Zasada rozliczania z ZUS pracujących emerytów i rencistów. *Prawo Przeds.* 1995 nr 1 s. 6-7.

178. URBANIAK B.: Praca zawodowa emerytów w województwie łódzkim // W: Rynek pracy w makroregionie łódzkim / red. S. Borkowska, P. Bohdziewicz. - Łódź: Wydaw. Uniw. Łódz., 1994. - S. 73-85.

179. ZALEWSKA H.: Zmniejszanie i zawieszanie świadczeń emerytalno-rentowych w związku z osiąganiem dochodów z pracy. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 5/6 s. 7-9, tab.

---

180. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 sierpnia 1994 r. w sprawie wysokości kwot dochodu równych 60% i 120% kwoty przeciętnego wynagrodzenia miesięcznie od 1 września 1994 r. *Monit. Pol.* 1994 nr 46 poz. 378. * z dnia 8 listopada 1994 r. w sprawie wysokości kwot dochodu równych 60% i 120% kwoty przeciętnego wynagrodzenia miesięcznie oraz granicznych dochodu w 1994 r. *Służ. Prac.* 1994 nr 12 s. 6. * z dnia 10 lutego 1995 r. w sprawie wysokości kwot dochodu równych 60% i 120% kwoty przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego od 1 marca 1995 r. *Monit. Pol.* 1995 nr 9 poz. 130. * z dnia 8 listopada 1995 r. w sprawie wysokości kwot dochodu równych 60% i 120% kwoty przeciętnego wynagrodzenia miesięcznie oraz kwot granicznych dochodu w 1995 r. *Służ. Prac.* 1995 nr 12 s. 5-6.

181. KOMUNIKATY Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie dodatkowych dochodów emerytów i rencistów. *Służ. Prac.* 1995 nr 3 s. 19, nr 6 s. 21, nr 9 s. 27-8, nr 12 s. 6.

182. ROZPORZĄDZENIE Min.Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 października 1994 zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty. *Dz. U.* 1994,nr 122 poz. 599. * z dnia 1 marca 1995 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury lub renty. *Tamże* 1995 nr 25 poz. 134.

2. Zasiłki chorobowe i opiekuńcze

183. BIŃCZYCKA-MAJEWSKA T.: Wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy z powodu choroby. *Prawo Pr.* 1995 nr 8 s. 13-16.

184. GÓRECKA R.: Czas choroby, czas zasiłku. *Gaz. Praw.* 1995 nr 46 s. 26. * Taż:Czas choroby czas zasiłku. *Personel* 1995 nr 17 s. 55-58, 60.

185. HARACIŃSKI M.: Zasiłki chorobowe dla pracowników : według stanu prawnego na dzień 1 marca 1995 r. - Warszawa: SeZaM, 1995. - 95 s.

186. [HORBOWY A.] AHO: W razie choroby lub urodzenia dziecka. Świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Na straży interesów pracownika. Świadczenia z tytułu ubezpieczeń społecznych. *Nowa Europa* 1994 nr 167: 30 VIII s. 20, nr 168 :31 II s. 23. * Taż:: Pracownik na chorobowym. *Tamże* nr 112: 17 V *Praca i Kariery* s. IV. * [Wojtulewicz I.] (woj): Zachorujesz - mniej dostaniesz. *Sł. Dz. Katol.*1995 nr 35:13 s. 2.

187. JĘDRASIK-JANKOWSKA I.: Nowe uregulowania prawne do świadczeń należnych pracownikowi w razie niezdolności do pracy z powodu choroby. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 5 s. 27-37.

188. KONCZEWSKI J.: O realizacji zadań związanych z przepisami zasiłkowymi obowiązującymi od 1 marca 1995 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 9 s. 6-8, tab.

189. KONOPIELKO P.: Chorobowe z kasy pracodawcy. *Prawo i Życie* 1995 nr 1 s. 13, 7. * Tenże: Przedłużenie wypłaty. *Serwis Praw.-Prac.*1995 nr okazowy s.13-15.

190. KORONKIEWICZ A.: Ubezpieczenia chorobowe w okresie międzywojennym. *Służ. Zdr.* 1994 nr 41 s. 8, 10.

191. LIS E.: Podstawa wymiaru zasiłków w razie choroby i macierzyństwa. *Prawo Przeds.* 1995 nr 46 s. 19-21.

192. MONDYGRAF S.: Waloryzacja podstawy wymiaru zasiłku chorobowego. *Prawo Przeds.* 1995 nr 49 s. 26-27.

193. MONDYGRAF S.: Zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1995. - 31 s.

194. MROZOWSKA M.: Zasiłki opiekuńcze. *Prawo Pr.* 1995 nr 5 s. 20-21.* Taż: Zasiłki pielęgnacyjne. *Tamże* 1995 *Tamże* nr 2 s. 13-14. *Taż: Zwolnienie dla ojca. *Tamże* nr 8 s. 31-32.

195. PERŁO H.: Świadczenia w razie choroby. *Gaz.Praw.* 1995 nr 12 *Prawo Pr. Ubezp. Społ.* nr 1 s. 12-14.

196. PERŁO H.: Zasiłek pielęgnacyjny. *Prawo Przeds.* 1995 nr 7 s. 21-22.

197. PRZEPISY o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1994. - 216 s. - Tabele.

SAKIEWICZ J.: Zaległości składkowe a prawo do zasiłku chorobowego = *poz.*. 296.

198. SKRZYDLEWSKI W.: Zasiłki chorobowe po nowemu. *Gaz. Praw.* 1995 nr 8 s. 3. * Majkowski S.: Zasada ustalania wysokości zasiłków. *Tamże* nr 30 s. 25.

199. STAROŃ B.: Uzyskanie zasiłku opiekuńczego. *Prawo Przeds.* 1995 nr 48 s. 22-23.

200. STAROŃ B.: Wyjaśnienia dotyczące świadczeń z ubezpieczenia społecznego. *Służ. Prac.* 1994 nr 9 s. 9-11.

201. STAROŃ B., MONDYGRAF S.: Zasiłki opiekuńcze : stan prawny na dzień 30 czerwca 1995 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1995. - 33 s.. - Tabele. - (*Informator*).

202. ŚLĘZAK A.: Świadczenia w razie choroby i macierzyństwa - zmiany od 1 marca 1995 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 4-8. * Kroner J.: Jednakowe w sektorze publicznym i prywatnym. Specjaliści o zasiłkach chorobowych. *Rzeczpospolita* 1995 nr 61: 13.III. s. 15.

203. ŚLĘZAK A.: Wypłata zasiłków w razie choroby i macierzyństwa. *Gaz. Praw.* 1995 nr 14 s. 23. * Taż: Wypłata zasiłków w razie choroby i macierzyństwa. *Prawo Przeds.* 1995 nr 1 s. 26-31.

204. ŚWIADCZENIA pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przepisy : stan prawny na dzień 1 marca 1995 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1995. - 46 s.

205. TRZASKA-DURSKA M.: Zasady wypłaty zasiłku chorobowego. *Personel* 1995 nr 7 *Serwis Praw.-Prac.* nr 7 s. 19-20.

206. TYMOREK K.: Nowe zasady ustalania i wypłacania zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. *Służ. Prac.* 1995 nr 3 s. 3-10. * Taż: Wyjaśnienia dotyczące zasiłków chorobowych. *Tamże* 1995 nr 9 s. 23-27, nr 11 s. 13-20.

207. WYSZYŃSKA M.: Krezus w ZUS. Jak zarobić na chorobie. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 113:17 V s. 4. * [Lewandowska I.] I.L.: Zasiłek chorobowy i koszty uzyskania. *Rzeczpospolita* 1995 nr 110: 13/14 V s. 12.

---

208. USTAWA z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. [Tekst ujednolicony przez redakcję]. *Gaz. Praw.* 1995 nr 12 *Prawo Pr. Ubezp. Społ.* nr 1 s. 16-17.

Toż: *Personel* 1995 nr 7 *Serwis Praw.-Prac.* nr 7 s. 3-8; *Prawo Przeds.* 1995 nr 11 *Tyg. Prawa Gosp.* nr 9 s. 3-11.

209. USTAWA z dnia 3 lutego 1995 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz o zmianie ustawy - Kodeks pracy. *Dz. U.* 1995 nr 16 poz. 77.

Toż: *Prawo Pr.* 1995 nr 1 s. 50-58.

Omów.: [Horbowy A.] AHO, *Nowa Europa* 1995 nr 81: 5 IV s. 18; Konopielko P., *Prawo Przeds.* 1995 nr 11 s. 21-22; Mrozowska M., *Prawo Pr.* 1995 nr 4 s. 20-21; *Rzeczpospolita* 1995 nr 46: 23 II s. 13-14.

ROZPORZĄDZENIE Min. Obrony Narodowej oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 28 grudnia 1994 r. w sprawie świadczeń zdrowotnych dla żołnierzy, członków ich rodzin oraz emerytów i rencistów wojskowych i członków ich rodzin = *poz. 158.*

210. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru i obliczania zasiłków z ubezpieczenia społecznego. *Dz. U.* 1995 nr 19 poz. 95.

211. ZARZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie dowodów stanowiących podstawę wypłaty zasiłków

z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. *Monit. Pol.* 1995 nr 10 poz. 135.

Omów.:Sajnug D., *Gaz. Wybor.* 1995 nr 36: 11/12 II s. 2.

212. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lutego 1995 r. w sprawie zasiłków w razie choroby i macierzyństwa przysługujących od 1 marca 1995 r. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 3 poz. 10. * Toż: *Służ. Prac.* 1995 nr 3 s. 18-19.

213. OBWIESZCZENIE Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 marca 1995 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji podstawy wymiaru zasiłku chorobowego w I i II kwartale 1995 r. *Monit. Pol.* 1995 nr 15 poz. 191. * z dnia 15 maja 1995 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji podstawy wymiaru zasiłku chorobowego w III kwartale 1995 r. *Tamże* nr 25 poz. 310. * z dnia 9 sierpnia 1995 r w sprawie wskaźnika waloryzacji podstawy wymiaru zasiłku chorobowego w IV kwartale 1995 r. *Tamże* nr 40 poz. 480. * z dnia 10 listopada 1995 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji podstawy wymiaru zasiłku chorobowego w I kwartale 1996 r. *Tamże* nr 60 poz. 681.

214. WYTYCZNE nr 2 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 lutego 1995 r. w sprawie niektórych zasad przyznawania i wypłaty świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa przysługujących pracownikom. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 3 poz. 9.

Świadczenia rehabilitacyjne

215. LEWANDOWSKA I.: Ulgi dla inwalidów. *Rzeczpospolita* 1995 nr 128: 3/4 VI s. 14.

Ulgi w podatku dochodowym związane z kosztami poniesionymi na rehabilitację zawodową.

216. NIE musisz być rencistą. [Przez] (L.M.). *Gaz. Wybor.*1995 nr 51: 1 III s. 1. * Próba przywracania życiu. [Przez] (JAB). *Trybuna* 1995 nr 51: 1 III s. 2.

Projekt wprowadzenia rehabilitacji przedrentowej.

217. ZMIANA orzecznictwa inwalidzkiego. [Przez] W. *Gaz. Praw.* 1995 nr 10 s. 21. * Koral J.: Renty na nowo. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 33: 8 II s. 2. * Taż: Będąc młodym rencistą. *Tamże* nr 51: 1 III s. 4.

Projekt nowych zasad przyznawania rent i zmiany ustawy o rehabilitacji.

Zob. też poz. 192.

3. Zasiłki macierzyńskie i wychowawcze

218. KOSTUCH A.: Urlop wychowawczy a uprawnienia do zasiłku macierzyńskiego i zasiłku dla bezrobotnych. *Służ. Prac.* 1994 nr 7/8 s. 20-21.

219. RYBAK K.: Urlop i zasiłek wychowawczy. Zasady i tryb przyznawania świadczeń. *Personel* 1995 nr 16 s.46, 53-54.

Zob. też poz. 191, 197, 202-204, 206, 208, 209, 211, 212, 214.

---

220. OBWIESZCZENIE Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 listopada 1994 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji i kwot zasiłku wychowawczego. *Dz. Urz. ZUS* 1994 nr 6 poz. 15. * z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji i kwot zasiłku wychowawczego oraz granicy dochodu uprawniającej do zasiłku wychowawczego. *Tamże* 1995 nr 1 poz. 2. * z dnia 15 maja 1995 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji i kwot zasiłku wychowawczego. *Tamże* nr 4 poz. 16. * z dnia 9 sierpnia 1995 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji i kwot zasiłku wychowawczego. *Tamże* nr 7 poz. 23. * z dnia10 listopada 1995 r. w sprawie wskaźnika waloryzacji i kwot zasiłku wychowawczego. *Tamże* nr 9 poz. 29.

4. Zasiłki rodzinne

221. BONI M.: Pozory i realia. *Życie Gosp.* 1994 nr 21 s. 8.

Komentarz dotyczący zmiany systemu zasiłków rodzinnych oraz projektu przejścia na system waloryzacji emerytur wg kosztów utrzymania.

222. DZIECKO za 21 złotych. *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 31: 13 II s. 2. * Fok K.: Zasiłek rodzinny po nowemu. *Sztand. Młod.* 1995 nr 39: 23 II s. 3. * Małecka O.: Rodzinne tylko dla biedniejszych. *Trybuna* 1995 nr 60: 11/12 III s. 3.

223. GRANIEWSKA D., BALCERZAK-PARADOWSKA B.: Świadczenia społeczne dla rodziny // W: Rodzina w okresie transformacji systemowej / red. A. Kurzynowski ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna. Towarzystwo Wiedzy Powszechnej. - Warszawa: Wydaw.WSP, 1995. - S. 77-106.

Znaczenie świadczeń społecznych w dochodach rodzin. Zasiłki rodzinne, urlopy macierzyńskie i rodzicielskie (wychowawcze) w krajach członkowskich EWG i w Polsce, stan na 1 lipca 1991 r.

224. KONOPIELKO P.: Zmienione zasiłki. *Prawo i Życie* 1995 nr 4 s. 13. * Tenże: Ustalanie uprawnień do zasiłków rodzinnych (od 1 września 1995 r. do 29 lutego 1996 r.) *Prawo Przeds.* 1995 nr 36 s. 6-9. * Tenże: Ustalanie uprawnień od 1 września 1995 r. do 29 lutego 1996 r. *Serwis Praw.-Prac.* 1995 nr 1 s.24-27, nr 11 s. 15-18.

225. KRONER J.: Od 1 marca po nowemu. Powszechne, dla tych o najniższych dochodach. Zasiłki rodzinne. *Rzeczpospolita* 1995 nr 45: 22 II s 15. * Taż: Legislacyjny bubel do poprawki. Zasiłki rodzinne znów w Sejmie. *Tamże* nr 149: 29 VI s. 13.

226. LIS E.: Aktualne wysokości zasiłków. *Prawo Przeds.* 1995 nr 39 s. 25-26, tab.

Zasiłków rodzinnych, wychowawczych, porodowych, pogrzebowych.

227. MROZOWSKA M.: Rewolucja w zasiłkach rodzinnych. *Prawo Pr.* 1995 nr 1 s. 22-23. * Taż: Zasiłki rodzinne. *Tamże* nr 8 s. 9-11.

228. MUSZALSKI W.: Nowy system zasiłków rodzinnych. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 2 s. 30-37.

229. RYBAK K.: Zasiłki rodzinne. *Personel* 1995 nr 15 s. 60. * Zasiłki rodzinne. *Prawo Przeds.* 1995 nr 32/33 s. 10. * Tymorek K.: Obliczanie dochodu rodziny. *Tamże* 1995 nr 34/35 s. 4-6.

230. [SKIPIETROW N.] (ski): Reforma zasiłków od 1 marca. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 262: 10/11 XI s. 2. * Taż: Ktoś stracił, by zyskał ktoś. *Tamże* 1995 nr 47: 24 II s. 4. * Taż: Zasiłki inaczej *Tamże* nr 51: 1 III s. 2. *Taż: Co to jest dochód pracownika? Prawo do zasiłku rodzinnego. *Tamże* nr 83: 7 IV s. 4.

231. SKOMOROWSKA D.: Jakie będą zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne. *Prawo i Życie* 1994 nr 43 s. 22. * Kogo zasilą zasiłki? O nowych zasadach przyznawania zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. *Personel* 1995 nr 4 s. 4-5.

232. STAROŃ B.: Nowe uregulowania w zakresie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. *Służ. Prac.* 1995 nr 3 s. 10-13. * Tenże: Wyjaśnienia dotyczące zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. *Tamże* nr 5 s. 20-23, nr 12 s. 3-4.

233. STAROŃ B.: Zasiłki rodzinne i opiekuńcze. *Służ. Prac.*1995 nr 7/8 s. 17-19.

234. STAROŃ B.: Zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne - realizacja nowo wprowadzonych przepisów. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 12 s. 12-14.

235. ŚLĘZAK A.:Zasiłki z ubezpieczenia społecznego na dzieci chore. *Służ. Prac.* 1994 nr 11 s. 24-27.

236. ŚLĘZAK A.: Zmiana zasad przyznawania i wypłaty zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych od 1 marca 1995 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 2 s. 3-7. * Taż: Zasiłek rodzinny na nowych zasadach. *Rzeczpospolita* 1995 nr 51: 1 III s. 16. * Taż: Uprawnienia do zasiłku rodzinnego. *Tamże* nr 200: 30 VIII s. 14.

237. TRZASKA-DURSKA M., WOJTASZCZYK E.: Zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne : stan prawny na dzień 1 marca 1995 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1995. - 34 s - (*Informator).*

238. ZASIŁKI rodzinne i pielęgnacyjne : przepisy stan prawny na dzień 1 marca 1995 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1995. - 30 s.

239. ZIÓŁKOWSKA R.: ZUS. Zasiłki rodzinne i pilęgnacyjne : informator dla pracodawców i pracowników; stan prawny na dzień 1.03.1995 r. - Gdańsk : ODiDK, 1995. - 40 s.

---

240. USTAWA z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych. *Dz. U.* 1995 nr 4 poz. 1.

Omów.: Perło H., *Gaz. Praw.* 1995 nr 12 *Prawo Pr. Ubezp. Społ.* nr 1 s. 15-16; *Nowa Europa* 1995 nr 46: 23 II wkł. 8 s.; Konopielko P., *Prawo Przeds.* 1995 nr 7 s. 18-20, nr 24 s. 4; *Rzeczpospolita* 1995 nr 15: 18 I s. 18. *Zalewski I., *Życie Warsz.* 1994 nr 305: 2 XII s. 3.

241. ROZPORZĄDZENIE Min. Finansów z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad finansowania wydatków na zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne.*Dz. U.* 1995 nr 41 poz. 213. * z dnia 14 grudnia 1995 r. zm. rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad finansowania wydatków na zasiłki rodzinne i pielegnacyjne. *Tamże* nr 149 poz. 728, tab.

242. KOMUNIKAT Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 marca 1995 r [oraz] z dnia 6 kwietnia 1995 r. dotyczący ustalania dochodu rodziny, od którego zależy prawo do zasiłku rodzinnego. *Służ. Prac.* 1995 nr 5 s. 23-24.

243. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 października 1994 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. *Dz. U.* 1994 nr 122 poz. 597.

244. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 stycznia 1995 r. w sprawie określenia wzorów dokumentów i rodzaju innych dowodów niezbędnych do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego oraz szczegółowych zasad i trybu wypłaty zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. *Dz. U.* 1995 nr 12 poz. 58, tab.

Omów., *Służ. Prac.* 1995 nr 5 s. 23-24.

245. ROZPORZĄDZENIE Min. Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 1995 r. w sprawie stanu zdrowia ze względu na które przysługuje zasiłek pielęgnacyjny dziecku w w wieku do 16 lat. *Dz. U.* 1995 nr 20 poz. 107.

Omów.: *Rzeczpospolita* 1995 nr 53: 3 III s. 17.

246. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 listopada 1994 r. w sprawie wysokości zasiłków z ubezpieczenia społecznego w związku z ogłoszeniem przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w trzecim kwartale 1994 r. *Dz. Urz. ZUS* 1994 nr 6 poz. 16. * z dnia 15 maja 1995 r. w sprawie wysokości zasiłków z ubezpieczenia społecznego w związku z ogłoszeniem przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w pierwszym kwartale 1995 r. *Tamże* 1995 nr 4 poz. 17. * z dnia 9 sierpnia 1995 r. w sprawie wysokości zasiłków z ubezpieczenia społecznego oraz granicy dochodu uprawniającej do zasiłku rodzinnego. *Tamże* nr 7 poz. 24.

Dotyczy zasiłków pielęgnacyjnych, rodzinnych i porodowych.

247. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 lutego 1995 r. w sprawie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych przysługujących od 1 marca 1995 r. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 1 poz. 4. * z dnia 10 listopada 1995 r. w sprawie wysokości zasiłków z ubezpieczenia społecznego oraz zasiłku pielęgnacyjnego. *Tamże* nr 9 poz. 30.

Toż: *Służ. Prac.* 1995 nr 3 s. 18.

5. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

248. BIENIEK G.: Odszkodowawcza odpowiedzialność zakładu pracy za wypadki przy pracy i choroby zawodowe. - Bydgoszcz : Oficyna Wydaw. OPO, 1994. - 164 s.

249. FUDAŁA T.: Warunki pracy, orzecznictwo inwalidzkie i zaopatrzenie rentowe. *Wiad. Statyst.* 1995 nr 10 s. 30-32.

250. GERSDORF M.: Kilka uwag na temat regulacji prawnej wypadków przy wykonywaniu umowy zlecenia i agencji. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 6 s. 38-41.

Pojęcie wypadku przy pracy oraz odszkodowania z tytułu wypadku lub choroby zawodowej przy wykonywaniu umowy zlecenia i agencji.

251. HILDEBRANDT Z.: Podwyższenie jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Służ. Prac.* 1995 nr 10 s. 10-11.

252. JĘDRASIK-JANKOWSKA I.: Rola prawa i ubezpieczeń społecznych w zapobieganiu wypadkom przy pracy. *Bezp. Pr.* 1995 nr 7/8 s. 2-4, nr 9 s. 2-5.

253. JĘDRASIK-JANKOWSKA I.: Szkoda na osobie pracownika i jej kompensata. - Warszawa: Wydaw. Bibl.Prac., 1994. - 192 s.

Świadczenia odszkodowawcze z tytułu uszczerbku na zdrowiu: świadczenia w razie czasowej niezdolności do pracy, w razie trwałej niezdolności do zarobkowania, w razie utraty żywiciela.

254. JĘDRASIK-JANKOWSKA I.: Zabezpieczenie wypadkowe a reforma ubezpieczeń społecznych. *Ruch Praw. Ekon.* 1995 z. 4 s. 33-41.

255. KANIA A.: Renty inwalidzkie i renty rodzinne z tytułu wypadków przy pracy w drodze do i z pracy oraz chorób zawodowych przyznane w 1993 r. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 10 s. 14-21, tab.

256. KUŹNIAR J.: Wypadki przy pracy - roszczenia przysługujące pracownikom i członkom ich rodzin. *Prawo Pr.* 1995 nr 4 s. 3-11.

257. ŁABĘDZKA M.: Badanie przyczyn powstawania inwalidztwa w 1993 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 2 s. 17-23, tab.

Orzekanie o inwalidztwie i przyznawanie świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

258. ŁABĘDZKA M.: Przyczyny powstawania inwalidztwa w 1994 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 11 s. 16-22.

Dane statystyczne dot. inwalidztwa spowodowanego wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi.

PĘDZIERSKI A.: Zróżnicowanie składki na ubezpieczenie wypadkowe - przygotowanie do wdrożenia = *poz. 53.*

POLSKO-niemieckie dni poradnictwa na temat ubezpieczeń społecznych = *poz. 16.*

Biella K.: Tryb udzielania opieki medycznej w związku z doznanym w RFN wypadkiem przy pracy. - Wołińska H.: Uprawnienia polskich pracowników zatrudnionych na obszarze RFN do świadczeń pieniężnych przysługujących z tytułu wypadków przy pracy, w drodze do pracy lub z pracy na podstawie prawa polskiego.

259. PRZEWORSKA M.: Wypadki przy pracy. *Prawo Pr.* 1995 nr 7 s. 22-24.

Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy.

260. RESZKE K.: Jakie świadczenia związane są z chorobą zawodową nauczyciela oraz jakie dodatki przysługują w przypadku pobierania renty inwalidzkiej. *Dyr. Szk.* 1994 nr 89 s. 41-42.

261. SOJKA T.: Wypadki przy pracy. Świadczenia wypadkowe i wyrównawcze : komentarz, przepisy, orzecznictwo Sądu Najwyższego: stan prawny na 1 stycznia 1995 r. / Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. - Wyd. 2 rozsz. - Zielona Góra: PTE, 1995. - 231 s.

Świadczenia z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej: zasiłek chorobowy, dodatek wyrównawczy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek wyrównawczy i świadczenie wyrównawcze, renta inwalidzka, odszkodowanie jednorazowe, świadczenia przysługujące członkom rodziny zmarłego pracownika.

262. STUDIA i Materiały z Historii Ubezpieczeń Społecznych w Polsce / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1994. - Z. 10. - 108 s.

Treść: Fijałek J.: Działalność Inspekcji Fabrycznej Królestwa Polskiego na rzecz zapobiegania wypadkom przy pracy, rozwoju opieki zdrowotnej i windykacji odszkodowań wypadkowych w latach osiemdziesiątych XIX stulecia. - Sadowska J.: Formy ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego robotników w Królestwie Polskim (1890-1914). - Fabryczne Kasy Chorych w Małopolsce (1888-1914). - Ciećkiewicz M.: Wspomnienia i plany z lat 1945-1946. - Pławucka H.:Ubezpieczenie na wypadek braku pracy w Polsce w okresie międzywojennym (ze szczególnym uwzględnieniem aspektów organizacyjnych). - Lewandowski H.: Wacław Szubert (1912-1994). - Publikacje prof. Wacława Szuberta nt. ubezpieczeń społecznych. Oprac. A.Kulesza. - Szubert W.: Konstanty Krzeczkowski (1879-1939).

263. ŚWIADCZENIA z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Gaz. Praw.* 1995 nr 33 *Prawo na Zamówienie* s. 1-8.

264. TARCZYŃSKI D.: Odszkodowania za wypadek przy pracy. *Prawo Przeds.* 1995 nr 1 s. 7. * Hildebrandt Z.: Podwyższenie jednorazowych odszkodowań. *Służ. Prac.* 1995 nr 4 s. 17, nr 7/8 s. 19-20.

Podwyższenie kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy.

265. TOMYN W.: Wypadki przy pracy, w drodze do pracy lub z pracy, w szczególnych okolicznościach, w gospodarstwach rolnych, choroby zawodowe / Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. - Warszawa: TNOiK, 1993. - 189 s.

Wybrane akty normatywne, orzecznictwo Trybunału Ubezpieczeń Społecznych; postępowanie w sprawie świadczeń oraz ich wypłata.

266. WYPADKI przy pracy : orzecznictwo : stan prawny na dzień 14 września 1995 r. / oprac. J.Stelina. - Gdańsk: Wydaw. Prawn. LEX, 1995. - 143 s.

Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

YEARBOOK of Polish Labour Law and Social Policy. Vol. 7 = *poz. 494.*

Z treści: Muszalski W.: The direction of social insurance system modification with respect to allowance reformances and accident at work insurance.

267. ZAKRZEWSKA-SZCZEPAŃSKA K.: Obowiązki pracodawcy i pracownika. Wypadki przy pracy. *Serwis Praw.-Prac.* 1995 nr 4 s.20-21.* Taż: Wypadki przy pracy. Bądź mądry przed szkodą... *Tamże* nr 5 s. 16-19.

268. ZAKRZEWSKA-SZCZEPAŃSKA K., KUROWSKA M.: Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Bezp. Pr.* 1995 nr 11 s. 27-28.

---

269. OBWIESZCZENIE Min.Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 6 września 1994 r. w sprawie podwyższenia kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Monit. Pol.* 1994 nr 50 poz. 427. *z dnia 5 grudnia 1994 w sprawie podwyższenia kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Tamże* nr

65 poz. 586. * z dnia 6 marca 1995 r. w sprawie podwyższenia kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Tamże* 1995 nr 13 poz. 166. * z dnia 6 czerwca 1995 r. w sprawie podwyższenia kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Tamże* nr 29 poz. 344. * z dnia 7 września 1995 r. w sprawie podwyższenia kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Tamże* nr 46 poz. 533. * z dnia 5 grudnia 1995 r. w sprawie podwyższenia kwot jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. *Tamże* nr 64 poz. 705.

Omów.: Hildebrandt Z., *Służ. Prac.* 1994 nr 10 s. 19-20, 1995 nr 1 s. 30-31.

6. Świadczenia z tytułu bezrobocia

270. BALCEROWICZ L.: Zabieranie i dawanie. *Wprost* 1995 nr 7 s. 55-57.

Aby uniknąć pułapki bezrobocia, należy ograniczyć wysokość i czas pobierania zasiłków.

271. BEZROBOTNY obowiązkowo ubezpieczony. [Przez] (ks). *Gaz. Praw.* 1995 nr 34 s. 1, 5.

Omów. projektu ustawy o ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia.

272. BŁACHOWSKA B.: Zasiłki dla bezrobotnych. *Atest* 1994 nr 12 s. 34-36. * Taż: Rzecznik Praw Obywatelskich w obronie bezrobotnych. *Pr. Zabezp. Społ.* 1994 nr 9 s. 54-64.

Działania Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie prawidłowej interpretacji ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu.

273. CHOJNACKI M.: Bezrobotni bez prawa do zasiłku. *Ruch Praw. Ekon.* 1995 z. 4 s. 111- 124, tab.

KOSTUCH A.: Urlop wychowawczy a uprawnienia do zasiłku macierzyńskiego i zasiłku dla bezrobotnych = *poz. 218.*

274. KOSUT A.: Nabycie i utrata statusu bezrobotnego (nowe uregulowania prawne). *Pr. Zabezp. Spol.* 1995 nr 7 s. 45-58.

275. KRONER J.: Zasiłek uzupełniający dla bezrobotnych. *Rzeczpospolita* 1994/1995 nr 304: 31 XII / 1 I s. 12. * Zasiłek z własnych oszczędności. Założenia nowego systemu ubezpieczeń od bezrobocia. *Nowa Europa* 1995 nr 38: 14 II s. 2.

276. POMIANOWSKA P.: Sami sobie - jak zadbać o własną przyszłość. Ubezpieczenie od bezrobocia - plany legislacyjne. *Nowa Europa* 1995 nr 75: 29 III *Praca i Kariery* s. IV. * O zasiłkach prawie wszystko. Świadczenia dla bezrobotnych - obecny stan prawny. Oprac. P. Pomianowska. *Tamże* nr 75: 29 III *Praca i Kariery* s. IV.

STUDIA i Materiały z Historii Ubezpieczeń Społecznych w Polsce = *poz. 261.*

Z treści: Pławucka H.: Ubezpieczenie na wypadek braku pracy w Polsce w okresie międzywojennym ze szczególnym uwzględnieniem aspektów organizacyjnych.

277. SZRETER J.: Do pracy! *Wprost* 995 nr 24 s. 8.

Zasiłek dla bezrobotnych absolwentów.

UBEZPIECZENIA na wypadek bezrobocia = *poz. 669.*

M.in. rozwiązania polskie w zakresie świadczeń z tytułu bezrobocia.

278. UBEZPIECZYĆ od bezrobocia. Oprac. B. Wysocka. *Gaz. Praw.* 1995 nr 32 s. 23. * Fundusz Ubezpieczeń Bezrobotnych. Oprac. B. Wysocka. *Tamże nr* 36 s. 23. * Ubezpieczanie bezrobocia. 6-7 procent funduszu płac. *Trybuna* 1995 nr 214: 14 IX s. 2. * Tomala G.: Ubezpieczeni od utraty pracy. *Życie Warsz.* 1995 nr 156: 10 VI s. 4.

Na podstawie "Założeń do projektu ustawy o ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia" MPiPS.

---

279. ROZPORZĄDZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 marca 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad przyznawania świadczeń określonych

w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. *Dz. U.* 1995 nr 38 poz. 191.

IV. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE GRUP POZAPRACOWNICZYCH

280. CZAJKOWSKA W.: Ubezpieczenie pracownika - krewnego. *Prawo i Życie* 1995 nr 36 s. 20.

GERSDORF M.: Kilka uwag na temat regulacji prawnej wypadków przy wykonywaniu umowy zlecenia i agencji = *poz. 250.*

281. GERSDORF M.: Umowa zlecenia i agencji po zmianach w ubezpieczeniach społecznych. *Prz. Sąd.* 1995 nr 4 s. 41-53.

282. JĘDRASIK-JANKOWSKA I.: Być czy nie być ubezpieczenia dla umowy zlecenia. *Rzeczpospolita* 1994 nr 273: 24 XI s. 17. * Kondracka A.., Bieluk J.: Dzieło zamiast zlecenia - co na to ZUS? *Monit. Praw.* 1995 nr 4 s. 109-111. * Ciż: Kiedy bez składek. *Prawo Przeds.* 1995 nr 20 s. 19-21. * Desiński K.: Byle ominąć ZUS. Umowa o dzieło parzenia kawy. *Rzeczpospolita* 1995 nr 125: 31 V *Praca Specjaliści* s. III, IV.

Umowa zlecenie a ustawodawstwo ubezpieczeń społecznych.

KONDRACKI P.T.: Systemy zaopatrzenia emerytalno-rentowego = *poz. 93.*

M.in. system ubezpieczenia społecznego dla osób nie będących pracownikami - prowadzących działalność gospodarczą, osób z nimi współpracujących, osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej; wykonujących wolne zawody.

283. KONOPIELKO P.: Praca na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Prawo Przeds.* 1995 nr 17/18 s. 21-25.

284. KWIATKOWSKA R.: Poradnik pracodawcy: ubezpieczenie społeczne pracowników i osób wykonujących pracę na podstawie umowy zlecenia lub umowy agencyjnej. - Warszawa : WEM, 1994. - 132 s.

285. MROZOWSKA M.: Umowy zlecenia - zasady ubezpieczeń. *Prawo Pr.* 1995 nr 1 s. 19-21.

286. MUCHIN I.: Ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek : stan prawny na 15 lipca 1994 r. - Warszawa: Difin, 1994. -152 s. - (*Vademecum Pracodawcy i Pracownika* ; nr 1).

Rec.: Majewicz M., *Prawo Przeds.* 1994 nr 25 s. 14.

287. NOWE ubezpieczenia społeczne. Sejm przyjął pilny projekt. *Nowa Europa* 1994 nr 230: 19/20 XI s. 18. * Małecka O.: Osaczanie "szarej strefy". Zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych. *Trybuna* 1994 nr 214: 14 IX s. 1, 2. * Wzmocniona ochrona praw pracowniczych. Ubezpieczenie społeczne przy umowach: zlecenia i agencyjnych. *Nowa Europa* 1995 nr 12: 14/15 I s. 19.

288. PAWŁOWSKA J.: Ubezpieczenie społeczne osób wykonujących wolne zawody. Artyści i dziennikarze. *Gaz. Praw.* 1995 nr 6 s. 23.

289. PAWŁOWSKA J.: Umowy agencyjne i zlecenia. Zmiany w ubezpieczeniu społecznym. *Personel* 1995 nr 18 s. 53-54.

290. PAWŁOWSKA-CHŁYSTOWSKA J.: Ubezpieczenie społeczne członków rodziny osoby prowadzącej działalność gospodarczą. *Prawo Przeds.* 1995 nr 40 s. 25-26. * Taż: Ubezpieczenie społeczne członków najbliższej rodziny [w ramach umowy agencyjnej lub umowy zlecenia]. *Tamże* nr 50 s. 23-24.

291. PAWŁOWSKA-CHŁYSTOWSKA J.: Umowa zlecenia - składka ZUS. *Gaz. Praw.* 1995 nr 12 *Prawo Pr. Ubezp. Społ.* nr 1 s. 9-11.

292. PĘDZIERSKI A.: Na podstawie umowy zlecenia lub agencyjnej. Ubezpieczenie społeczne. *Rzeczpospolita* 1994 nr 290: 14 XII s. 17. * Tenże: Kto podlega ubezpieczeniu społecznemu? Przy prowadzeniu działalności gospodarczej. *Nowa Europa* 1995 nr 74: 28 III s. 20.

293. PĘDZIERSKI A.: Zaleganie z zapłatą składek przez osoby prowadzące działalność gospodarczą. *Prawo Przeds.* 1995 nr 13 s. 22-23.

294. PRZEPISY mało znane i trudno dostępne. Ubezpieczenia osób prowadzących działalność gospodarczą. Oprac. J. Kroner. *Rzeczpospolita* 1995 nr 106: 9 V s. 17.

295. PRZEPISY o obowiązku ubezpieczenia społecznego i składkach na ubezpieczenie społeczne twórców, artystów, duchownych i niektórych. innych osób : stan prawny na dzień 28 lutego 1995 r. / Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1995. - 74 s.

Przepisy dotyczące ubezpieczenia społecznego twórców i artystów, duchownych, osób skazanych, małżonków pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy ONZ i w innych miejscach specjalnych za granicą, w instytutach, ośrodkach informacji i kultury za granicą; osób, które z powodu stanu zdrowia swojego dziecka, wymagającego -bez względu na wiek - stałej opieki oraz pielęgnacji lub pomocy w czynnościach samoobsługowych, nie mogą podjąć lub kontynuować zatrudnienia.

296. SAKIEWICZ J.: Zaległości składkowe [osób prowadzących działalność gospodarczą] a prawo do zasiłku chorobowego. *Gaz. Praw.* 1995 nr 36 s. 10.

297. SEJDEL E.: Wpływ wykonywania umowy agencyjnej lub umowy zlecenia na wysokość świadczeń emerytalnych. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 9-10.

298. SKIPIETROW N: Ubezpieczone umowy. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 269: 19/20 XI s. 2. * Taż: Studencki ZUS do korekty. Rzecznik praw obywatelskich ujmuje się za studentami. *Tamże* 1995 nr 180: 4 VIII s. 2.

299. SKOCZYŃSKI J.: Zmiany w regulacji prawnej ubezpieczenia społecznego osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 3 s. 49-56.

300. SZCZĘSNA B.: Wypełnianie i składanie druków ZUS S-54. *Gaz. Praw.* 1995 nr 37 s. 9-11.

Zgłaszanie do ubezpieczenia osób wykonujących pracę na umowę zlecenie.

301. TYMOREK K.: Ubezpieczenie społeczne oraz świadczenia dla osób prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek. *Służ. Prac.* 1994 nr 6 s.15-20.

302. TYMOREK K.: Umowa zlecenia lub umowa agencyjna a ubezpieczenie społeczne i świadczenia z tego tytułu.- Warszawa: Wydaw. Bibl. Prac., 1995. - 96 s.

Ogólne warunki umowy zlecenia; obowiązek ubezpieczenia społe znego z tytułu umowy zlecenia, osoby nie podlegające ubezpieczeniu, osoby ubezpieczone dobrowolnie.

303. W CZYIM interesie. Ubezpieczenie społeczne a umowy zlecenia i agencyjne. *Personel* 1995 nr 2 s. 4-5.

304. WALCZAK K.: Zasady ubezpieczenia społecznego osób pracujących na podstawie umowy agencyjnej oraz umowy zlecenia. *Monit. Praw.* 1995 nr 4 s. 106-109.

305. WAŁASIEWICZ B.: Umowy agencyjne i umowy zlecenia w świetle nowych przepisów. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 2 s. 8-11.

306. WIELEMBOREK B.: Ubezpieczenie społeczne przy umowach zlecenia. *Prawo Przeds.* 1995 nr 19 s. 6-7.

307. ZMNIEJSZYĆ szarą strefę. Składki na ZUS od prac zleconych. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 214: 14 IX s. 2. * Lityński J.: Ubezpieczeniowa brzytwa. *Tamże* 1994 nr 278: 30 XI s. 14-15. * Szemplińska E.: Składka na dziadka. Dziś na zlecenie jutro na czarno. *Polityka* 1994 nr 50 s. 20. * Małecka O.: Osaczanie "szarej strefy". Zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych. *Trybuna* 1994 nr 214: 14 IX s. 1, 2.

308. ZYGADŁO J., PRÓCHNIAK E.: Vademecum prawne dla szefa firmy. - Bydgoszcz: Oficyna Wydaw. OPO, 1995. - 223 s. - (*Biblioteczka Menedżera i Służby Pracowniczej* / TNOIK ; z. 120). - Tabele, bibliogr. s. 220-223.

M.in. umowy o świadczenie pracy i ubezpieczenie społeczne osób zatrudnionych na podstawie umowy agencyjnej lub zlecenia.

---

309. USTAWA o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (tekst ujednolicony). *Prawo Pr.* 1995 nr 4 s. 57-62.

310. USTAWA z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. [Tekst ujednolicony przez redakcję]. *Personel* 1995 nr 18 *Serwis Praw.* nr 18 s. 2-7.

Toż: *Prawo Pr.* 1995 nr 5 s. 53-60.

311. USTAWA z 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. Komentarz do niektórych przepisów ustawy z 18 listopada 1994 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Gaz. Praw.* 1995 nr 6 *Prawo na Zamówienie* 9 s.

312. USTAWA z 18 listopada 1994 r.o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki, uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Dz. U.* 1994 nr 133 poz. 685.

Omów.: Kolebska M., *Gaz. Praw.* 1995 nr 3 s. 23; Kochański S., *Tamże* nr 5 s. 24; Bok-Kujar J., *Personel* 1995 nr 4 s. 24-25, nr 5 s. 28-29; Pędzierski A., *Prawo Przeds.* 1995 nr 1 s. 29-34; Tymorek K., *Służ. Prac.* 1995 nr 1 s. 21-27.

313. USTAWA z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Dz. U.* 1995 nr 128 poz. 617.

314. OBWIESZCZENIE Min. Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 16 maja 1995 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Dz. U.* 1995 nr 65 poz. 333.

315. INSTRUKCJA nr 1 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 lutego 1995 r. w sprawie zgłoszeń do ubezpieczenia społecznego, rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i Fundusz

Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczy oraz legitymacji ubezpieczeniowych osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób współpracujących. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 2 poz. 7. * nr 4 z dnia 8 maja 1995 r. określająca szczegółowo zasady postępowania w sprawie zgłoszeń do ubezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność gospodarczą i osób z nimi współpracujących, rozliczania składek na ubezpieczenie społeczne i na Fundusz Pracy i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne i na Fundusz Pracy oraz wydawania legitymacji ubezpieczeniowych. *Tamże* nr 6 poz. 21. * nr 5 z dnia 23 czerwca 1995 r. zmieniająca instrukcję w prawie zgłoszeń do ubezpieczenia społecznego, rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz legitymacji ubezpieczeniowych osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób współpracujących. *Tamże* nr 5 poz. 20.

316. KOMUNIKAT Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 marca 1995 r. w sprawie waloryzacji podstawy wymiaru zasiłku chorobowego oraz maksymalnej podstawy wymiaru zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa przysługujących pozapracowniczym grupom ubezpieczonych. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 3 poz. 11. * z dnia 22 sierpnia 1995 r. w sprawie ubezpieczenia społecznego członków najbliższej rodziny osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Tamże* nr 8 poz. 27.

317. WYTYCZNE nr 3 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 listopada 1995 r. w sprawie niektórych zasad przyznawania i wypłaty świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych osobom wykonującym pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. *Dz. Urz. ZUS.* 1995 nr 10 poz. 33.

318. ZARZĄDZENIE nr 18 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 grudnia 1995 r. uchylające okólnik w sprawie świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego i rodzinnego dla osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz osób z nimi współpracujących. *Dz. Urz. ZUS* 1995 nr 10 poz. 32.

V. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE ROLNIKÓW

319. CIEPLIŃSKI M.: Jak uzyskać emeryturę, rentę zasiłek : poradnik rolnika: stan prawny na 1 lipca 1994 r. - Warszawa : Business Training Ag., 1994. - 106 s.

320. EMERYTURY rolnicze. *Gaz. Bank.* 1995 nr 4 s. 1, 16-17, tab. * Trybuna ubezpieczeń rolniczych. Oprac. W. Zagawa. *Trybuna* 1995 nr 73: 27 III s. 10. * Premie dla emerytów i rencistów. Ubezpieczenia rolnicze. Oprac. W. Zagawa. *Tamże* nr 302: 29 XII s. 10.

321. JOŃCZYK J.: Zostawmy wsi jej odmienność. Rozm. J. Kroner. *Rzeczpospolita* 1995 nr 234: 9 X s. 15-16. * Jagła W.: Nie zmieniać systemu. *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 163: 24 VIII s. 9.

322. KOBIELSKI W.: Działanie KRUS [Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego] na rzecz ochrony pracy. *Bezp. Pr.* 1995 nr 1 s. 11-14.

323. KOBIELSKI W.: Ochrona pracy w ubezpieczeniach społecznych rolników. *Hum. Pr.* 1995 nr 1/2 s. 37-51, tab.

324. KOCZUR W., SZEWCZYK H.: Z problematyki ochrony prawnej rodziny w ubezpieczeniu społecznym rolników // W: Rodzina współczesna ; materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej Ustronie Wielkopolskie, 29 maja - 1 czerwca 1994 / red. L. Frąckiewicz; Akademia Ekonomiczna. - Katowice: AE, 1994. - S. 86-96.

325. VII KONFERENCJA Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczenia Społecznego. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 8 s. 4-22, tab.

Ref.: Jończyk J.: Reforma zabezpieczenia społecznego rolników. - Prasznic U.: Ewolucja podstawowych funkcji systemu zabezpieczenia społecznego rolników indywidualnych. - Malaka A.: O ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

Omów.: Kroner J., *Rzeczpospolita* 1995 nr 215:16/17 IX s. 9.

326. KUŹNIAR J.: Praca przymusowa w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników. *Prawo Pr.* 1995 nr 10 s. 45–46.

327. LEJK-KĘPKA A.: Jak będą waloryzowane emerytury i renty rolnicze? *Trybuna* 1995 nr 272: 23 XI s. 13, tab

328. LEJK-KĘPKA A.: Wypłata emerytury lub renty w razie stwierdzenia niemożliwości sprzedaży gospodarstwa rolnego. *Prawo Przeds.* 1995 nr 44/45 s. 5.

329. MOZOŁOWSKI A.: Kosynierzy są na rencie. Dwie trzecie gospodarstw chłopskich utrzymuje się z emerytur. *Polityka* 1995 nr 5 s. 4, tab.

330. PAWLUCZUK-BIENIAS O.: Ubezpieczenie społeczne rolników a system świadczeń z pomocy społecznej. *Mag. Gosp.* 1994 nr 5/6 s. 18. * Z historii ubezpieczeń rolnych: Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. *Tamże* nr 7/8 s. 12.

331. PŁAWUCKA H.: Potrzebne sa zmiany. Ubezpieczenie społeczne rolników. *Rzeczpospolita* 1995 nr 248: 25 X s. 15-16. * Prasznic U.: Rola zabezpieczenia społecznego w restrukturyzacji rolnictwa. *Tamże* nr 255: 3 XI s. 17.

332. PŁAWUCKA H.: Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników - wybrane problemy prawne. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 19 s. 3-15.

333. SZYMAŃSKA S.: Problematyka prawna ubezpieczenia społecznego rolników. *Prz. Sąd.* 1995 nr 11/12 s. 65-78.

334. TRYFAN B.: Problemy niepełnosprawnych mieszkańców wsi w Polsce i w wybranych krajach europejskich // W: Niepełnosprawni na wsi / Instytut Filozofii i Socjologii PAN ; Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. - Warszawa: IFiS PAN, 1994. - S. 31-58.

Świadczenia ubezpieczeniowe i z opieki społecznej.

TWORZENIE prywatnych funduszy emerytalnych w Polsce = *poz. 351.*

Z treści: Delekta M.: O ubezpieczeniu społecznym rolników.

335. ZASIŁKI rodzinne dla rolników. Oprac. W. Zagawa. *Trybuna* 1995 nr 199: 28 VIII s. 11.

---

336. OBWIESZCZENIE Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 12 września 1994 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w IV kwartale 1994 r. *Monit. Pol.* 1994 nr 50 poz. 428.* z dnia 12 grudnia 1994 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w I kwartale 1995 r. *Tamże* nr 66 poz. 594. * z dnia 10 marca 1995 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w II kwartale 1995 r. *Tamże* 1995 nr 14 poz. 173. * z dnia 7 czerwca 1995 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w III kwartale 1995 r. *Tamże* nr 29 poz. 345. * z dnia 6 września 1995 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w IV kwartale 1995 r. *Tamże* nr 46 poz. 534. * z dnia 5 grudnia 1995 r. w sprawie wysokości składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w I kwartale 1996 r. *Tamże* nr 64 poz. 706.

VI. KIERUNKI ZMIAN SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

337. ANDRZEJEWSKI P., BRACH B.: Wyjście z kotła: jak ubezpieczyć się od ZUS? *Wprost* 1995 nr 17 s. 26-27.

338. BAGIŃSKI L.: Czas na wielką reformę ubezpieczeń. Dodatkowe systemy zabezpieczenia emerytalnego. *Nowa Europa* 1995 nr 94:21 IV s. 14-15. * Tenże: Możliwości czy iluzje. Dodatkowe zabezpieczenia. *Rzeczpospolita* 1995 nr 89: 14.IV s. 17.* Tenże: Co w okresie przejściowym. Dodatkowe systemy emerytalne. *Tamże* nr 112: 16 V s. 12.

339. BAŁDYGA E.: Emeryt ze stoczni będzie bogaty? *Gaz. Wybor.* 1995 nr 71: 24 III s. 22.

Zakładowy fundusz emerytalny w Stoczni Szczecińskiej SA.

340. BIAŁY A.: Złamać monopol ZUS. Emerytura od pracodawcy. *Rzeczpospolita* 1995 nr 35:10 II s. 9. * Taż: Twoja dodatkowa emerytura. *Tamże* nr 237: 12 X *Twoje Pieniądze* s. I.

CHOBOT A.:Nowe formy pracy a prawo ubezpieczeń społecznych w Unii Europejskiej rozważania na tle reformy ubezpieczeń społecznych w Polsce = *poz. 470.*

341. EMERYTURA z funduszu. Przełamać monopol ZUS. *Nowa Europa* 1995 nr 23: 27.I s. 10. * Kazimierczak A.: Emerytura z polisy. *Tamże* nr 159: 12 VII s. 18, tab. * Florkiewicz P.: Bądź sam sobie drugim ZUS-em. *Życie Warsz.* 1995 nr 41: 11 II s. 9. - Zakładowy Plan Emerytalny w "Pionierze".

342. GOLINOWSKA S.: Prawdopodobne warianty reformy systemu emerytalnego w Polsce. *Prz. Org.* 1995 nr 2 s. 11-15, tab.

343. GOLINOWSKA S.: Wybór reformy systemu emerytalno-rentowego dla Polski. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 1-7,tab.

344. KILIAN K.: Wariant kapitałowy. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 14 s. 34-35.

Koncepcja Kapitałowego Funduszu Emerytalnego.

345. KONCEPCJA utworzenia pierwszego polskiego funduszu prywatyzacyjno-emerytalnego FIDELIA. *Nowa Europa* 1994 nr 244: 6 XII s. 15. * Koral J.: Po co nam fundusze emerytalne. *Gaz.Wybor.* 1995 nr 33: 8 II s. 5.

346. KORAL J., ZAŁUSKA W.: Najmłodsi emeryci Europy. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 281: 3-4 XII s. 4. * Brach B.: Plaster na gangrenę. *Wprost.* 1994 nr 47 s. 15-16. * Budzisz M.: Emerytalna bomba zegarowa. *Ład* 1995 nr 29 s. 3. * Domarecki P.: Emerytury - katastrofa nastąpi za sześć lat. *Sztand. Młod.* 1995 nr 6: 9 I s. 7.* Kuczyński W.: Bomba emerytalna. *Wprost* 1995 nr 48 s. 55, tab.

O konieczności reformy polskiego systemu emerytalno rentowego w Polsce.

MARET X., SCHWARTZ G.: La protection sociale et le régime des pensions durant la transition en Pologne = *poz. 96.*

M.in. możliwe kierunki reformowania systemu emerytalnego w Polsce.

347. MAZUR M.: Kiedy powstaną w Polsce dodatkowe fundusze emerytalne? Rozm. H. Żeglicka. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 10 - 13. * Tenże: Kosztowne złudzenia. Rozm. D. Teresiński. *Prz. Org.* 1995 nr 2 s. 5-7.

348. MOŻLIWOŚCI przekształcenia polskiego systemu emerytalnego : konferencja naukowa Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa, 8 listopada 1994 / Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. - Warszawa, 1994. - 67 s. - (*Transformacje Gospodarki* ; nr 53).

Treść: Wiktorow A.: Przyszłość polskiego systemu emerytalnego. - Uścińska G.: Standardy międzynarodowe w zakresie świadczeń emerytalnych. - Pretkiel W.: Aktuarialna analiza finansowa ubezpieczeń społecznych. - Misiąg W.: Możliwości sfinansowania kosztów zmian systemu emerytalno-rentowego. - Golinowska S.: Rozwój systemów emerytur dodatkowych w różnych krajach. Wnioski dla Polski. - Czepulis-Rutkowska Z.: Gwarancje państwowe w ubezpieczeniach dodatkowych. - Thieme J.: Warunki efektywnego zarządzania prywatnymi planami emerytalnymi.

349. POPRZECZKO J.: Wszyscy jesteśmy emerytami. *Polityka* 1994 nr 44 s. 6.

Słabości polskiego systemu ubezpieczeń w świetle raportu Banku Światowego.

350. SKROBISZ D.: Czy potrzebne sa fundusze emerytalne? *Nowa Europa* 1994 nr 247: 9 XII s. 12. * Taż: Odłożyć dziś, by mieć jutro. *Tamże* 1995 nr 213: 15 IX *Koniec Tyg.* s. II. * Uskładaj sobie emeryturę. [Przez] DOR. *Sztand. Młod.* 1995 nr 71: 4 IV s. 3. * Romanowski G.: Czy powstanie polski fundusz emerytalny. W klubie "Rzeczypospolitej" w Łodzi. *Rzeczpospolita* 1995 nr 73: 27 III s. 2.

351. TWORZENIE prywatnych funduszy emerytalnych w Polsce / red. J. Fougerolles, S. Golinowska; Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa : IPiSS, 1995. - 339 s. -(*Studia i Materiały* / IPiSS , z. 1). - Tabele.

Treść: Fougerolles J.: Tworzenie prywatnych funduszy emerytalnych w Polsce. Raport syntetyczny z konferencji. - Maret X., Schwartz G.: Kryzys finansów państwa a reforma ubezpieczeń. - Golinowska S.: System emerytalno-rentowy w Polsce. Rozwój instytucjonalny i polityka. - Nawacki L.: Reforma polityki społecznej państwa a reforma emerytalna. - Milewicz L.: Ubezpieczenia społeczne - diagnoza i zagrożenia. - Delekta M.: O ubezpieczeniu społecznym rolników. - Struzik A.: Przebudowa instytucji ubezpieczeń społecznych - o projekcie senackim. - Wiśniewski M.: System kapitałowy w ubezpieczeniach społecznych. - Żukowski M.: Kapitalizacja a system repartycyjny. - Kuroń J.: Polityka a reforma systemu emerytalno-rentowego. - Borowczyk E.: Głos w dyskusji. - Sobczak W.: Głos w dyskusji. - Topiński W., Wiśniewski M.: Prywatne programy emerytalne. Propozycje reform. - Thieme J.: Rola Narodowych Funduszy Inwestycyjnych

na rynku kapitałowym. - Paga L.: Rynek papierów wartościowych a fundusze emerytalne. - Żytniewski M.: Fundusze powiernicze a fundusze emerytalne. - Sikora S.: Indywidualne ubezpieczenia emerytalne. - Węgierskie Dobrowolne Fundusze Ubezpieczeń wzajemnych. - Cochemé B.: Z doświadczeń francuskich.- Salzmann J.: O zmianach systemu emerytalno-rentowego w Niemczech, Austrii i Szwajcarii. - Zabala R.: Fundusze emerytalne w Chile. - Schulthess W., Demarco G.: Budowa drugiego filaru systemu emerytalno-rentowego w Argentynie. Zasady i zarys projektu. - Callund D. Podsumowanie dyskusji nad tworzeniem prywatnych funduszy emerytalnych. - Golinowska S.: Prawdopodobne warianty reformy systemu emerytalno-rentowego w Polsce. - Dąbrowski M.: Reforma ubezpieczeń a rozwój gospodarczy i polityka. - Ustawa o Dobrowolnych Funduszach Ubezpieczeń Wzajemnych [na Węgrzech].

352. WĘGRZYN M.: Transformacja systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce. *Pr. Nauk. AE Wroc.* 1994 nr 689 s. 19-25, bibliogr. 10 poz.

. YEARBOOK of Polish Labour Law and Social Policy. Vol. 7 = *poz. 494.*

Z treści: Król J.: Private retirement pension in Poland.

Dyskusja nad rządowym projektem reformy

353. PROGRAM reformy ubezpieczeń społecznych : projekt / Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej. - Warszawa : MPiPS, 1995. - 50 s. - Mater. powiel.

354. PROJEKT programu reformy ubezpieczeń społecznych; założenia, podstawowe dylematy, pytania / Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej. - Warszawa : MPiPS, 1995. - 28 s. - Mater. powiel.

Materiał przyjęty przez Radę Ministrów na posiedzeniu 16 maja 1995 r.

---

355. ABC reformy. Ubezpieczenia społeczne. Oprac.[G.Smulska] G.S. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 3 s. 30-31.

356. ASPEKTY finansowe programu reformy ubezpieczeń społecznych / Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej. - [Warszawa : MPiPS, 1995]. - 10 s. - Tabele. - Mater. powiel.

Opracowanie zawiera adnotację, że wyniki obliczeń zostały w trybie roboczym uzgodnione z Ministerstwem Finansów.

357. BIŃCZAK H.: Koszty przejścia. *Gaz. Bank.* 1994 nr 47 s. 1, 13. * Taż: Emerycka przyszłość. *Tamże* 1995 nr 16 s. 3, tab. * Wielka reforma emerytur. Oprac. B.Wysocka. *Gaz. Praw.* 1995 nr 15 s. 1, 23.* Sofuł A.: Emerytury XXI wieku. Resort pracy chce reformować system ubezpieczeń społecznych. *Nowa Europa* 1995 nr 81: 5 IV s. 2.

358. BIŃCZAK-MAJEWSKA T.: Wokół projektu zmian prawa rentowego. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 5 s. 1-8.

359. BRACH B.: Wielka mistyfikacja? Emerytury *Życie Gosp.* 1995 nr 24 s. 9, tab.

O projekcie reformy ubezpieczeń społecznych, opracowanym przez Ministerstwo Pracy.

360. CORAZ młodsi renciści. KIG za reformą ubezpieczeń społecznych. [Przez] AHD. *Nowa Europa* 1995 nr 106: 10 V s. 12. * Przeciwko rencie państwowej. *Tamże* 1995 nr 216: 19 IX *Prawo i Podatki* s. 11.

Opinia Krajowej Izby Gospodarczej i Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym o projekcie reformy ubezpieczeń społecznych.

CZEPULIS-RUTKOWSKA Z.: System-emerytalno rentowy w okresie transformacji = *poz. 77.*

M.in. projekty reformy systemu emerytalno-rentowego.

361. DLACZEGO reforma? *Gaz.Wybor.* 1995 nr 129: 5 VI *Praca* nr 21 s.8. * Podstawowe założenia reformy. *Tamże* nr 21 s.8.* Macieja J.: Dylematy samarytanina. *Tamże* 1995 nr 167: 20 VII s. 11.

362. DRYLL I.: Minimum przyzwolenia... *Życie Gosp.* 1995 nr 16 s.9. * Wóycicka I.: Niestety! Emerytury. *Tamże* nr 24 s. 13.

O projekcie Ministerstwa Pracy reformy ubezpieczeń społecznych i jego kontrprojektach.

363. DYSKUSJA wokół rządowego programu ubezpieczeń społecznych / Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa : IPiSS, 1995. - 110 s. - (*Ekspertyzy-Informacje* / IPiSS ; z. 5). - Tabele.

Materiały, z zorganizowanego 23 maja 1995 r. przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych seminarium nt. programu reformy systemu emerytalno-rentowego, przedstawionego przez rząd 16 maja br.

Treść: Wiktorow A.: Kierunki reformy systemu emerytalnego. Przegląd istniejących projektów.- Wóycicka I.: Dostosowanie systemu ubezpieczeń do wymogów ekonomicznych i społecznych. - Księżopolski M.: Dylematy reformy ubezpieczeń społecznych. - Szumlicz T.: System ubezpieczeniowy czy redystrybucyjny. W sprawie ubezpieczeniowego podejścia do polityki społecznej. - Mazur M.: Ubezpieczenia kapitałowe a wzrost gospodarczy. - Czepulis-Rutkowska Z.: Cele reformy ubezpieczeń a priorytety polityki społecznej. - Rutkowski W.: Porządkowanie starego systemu czy nowy system ubezpieczeń. - Uścińska G.: Uwagi do programu reformy ubezpieczeń społecznych w świetle konwencji MOP nr 102. - Bagiński L.: Warunki i perspektywy tworzenia dodatkowych systemów emerytalnych w Polsce. - Golinowska S.: Stanowisko wobec rządowego projektu "Program reformy ubezpieczeń społecznych". Propozycja innych zasad.

364. EMERYTURY a rynek pracy.1. Jak ma być? - Omów. projektu reformy MPiPS. - 2. Pretkiel W., Zalewska H.: Jak Było?. - 3. Też: Jakie koszty. *Nowe Życie Gosp.*1995 nr 14 s. 32-33, tab. * Dzierżawski K.: Przymus czyni wolnym? *Życie Gosp.* 1995 nr 16 s. IV.

365. EMERYTURY i renty dla 40-latków.[Przez] (woj, agr). *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 68: 5 IV s. 1. * Emerytury - reformować czy zmieniać. [Przez] (agr). *Tamże* nr 91: 12-14 V s. 11. * Emerytury po nowemu - kto zyskà, kto straci. Oprac. I. Wojtulewicz. *Tamże* nr 100: 25 V s. 8. * Emerytura marzeń. [Przez] (agr). *Tamże* nr 165: 28 VIII s. 2. * Emerytury na nowo. *Życie Warsz.* 1995 nr 94: 5 IV s. 1. * Tomala G.: Początek nowej reformy. *Tamże* nr 94 s. 3. *Taż: Emeryci reformowani. Nowe emerytury. *Tamże* nr 339: 13 XII s. 1, 3.

366. FANDREJEWSKA A.: Odpowiedzi za 3 miesiące. Konsultacje reformy ubezpieczeń. *Rzeczpospolita* 1995 nr 112: 16 V s. 2. * Taż: Ubezpieczenia społeczne - rekomendacja dla rządu. *Tamże* 1995 nr 262: 13 XI s. 2. * Taż: Duży znak zapytania. Ubezpieczenia społeczne po konsultacjach. *Tamże* nr 265: 16 XI s. 5. * Taż: Emerytury za dwadzieścia lat. *Tamże* nr 292: 18 XII s. 5, 12.

367. GOLINOWSKA S.: Brakuje determinacji. Ubezpieczenia społeczne. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 3 s. 34-35, tab. * Taż: Uwagi o logice systemu. Na marginesie projektu resortu pracy. *Życie Gosp.* 1995 nr 18 s. 20-21. * Taż: Pod prąd. Rozm. B.Brach. *Tamże* nr 24 s. 12-13.

368. GOMUŁKA S.: Połowiczna reforma czy antyreforma. Projekt ministra Millera. Emerytury. *Życie Gosp.* 1995 nr 24 s. 10-11, tab.

369. GOZDEK K.: To nie poker. Rozm. G.Smulska. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 8 s. 36-37. * Jaskólski Z.: Porzućmy slogany. Projekt programu reformy ubezpieczeń społecznych. *Rzeczpospolita* 1995 nr 189: 17.VIII s. 14.

370. INFORMACJA o przebiegu konsultacji projektu reformy ubezpieczeń społecznych. Wybór i oprac. B.Szczepankowska. *Probl. Rehab. Społ.* 1995 nr 3 s. 33-62.

371. JĘDRASIK-JANKOWSKA I.: Emerytury po polsku. Rozm. M. Nowak. *Nowa Europa* 1995 nr 126: 2 VI *Koniec Tyg.* s. I.

372. JOŃCZYK J.: O reformie ubezpieczenia społecznego w Polsce / Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1995. - 84 s. - (*Ekspertyzy -Informacje* / IPiSS ; z. 4).

Koncepcyjna ekspertyza opracowana na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej, przedstawiająca w sposób polemiczny problemy związane z reformą ubezpieczeń społecznych w Polsce.

373. JOŃCZYK J.: System emerytalno-rentowy na rozdrożu. *Rzeczpospolita* 1995 nr 89: 14 IV s. 17, 18.

374. KNYZIAK J.: Ad calendas Graecas. *Atest* 1995 nr 8 s. 19.

Omów. posiedzenia Rady Ochrony Pracy dot. losów reformy ubezpieczeń społecznych.

375. KORAL J: Rząd zmienia projekt. Reforma ubezpieczeń. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 288: 12 XII s. 3. * Taż: Emerytury XX wieku. Nie będzie renty państwowej; 30 proc. średniej płacy dla każdego. *Tamże* nr 289: 13 XII s. 3. *

376. KORAL J., SKIPIETROW N.: Liczymy emerytury. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 91: 18 IV s. 1, 4, tab. * Też: Reforma według resortu pracy. *Tamże*

nr 91 s. 4. * Skipietrow N.: Spór o 400 mln. Rząd jest za reformą emerytur, ale... *Tamże* nr 92: 19 IV s. 3. * Zagawa W., Małecka O.: Stary spór podzielił rząd. Reforma ubezpieczeń społecznych. *Trybuna* 1995 nr 81: 5 IV s. 3. * Też: I niech decyduje społeczeństwo. Kołodko i Miller robią rachunki. *Tamże* nr 92: 19: IV s. 1, 2.

377. KORAL J., SKIPIETROW N.: Przewrót w emeryturach. Rządowa reforma ubezpieczeń. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 80: 4 IV s. 1. * Też: Emerytura dla 40-latka. *Tamże* nr 80 s. 12-13. Jak liczyć różne świadczenia. Podstawowe założenia reformy ubezpieczeń społecznych. Eksperci o reformie. Oprac. S.W. *Tamże* nr 152: 3 VII *Praca* s. 2.

378. KORAL J., SKIPIETROW N.: Reforma bez daty. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 165: 18 VII s. 4. * Kroner J.: Zapowiedź zmian łagodnych i rozłożonych na lata. O reformie ubezpieczeń społecznych. *Rzeczpospolita* 1994 nr 173: 27 VII s. 9. * Fandrejewska A.: Do ubezpieczeń jeszcze daleko. *Tamże* 1995 nr 79: 3 IV s. 1, 2. * Guttman G.: System ubezpieczeń przed reformą. *Sl. Dz. Katol.*1994 nr 199: 13 X s. 2.

379. KORONKIEWICZ A.: W stronę ubezpieczeń. *Życie Gosp.* 1994 nr 41 s. 48-50. * Pretkiel W.: Skala przyszłych zobowiązań. *Tamże* nr 50 s. 39-40, tab.

Finansowanie ubezpieczeń społecznych, w tym ubezpieczeń zdrowotnych.

380. KRAWCZYK Z.: Głos w sprawie reformy ubezpieczeń społecznych. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 3 s. 40-42.

381. KSIĘŻOPOLSKI M.: Uwagi do programu. Ubezpieczenia społeczne. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 5 s. 40-41.

382. MAJKOWSKI S.: Reforma systemu ubezpieczeń. Najważniejsze założenia projektu. *Personel* 1995 nr 14 s. 58-59.

383. MAJKOWSKI S.: Rozpoczynamy dyskusję o reformie ubezpieczeń społecznych. *Gaz. Praw.* 1995 nr 22 s. 27. * Tenże: Finanse kością niezgody. *Tamże* nr 28 s. 10.

384. MAŁECKA O.: Emerytury na rozdrożu. Reformy - europejska specjalność. *Trybuna* 1995 nr 236: 10 X s. 4. * Taż: Już niedługo program,

a nie projekt. Raport z przebiegu konsultacji społecznych. *Tamże* nr 246: 21-22 X s. 2. * Taż: Rusza reforma rent i emerytur. Możliwości ubezpieczeń dodatkowych jeszcze w tym roku. *Tamże* nr 260: 8 XI s. 4. * Taż: Decydujący tydzień. Reforma ubezpieczeń społecznych. *Tamże* nr 286: 9/10 XII s. 1.

385. MILLER L.: Władza odbiera pewność siebie. Rozm. J. Koral, N. Skipietrow. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 39: 15 II s. 12. * Tenże: Przełamanie obaw. Reforma ubezpieczeń społecznych. Rozm. A. Basta. *Rzeczpospolita* 1995 nr 41: 17 II s. 4. * Tenże: Gwarancje na połowę. Rozm. A. Fandrejewska. *Tamże* 1995 nr 72: 25/26 III s. 3. * Tenże: Idzie czas wielkiej rozmowy. Rozm. W. Zagawa. *Trybuna* 1995 nr 81: 5 IV s. 1. * Tenże: Zielone światło dla reformy. Rozm. W. Zagawa. *Tamże* nr 268: 18-19 XI s. 1, 7. * Miller o reformie ubezpieczeń. [Przez] (JER). *Tamże* nr 86: 11 IV s. 2. * [Małecka O.] OLA: Coraz bliżej porozumienia Kołodko - Miller. *Tamże* nr 95: 22/23 IV s. 2. * Miller L.: Spór o konkrety a nie o słowa. Rozm. W. Zagawa. *Tamże* nr 99: 27 IV s. 1, 20. * Zagawa W.: Rzeźbienie ustaw. Półroczny bilans Millera. *Tamże* nr 153: 4 VII s. 2. * [Małecka O.] OLA: Miller jeszcze czeka. Projekt reformy mało znany. *Tamże* nr 194: 22 VIII s. 2. * Miller L.: Ubezpieczenie polityczne. Rozm. J.S. Mac, A. Zybała. *Wprost* 1995 nr 21 s. 36-37.

386. MOJKOWSKI J.: Składka na siebie. *Polityka* 1995 nr 19 s. 14-15. * Tenże: Rachunek otwarty. Emerytury: co skonsultował rząd? *Tamże* nr 42 s. 18, tab.

387. MUSZALSKI W.: Racjonalizacja ubezpieczenia społecznego czy bieżąca polityka? Głos polemiczny. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 7 s. 1-9, tab. * Tenże: Czy reforma ubezpieczenia społecznego? Zdaniem eksperta. *Rzeczpospolita* 1995 nr 17: 20 I s. 4.

388. NAWACKI L.: Im szybciej tym taniej. Rozm. G. Smulska. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 17 s. 34-35. * Tenże: O założeniach reformy emerytalno-rentowej. Rozm. H. Żeglicka. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 8 -10. * Tenże: Ubezpieczenia społeczne - kierunki zmian. Rozm. Z. Romatowski, A. Barankiewicz. *Prawo Przeds.* 1995 nr 16 s. 12-14.

389. NAWACKI L.: Kto da pieniądze na emeryta? Rozm. D. Bardzińska. *Sztand. Młod.* 1994 nr 251: 29 XII s. 7. * Narbutt E.: Żeby reformować potrzebne są pieniądze. *Cash* 1995 nr 10 s. 12, tab. * Przedsiębiorcy o reformie ubezpieczeń społecznych. [Przez] SM. *Gaz. Praw.* 1995 nr 39 s. 25.

390. NAWACKI L.: Uważam, że przesadziliśmy. Duże zmiany rządowego projektu reformy ubezpieczeń. Rozm. J. Koral, N. Skipietrow. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 155: 6 VII s. 1, 5. * Tenże: Lęki emerytalne. Rozm. J. Kroner. *Rzeczpospolita* 1995 nr 119: 24 V s. 5. * Tenże: Trzeci poziom ubezpieczeń. Rozm. A. Dmowska-Kutzner. *Sztand. Młod.* 1995 nr 16: 23 I s. 11. * Tenże: Mniej państwa, więcej ubezpieczeń. Rozm. D. Bardzińska. *Tamże* nr 164: 28 VII s. 24. * Tenże: Gorący temat - emerytury. Not. O. Małecka, W. Zagawa. *Trybuna* 1995 nr 214: 14 IX s. 2.

391. OSTASZEWSKI K., URBANIAK B.: Głos w dyskusji o reformie ubezpieczeń społecznych w Polsce. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 12 s. 23-31.

392. OWOC A.: Opinia do opracowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej materiałów: "Program reformy ubezpieczeń społecznych" z 25 kwietnia 1995 r., "Projekt programu reformy ubezpieczeń społecznych. Założenia. Podstawowe dylematy. Pytania" z 16 maja 1995 r. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 11 s. 38-47.

393. OWOC A.: Stanowisko Naczelnej Rady Nadzorczej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie programu "Strategia dla Polski" w części dotyczącej reformy systemu zabezpieczenia społecznego. *Mater. Inf. ZUS* 1994 nr 9 s. 41-46.

394. PIOTROWSKI W.: Uwagi na temat programu reformy ubezpieczeń społecznych w Polsce. *Ruch. Praw. Ekon.* 1995 z. 4 s. 19-32.

395. POMIANOWSKA P.: Kości zostały rzucone. Projekt reformy ubezpieczeń społecznych do konsultacji. *Nowa Europa* 1995 nr 113: 18 V s. 1. * Taż: Uniknąć starych błędów. *Tamże* nr 114: 19 V *Koniec Tyg.* s. IV. * Początek konsultacji. Projekt reformy ubezpieczeń społecznych. *Tamże* 1995 nr 123: 30 V s. 2.

396. POMIANOWSKA P.: Wszystko zależy od punktu widzenia. *Nowa Europa* 1995 nr 200: 31VIII s. 2. - Projekt reformy ubezpieczeń społecznych w badaniach PASAD. * Odpowiedzi za 3 miesiące. Konsultacje reformy ubezpieczeń. [Przez] A.F.T. *Rzeczpospolita* 1995 nr 112: 16 V s. 2. * Piotrowski H.: Wątpliwości emerytów. *Tamże* nr 219: 21 IX s. 12. * Małecka O.: Nic nie jest przesądzone. Reforma ubezpieczeń społecznych. *Trybuna*

1995 nr 98: 26 IV s. 1, 3. * Małecka O., Zagawa W.: Bez cudownych recept. Rządowy projekt reformy ubezpieczeń społecznych. *Tamże* 1995 nr 114: 18 V s. 3.

397. PRACKA H.: O potrzebie reformy systemu ubezpieczenia społecznego. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 11 s. 59-62.

398. PROGRAM reformy ubezpieczeń społecznych przygotowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej. *Pr. Zabezp. Społ.* 1995 nr 6 s. 1-8.

Streszczenie redakcyjne.

399. PROJEKT do poprawki. Rada ds. Polityki Społecznej przy Prezydencie RP o ubezpieczeniach społecznych. [Przez] (agr). *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 109: 7 VI s. 2. * Droższa niż obecnie. Eksperci o reformie L. Millera. [Przez] A.H.B. *Rzeczpospolita* 1995 nr 121: 26 V *s.* 7.

400. PROJEKT programu reformy ubezpieczeń społecznych. Założenia. Podstawowe dylematy. Pytania. *Służ. Prac.* 1995 nr 6 s. 3-17

401. PROJEKT programu reformy ubezpieczeń społecznych. Dokument skierowany do konsultacji. *Rzeczpospolita* 1995 nr 119: 24 V s. I-IV.

402. RAPORT z przebiegu konsultacji projektu ubezpieczeń społecznych / przedm. L. Miller ; Komitet Społeczno-Polityczny Rady Ministrów. - Warszawa, 1995. - 62 s. - Mater. powiel.

403. REFORMA emerytur później. Rząd proponuje nowe zasady przyznawania rent inwalidzkich. [Przez] MA.S. *Rzeczpospolita* 1995 nr 81: 5 IV s. 20. * Niepokój rencisty III grupy.[Przez] (bob). *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 117: 20 VI s. 1.

404. REFORMA systemu emerytalno-rentowego / Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów. - Warszawa: URM, 1995. - 178 s. - Tabele. - (*Raport* ; nr 9).

Treść: Reforma systemu emerytalno-rentowego. Stanowisko Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej. - Kowalik T.: Uwagi do projektu stanowiska RSSG na temat: Reforma systemu emerytalno-rentowego. - Golinowska S.: Jaka koncepcja zabezpieczenia dochodów na okres starości. Propozycje na marginesie projektu MPiPS. - Jędrasik-Jankowska I.: Uwagi do Programu

reformy ubezpieczeń społecznych (projekt MPiPS, kwiecień 1995). - Wiktorow A.: Reforma systemu emerytalnego w latach 1991-1993. Stan wyjściowy, zamierzenia, możliwości realizacyjne. - Wystąpienie przedstawiciela rządu - L. Nawacki. - Omówienie dyskusji na na VIII sesji Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej w dniu 11 maja 1995 r. Oprac. G. Uścińska. - Mujżel J.: Brakujące ogniwa. - Macieja J.: Wybór pomiędzy redystrybucją bogactwa a bezrobociem. - Pracka H.: Reforma systemu emerytalno-rentowego.

Omów.: Smulska G., *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 1 s.10; [Fandrejewska A.] A.F.T. *Rzeczpospolita* 1995 nr 109: 12.V s. 2.

405. REFORMA systemu emerytalno-rentowego. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 28 s. 33-38 * Układanka z ubezpieczeń. Kraj najmłodszych emerytów. Co dla rencistów? Fundusze jak króliki. Oprac. D. Bardzińska. *Sztand. Młod.* 1995 nr 117: 2 VI s. 22-23.

406. REFORMA ubezpieczeń społecznych. *Prz. Rząd.* 1995 nr 5 s. 105-110. * Wykaz podstawowych aktów prawnych i programów realizujących reformę zabezpieczenia społecznego. *Tamże* nr 5 s. 110-112.

407. REFORMA ubezpieczeń społecznych według Ministerstwa Pracy. *Tyg. Solidarność* 1995 nr 20 s. 18-19. * Pełzająca katastrofa. *Tamże* nr 20 s. 18-19. * Wykaz podstawowych aktów prawnych i programów realizujących reformę zabezpieczenia społecznego. *Tamże* nr 20 s. 18-19. * Lewicka E.: Miller daje i zabiera. Rozm. A. Dołowska. *Tamże* nr 22 s. 14. * Dylematy reformy. *Tamże* nr 22 s. 20-21.

408. RENTA państwowa tylko za pracę. CBOS o reformie ubezpieczeń. Oprac.[Koral J.] JOL. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 186: 11 VIII s. 2. * Mackiwicz A.: Renta wyłącznie dla ubezpieczonych. Konferencja ministra pracy Leszka Millera. *Tamże* nr 233: 6 X s. 2.* Horbowy A.: Nie będzie renty państwowej. *Nowa Europa* 1995 nr 293: 20 XII s. 20. * Renta socjalna i niewypłacalni pracodawcy. *Trybuna* 1995 nr 107: 10 V s. 3. * Tomala G.: Renta państwowa za wysoka i zbyt powszechna. *Życie Warsz.* 1995 nr 127: 12 V s. 3.

409. RENTA państwowa w opinii społeczeństwa i ekspertów. Oprac. A.K. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 17 s. 36-37.

Wypow.: Z. Czepulis-Rutkowska, S. Golinowska, M. Księżopolski, M. Mazur, W. Rutkowski, T. Szumlicz.

410. RYMSZA M.: Wokół reformy ubezpieczeń społecznych. *Prz. Katol.* 1995 nr 29 s. 6-7. * System emerytalny w oczach społeczeństwa. *Tyg. Solidarność* 1995 nr 34 s. 18-19.

411. SMULSKA G.: SOS dla reformy. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 15 s. 15. * Socha-Pilipczak J., Jędrusek A.: W pułapce. *Prz. Tyg.* 1995 nr 11 s. 4-5.

412. STANOWISKO OZZL [Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Lekarzy] wobec rządowego projektu. Program reformy ubezpieczeń społecznych. Założenia, podstawowe dylematy, pytania. *Służ. Zdr.* 1995 nr 35 s. 6-7.

413. STARZEC K.: Negocjacje zamiast zmiany ustawy. *Życie Gosp.* 1995 nr 41 s. 29-30.

414. SUBOTIC M.: Votum separatum ministra pracy. *Rzeczpospolita* 1995 nr 99: 27 IV s. 2. * Tomala G.: Miller postawił na swoim, projekt trafi do konsultacji. *Życie Warsz.* 1995 nr 132: 17 V s. 2.

415. SZPYRA M.E.: Sprostać nowym wymaganiom. *Wiad. Ubezp.* 1995 nr 7/9 s. 18-20.

416. TOPIŃSKI W.: Dość gadania i obietnic. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 188 13-15 VIII s. 3. * Taukert A.: Emerytury i renty: albo reforma albo katastrofa. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 290: 14 XII s. 16, 17. * Szemplińska E.: Ucieczka przed katastrofą: pieniądze na emerytury. *Polityka* 1995 nr 14 dod. s. I-II.

417. TREPKOWSKA J.: Emerytury do poprawki. *Gaz. Bank.* 1995 nr 43 s. 3. * Odrowąż W.: Nowe zasady ubezpieczeń po konsultacjach. *Gaz. Praw.* 1995 nr 42 s. 1, 5. * [Koral J] JOL: Ubezpieczenia do poprawki. Rada przy Prezydencie o rządowym projekcie. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 131: 7 VI s. 3.

418. WIKTOROW A.: Dżentelmeni nie mówią o pieniądzach. Rozm. M. Pokojska. *Gaz. Bank.* 1995 nr 31 s. 13. * Taż: Śledząc proces zmian. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 3 s. 32-33. *Taż: Czy grozi nam krach ubezpieczeń społecznych? Wydatki na emerytury i renty. *Rzeczpospolita* 1995 nr 265: 16 XI *Ekon. i Rynek* s. 14, tab. * Taż: Projekt i co dalej? Emerytury. *Życie Gosp.* 1995 nr 16 s. 35.

419. WIKTOROW A.: Na starość torba i kij? Rozm. B. Brach, K. Gołata. *Wprost* 1994 nr 47 s. 13-14. * Taż: Między katastrofą a reformą. Rozm. D. Teresiński. *Prz. Org.* 1995 nr 2 s. 8-10. * Taż: W punkcie wyjścia. *Życie Gosp.* 1995 nr 28 s. 10-11. * Kłamstwa dla emerytów. Rozm. G. Tomala. *Życie Warsz.* 1995 nr 55:25 II s. 4.

Konieczność reformy systemu emerytalnego w Polsce.

420. WIKTOROW A.: Prawa nabyte i oczekiwane. *Życie Gosp.* 1994 nr 50 s. 36-38.* Taż: Wiele niewiadomych. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 17 s. 38-39.

Możliwości przekształcenia polskiego systemu emerytalnego.

421. WOJTULEWICZ I.: Kiedy reforma ubezpieczeń społecznych? *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 93: 16 V s. 1. * Zagawa W.: Spiesz się powoli. Eksperci o reformie społecznej. *Trybuna* 1995 nr 109: 12 V s. 1, 3. * Taż: Konsultacja czy konfrontacja? *Trybuna* 1995 nr 115: 19 V s. 1. * Małecka O.: Ten sam język, inna treść. "Solidarność" i rząd. *Tamże* nr 115 s. 3.

Wzory i projekty ubezpieczeń zdrowotnych

422. BONDAR J.: Szlifowanie kas na zdrowie. Jakie ubezpieczenia zdrowotne? *Trybuna* 1995 nr 132: 8 VI s. 1, 2. * Tenże: Skok po kasę chorych. *Tamże* nr 148: 28 VI s. 10. * Tenże: Dr Wałęsa chorym. Solidarnościowy projekt ubezpieczeń społecznych. *Tamże* nr 156: 7 VII s. 3. *Tenże: Białe reformy. Ubezpieczenie zdrowotne w Sejmie. *Tamże* nr 278: 30 XI s. 1.

423. DRYLL I.: Zdrowie "na chorobie". *Życie Gosp.* 1995 nr 17 s. 7. * Tomala G.: Recepta na zdrowie.Reforma ubezpieczeń zdrowotnych od 1998 roku? *Życie Warsz.* 1995 nr 180: 5 VII s. 3.

424. FANDREJEWSKA A.: Jest zarys programu. Reforma ubezpieczeń zdrowotnych. *Rzeczpospolita* 1994 nr 291: 15 XII s. 1, 2. * Polem.: Tyszko P.: O przyszłość systemu ubezpieczeń społecznych. *Tamże* 1995 nr 9: 11 I s. 5. * [Fandrejewska A.] A.F.T: Trwają prace nad projektem. Reforma ubezpieczeń zdrowotnych. *Tamże* nr 42: 20 II s. 3. * Taż: Przygotowania od zaraz. *Tamże* 1995 nr 155: 6 VII s. 2.

425. GRZONKOWSKI S.: Oprócz regionalnych kas chorych istniałyby branżowe lub zakładowe, a pacjent miałby możliwość wyboru. Rozm. K.Kwiatkowska-Pinkosz. *Tyg.Solidarność* 1994 nr 9 s. 18-19. * Tenże: Kasy chorych dla wszystkich. Rozm. G. Guttman. *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 133: 12 VII s. 8. * Tenże: Reformowanie służby zdrowia. Pacjent będzie decydować. Rozm. J. Bondar. *Trybuna* 1995 nr 18: 21/22 s. 8-9.

426. HALIK J.: Ubezpieczenia zdrowotne w opinii Polaków. *Antidotum* 1995 nr 10 s. 32-37. * Opinie o projekcie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Przygot. A. Koronkiewicz. *Antidotum* 1995 nr 10 s. 38-42.

427. HARMONOGRAM działań związanych z wdrażaniem zmian w organizacji i finansowaniu ochrony zdrowia, poprzedzających wprowadzenie systemu powszechnych ubezpieczeń zdrowotnych. *Antidotum* 1995 nr 10 s. 27-31.

428. [HORBOWY A.] AHO: Książeczka zdrowia z kartą magnetyczną. Projekt ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. *Nowa Europa* 1994 nr 258: 22 XII s. 19. * Cichocka E.: Ekspertów moc. Konkurencyjne projekty ubezpieczeń zdrowotnych. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 132: 8 VI s. 2. * Montgomery K.: Ile kosztujesz zdrowie... Dwa projekty ubezpieczeń zdrowotnych w Sejmie. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 278: 30 XI s. 3. * Horbowy A.: Zderzenie dwóch projektów. *Tamże* 1995 nr 139: 19 VI s. 11. * Taż: Spór o drogę do reformy zdrowia. *Tamże* nr 281: 6 XII s. 20. * Mozołowski A.: Obywatelu bądź zdrów. *Polityka* 1995 nr 50 s. 18.* Teyszerski R.: Dwa projekty ubezpieczeń zdrowotnych. *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 19: 26 I s. 8. * Tenże: Dwa projekty. Ubezpieczenia zdrowotne według rządu i "Solidarności". *Tamże* nr 107: 5 VI s.2. * [Gutman G.] Gut: Polak ubezpieczony. *Tamże* 110: 9 VI s. 1. - Projekt NSZZ "Solidarność" w zakresie ubezpieczeń zdrowotnych. * Pietraszek M.: Różnice i podobieństwa [projektów ustaw ubezpieczeń zdrowotnych]. *Służ Zdr.* 1995 nr 51 s. 3.

429. KORONKIEWICZ A.: Założenia projektu ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. *Służ. Zdr.* 1994 nr 41 s. 9, 10. *Tenże: Powszechne ubezpieczenia zdrowotne. *Antidotum* 1995 nr 10 s. 23-26. * Powszechne ubezpieczenie zdrowotne. *Gaz. Praw.* 1995 nr 47 *Prawo na Zamówienie* s. 1-8.

430. POWSZECHNE ubezpieczenie zdrowotne. *Prz. Rząd.* 1995 nr 9 s. 72-77. * Świadczenia zdrowotne gwarantowane przez państwo. *Tamże* nr 9 s. 78-80.

Omówienie projektu ustawy o systemie zmian w organizacji i finansowaniu ochrony zdrowia.

431. SURÓWKA K.: Źródła i metody finansowania opieki zdrowotnej w Polsce - propozycje rozwiązań. *Zesz. Nauk. AE Krak.* 1994 nr 448 s. 53-64.

Propozycje dot. ubezpieczeniowego modelu opieki zdrowotnej.

432. TAUKERT A.: Polisy na zdrowie za granicą. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 181: 5 VIII s. 11. * Ubezpieczenie od zagranicznego leczenia. Oprac. A. Taukert *Tamże* nr 181 s. 12-13.

433. TREPKOWSKA J.: Gorzka pigułka. *Gaz. Bank.* 1995 nr 28 s. 11. * Skipietrow N., Skwiecińska O.: Daleko od kasy. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 19: 23 I s. 14-15. * [Skwiecińska O.] (OS): Składka której nie odczujemy. Ubezpieczenia zdrowotne. *Tamże* 1995 nr 122: 27-28 V s. 3. * Semprich Ż. Jaka składka, takie leczenie. *Rzeczpospolita* 1995 nr 160: 12 VII s. 17. * Za 52 zł. spotkamy się w kasie? *Sł. Dz. Katol.* 1995 nr 104: 31 V s. 3. * Sobczak A.: Konieczny jest biznesplan. *Służ. Zdr.* 1995 nr 37 s. 8-9.* Składka na zdrowie. Nowe zasady powszechnych ubezpieczeń.[Przez] (DOR, gw). *Sztand. Młod.* 1995 nr 137: 27 VI s. 3. * Bardzińska D.: Składka na zdrowie. *Tamże* 1995 nr 144: 5 VII s. 1. * Reanimacja lecznictwa. Ubezpieczenia zdrowotne wzmocnią służbę zdrowia. [Przez] DOR. *Tamże* nr 144 s. 2.

434. TYMOWSKA K.: O rządowym projekcie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. *Służ. Zdr.* 1995 nr 42 s. 5-6. * Polem.: Koronkiewicz A.: Doradca ministra wyjaśnia. *Tamże* nr 46 s. 7* Tymowska K.: Uwagi w związku ze sprostowaniem i wyjaśnieniami dr Andrzeja Koronkiewicza. *Tamże* 1995 nr 46 s. 12.

435. TYMOWSKA K.: Podatki i zdrowie. *Życie Gosp.* 1994 nr 46 s. 48-50, tab. * Taż: Więcej minusów niż plusów. Projekt ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. *Rzeczpospolita* 1995 nr 248: 25 X s. 15. * Taż: O projekcie ustawy o świadczeniach zdrowotnych gwarantowanych przez państwo ze środków publicznych. *Służ. Zdr.* 1995 nr 41 s. 1, 7-9.

436. TYMOWSKA K.: Pytania do Pana prezydenta. *Służ. Zdr.* 1995 nr 42 s. 7-8. - Dotyczące projektu ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. * Odp.: Seferowicz E., Grzonkowski S., Knysok A., *Tamże* nr 42 s. 8-10. * Tymowska K.: Dyskusji o społecznym projekcie ubezpieczeń zdrowotnych ciąg dalszy. *Tamże* nr 46 s. 6, 7, 15. * Taż: Szanse rozwoju ubezpieczeń. *Tamże* nr 46 s. 4, 14.

437. USTAWA o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (projekt). *Antidotum* 1995 nr 9 s. 2-38. * Uzasadnienie. *Tamże* nr 9 s. 38-44.

438. [USTAWA o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym - projekt rządowy]. *Antidotum* 1995 nr 12 s. 2-48.

Wystąpienie ministra zdrowia i opieki społecznej przedstawiające projekt rządowy ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. - Historia projektu ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. - Opinie ekspertów międzynarodowego prawa socjalnego i ubezpieczeń zdrowotnych z Republiki Federalnej Niemiec dotyczące rządowego projektu ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Opinie o projekcie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. - Program reform w ochronie zdrowia. - Ustawa o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. (Omówienie programu).

439. UZASADNIENIE projektu ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym Komisji Społecznej przy NSZS "Solidarność". *Służ. Zdr.* 1995 nr 13 s. 7. * Tymowska K.: Kto ponosi winę za brak reformy opieki zdrowotnej? *Tamże* nr 13 s. 7-8.

440. WŁODARCZYK C.: Cała władza w ręce lekarzy. *Służ. Zdr.* 1995 nr 51 s. 1, 4-5. * Tenże: Opinia o projekcie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. *Antidotum* 1995 nr 10 s. 43-55.

441. WŁODARCZYK C.: Znaczące odwrócenie ról. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 11 s. 60-62. * Żochowski R.J.: Zdrowa kasa. Rozm. A. Turska. *Tamże* nr 11 s. 58-59. * Rozwiązanie sprawiedliwe i antykorupcyjne.[Przez] M.P. *Służ. Zdr.* 1995 nr 35 s. 1, 7-8.

442. ZAŁOŻENIA projektu ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotny. *Zdr. Pub.* 1994 nr 11 s. 372-379.

443. ZAŁOŻENIA projektu ustawy o świadczeniach zdrowotnych gwarantowanych przez państwo ze środków publicznych. *Zdr. Pub.* 1994 nr 11 s. 365-371, tab.

444. ZDROWIE dla każdego. Unia Wolności o ubezpieczeniach zdrowotnych. [Przez] MONTY. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 247:23 X s. 3. * Gielewska A.: Dokąd zmierzamy. *Służ. Zdr.* 1995 nr 46 s. 16. * Kornatowski M.A.: Po co reformujemy opiekę zdrowotną? *Tamże* nr 46 s. 3, 10.

Konferencja zorganizowana przez Unię Wolności (21.10.1995 r.) nt. projektów ustaw ubezpieczeniowych (ubezpieczenia zdrowotnego).

445. ŻOCHOWSKI J.: Operacja na otwartej kieszeni pacjenta. Rozm. D. Bardzińska. *Sztand. Młod.* 1995 nr 207: 18 IX s. 6. * Tenże: Na frontach wojny o zdrowie. Rozm. W. Zagawa, J. Bondar. *Trybuna* 1995 nr 152: 3 VII s. 1, 7.

Perspektywy wprowadzenia ubezpieczeń zdrowotnych.

CZĘŚĆ II

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE NA ŚWIECIE

I. ZAGADNIENIA OGÓLNE

446. Les 50 ANS de la sécurité sociale: pourquoi une protection sociale? *Rev. Fr. Aff. Soc.* 1995 nr 4 s. 3-262, tab.

Pięćdziesiąt lat zabezpieczenia społecznego: dlaczego opieka socjalna?

Wprowadzony we Francji w 1945 r. system zabezpieczenia społecznego, obejmujący ochroną całe społeczeństwo, a nie tylko określone grupy, potwierdził zasadę jedności, równości i powszechności. Przepisy z lat 1948, 1952 i 1966 stworzyły system emerytalny i ubezpieczenia chorobowe dla pracowników samodzielnych, w 1972 r. emerytury dla rzemieślników i pracowników handlu, w latach 1975 i 1978 dla wszystkich zawodów, także dla więźniów, duchownych, matek wychowujących dzieci. W 1982 r. obniżono wiek emerytalny, w 1988 r. ustanowiono klauzulę minimalnego dochodu. Współczesny system ubezpieczeń społecznych jest częścią nowego traktowania praw człowieka, w tym dzieci, obcokrajowców, więźniów. W rozważaniach nad francuskim modelem finansowania opieki socjalnej dominują dążenia do zmniejszania składek socjalnych i rozdzielenia systemu powszechnego, obejmującego całą ludność, od systemu zawodowego, administrującego ubezpieczeniami pochodzącymi ze składek, proporcjonalnymi do dochodów z pracy. Wprowadzanie prywatnego ubezpieczenia na wypadek choroby ocenione zostało przez wielu specjalistów, jako źródło dyskryminacji wynikającej z kalkulacji ubezpieczeniowych, włączających je do przepisów o odpowiedzialności cywilnej. Najczęściej stawianym zarzutem wobec systemu ubezpieczeń chorobowych, to brak dostatecznej profilaktyki chorób zawodowych i zapobiegania wypadkom przy pracy.

447. BEN-ISRAEL R.: Social security in the year 2000: potentialities and problems. *Compar. Labour Law J.* 1995 nr 2 s. 139-176.

Zabezpieczenie społeczne w roku 2000: możliwości i problemy.

Raport, przygotowany przez krajowych specjalistów opiera się na różnych modelach i mechanizmach rozwoju systemu zabezpieczenia społecznego w Europie od początku wieku. Koncepcja zabezpieczenia społecznego analizowana jest w ujęciu porównawczym i międzynarodowym, a celem raportu jest wskazanie przewidywanych trendów w zakresie ubezpieczeń społecznych w XXI w., oraz możliwość wprowadzenia modelowego systemu zabezpieczenia społecznego. Raport zawiera analizę systemów zabezpieczenia społecznego w Argentynie, Austrii, Finlandii, Francji, Holandii, Izraelu, Japonii, Maroku, Nowej Zelandii, Polsce, RFN, Szwecji, Turcji, Urugwaju i USA.

448. BEVERIDGE and social security : an international retrospective / ed. J. Hills, J. Ditch, H. Glennerster. - Oxford: Clarendon Press, 1994 - 251 s.

Beveridge i zabezpieczenie społeczne: międzynarodowa retrospektywa.

Zbiór referatów przygotowanych na konferencję zorganizowaną w 50 rocznice wydania raportu W. Beveridge'a. Pokazano w nich m.in ewolucję systemu zabezpieczenia społecznego w W.Brytanii w kontekście założeń raportu, a także oddziaływanie jego idei na rozwiązania przyjęte w innych krajach. W. Beveridge nadał swojemu raportowi rangę znacznie większą niż przewidywał ówczesny rząd, zakładając znaczną interwencję państwa w zabezpieczenie społeczne, kładł też duży nacisk na aktywność zawodową obywateli.Raport nie mógł spełnić pokładanych w nim nadziei uzdrowienia sytuacji społecznej, gdyż nie zawierał odpowiednich regulacji; świadczenia zostały ustalone na zbyt niskim poziomie, nie uwzględniał świadczeń dla długotrwale bezrobotnych, pomocy dla samotnych kobiet i in. Nie zostało zrealizowane założenie o odpowiedniości świadczeń, zakładane ujednolicenie administracji zabezpieczenia społecznego wprowadzono znacznie później i w innym kształcie, stopniowo wycofano się z zasady kwotowych składek i świadczeń. Nie udało się stworzyć systemu zabezpieczenia społecznego bez świadczeń zależnych od dochodu, w W.Brytanii pomoc społeczna bardziej odpowiada wizji Beveridge'a niż ubezpieczenia społeczne. W innych krajach, w których idea zdobyła popularność i oddziaływała na przeprowadzane reformy, stopniowo od niej odchodzono.

449. CONVERGENCE des objectifs et politiques de protection sociale. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1994 nr 4 s. 1115-1340, tab. bibliogr. s. 1314-1324.

Zgodność celów i polityki bezpieczeństwa socjalnego.

Przedstawiono wypowiedzi ekspertów i konsultantów na temat ukierunkowania polityki ubezpieczeń społecznych w krajach europejskich. Polityka społeczna Wspólnoty Europejskiej nigdy nie miała solidnych podstaw instytucjonalnych, kompetencji i ściśle określonych celów. Karta podstawowych praw socjalnych pracowników przyznała prawa do ochrony socjalnej na odpowiednim poziomie, ale uzależnionym od kondycji gospodarczej danego państwa. Istnieje obawa, że dostosowanie świadczeń społecznych do poziomu krajów rozwiniętych Wspólnoty, będzie dla takich państw, jak Grecja czy Portugalia poważnym ryzykiem gospodarczym. Różne kraje europejskie dostosowały swą politykę socjalną do własnych, narodowych warunków, stąd w niektórych dziedzinach są duże różnice, np. w Grecji, Portugalii i Holandii brakuje odrębnych przepisów dotyczących ubezpieczeń przy wypadkach w pracy. Nie wszędzie jest ten sam zakres ubezpieczonego ryzyka i sposób finansowania; występują znaczne różnice strukturalne między systemami ubezpieczeń od bezrobocia; w Belgii, Luksemburgu, Grecji i Wielkiej Brytanii bezrobocie jest równorzędną dziedziną ubezpieczeń społecznych. W Niemczech, Hiszpanii, Irlandii,

Włoszech i Portugalii wyodrębniono system ubezpieczeń od systemu opieki, traktowanej jako niższy poziom, skierowany do osób nie uprawnionych do ubezpieczenia z tytułu opłacanych składek. W niektórych krajach przyznane są inwalidom specjalne świadczenia zapewniające im poziom egzystencji uznany jako średni, np. w Wielkiej Brytanii świadczenia te są szczególnie wysokie, Belgia wprowadziła podobny system interwencji finansowej na rzecz niezdolnych do pracy, Francja dodatek dla dorosłych niepełnosprawnych, Portugalia specjalną rentę inwalidzką. Mimo podejmowanych reform struktur ubezpieczeń społecznych, w wielu krajach o utrwalonych systemach obserwuje się występowanie pewnych form konserwatyzmu socjalnego, zjawiska trudnego do wytłumaczenia nawet dla socjologów.

450. ELIÁŠOVA D.: Socialne zabezpečenie - nastroj realizace sociálnej polityky. *Pr. Soc. Polit.* 1995 nr 7/8 s. 8-9.

Zabezpieczenie społeczne - instrument realizacji polityki społecznej.

Postępujące zmiany systemu zabezpieczenia społecznego stwarzają teoretyczne i prawne podstawy wprowadzenia jednolitego systemu, składającego się z ubezpieczeń społecznych, państwowej pomocy społecznej i pomocy socjalnej. Sprecyzowanie pojęcia praw socjalnych nadal napotyka na prawno-teoretyczne trudności, najpowszechniej są one rozumiane jako prawa, które winno realizować państwo. W podstawowym ubezpieczeniu społecznym muszą być respektowane zasady uniwersalności (objęcie wszystkich obywateli), równości, kompleksowości (uwzględnianie wszystkich przewidywanych zdarzeń socjalnych), adekwatności, gwarancji oraz partycypacji obywateli.

451. GILBERT N.: Politique sociale et relations familiales: que peut-on changer? *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 3/4 s. 177-198, tab.

Polityka socjalna i stosunki rodzinne: co można by zmienić?

Przedstawiono związek między polityką ubezpieczeń socjalnych, a dążeniem do zrównania obowiązków w rodzinie. Na kierunek polityki ubezpieczeniowej wpłynęły m.in spadek przyrostu naturalnego oraz wzrost aktywności zawodowej kobiet. W systemach ubezpieczeń krajów Europy Zachodniej i USA są jeszcze pozostałości z czasów gdy kobiety nie pracowały zawodowo, a ich uprawnienia do świadczeń socjalnych i emerytury wynikały ze statusu żony. W sytuacji coraz szerszego zaangażowania kobiet w karierę zawodową podejmowane są próby zmian w systemach ubezpieczeniowych, np. w Szwecji i USA upowszechnia się usługi w opiece nad dziećmi; w większości krajów dąży się do zrównania wieku emerytalnego mężczyzn i kobiet.

452. GILLION C.: Social security and protection in the developing world. *Mon. Labor Rev.* 1994 nr 9 s. 24-31.

Zabezpieczenie społeczne i ochrona w zmieniającym się świecie.

Ostatnie dziesięciolecie jest okresem gwałtownych zmian w systemach ochrony socjalnej na całym świecie, ich wspólną cechą jest konieczność dostosowywania się do nowej sytuacji gospodarczej, a podstawowe różnice występują między krajami rozwiniętymi i rozwijającymi. Zmiany obejmują opiekę zdrowotną, świadczenia chorobowe, inwalidzkie, w przypadku bezrobocia, powypadkowe, emerytalne, macierzyńskie, rodzinne. Na kierunki zmian wpływają m.in. konwencje i zalecenia MOP; dotyczą one zasad projektowania systemów i metod kierowania nimi. Głównym kierunkiem we współczesnych systemach jest ochrona możliwie szerokiego kręgu uprawnionych przed ubóstwem związanym z danym ryzykiem, stworzenie publicznych instytucji świadczących powszechnie dostępne usługi zdrowotne, finansowanie systemów usług podstawowych ze składek obligatoryjnych, a usług dodatkowych ze składek dobrowolnych w ramach indywidualnych ubezpieczeń. Główne problemy związane z kierowaniem systemami, to usprawnienie zarządzania, bieżąca kontrola sytuacji finansowej instytucji, wprowadzanie zmian zgodnie z oczekiwaniami zainteresowanych grup społecznych.

453. HUDSON R.: L'évolution de l'Etat social : l'aménagement des droits et des responsabilités pour les personnes âgés. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 1 s. 3-18, bibliogr. s. 17-18.

Rozwój państwa socjalnego: uregulowanie praw i odpowiedzialności na rzecz starszych osób.

Analizowano czynniki mające wpływ na współczesne państwo socjalne, na zmianę sytuacji starszego pokolenia w krajach uprzemysłowionych. Twórcy współczesnych programów opieki społecznej są zaniepokojeni zagrożeniami podstawowych zasad państwa opiekuńczego. Dzięki licznym programom socjalnym już od końca lat czterdziestych objęto gwarancjami państwowymi źródła finansowania emerytur; wydatki na emerytury i świadczenia lecznicze stanowiły priorytet w polityce zabezpieczenia społecznego. Według obliczeń Organizacji Współpracy i Rozwoju Gospodarczego, świadczenia emerytalne będą w 2020 r. prawie dwukrotnie wyższe w porównaniu z 1984 r.

454. The IMPLICATIONS for social security of structural adjustment policies / International Social Security Association. - Geneva: ISSA, 1993. - 196 s. - (*Studies and Research* ; nr 34).

Wpływ polityki zmian strukturalnych na zabezpieczenie społeczne.

Materiały z sympozjum XXIV Ogólnego Zgromadzenia Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego w Acapulco, 22.11-1.12. 1992 r. Przedstawione zostały stanowiska Międzynarodowego Biura Pracy, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Banku Światowego, Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego, a także poglądy ekspertów z różnych stron świata. W ostatnich latach programy zabezpieczenia społecznego w krajach rozwiniętych są poddawane ostrej krytyce; trudności tych programów wiążą się z ich zakresem, brakiem funduszów, oraz zasadą równości ubezpieczonych. Obok doskonalenia różnych systemów ubezpieczeń społecznych, występuje potrzeba rozwijania systemów opieki i pomocy społecznej. Istnieje tendencja do prywatyzacji ubezpieczeń, opierania ich działalności na konkurencji i oszczędnościach ubezpieczonych. Demograficzne starzenie sie społeczeństw zmusza do reformowania istniejących systemów zabezpieczenia społecznego.

455. KUBSKA-MACIEJEWICZ B.: Systemy ubezpieczeń społecznych w krajach Wspólnoty Europejskiej / Ośrodek Badań Integracji Europejskiej ; Uniwersytet Gdański. Wydział Ekonomiczny. - Sopot: UG, 1995. - 17 s. - Tabele, bibliogr.12 poz..

Podstawowe informacje o systemach w poszczególnych krajach z wypunktowaniem różnic. Tabele statystyczne prezentują dane nt. poziomu świadczeń emerytalnych i zasiłków chorobowych, zasiłków dla bezrobotnych oraz minimalnego poziomu świadczeń w ECU.

456. MAYDELL B.: L'avenir de la sécurité sociale. *Rev. Int. Trav.* 1994 nr 4 s. 551-560.

Przyszłość ubezpieczenia społecznego.

Powszechne stało się zainteresowanie ubezpieczeniami społecznymi; w krajach Trzeciego Świata dąży się do rozszerzenia opieki społecznej na wszystkich obywateli, w byłych państwach socjalistycznych model ubezpieczeń związanych z zatrudnieniem okazał się zawodny w sytuacji bezrobocia lub znacznej płynności siły roboczej, natomiast w krajach o gospodarce rynkowej dyskutowane są wysokości obciążeń podatnika. Proponowane są różne drogi reformy: objęcie pomocą wszystkich potrzebujących (tam, gdzie ubezpieczeni są tylko pracownicy najemni i w ograniczonym zakresie wolne zawody); zapewnienie opieki całej ludności przez wprowadzenie obowiązkowych ubezpieczeń chorobowych (Stany Zjednoczone); poszerzenie klasycznych dziedzin ubezpieczeń (takich jak choroba, wypadek, starość, śmierć) o zasiłki w razie bezrobocia, świadczenia rodzinne, pomoc dla uczących się, zabezpieczenie dochodu w razie niewypłacalności pracodawcy. Do rozwiązania nadal pozostają takie problemy jak: podział odpowiedzialności między państwo a obywateli, określenie

poziomu gwarantowanego minimum egzystencji, organizacja i finansowanie systemu ubezpieczeń (przejęcie przez państwo obowiązku finansowania z budżetu, czy przez niezależne organizacje ubezpieczeniowe ze składek, lub przez prywatne stowarzyszenia ubezpieczeniowe).

457. MEYER C.W., WOLF N.: Social security and individual equity : evolving standards on equity and adequacy. - Westport: Greenwood Press, 1993. - 196 s. - Tabele, bibliogr. s. 179-189.

Zabezpieczenie społeczne a równość jednostki.

Charakterystyka systemów zabezpieczenia społecznego funkcjonujących w USA: ubezpieczenia na starość, dla członków rodziny po śmierci głównego żywiciela, dla osób chorych i inwalidów, bezrobotnych, ubezpieczeń dodatkowych. Funkcjonują instytucje ubezpieczeniowe różnych typów, społeczne, prywatne. Ubezpieczenia, w których poziom świadczeń jest determinowany wysokością składek i okresem ich płacenia nie zapewniają równości świadczeń, choć od czasów powojennych występuje tendencja do zrównywania poziomu świadczeń. Przedmiotem badań był aspekt redystrybucyjny ubezpieczeń; niektóre świadczenia np.z systemu ubezpieczeń na starość i inwalidzkie są w USA uzależnione od poziomu zarobków i związanych z tym składek oraz okresu ich opłacania. Istnieje trudność sprawiedliwego określenia poziomu świadczeń i ich wyrównywania; szczególne problemy występują w przypadku rent inwalidzkich, zwłaszcza w odniesieniu do osób młodych. Przedstawiono szkic ogólnej oceny problemu równości w amerykańskich systemach zabezpieczenia społecznego.

458. Les PETITS régimes dans la sécurité sociale d'aujourd'hui / Association Internationale de la Sécurité Sociale. - Genève: AISS, 1994. - 116 s.- (*Documentation de Sécurité Sociale. Sér. Européenne* ; nr 22).

Mniejsze systemy ubezpieczeń społecznych dnia dzisiejszego.

W listopadzie 1993 r. 60 delegatów z 27 krajów dyskutowało nad takimi problemami socjalnymi, jak: ubezpieczenie społeczne pracowników samodzielnych, ubezpieczenie migrantów i pracowników granicznych, organizacja zarządzania różnymi peryferyjnymi systemami ubezpieczeń, które działając w szczególnych okolicznościach wykazują znaczne zróżnicowanie. Przez dłuższy czas kraje Wspólnoty Europejskiej zapewniały wysoki poziom świadczeń, odpowiadający wysokiemu standardowi życia większości obywateli uprzemysłowionych krajów. Z chwilą zintegrowania mniejszych krajów powstaną nowe problemy związane z poszerzeniem grona świadczeniobiorców, zrównywaniem wieku emerytalnego, poszerzaniem powszechnego systemu ubezpieczeń. Nadal toczą sie spory o respektowanie zasady równości mężczyzn i kobiet w dziedzinie ubezpieczeń społecznych. Odmienność poszczególnych systemów dotyczy: zróżnicowania wieku

emerytalnego (65 - mężczyźni, 60, 61,62 - kobiety; ale np. w Niemczech kobiecie 60-letniej przysługuje emerytura po 15-letnim opłacaniu składek, niezależnie od tego czy zamiast pracy zawodowej wychowywała dzieci, czy nie), emerytur rodzinnych (wdowie przysługuje emerytura po mężu, wdowcowi nie), innych przywilejów. Problemem są koszty ewentualnego zniesienia przywilejów dla kobiet lub objęcia nimi mężczyzn.

459. PIASNY J.: System zabezpieczenia społecznego na przykładzie RFN. *Ruch Praw. Ekon.* 1995 z. 4 s. 55-68.

460. PIETERS D.: Introduction into the basic principles of social security. - Deventer: Kluwer Law a. Tax. Publ., 1993. - 139 s.

Wprowadzenie w podstawowe zasady zabezpieczenia społecznego.

Przegląd koncepcji, zasad, opcji i technik, które są obecne w strukturze i procesach rozwoju każdego systemu zabezpieczenia społecznego. Publikacja ta ma stanowić podstawę do wielonarodowego kształcenia w tym zakresie, uwzględnia różnorodność kierunków w rozwoju systemów zabezpieczenia społecznego, międzynarodowe standardy pracy i instrumenty prawne Międzynarodowej Organizacji Pracy.

461. RESPONDING to changing needs : developments and trends in social security throughout the world, 1990-1992 / International Social Security Association. - Geneva: ISSA, 1993. - 168 s. - (XXIV General Assembly / ISSA ; Report 1).

Reakcja na zmieniające się potrzeby: rozwój i trendy w zabezpieczeniu społecznym na świecie w latach 1990-1991.

Przedstawiono wpływ zmian sytuacji gospodarczej na funkcjonowanie systemów zabezpieczenia społecznego; w tym załamanie gospodarki planowej, przystosowywanie się instytucji ubezpieczeniowych do nowych warunków (takich zjawisk, jak bezrobocie, wzrost kosztów usług zdrowotnych) i wymagań świadczeniobiorców. Reformy obejmują systemy: emerytalny, rent inwalidzkich, rent rodzinnych po zgonie głównego żywiciela rodziny, ubezpieczenia chorobowe. Dąży się do ograniczenia kosztów leczenia, doskonalenia zasad wypłat świadczeń, opieki nad osobami trwale niezdolnymi do pracy, także do poprawy stanu prewencji wypadkowej i chorób zawodowych. Doskonali się zasady zarządzania, dąży się do eliminacji możliwych nadużyć przy korzystaniu ze świadczeń. Przedstawiono zmiany poszczególnych podsystemów zabezpieczenia społecznego w krajach członkowskich ISSA.

462. RUTKOWSKI W.: W poszukiwaniu modelu zabezpieczenia społecznego. *Polit. Społ.* 1995 nr 2 s. 1-6, tab.

Systemy zabezpieczenia społecznego w Niemczech, Szwecji i Stanach Zjednoczonych.

463. SCHEIL-ADLUNG X.: La sécurité sociale et la dépendence en Allemagne et dans d'autres pays: entre tradition et innovation. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 1 s. 19-35, tab.

Ubezpieczenia społeczne i zależność osobista w Niemczech i w innych krajach; między tradycją a nowoczesnością.

Zanalizowano nowe przepisy niemieckie (z 1994 r.) dotyczące obowiązkowego ubezpieczenia na wypadek stanu uzależnienia, rozumianego jako konieczność korzystania z czyjejś pomocy (poza medyczną), jest ono w pewnym stopniu wpisane w klasyczny model ubezpieczeń na wypadek starości, choroby i bezrobocia. Optując za utrzymaniem tradycyjnego modelu opieki domowej, Niemcy poszukują nowych rozwiązań finansowych; obecne tendencje w zabezpieczeniu społecznym to: otwarcie klasycznych dziedzin ubezpieczeń społecznych na ubezpieczenia prywatne z równoczesnym wycofywaniem się z nich państwa, zastępowanie świadczeń obliczanych od dochodu świadczeniami zryczałtowanymi, związanie wysokości świadczeń z możliwościami gospodarczymi państwa, kompensowanie kosztów ponoszonych przez pracodawców. Dane porównawcze opieki świadczonej na rzecz osób zależnych w różnych krajach wskazują na liczne podobieństwa i różnice. W prawie połowie badanych krajów (Belgia, Francja , Grecja, Izrael, Holandia, Republika Czeska, Szwajcaria) ubezpieczenia te są finansowane ze składek pracowników i pracodawców, w mniejszym stopniu (Bułgaria, Dania, Luksemburg, W.Brytania) z podatków, w pozostałych krajach (Polska i Federacja Rosyjska) do składek płaconych przez pracodawców i pracowników dochodzą podatki, a w Austrii - dotacje federalne. Zakres świadczeń jest zróżnicowany i obejmuje świadczenia w naturze, w formie ryczałtu, w postaci opieki lekarskiej, ambulatoryjnej, szpitalnej.

464. La SÉCURITÉ social demain: permanence et changements / Association Internationale de la Sécurité Sociale. - Genève: AISS, 1995. - 298 s. - Tabele, bibliogr.

Ubezpieczenia społeczne dnia jutrzejszego: stabilność i zmiany.

Program ubezpieczeń społecznych staje się coraz częściej obiektem ataków ze strony społeczeństw krajów uprzemysłowionych. Międzynarodowe Stowarzyszenie Zabezpieczenia Społecznego (AISS), broniąc istnienia systemu ubezpieczeń społecznych nie wyklucza konieczności ich reform stosownie do zmian ekonomicznych, demograficznych i kondycji współczesnych

społeczeństw. Na zjeździe przedstawicieli instytucji ubezpieczeniowych (Wiedeń, 1994 r.) dyskutowano trzy podstawowe tematy: ubezpieczenia społeczne i konkurencyjność gospodarki (propozycje reform idą w kierunku zmiany zasad finansowania i podziału odpowiedzialności między sektorem państwowym i prywatnym); uzależnienie od ubezpieczeń społecznych w zetknięciu z aktywnością (rosnącym kosztom ubezpieczeń przeciwstawia się korzyści ze zmniejszania się rozmiarów biedy społecznej); celowość i adekwatność ubezpieczeń społecznych (techniki podziału dochodu muszą być podporządkowane zasobom finansowym i kierunkom gospodarczo-społecznym). Podstawową trudność pokrycia rosnącego zapotrzebowania na świadczenia społeczne proponowano złagodzić m.in. przez: przesunięcie wieku emerytalnego, zlikwidowanie świadczeń dla współmałżonka, zmianę systemu indeksacji, podwyższenie podatków, zwiększenie wkładu państwa, pracodawców lub pracowników, wprowadzenie obowiązku prywatnych emerytur. Niektórzy ekonomiści udowadniają, ze nie ma negatywnych powiązań między rozwiniętym systemem ubezpieczeń społecznych, a potencjałem gospodarczym; w krajach o mocnym systemie ubezpieczeń społecznych zmniejszyła się bieda i dysproporcje społeczne. W dyskusji nad teorią o nieuchronnym upadku państwa opiekuńczego przedstawiono argumenty przeciwne, upatrując cały problem w dostosowaniu systemu ubezpieczeń do rozwoju gospodarczego. W wielu krajach wprowadzono już zmiany, np. w Danii i Norwegii prawo do zasiłku przysługuje młodzieży bez praktyki zawodowej, po przystąpieniu do programu szkolenia zawodowego, w Holandii zreformowano świadczenia chorobowe i ograniczono dostęp do wcześniejszych emerytur, w Niemczech podniesiono granicę wieku emerytalnego i ograniczono stawkę wzrostu emerytury, w Szwecji powiązano wzrost świadczeń ze składkami.

465. SOZIALE Sicherung in West-, Mittel- und Osteuropa / Gesellschaft für Versicherungswissenschaft und -gestaltung. - Baden-Baden: Nomos Verl.-Ges, 1994. - 302 s. - Tabele.

Zabezpieczenie społeczne w Europie Zachodniej, Środkowej i Wschodniej.

Ogólna charakterystyka systemów zabezpieczenia społecznego - w I części w krajach Wspólnoty Europejskiej, a w II w pozostałych. Prezentacja systemów "12" zawiera informacje o ich konstrukcji, sposobie finansowania i zakresie świadczeń; ich porównanie unaocznia znaczne różnice w działaniu podmiotów polityki socjalnej oraz roli państwa, które niezależnie od stopnia zaangażowania w realizację działań socjalnych, pełni rolę gwaranta świadczeń. W krajach osiągających wyższy poziom dochodu narodowego zyskują coraz większe znaczenie uzupełniające systemy świadczeń, takie jak prywatne ubezpieczenie chorobowe, dodatkowe formy ubezpieczenia na starość. Zmieniająca się struktura demograficzna społeczeństw Europy Zachodniej powoduje, iż głównym problemem zabezpieczenia społecznego staje się finansowanie świadczeń. Opis systemów zabezpieczenia społecznego

w Republice Białoruskiej, Bułgarii, Estonii, na Litwie i Łotwie, w Polsce, Federacji Rosyjskiej, Republice Słowackiej i Czeskiej oraz na Ukrainie i na Węgrzech obejmuje przede wszystkim strukturę organizacyjną i zakres świadczeń. Analiza zmian, jakie nastąpiły od początku lat 90-ych wskazuje na tendencję do ograniczania zakresu podmiotowego niektórych świadczeń i koncentracji na środowiskach znajdujących się w najgorszej sytuacji materialnej. Polityka socjalna w tej grupie państw ma poważne trudności związane z niedostatkiem środków na jej finansowanie, także z koniecznością ograniczania roli państwa, wydzieleniem samodzielnych funduszy ubezpieczeniowych i niezależnych od państwa kas ubezpieczenia społecznego.

466. The TRANSFORMATION of social security systems in Central and Eastern Europe / ed. B. Maydell, E.M. Hohnerlein. - Leuven: Peeters Press, 1994. - 379 s.

Transformacja systemów zabezpieczenia społecznego w Europie Centralnej i Wschodniej.

Wybór referatów przedstawionych na konferencji (Tutzing, 9-12.02.1993 r.) nt. transformacji systemów zabezpieczenia społecznego w Europie Środkowo-Wschodniej. Poszczególne referaty omawiają ewolucję tych systemów w Polsce, Słowenii, Słowacji, Rosji i na Węgrzech. analizują rozwiązania funkcjonujące na Zachodzie i możliwości ich zastosowania w krajach transformacji, także zakres przedmiotowy i podmiotowy poszczególnych segmentów zabezpieczenia, konsekwencje dokonywania różnych rozwiązań. W większości referatów powtarza się przestroga przed automatycznym powielaniem tych wzorców.

467. Die UMGESTALTUNG der Systeme sozialer Sicherheit in den Staaten Mittel- und Osteuropas: Fragen und Lösungsansätze / Hrsgb. B. Maydell, E.M. Hohnerlein. - Berlin: Duncker a. Humblot Verl., 1993. - 498 s.

Transformacja systemów bezpieczeństwa socjalnego w państwach Europy Środkowej i Wschodniej: problemy i przesłanki rozwiązania.

Materiały - referaty i dyskusje - z konferencji zorganizowanej przez Instytut Maxa Planca (Tutzing, 1993 r.). Problemy bezpieczeństwa socjalnego nabrały w okresie transformacji systemowej szczególnego znaczenia. Część podsystemów zabezpieczenia społecznego okazała się niedostatecznie przystosowana do zmieniających się warunków, pojawiły się też nowe potrzeby np. w związku z bezrobociem. Słabością systemu zabezpieczenia społecznego w tych krajach jest brak ścisłego powiązania poszczególnych podsystemów, w następstwie czego nie ma możliwości automatycznego zapewnienia odpowiednich świadczeń (np. pracownikowi, który po okresie choroby przeszedł na rentę, a następnie na wcześniejszą emeryturę). Przy korzystaniu z każdego rodzaju ubezpieczeń procedura kwalifikacyjna

powtarzana jest od nowa. Inną słabością jest niestabilność finansowa instytucji ubezpieczeniowych, większość z nich finansowana jest z budżetu państwa lub korzysta z dotacji, nie bądąc w stanie samodzielnie uzyskać odpowiednich środków. Barierami rozwoju systemu ubezpieczeniowego są: nadmiernie rozbudowany aparat administracyjny przy powszechnym braku menedżerów ubezpieczeń społecznych, brak rynku kapitałowego i inflacja, szybko zmniejszająca się realna wartość świadczeń. Reforma tego systemu w warunkach gospodarki rynkowej wymaga m.in. uwzględniania zasad ekwiwalentności i subsydialności, wprowadzenia samorządności w ubezpieczeniach społecznych, przygotowania rodzin do zmiany systemu finansowania ubezpieczeń - dostrzegania związku między składką a rozmiarami świadczeń.

II. PRAWO UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

1. Problemy ustawodawstwa socjalnego.

468. ACKER S.: Die Alterssicherungssysteme in der Europäischen Union. *Mitbestimmung* 1994 nr 7/8 s. 70-72.

Systemy zabezpieczenia na starość w Unii Euopejskiej.

Powstanie Unii Europejskiej i związana z tym wolność wyboru miejsca pobierania nauki, wykonywania pracy zarobkowej i zamieszkania spowodowały konieczność ujednolicenia podstawowych przepisów z zakresu zabezpieczenia na starość. Zagadnienia te regulowane są przęz stosowne zalecenia Unii. Wprowadzone zostały następujące zasady ubezpieczenia: zatrudnieniowa (przepisy kraju zatrudnienia są decydujące dla ubezpieczenia pracownika), równouprawnienia (zasady ubezpieczenia społecznego obywateli państw członkowskich i kraju zatrudniającego muszą być identyczne), łącznego rozliczania wszystkich okresów zatrudnienia i opłacania składki ubezpieczeniowej przy ustalaniu uprawnienia do emerytury; stosowania tzw. rent (emerytur) cząstkowych proporcjonalnych do okresu zatrudnienia w danym państwie. Od początku 1994 r. ujednolicone zasady ustalania prawa do świadczeń w razie pracy za granicą obowiązują również w Szwecji, Norwegii, Finlandii i Austrii. Wysokość finansowanej z budżetu państwa renty podstawowej nie jest uzależniona od okresu zatrudnienia i uzyskiwanego wynagrodzenia, nabywanie uprawnień łączy się z okresem zamieszkiwania w danym kraju. Natomiast system ubezpieczeniowy charakteryzuje się ścisłym związkiem świadczenia z okresem opłacania i wysokością składki. W większości państw Unii system zaopatrzenia na starość obejmuje świadczenia

państwowe, zakładowe lub prywatne, spełniających rolę świadczeń uzupełniających. Ich różnorodność jest czynnikiem poważnie utrudniającym wspólnotową koordynację świadczeń.

469. BIŃCZYCKA-MAJEWSKA T.: Rozporządzenie 11408/71. Zakres stosowania. *Polit. Społ.* 1995 nr 11/12 s. 37-44.

Rozporządzenie dotyczy stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników, osób samodzielnie zarobkujących oraz członków ich rodziny zmieniających miejsce pobytu w granicach Wspólnoty Europejskiej.

470. CHOBOT A.: Nowe formy pracy a prawo ubezpieczeń społecznych w Unii Europejskiej (rozważania na tle reformy ubezpieczń społecznych w Polsce). *Ruch Praw. Ekon.* 1995 z. 4 s. 89-97, summ.

471. CLEMENS T.: Normenstrukturen im Sozialrecht - Unfallversicherungs-, Arbeitsförderungs und Kassenarztrecht. *Neue Z. Soz.-Recht* 1994 nr 8 s. 337-347.

Struktury norm prawnych w ustawodawstwie socjalnym - prawo ubezpieczeń wypadkowych, prawo o ochronie pracy i przepisy dotyczące lekarzy kas chorych.

Niemieckie ustawodawstwo socjalne charakteryzuje znaczna różnorodność norm prawnych oraz ich źródeł (ustawa zasadnicza, ustawy zwykłe, rozporządzenia i statuty). Ze względu na ogromną liczbę norm prawnych nastąpiła konieczność ich systematyzacji i wyeliminowania tych, które nie spełniają formalnych wymogów.

472. COEURNELLE D., OTTEVAERE A.: La sécurité sociale belge et l'égalité de traitement entre hômmes et fémmes. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1994 nr 3 s. 865-930.

Belgijskie ubezpieczenia społeczne i równe traktowanie mężczyzn i kobiet.

Przedstawiono istniejące w prawie belgijskim różnice między kobietami i mężczyznami w dziedzinie emerytur, świadczeń w razie choroby i inwalidztwa, zasiłków dla bezrobotnych i odpraw emerytalnych. Dotyczą one zróżnicowanego wieku emerytalnego (dla pracowników najemnych i pracujących na własny rachunek), okresów stanowiących podstawę obliczania wysokości emerytury, dochodu gwarantowanego, emerytur specjalnych itp. Na artykule 119 Traktatu Rzymskiego oparto szereg dyrektyw dotyczących m.in. równości w zakresie ubezpieczeń społecznych, zasiłków, wypadków przy pracy, bezrobocia, interpretacji pojęcia dyskryminacji pośredniej i bezpośredniej.

473. CONVENTION belgo-luxembourgeoise de sécurité sociale des travailleurs frontaliers et Protocole final, signés à Arlon le 24 mars 1994. *Bull. Inf. INAMI* 1995 nr 5 s. 357-363.

Porozumienie belgijsko-luksemburskie o ubezpieczeniach społecznych pracowników przygranicznych i Protokół końcowy podpisany w Arlon, 24.03.1994.

Porozumienie zawiera przepisy dotyczące ubezpieczeń chorobowych, macierzyńskich, na wypadek inwalidztwa oraz świadczeń wypłacanych z okazji narodzin dziecka; dotyczy przygranicznych pracowników najemnych i nienajemnych oraz członków ich rodzin, także byłych pracowników przygranicznych i ich rodzin uprawnionych do świadczeń po śmierci ubezpieczonego. Porozumienie obejmuje obywateli Belgii i Luksemburga, również uchodźców oraz bezpaństwowców. Świadczenia w razie choroby i macierzyństwa podlegają regułom prawa obowiązującego we Wspólnocie i obciążają instytucje kraju zatrudnienia.

474. DELOOF E.: La sécurité sociale du personnel des services publics. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1995 nr 1 s. 177-193, tab.

Ubezpieczenia społeczne personelu służb publicznych.

Belgijskie ubezpieczenia społeczne działają w dwóch systemach: pracowników najemnych i pracowników niezależnych (bez wyodrębniania personelu służb publicznych, który coraz częściej korzysta z uprawnień porównywalnych z pracownikami najemnymi). Służby publiczne (ministerstw, wspólnot regionalnych, instytucji użyteczności publicznej, organizacji specjalnego znaczenia) zapewniają swoim pracownikom właściwy status prawny przy korzystaniu z ubezpieczeń społecznych. Personel służb publicznych dzieli się na statutowy i kontraktowy. Ubezpieczenia społeczne personelu statutowego obejmują m.in. wypłaty w razie choroby, wypłaty z funduszy rezerwowych w przypadku przekroczenia limitu dni wolnych przysługujących na leczenie, zasiłki macierzyńskie, emerytury w przypadku trwałej niezdolności do pracy, zasiłek dla rodziny na koszty pogrzebu, dochód w wypadku utraty pracy (cofnięcie nominacji, utrata obywatelstwa itp). Personel kontraktowy służb publicznych (ze stosunkiem pracy nie uregulowanym statutowo) korzysta z ochrony socjalnej w zakresie wypadków przy pracy, chorób zawodowych, zasiłków rodzinnych oraz dodatków wakacyjnych według zasad przysługujących personelowi statutowemu.

475. DENIS P.: Droit de la sécurité sociale. - Bruxelles: Maison Larcier, 1993. - 2 t. (350, 334 s.).

Prawo zabezpieczenia społecznego.

Zbiór przepisów prawnych regulujących belgijski system zabezpieczenia społecznego. W I tomie przedstawiono struktury i systemy ubezpieczeń pracowników najemnych, samodzielnych; banków ubezpieczeń społecznych, świadczeń ubezpieczeniowych z powodu wypadków przy pracy, chorób zawodowych. Tom 2 zawiera dalszy przegląd świadczeń z ubezpieczeń społecznych na wypadek bezrobocia, emerytalnych i rentowych, świadczeń rodzinnych, zasiłków dla niepełnosprawnych. W rozdziale traktującym o ubezpieczeniach społecznych pracowników najemnych przedstawiono m.in. uregulowania dotyczące umów o pracę i naukę zawodu, uprawnień króla do wyznaczania granic obowiązywania ubezpieczeń, sposobu finansowania, metod wzmacniania kondycji przedsiębiorstw i stabilizacji zatrudnienia poprzez zmniejszanie składek obciążających pracodawców. Przedstawiono podstawy działania banku ubezpieczeń.

476. DUPEYROUX J.-J.: Droit de la sécurité sociale. - Paris: Éd. Dalloz, 1993. - 966 s.

Prawo zabezpieczenia społecznego.

Opracowanie w większości poświęcone francuskiemu systemowi ubezpieczeń, jego rozwojowi i przemianom po 1945 r. Rozporządzenie z 4.10.1945 r. ustaliło zasady funkcjonowania ubezpieczeń od wszelkiego ryzyka osób pracujących. W 1958 r. wprowadzono ubezpieczenia rodzinne, w następnych latach poszerzono i umocniono ochronę socjalną społeczeństwa na wypadek choroby, macierzyństwa, inwalidztwa, wypadku przy pracy i choroby zawodowej. Określono warunki korzystania z zasiłku macierzyńskiego, zdefiniowano pojęcia inwalidztwa i warunków przyznawania renty, wprowadzenia ubezpieczenia na starość, systemu emerytur uzupełniających, uregulowania granicy wieku emerytalnego i wysokości emerytur, zasiłków pogrzebowych i wdowich, świadczeń w naturze (opieka lekarska), rozwoju świadczeń rodzinnych.

477. EQUALITY of treatment between women and men in social security / ed. Ch. McCrudden. - London: Butterworths, 1994. - 311 s. - Bibliogr.

Równość kobiet i mężczyzn w systemie zabezpieczenia społecznego.

Kwestie ustawodawstwa Wspólnoty Europejskiej dotyczące zakazu dyskryminacji, zasad równości w określaniu wieku emerytalnego, systemów emerytalnych grup zawodowych (branżowych systemów). Kierunki zmian systemu zabezpieczenia społecznego w ustawodawstwie Wspólnoty odnoszące się do równości płci; specyficzne problemy państwowego systemu zabezpieczenia społecznego - wiek uprawniający do emerytury państwowej, prawa do renty rodzinnej po zmarłym pracowniku; równość kobiet i mężczyzn w systemach emerytalnych grup zawodowych; zróżnicowanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego. Źródła dotychczasowych nierówności

w systemie zabezpieczenia, to m.in. tradycyjny model rodziny z pracującym mężem-głową rodziny i żoną uzależnioną ekonomicznie, przypisywanie kobietom wyłącznej roli w opiece nad nad dorosłymi członkami rodziny oraz dziećmi. Obecnie znaczny odsetek kobiet pracuje, następują zmiany w strukturze rodzin, wzrasta liczba gospodarstw rodzin niepełnych, w większości prowadzonych przez samotne kobiety; czynniki te warunkują zmiany i potrzebę doskonalenia systemów zabezpieczenia społecznego w kierunku równego traktowania płci.

GOLINOWSKA S.: Zabezpieczenie społeczne ludności migrującej = *poz. 9.*

M.in. zasady koordynacji systemu zabezpieczenia społecznego dla migrantów z krajów Unii Europejskiej.

478. KELTOSOVA O.: Ciel'iom transformacie je komplexsna reforma socialneho systemu. *Pr. Soc. Polit.* 1995 nr 1 s. 2-3.

Celem transformacji jest kompleksowa reforma systemu socjalnego.

Przedstawiono prace Ministerstwa Pracy i Spraw Socjalnych Republiki Słowacji nad opracowaniem ram legislacyjnych transformacji systemu zabezpieczenia społecznego na systemy ubezpieczenia społecznego, państwowych zasiłków socjalnych oraz pomocy społecznej (przygotowywane projekty ustaw o służbie cywilnej, kodeksie pracy i o ubezpieczeniu wypadkowym). Zmiany w tych dziedzinach mają na celu przystosowanie przepisów krajowych do norm obowiązujących w Unii Europejskiej oraz do standardów Międzynarodowej Organizacji Pracy.

479. The LAW of social security. - Ed. 3. - London: Butterworths, 1993. - 91 s. - (*Cumulative Supplement* ; 4)

Prawo zabezpieczenia społecznego.

Periodycznie wydawany suplement do zbioru regulacji prawnych z zakresu zabezpieczenia społecznego w Wielkiej Brytanii ma analogiczny układ tematyczny, jak opracowanie podstawowe. Przedstawia zmiany w zakresie: składek ubezpieczeniowych, zasiłków dla bezrobotnych, emerytur, świadczeń w wypadku śmierci, świadczeń macierzyńskich i innych. Pokazano też wprowadzone i planowane zmiany mające na celu dostosowanie regulacji brytyjskich do wymogów Unii Europejskiej. Opracowanie odsyła do wydanych publikacji dotyczących poszczególnych zagadnień prawa zabezpieczenia społecznego.

480. MATLÁK J.: Sociálne zabezpečenie. *Pr. a Mzda* 1994 nr 13 s. 11-17.

Zabezpieczenie społeczne.

We wrześniu 1994 r. weszły w życie nowe przepisy o ubezpieczeniu społecznym w Słowacji. Zmieniono ustawę o ubezpieczeniu chorobowym pracowników, o świadczeniach chorobowych w siłach zbrojnych, o przedłużeniu urlopów macierzyńskich oraz o zasiłkach dla matek i dzieci z ubezpieczenia chorobowego. Zasiłki na dzieci usunięte zostały z ubezpieczenia chorobowego pracowników i stały się powinnością budżetu państwa. Zwiększona została podstawa wymiaru zasiłków macierzyńskich i chorobowych, na nowo ustalona została lista osób prowadzących samodzielną działalność gospodarczą objętych ubezpieczeniem chorobowym i macierzyńskim. W ubezpieczeniu emerytalnym wprowadzono zasadę, wg której osoba mająca prawo do emerytury ale pracująca nadal za granicą uzyskuje wzrost emerytury krajowej (o 4% podstawy wymiaru za każdy rok pracy za granica). Od nowa zdefiniowano pojęcie częściowego inwalidztwa, podniesiona została dopuszczalna wysokość zarobków wdowy otrzymującej rentę rodzinną po mężu.

481. MIGRATION : a worldwide challenge for social security / International Social Security Association. - Geneva: ISSA, 1994. - 272 s. - (*Studies and Research* ; nr 35).

Migracja i zabezpieczenie społeczne: wyzwanie na skalę światową.

Zagadnienia prawne związane z regulacją krajową i międzynarodową zabezpieczenia społecznego pracowników migrujących. Dla osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach usytuowanych na terenie innego państwa, istotne jest posiadanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Problem ten może być rozwiązywany poprzez rozwój dwustronnej, wielostronej, międzynarodowej koordynacji ustawodawstwa socjalnego. Społeczności międzynarodowe mają do rozstrzygnięcia problemy wynikające ze stosowanego porządku prawnego wobec pracowników migrujących, jakie środki ochrony socjalnej należy stosować w państwach przyjmujących, a jakie roszczenia powinny być uznawane w państwie wysyłającym. W krajach Wspólnoty Europejskiej każdy pracownik korzysta z wolności przemieszczania się w poszukiwaniu pracy, ale musi pamiętać, że systemy krajowe socjalne są bardzo zróżnicowane, może to niekiedy prowadzić do utraty nabytych uprawnień. Określone uprawnienia socjalne przysługują wyłącznie obywatelom z krajów członkowskich Wspólnoty i ich rodzinom. Szczególnym przypadkiem stała się RFN, obcokrajowcy nabywają prawo do emerytury na ogólnych zasadach wykonywania pracy za wynagrodzeniem i opłacania składek (jak wynika z danych za 1990 r. cudzoziemcy otrzymywali zazwyczaj niższy wymiar emerytury).

MOŻLIWOŚCI przekształcenia polskiego systemu emerytalnego = *poz. 348.*

Z treści: Uścińska G.: Standardy międzynarodowe w zakresie świadczeń emerytalnych. - Standardy Międzynarodowej Organizacji Pracy i Rady Europy.

OKO MENGUE P.: Legal provisions respecting procedures for preventing the loss of the purchasing power of social security benefits = *poz. 527.*

M.in. przepisy regulujące zasady rewaloryzacji emerytur.

482. PART timers await pension rights. *Labour Res.* 1995 nr 3 s. 13-14.

Pracujący w niepełnym wymiarze czasu czekają na przyznanie im uprawnień emerytalnych.

W świetle orzeczeń Trybunału Europejskiego jest konieczne wprowadzenie uprawnień emerytalnych dla zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy. W Wielkiej Brytanii jedynie nieliczni pracodawcy podporządkowali się tej decyzji, większość zajęła postawę wyczekującą. Kilka grup przedsiębiorstw ubezpieczeniowych, uprzedzając decyzję Trybunału, zgodziło się na przystąpienie osób pracujących w niepełnym wymiarze do ubezpieczeń z terminem wstecznym. Istniejące orzecznictwo wskazuje, że stawianie pracownikom zatrudnionym w takiej formie przeszkód w uczestniczeniu w systemach emerytalnych może być traktowane jako przejaw dyskryminacji kobiet, gdyż one stanowią większość pracujących w niepełnym wymiarze (86%). Osoby pracujące w takim systemie stanowię 25% ogółu pracujących; ta forma zatrudnienia w W.Brytanii jest szczególnie rozpowszechniona w administracji publicznej, oświacie, służbie zdrowia, handlu, hotelarstwie i gastronomii, a także w bankowości, finansach i ubezpieczeniach. Problemy związane z prawem do ubezpieczenia są różnie określone w poszczególnych branżach. Brytyjskie związki zawodowe zabiegają o upowszechnienie prawa do ubezpieczeń na drodze sądowej. Pracodawcy uważają, że decyzja Trybunału Europejskiego jest dla nich niekorzystna, gdyż zwiększa koszty produkcji, obawiają się także tego, iż spowoduje ona uszczerbek w zakładowych funduszach emerytalnych.

483. PIETERS D.: Introduction au droit de la sécurité sociale des pays de la Communauté européenne. - Brussel: Bruylant; Antwerpen-Apeldoorn: Maklu Uitgevers, 1991. - 261 s.

Wprowadzenie do prawa zabezpieczenia społecznego w krajach Wspólnoty Europejskiej.

Wzrasta zainteresowanie krajów członkowskich Wspólnoty sposobem unormowania ubezpieczeń państw stowarzyszonych. Przedstawiono obowiązujące zasady dotyczące: pojęcia i źródeł przepisów prawnych z zakresu ubezpieczeń społecznych, organizacji administrowania, osób objętych ubezpieczeniem, obszaru ryzyka i świadczeń. Przedstawienie

w ujednoliconej formie podstawowych problemów opieki socjalnej pozwala na porównanie punktów zbieżnych i różnic między krajami. W RFN funkcjonują 3 systemy: ubezpieczenia społeczne (koszty leczenia, wypadki, inwalidztwo, starość, bezrobocie), odszkodowania społeczne (dla poszkodowanych w wojnie lub przez terrorystów), pomoc społeczna. Belgijski system obejmuje specjalne ubezpieczenia dla grup zawodowych, pracowników najemnych i niezależnych, pokrywające utracone dochody z powodu choroby, inwalidztwa, wypadku przy pracy, bezrobocia oraz opiekę społeczną dla dzieci, starszych, niepełnosprawnych nie objętych ubezpieczeniem pracowniczym. W Danii oddzielono ubezpieczenia społeczne (obejmujące emerytury, świadczenia za czas choroby, macierzyństwa, zasiłki rodzinne) od różnych form pomocy społecznej. We Francji współistnieją różne kategorie ubezpieczeń - system ogólny, dla pracowników rolnictwa, specjalne dla określonych zawodów oraz liczne niezależne, dodatkowe emerytury, dodatkowe świadczenia chorobowe, zasiłki dla bezrobotnych. Wielka Brytania zapewnia świadczenia w 4 kategoriach: wyrównujące ryzyko bezrobocia, choroby, inwalidztwa, wypadku przy pracy; rekompensaty ze środków publicznych grup nie objętych ubezpieczeniem, świadczenia finansowane ze środków publicznych; inne. W Grecji nie ma powszechnych ubezpieczeń, funkcjonuje około 300 różnych systemów nie zapewniających pełnej ochrony socjalnej. We Włoszech nadal istnieje, mimo konstytucyjnych zmian, tradycyjny rozdział między ubezpieczeniem społecznym i opieką społeczną.

484. ROZPORZĄDZENIA Rady Wspólnot Europejskich w dziedzinie zabezpieczenia społecznego / koment. T. Bińczycka-Majewska; Zakład Ubezpieczeń Społecznych. - Warszawa: ZUS, 1995. - 178 s.

Treść: Bińczycka-Majewska T.: Wybrane aspekty prawa wspólnotowego w zakresie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego na obszarze Wspólnot Europejskich. - Tekst jednolity rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z 14 czerwca 1971 r., dotyczącego stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników, osób samodzielnie zarobkujących oraz członków ich rodzin, zmieniających miejsce pobytu w granicach Wspólnoty. - Tekst jednolity Rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z 21 marca 1972 r., ustalającego sposoby wykonania Rozporządzenia (EWG) nr 1408/71, dotyczącego stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników, osób samodzielnie zarobkujących oraz do członków ich rodzin, zmieniających miejsce pobytu w granicach Wspólnoty.

485. SIMONENKO G.: Reformirovat' social'noe strachovanie neobchodimo. *Čelovek Tr.* 1995 nr 2 s. 63-65.

Niezbędna jest reforma ubezpieczeń społecznych.

Występowanie różnych form własności, rozszerzanie uprawnień krajów Federacji, organów miejskich i samorządowych oraz pracodawców powoduje

systematyczne zmniejszanie się możliwości budżetu państwa w finansowaniu funduszów ubezpieczeń społecznych. Wzrasta natomiast rola regionów, pracodawców i samych pracowników w kształtowaniu systemu ubezpieczeń społecznych, tworzeniu środków oraz rozwijaniu dodatkowych systemów ubezpieczeń dobrowolnych. Zaprezentowana została autorska koncepcja i główne założenia systemu ubezpieczeń, który spełniałby wymagania współczesności. Uważa sie, że w drodze ustawowej należy określić nie tylko normy, ale również gwarancje poziomu świadczeń ubezpieczeniowych; tworząc nową ustawę ubezpieczeniową należy krajowe przepisy ubezpieczeniowe dostosować do konwencji i rekomendacji Międzynarodowej Organizacji Pracy, które zalecają np. aby zasiłek chorobowy nie był niższy niż 2/3 wynagrodzenia; należy też większe środki przewidzieć na rehabilitację inwalidów.

486. SOCIAL security in Europa : miscelanea of the Erasmus-programme of studies relating to social security in the European Communities / ed. D. Pieters. - Brussel: Bruylant; Antwerpen-Apeldoorn: Maklu, 1991. - 295 s.

Zabezpieczenie społeczne w Europie: wyjątki z programu Erazmus badań nad zabezpieczeniem społecznym we Wspólnotach Europejskich.

W części ogólnej przedstawiono problemy terminologiczne i techniki działania oraz typy funkcjonujących systemów zabezpieczenia społecznego w Europie; omówiono różne typy redystrybucji środków, strukturę instytucjonalną, źródła finansowania. Druga część opracowania poświęcona jest międzynarodowym uregulowaniom prawnym zabezpieczenia społecznego, celom i zadaniom uchwalonych aktów, ich wykładni, najważniejszym instrumentom bezpieczeństwa socjalnego, podstawowym zasadom wynikającym z zawieranych porozumień. Przedstawiono kilka koncepcji, w tym program Erasmus, dalszego rozwoju zabezpieczenia społecznego w krajach Wspólnoty.

487. SZURGACZ H.: Europejska konwencja o zabezpieczeniu społecznym Rady Europy z 1972 r. Wybrane problemy. *Polit. Społ.* 1995 nr 11/12 s. 23-31.

488. TAMAGNO E.: Coordination des programmes de sécurite sociale entre pays developpes et en developpement. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 1 s. 3-14.

Koordynowanie programów ubezpieczenia społecznego między krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się.

Poszerzenie sieci umów międzynarodowych (dwustronnych, lub wielostronnych) w zakresie ubezpieczeń społecznych, objęcie nimi krajów

rozwijających się, stało się jednym z najważniejszych problemów czekających na rozwiązanie. Źródłem niepokojów jest nasilający się ruch migracyjny, szczególnie z państw nie posiadających pełni praw socjalnych. Występują trudności z upowszechnianiem praw pracowników-imigrantów i ich rodzin. Analizy wymagają podstawowe czynniki limitujące podstawy koordynacji systemów ubezpieczeniowych krajów o różnym stopniu rozwoju. Jedną z podstawowych zasad wzajemności jest możliwość korzystania przez imigranta ze świadczeń należnych z tytułu opłacania składek w kraju pochodzenia i w kraju pobytu. Przedmiotem poważnej troski jest długookresowa wypłacalność systemów ubezpieczeń, szczególnie na tle niekorzystnych relacji między funduszem składek i wypłat, co jest konsekwencją starzenia się społeczeństw.

489. TRAVAUX du Conseil de l'Europe dans le domaine de la sécurité sociale : conventions, resolutions et recommandations / Conseil de l'Europe. - Strasbourg: CE, 1989. - 49 s. - (4e Conférence des ministres européens responsables de la sécurité sociale).

Prace Rady Europy w dziedzinie ubezpieczeń społecznych: konwencje, rezolucje, zalecenia.

Cele współpracy międzynarodowej w zakresie ubezpieczeń społecznych określone zostały w statucie Rady Europy. Porozumienia dotyczyły systemów ubezpieczeń społecznych, opieki lekarskiej, pracowników migrantów. Porozumienia o charakterze tymczasowym dotyczyły: zapomóg na starość, rent inwalidzkich i rodzinnych, świadczeń na wypadek choroby, macierzyństwa, bezrobocia, odszkodowań za wypadki przy pracy i choroby zawodowe, zasiłków pogrzebowych i rodzinnych. Przepisy Europejskiego Kodeksu ubezpieczeń społecznych zmierzają do ochrony praw cudzoziemców -obywateli państw członkowskich, przewidziano też system kontroli z udziałem Rady Europy i Zgromadzenia Parlamentarnego. Podstawowymi zasadami przyjętymi w Konwencji Europejskiej o ubezpieczeniach społecznych są: równe traktowanie, stosowanie jednolitych przepisów prawnych, świadczenie zasiłków dla cudzoziemców. Załączniki do opracowania zawierają tekst postanowień o przyjęciu Kodeksu Europejskiego ubezpieczeń społecznych oraz dodatkowego Protkołu dla Belgii, Danii, RFN, Grecji, Irlandii, Włoch, Luksemburga, Holandii, Norwegii, Szwecji, Szwajcarii, Turcji i Wielkiej Brytanii.

490. UŚCIŃSKA G.: Koordynacja ustawodawstw krajowych w dziedzinie zabezpieczenia społecznego. *Polit. Społ.* 1995 nr 11/12 s. 31-36.

491. VERSCHUERN H.: Les prestations spéciales à caractère non contributif et le règlement communautaire 1408/71. *Droit Soc.* 1995 nr 11 s. 921-930.

Świadczenia specjalne o charakterze nieskładkowym i zarządzenie Wspólnoty 1408/71.

Cechą charakterystyczną opieki socjalnej w krajach Europy jest konkurowanie odrębnych systemów - opieki socjalnej i ubezpieczeń społecznych. Powstał problem koordynacji na skalę międzynarodową i europejską, np. Zarządzenie Rady o ubezpieczeniu społecznym pracujących migrantów wyłącza z pola działania pomoc socjalną, ale nie oddziela ubezpieczeń społecznych uzależnionych od składek i nieskładkowych; akceptowano jednak wyjątek dla osób, którym stan zdrowia nie pozwala na zarobkowanie i opłacanie składek. Zarządzenie 1408/71 wyłącza pomoc socjalną i medyczną, nie dając jednocześnie definicji i zakresu opieki socjalnej i ubezpieczeń społecznych. Niejasność tego zarządzenia zrodziła tendencję do wątpliwej kwalifikacji ubezpieczeń nieskładkowych, jako pomocy socjalnej itp. Problem koordynacji systemów świadczeń specjalnych o charakterze nieskładkowym nie jest nowy i od dawna czyniono starania o skoordynowanie odnośnych przepisów i unifikacji legislacji w państwach członkowskich. Przedstawiono krytykę kompetentnych organów, wykazującą niedoskonałość zarządzenia 1408/71.

492. WÖRISTER K.: Teilsozialleistungen neben Teilzeitbeschäftigung. *Arb. u. Wirtsch.* 1994 nr 1 s. 32-35, rys.

Częściowe świadczenia socjalne obok zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Austriacki system ubezpieczeń społecznych gwarantuje wsparcie w różnych sytuacjach życiowych. Podstawowe znaczenie mają w nim świadczenia pieniężne wypłacane z tytułu choroby, inwalidztwa, bezrobocia. Nie zawsze w tych sytuacjach znika całkowicie zarobkowanie, wielu ubezpieczonych chce wykorzystać możliwość pracy w ograniczonym wymiarze. Omówiono nowe regulacje wprowadzone w austriackim systemie ubezpieczeń społecznych, w związku ze wzrostem liczby osób zatrudniających się w częściowym wymiarze (dotychczas nawet stosunkowo niskie zarobki powodowały utratę dodatku z tytułu bezrobocia, świadczeń macierzyńskich). Przedstawiono pierwsze doświadczenia z funkcjonowania nowych uregulowań, zwłaszcza przepisów o wprowadzeniu częściowego świadczenia z tytułu urlopu macierzyńskiego.

493. YEARBOOK of Polish Labour Law and Social Policy / ed. A. Świątkowski; Uniwersytet Jagielloński. - Kraków: Jagiell. Univ. Press, 1994. - Vol. 6.- 281 s.

Rocznik Polskiego Prawa Pracy i Polityki Społecznej.

Z treści: Van Langendonck J.: Coordination of social security systems in Europe. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego w Europie. (Integracja europejska a współpraca państw europejskich w dziedzinie zabezpieczenia społecznego). - Pieters D.: The European Union and social security. Unia Europejska a zabezpieczenie społeczne. - Pennings F.: Protection of social security rights by the constitution and international treaties. Ochrona prawna w zakresie zabezpieczenia społecznego w konstytucji oraz w umowach międzynarodowych (na przykładzie Niemiec i Holandii). - Van Langendonck J.: Privatization vs. public social security. Prywatyzacja a publiczny system zabezpieczenia społecznego. (Kierunki prywatyzacji systemu zabezpieczenia społecznego).

494. YEARBOOK of Polish Labour Law and Social Policy / ed. A. Świątkowski; Uniwersytet Jagielloński. - Kraków: Jagiell. Univ. Press, 1995. - Vol. 7.- 281 s

Z treści: Świątkowski A.: Civil, economic and social right regulated by labour law and social security law. Cywilne, ekonomiczne i społeczne prawa regulowane przez prawo pracy oraz prawo zabezpieczenia społecznego. - Muszalski W.: The direction of social insurance system modification with respect to allowance reformances and accident at work insurance. Kierunki modyfikacji systemu ubezpieczeń społecznych w odniesieniu do zasiłków i ubezpieczenia od wypadków przy pracy. -Poloczek E.: The 1992 pension reform in Germany. - Reforma emerytur w Niemczech w 1992 r. - Świątkowski A.: Voluntary benefit plans stipulations: economic necessity or political fashion? Żądanie dobrowolnych systemów świadczeń: konieczność ekonomiczna czy polityczna moda? - Eichenhofer E.: Voluntary pension schemes in Germany. Dobrowolne systemy emerytalne w Niemczech. - Król J.: Private retirement pension in Poland. Prywatne ubezpieczenia emerytalno-rentowe w Polsce. - Nogueira da Rocha J.J.: Judicary guarantee in the Portuguese social security system.Gwarancje prawne w portugalskim systemie zabezpieczenia społecznego.

3. Rola instytucji międzynarodowych.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Zabezpieczenia Społecznego

495. MALAKA A.: Odpowiedzialność partnerów społecznych w zabezpieczeniu społecznym. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 10 s. 32-36.

Sprawozdanie z Regionalnej Konferencji Międzynarodowego Stowarzyszenia zabezpieczenia Społecznego, Bruksela, 17-19 maja 1995 r.

Zob. też poz. 454, 458, 461, 464, 481, 504, 505, 510, 511, 527, 556, 574, 646, 658, 695, 702.

III. ORGANIZACJA I FINANSOWANIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

496. ANTI-SOCIAL security. *Economist* 1995 nr 3 s. 58.

Zabezpieczenie antyspołeczne.

System zabezpieczenia społecznego w USA, obejmujący zabezpieczenie emerytalne i system opieki zdrowotnej Medicare wywołuje niezadowolenie społeczne. System ten sprawdzał się w okresie dynamiki gospodarczej i wzrostu liczby aktywnych zawodowo opłacających składki; zahamowanie tych tendencji spowodowało poważne trudności w pokrywaniu kosztów jego funkcjonowania na wysokim poziomie z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Wykresy ilustrują skalę trudności, która będzie rzutować rzutujących na sytuację osób korzystających z systemów do połowy XXI w. Ocenia się, że realna wartość świadczeń emerytalnych przeciętnego emeryta będzie stanowiła około 50% wpłaconych składek. Stosunek ten w przypadku świadczeń Medicare będzie jeszcze gorszy. Podatki, z których są finansowane emerytury, wzrosły z 2% w 1930 r., do 12,4% w 1994.

497. ARTUS P.: Financement des retraites, épargne et croissance. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 2 s. 3-16, bibliogr.

Finansowanie emerytur, oszczędzanie i wzrost.

Analizowano problemy związane z wyborem efektywnego systemu finansowania emerytur, zwracając uwagę na skutki w zakresie płac realnych. Od lat siedemdziesiątych narastał niepokój o skuteczność dotychczasowych

wieku równowagi w systemie ubezpieczeń związane będzie z podniesieniem produkcji do poziomu pozwalającego na zmniejszenie kosztów ponoszonych przez pracujących na rzecz nie pracujących. System kapitalizacji fakultatywnej dopuszcza możliwość indywidualnego oszczędzania na rynku finansowym w celu uzupełnienia kwoty emerytury. System kapitalizacji obligatoryjnej wprowadza (oprócz obowiązkowego "obdzielania") składki w określonej wysokości, zbierane z pensji pracujących, inwestowane na rynku finansowym przy danej stopie zysku. Przedstawiono uzasadnienie oceny poszczególnych rozwiązań.

498. L'ASSURANCE dans le Marché unique. *Not. Ét. Doc.* 1994 nr 1 s. 3-212, tab.

Ubezpieczenia na ujednoliconym rynku.

Lata 90-te mają być okresem integracji francuskiego systemu ubezpieczeń z rynkiem europejskim. Informacje o sektorze ubezpieczeń podzielone są na 3 grupy. Do pierwszej zakwalifikowano ubezpieczenia inne niż na życie, w drugiej - ubezpieczeń na życie - opisano tendencje wzrostowe w wydatkach na ten cel we Francji na tle innych krajów w ostatnich latach, trudności we właściwym lokowaniu sum ubezpieczeniowych i próby różnych rozwiązań gwarantujących wypłacalność. Trzeci omawiany rodzaj ubezpieczeń - chorobowych - przedstawiono w aspekcie wydatków na lecznictwo poniesionych w ostatnich dziesięcioleciach, ich struktury, roli towarzystw ubezpieczeniowych w pokrywaniu tych kosztów. Przedstawiono również zasady funkcjonowania francuskiego systemu ubezpieczeń na tle ujednoliconego rynku europejskiego.

499. AVERTING the old age crisis : a World Bank Policy Research Report. - 1994. - 402 s.

Rec.:Wiktorow A., *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 35-38.

Zapobieganie kryzysowi finansowemu wynikającemu ze starzenia się społeczeństw; sposoby zabezpieczenia dochodów na starość w różnych krajach.

500. BEATTIE R., McGILLIVRAY W.: Une stratégie risquée: réflexion sur le rapport de la Banque mondiale. La crise du vieillissement. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 5-25.

Ryzykowna strategia: rozważania nad sprawozdaniem Banku Światowego. Kryzys starzenia się.

Krytyka opracowanego przez Bank Światowy sprawozdania, zawierającego obszerny zbiór informacji o powszechnych i prywatnych systemach emerytalnych. W sprawozdaniu usiłowano wykazać porażkę modelu

emerytalnych. W sprawozdaniu usiłowano wykazać porażkę modelu ubezpieczeń powszechnych, zarzucając mu m.in. zachęcanie do korzystania z wcześniejszych emerytur, stwarzanie bogatym korzystnych warunków kosztem biedniejszych, akceptowanie wysokich kosztów obsługi administracyjnej. W sprawozdaniu nie uwzględniono jednak, że powszechny system emerytur, zwłaszcza w krajach uprzemysłowionych, przyczynił się znacząco do polepszenia warunków życia starszego pokolenia (dzięki indeksacji cenowej lub płacowej) oraz, że koszty administracyjne są niższe niż w systemach prywatnych. Zarzuca się sprawozdaniu, że lansuje ono strategię wysokiego ryzyka zarówno dla pracowników, jak i pracodawców, a szczególnie dla rządów, tam gdzie system obowiązkowego oszczędzania z ustaloną składką nie zapewnia określonych świadczeń; że tezy sprawozdania mają stanowić poparcie dla propozycji tworzenia kas oszczędzania przez kapitalizację, zarządzanych przez organizacje prywatne.

BEEKMAN D.: Jeu du marché et assurances sociales aux Pays-Bas = *poz. 624.*

M.in. projekt zróżnicowania składek obciążających pracodawców w zależności od wypłacanych pracownikom zasiłków chorobowych.

501. BENEFITS and beneficiaries under public retirement systems, fiskal year 1991. *Soc. Secur. Bull.* 1995 vol. 58 nr 1 s. 74-75, tab.

Świadczenia i beneficjenci w ramach systemów państwowych emerytur pracowniczych w roku podatkowym 1991.

Administracja federalna i lokalna 50 stanów USA wypłaciła w ramach utrzymywanych systemów świadczeń pracowniczych (emerytur, rent z tytułu niepełnosprawności i in.) 96,2 mlrd $ 8,1 mln beneficjentom. Federalne systemy emerytalne stanowiły 59% wszystkich świadczeń i 48% beneficjentów; największym był system emerytalny służby cywilnej. W 1991 r. Kongres USA wprowadził nowy system emerytalny pracowników federalnych, który objął wszystkich pracowników zatrudnionych od 1 stycznia 1984 r. oraz wszystkich objętych poprzednim systemem. Wcześniejszy system był oddzielony od systemów zabezpieczenia społecznego, pracownicy płacili składki w stałej wysokości procentowej swoich zarobków i otrzymywali zasiłki w wysokości zależnej od składek (i okresu zatrudnienia); odrębnie opłacali składki na fundusz świadczeń leczniczych. Nowy system jest skoordynowany z systemem zabezpieczenia społecznego.

502. [BIŃCZAK H.] (HB): Emerytalna bomba. *Gaz. Bank.* 1994 nr 40 s. 16. * Taverne D.: Bomba z opóźnionym zapłonem, czyli europejskie systemy emerytalne. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 25: 30 I *Wall Street J.Europe* nr 5 s. 8, tab. * Emerytalna bomba zegarowa. Europejskie problemy ubezpieczeń społecznych.

[Przez] LUB. *Nowa Europa* 1995 nr 29: 3 II *Świat* s. IV, tab. * Europa się starzeje. Kryzys ubezpieczeń emerytalnych. Oprac. A.H.B. *Rzeczpospolita* 1995 nr 73: 27 III *Ekon. i Rynek* s. 20.

Finansowanie emerytur w świecie.

503. BÖHLERT I., ROBRA B.P., MAGDEBURG I.A.: Analyse zur Leistungsentwicklung und Wirtschaftlichkeit in der privaten und gesetzlichen Krankenversicherung. *Arb .u. Soz.-Polit.* 1995 nr 9/10 s. 21-26, tab.

Analiza rozwoju świadczeń i efektywności w prywatnych i obowiązkowych kasach chorych.

Nacisk na ograniczenie wydatków na ochronę zdrowia wywierany jest przede wszystkim na kasy chorych działające w ramach ustawowego ubezpieczenia chorobowego, w znacznie mniejszym stopniu konieczność oszczędzania dotyka kasy prywatne. Celem analizy było wskazanie różnic w rozwoju świadczeń i efektywności działania obu rodzajów kas. Jednym z podstawowych czynników różnicujących oba rodzaje kas, jest ich obecny zakres działania. Kasy obowiązkowe obejmowały w 1991 r. ponad 86% ludności mieszkającej w starych landach, a kasy prywatne około 7%. W obu rodzajach kas wzrastała systematycznie zarówno liczba ubezpieczonych, jak i wielkość wpływów. Wyższą dynamikę w tym przypadku wykazują kasy prywatne, do których coraz częściej przenoszą się osoby dotychczas ubezpieczone w kasach powszechnych, obowiązkowych. Szczególnie interesujący jest wzrost ubezpieczeń dodatkowych, zawieranych w kasach prywatnych przez osoby ubezpieczone ustawowo. W 1991 r. co 11 ubezpieczony obowiązkowo miał zawartą dodatkową umowę z kasą ubezpieczenia prywatnego. Systematycznie wzrasta liczba ubezpieczonych przypadających na jedną kasę. Ten proces koncentracji przebiega jednak w kasach obowiązkowych w warunkach zmniejszającej się ogólnej liczby instytucji ubezpieczeniowych, a w kasach prywatnych przy wzroście ich liczby. Generalnie kasy prywatne są zamożniejsze, tzn. stosunek między ich łącznym majątkiem a wysokością rocznych wpływów jest 7 razy korzystniejszy niż w przypadku kas obowiązkowych. W kasach prywatnych główną pozycją w strukturze bilansowej są inwestycje kapitałowe (95% sumy bilansowej), podczas gdy w kasach obowiązkowych 56% tej sumy stanowią lokaty finansowe i wierzytelności. Charakterystyczną cechą kas obowiązkowych jest zwiększający się udział wydatków na administrację; także relacja między wydatkami na świadczenia, a wpływami ze składek jest w kasach obowiązkowych znacznie mniej korzystna niż w kasach prywatnych.

BOROWCZYK E.: Finansowanie ubezpieczeń społecznych w Polsce i w krajach Unii Europejskie = *poz. 33.*

504. BOROWCZYK E.: O zarządzaniu funduszami ubezpieczenia społecznego. Czwarta konferencja państw nadbałtyckich, Gdańsk 27-29 czerwca 1995 r. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 9 s. 42-44.

505. BUTARE T.: Données quantitatives de sécurité sociale: inventaire des bases de données existantes / Association Internationale de la Sécurité Sociale. - Genève: AISS, 1994. - 71 s. - (*Cahiers de Sécurité Sociale*; 19).

Dane liczbowe o ubezpieczeniu społecznym: spis istniejących baz danych.

Wymieniono instytucje i organizacje oraz przedstawiono zakres informacji pozostających w ich dyspozycji. Baza Międzynarodowego Biura Pracy zawiera dane z wszystkich państw członkowskich, głównie w celu skoordynowania operacji finansowych wszystkich systemów ubezpieczeń społecznych. Baza Organizacji Współpracy i Rozwoju zawiera dane o opiece zdrowotnej oraz o programach opieki socjalnej. W bazie EUROSTAT gromadzone są informacje wg europejskiego systemu statystyki, obejmują one m.in. 12 kierunków ubezpieczeń społecznych (choroby, inwalidztwo, wypadek przy pracy i choroby zawodowe, starość, zgon, macierzyństwo, rodzina, ochrona zatrudnienia, mieszkanie i in.). W krajach nordyckich statystyki ubezpieczeń prowadzone są przez komitet NOSOSCO. Dane Międzynarodowego Funduszu Walutowego dotyczą aktualnych informacji o dochodach i wydatkach na ubezpieczenia społeczne. Uniwersyteckie Centrum Polityki Socjalnej dysponuje danymi z badań ankietowych na temat świadczeń z ubezpieczenia społecznego wszystkich branż. Program badań międzynarodowych realizowany pod patronatem rządu w Luksemburgu, ma na celu zbadanie możliwości utworzenia banku danych, dostosowania metody bezpośredniego wykorzystywania danych, opracowanie możliwości szybkiego przekazywania danych do użytkowników. Komisja Ekonomiczna USA dla Europy gromadzi dane dotyczące zmian demograficznych i konsekwencji starzenia się społeczeństw.

506. BUTARE T.: Quelques comparaisons internationales sur la sécurité sociale et les fonds de retraite dans une perspective d'épargne nationale. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 2 s. 17-39, tab.

Trochę porównań międzynarodowych z zakresu ubezpieczeń społecznych w perspektywie oszczędności krajowych.

Naświetlono dyskusyjne powiązania między ubezpieczeniami społecznymi, oszczędnościami krajowymi i rozwojem gospodarczym. Osiągnięcia w zakresie inwestowania funduszów emerytalnych w ostatnim piętnastoleciu są bardzo zróżnicowane, w jednych krajach przynosiły wysoki realny dochód, w innych znaczne straty. W krajach rozwiniętych władze państwowe przejęły odpowiedzialność za realizację systemu opieki społecznej. W krajach

rozwijających się renty i emerytury oraz ubezpieczenie od bezrobocia przysługują tylko nielicznym grupom. Uprzemysłowione kraje europejskie wzorowały się na niemieckim systemie emerytalnym, opartym na zasadzie kapitalizacji (gromadzeniu) funduszów ze składek, które dzięki odpowiedniemu inwestowaniu wystarczały na pokrycie wypłat emerytur wszystkim ubezpieczonym. W USA dopatruje się wpływu ubezpieczeń na starość i rodzinnych na zmniejszanie się oszczędności krajowych i osobistych. Sformułowano hipotezę, że system ubezpieczeń społecznych oparty na repartycji przyczynił się do obniżenia osobistych oszczędności, a wzrost prywatnych funduszów emerytalnych wiąże się z lawirowaniem ich akumulacją.

507. DEHN G.: Die gesetzliche Pflegeversicherung. Kompensation der Arbeitgeberaufwendungen. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 12 s. 441-445.

Ustawowe ubezpieczenie pielęgnacyjne. Kompensacja nakładów ponoszonych przez pracodawców.

Paragraf 58 ustawy o ubezpieczeniu pielęgnacyjnym przewiduje, że finansowanie kosztów ponoszonych przez pracodawców może nastąpić poprzez zniesienie przez parlamenty krajowe jednego z ustawowych dni wolnych od pracy. Jeżeli nie dojdzie do ograniczenia liczby dni wolnych od pracy, całość składki ubezpieczeniowej opłacają pracobiorcy. Obecnie taka sytuacja ma miejsce tylko w Saksonii, w pozostałych krajach związkowych doszło do zmian w liczbie wolnych dni. W praktyce całość wydatków na opłacanie składek ponoszona jest przez pracobiorców, odpracowujących wydatki pracodawców. Od połowy 1996 r. finansowanie dalszego udziału pracodawcy powinno spowodować skreślenie kolejnego dnia świątecznego; jeżeli do tego nie dojdzie, udział pracodawcy w opłacaniu składki pozostanie bez zmian (tzn. będzie wynosić 0,5 % podstawy wymiaru), pracownik zostanie obciążony składką w wysokości 1,2% podstawy wymiaru. Zdaniem ekspertów, w niedługim czasie poinno dojść do obniżenia wysokości składki na ubezpieczenie chorobowe w wyniku zmniejszenia wydatków związanych z pielęgnacją. Wpłynie to m.in. na ograniczenie obciążenia pracodawców opłacających połowę wysokości składki.

508. DUFOURCO N.: Démocratie sociale et sécurité sociale. *Droit Soc.* 1994 nr 12 s. 1008-1015.

Demokracja społeczna i ubezpieczenia społeczne.

Informacja rządu dla parlamentu o stanie finansów państwa i projekcie reformy ubezpieczeń społecznych wywołała kompetencyjny protest francuskiego ruchu związkowego, którego antyparlamentaryzm ma długą historię i wynika z wiary w apolityczną samoregulację społeczną. W tej sytuacji warunkiem poprawnego funkcjonowania ubezpieczeń społecznych staje się obecnie uzdrowienie relacji ze związkami zawodowymi.

509. ERWE H.: Das Zusammentreffen gleichartiger und verschiedenartiger rentenrechtlicher Zeiten. *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 1 s. 1-7.

Zbieg jednorodnych i różnorodnych okresów uprawniających do emerytury.

Zjednoczenie Niemiec spowodowało konieczność upodobnienia, a z czasem ujednolicenia systemów emerytalnych w obu częściach państwa. Jednym z problemów wymagających rozwiązania jest ustalenie okresów opłacania składki ubezpieczeniowej. Ludność zamieszkała przed podpisaniem traktatu zjednoczeniowego na terenach NRD korzysta z zaliczenia, jako okresu opłacania składki, całego czasu pracy zawodowej oraz nauki zawodu i podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Jako okresy składkowe zalicza się również czas służby wojskowej podczas II wojny światowej, okres przebywania w obozie jenieckim podczas i po wojnie oraz okresy kształcenia zawodowego w celu uniknięcia bezrobocia. Zbieg okresów uprawniających do emerytury wynika z przyjętej metody obliczania liczby miesięcy kalendarzowych okresów ubezpieczeniowych; zaliczenie przynajmniej jednego dnia pracy zawodowej (kształcenia lub okresów równorzędnych) jest równoznaczne z zaliczeniem całego miesiąca. W tym samym miesiącu może dojść do powstania różnych podstaw opłacania składki, w takim przypadku możliwy jest wybór najbardziej korzystnego dla ubezpieczonego wariantu wysokości opłacania składki, jako podstawy świadczenia emerytalnego za wskazany okres..

510. FAIVRE H.: Collaboration of mutual benefit societies with other public health institutions in the containment of health care costs / International Social Security Association. - Geneva: ISSA, 1993. - 51 s - (XXIV General Assembly / ISSA; Report 9).

Współpraca towarzystw ubezpieczeń wzajemnych z innymi publicznymi instytucjami zajmującymi sie problemami zdrowia.

Omówiono badania, przeprowadzone w wybranych krajach, dotyczące inicjatyw towarzystw ubezpieczeniowych zmierzających do obniżenia kosztów opieki zdrowotnej; także ich współpracy w tym zakresie z władzami publicznymi i instytucjami lecznictwa. Konieczność ograniczenia kosztów usług zdrowotnych wynika na ogół z potrzeby ograniczenia wydatków publicznych i przywrócenia równowagi pomiędzy różnymi ich rodzajami, wzrostu bezrobocia. Poszczególne kraje poszukują oszczędności w różnych grupach wydatków: ogranicza się je na usługi specjalistyczne, zwłaszcza kosztowne, lekarze szpitalni świadczą usługi ambulatoryjne, wyłącza się z kosztów świadczeń usługi transplantacyjne. Udział wydatków na zdrowie w budżetach państw jest bardzo zróżnicowany. Szereg krajów podejmuje działania ograniczające dostęp do świadczeń - zmniejsza sie liczbę lekarzy i placówek, ogranicza dostęp do usług specjalistów, zwiększa udział własny

ubezpieczonych w kosztach leczenia. Podobny cel ma zwiększanie udziału ubezpieczonych w składkach. Doskonali się system kontroli wydatków, zaostrza odpowiedzialność z tytułu nadużyć przy udzielaniu świadczeń nienależnych, tworzy nowe mechanizmy kontroli lekarzy. Dużą rolę w tych działaniach odgrywają instytucje ubezpieczeniowe; ograniczanie kosztów wpływa też na działalność towarzystw ubezpieczeniowych, zmusza je do nowych zadań, poszukiwania źródeł wpływów finansowych.

511. Le FINANCEMENT de l'assurance sociale en Europe centrale et orientale / Association Internationale de la Sécurité Sociale. - Genève: AISS, 1993. - 118 s. - (*Documentation de Sécurité Sociale*; nr 20).

Finansowanie ubezpieczeń społecznych w Europie Centralnej i Wschodniej.

Obrady przedstawicieli państw Europy Centralnej i Wschodniej (Warszawa, 9.06.1993 r.) dotyczyły finansowania ubezpieczeń społecznych w warunkach przechodzenia od gospodarki planowej do wolnorynkowej. Problemy przed którymi stoi Polska, to m.in. walka z nadmierną absencją chorobowa w pracy, uregulowanie odszkodowań za wypadki przy pracy i choroby zawodowe na wzór modelu niemieckiego preferującego przywracanie zdolności do pracy, oraz reforma systemu emerytalnego (wątpliwości dot. słuszności pojektowanego 3-poziomowego systemu). W Bułgarii stosunek pracujących do emerytowanych zbliża się do proporcji 1:1, rośnie wysokość składki ubezpieczeniowej, a spada liczba wpłacających. W Republice Czeskiej od 1993 r. nastąpiły duże zmiany, składki pochodzące z różnych źródeł przechodzą do budżetu, skąd finansowane są wszystkie świadczenia, wymiar emerytury ma być powiązany z wysokością wynagrodzeń. Na Węgrzech zmiany zapoczątkowano w 1990 r., utworzono niezależną od budżetu państwa kasę ubezpieczeń społecznych zasilaną ze składek płaconych przez pracodawców (44%) i pracowników (10%), osobno działa kasa ubezpieczeń na wypadek bezrobocia. W Federacji Rosyjskiej w 1992 r. dokonano reformy finansowania emerytur, tworząc niezależny fundusz emerytalny. Estonia przestawiona została jako mały kraj, w którym emeryci stanowia 24,2 % ludności; ubezpieczenia chorobowe wyłączone z systemu ubezpieczeń społecznych, finansowane ze składek pracodawców (13% funduszu płac), pokrywają koszty opieki lekarskiej i zasiłki chorobowe.

512. FREITAG L.: Mittelfristige Finanzentwicklung in der Rentenversicherung. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 12 s. 453-457.

Średniookresowe zmiany w finansowaniu ubezpieczenia emerytalnego.

Corocznie jesienią publikowane jest zarządzenie ministra pracy w sprawie wysokości składek ubezpieczeniowych na kolejny rok, oraz w sprawie granicy podstawy wymiaru świadczenia. Zmiany w ustalonych kwotach w stosunku do wcześniejszych okresów wskazują pośrednio na sytuację gospodarczą kraju

i oczekiwany rozwój. Punktem wyjścia do ustalania odpowiednich wielkości jest m.in. sytuacja na rynku pracy, a wbrew oczekiwaniom nie uległa ona poprawie w 1995 r. Przy obniżenia w 1995 r. poziomu składki emerytalnej w ustawowym ubezpieczeniu z 19, 2 do 18,6 % i przy spadku liczby osób opłacających składki w pełnej wysokości, instytucje ubezpieczenia emerytalnego robotników i pracowników umysłowych stanęły wobec trudności finansowych. Jednocześnie została zmniejszona (ze 100 do 80% dotychczasowego wynagrodzenia) podstawa wymiaru składki za osoby bezrobotne, opłacanej przez Federalny Urząd Pracy. W związku z ograniczeniem wysokości składki, ograniczeniu uległa również wysokość dotacji federalnej do ubezpieczenia robotników i pracowników umysłowych. Według szacunków, wydatki na świadczenia emerytalne w starych landach nie przekroczą wpływów, natomiast we wschodnich będą o około 10% wyższe od wpływów. Sfinansowanie tego niedoboru będzie możliwe dzięki transferom wyrównawczym między zachodnią a wschodnią częścią zjednoczonych Niemiec. Wśród wydatków istotną pozycję stanowią składki na ubezpieczenie chorobowe i pielęgnacyjne emerytów; są one w połowie opłacane przez instytucje ubezpieczenia emerytalnego.

513. GĄSZCZAK R.: Finansowanie świadczeń socjalnych w Krajach Wspólnoty Europejskiej - udział pracobiorców, pracodawców oraz państwa. Struktura świadczeń socjalnych. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 4 s. 25-27.

514. GESUNDHEITSPOLITIK. Weiter so? *Arb. u. Soz.-Polit.* 1995 nr 5/6 s. 5-57, tab, bibliogr.

Polityka ochrony zdrowia. Tak trzymać?

W polityce ochrony zdrowia problemem do rozwiązania jest sposób wyceny i rozliczania świadczeń pielęgnacyjnych w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej lub w szpitalach. Ustawa o ubezpieczeniu pielęgnacyjnym przewiduje finansowanie kosztów tych świadczeń z funduszów ubezpieczeniowych. Wprowadzona w życie (w 1993 r.) ustawa o strukturze ochrony zdrowia sprzyjała stabilizacji wydatków kas chorobowych, dzięki temu możliwe stało się obniżenie składek; na początku 1995 r. przeciętna wysokość składki na ubezpieczenie chorobowe spadła na terenie zachodnich krajów związkowych z 13,42% do 13,18%. Utrzymanie pozytywnego wyniku wymaga dalszego dyscyplinowania wydatków oraz zniesienia z początkiem 1996 r. - gdy ubezpieczeni będą mieli możliwość swobodnego wyboru kasy ubezpieczeniowej - szczególnego statusu kas zakładowych i korporacyjnych (rzemieślniczych).

GLOMBIK M.: Gutachten für die Arbeitslosenversicherung = *poz. 663.*

Prognoza do 2030 r. finansowania ustawowych ubezpieczeń emerytalnych i ubezpieczeń na wypadek bezrobocia.

515. GÓRALSKA H.: Problemy finansowania pieniężnych świadczeń społecznych // W: Drugi rok reform gospodarczych w Rosji : wnioski dla Polski i Europy Wschodniej / red. M. Dąbrowski, P. Kozarzewski. - Warszawa: Fundacja F. Eberta, 1994. - S. 278-286.

Z budżetu federalnego finansowane są zasiłki rodzinne na dzieci, fundusz emerytalny finansowany jest ze składek pracodawców, osób pracujących na rachunek własny oraz ze składek pracowników. Z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który w ZSRR był podporządkowany związkom zawodowym, wypłacane są zasiłki chorobowe, macierzyńskie i w związku z urodzeniem dziecka, wychowawcze, pogrzebowe. W 1991 r. został powołany Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych, źródłem jego finansowania są składki pracodawców i dotacje budżetowe; ma on część federalną (ze składki w wysokości 0,2% funduszu płac) i lokalną (3,4%). Fundusz Zatrudnienia ustanowiony w 1991 r. tworzony jest ze składek pracodawców, pracowników, dotacji budżetowych i dobrowolnych wpłat przedsiębiorstw i innych instytucji.

516. GRAMLICH E.M.: Comment concilier priorités économiques et soutien du revenu des personnes âgées: le cas Etats-Unis. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 1 s. 73-83.

Jak pogodzić pierwszeństwo dla spraw gospodarczych z utrzymaniem dochodów dla starszych osób: przypadek Stanów Zjednoczonych.

Amerykański system ubezpieczeń społecznych (zapewniający emerytury ok. 100 mln osób) przeżywa trudności finansowe z powodu starzenia się społeczeństwa i spowolnienia wzrostu gospodarczego. Najmłodszych pracowników, obciążonych wysokimi składkami ubezpieczeniowymi niepokoi perspektywa ich własnej starości, chociaż system ubezpieczeń ma na celu zapewnienie odpowiednich do wnoszonych składek emerytur. System ubezpieczeń społecznych, finansowany z podatków od płac, postrzegany jest jako czynnik hamujący konkurencyjność gospodarki, a obciążenia przeznaczone na utrzymanie powszechnej służby zdrowia, jako czynnik podwyższający koszty, utrudniający przedsiębiorstwom amerykańskim współzawodnictwo na rynkach światowych. Specjaliści postulują wprowadzenie zmian, które przywróciłyby równowagę w kalkulacjach ubezpieczeniowych. Proponowane kierunki reformy to: podniesienie wieku emerytalnego (67 lat w perspektywie do 2000), wstrzymanie cenowej indeksacji emerytur, ograniczenie świadczeń dla emerytów o wysokich dochodach (istnieje niebezpieczeństwo zniechęcenia zamożnych warstw do płacenia składek emerytalnych), ograniczenie świadczeń dla współmałżonków lub podwyższenie wymaganego wieku, zwiększenie obciążeń nakładanych na wysokie płace (dotychczasowy, regresywny system podatkowy obciąża głównie pierwsze 60000 $ rocznego dochodu).

517. KNOTHE P.: Coraz wyższe składki i rosnące świadczenia. Reforma systemu szczęścia nie daje. *Nowa Europa* 1995 nr 149: 30 VI *Koniec Tyg.* s. VI-VII, nr 155: 7 VII *Koniec Tyg.* s. VI-VII.

Organizacja i funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych we Francji.

KRANIG A., AULMANN H.: Das Wegeunfallrisiko als Gegenstand der gesetzlichen Unfallversicherung = *poz 655.*

M.in. możliwość zmniejszenia obciążeń finansowych pracodawców poprzez ograniczenie zakresu ubezpieczenia wypadkowego i związane z tym zmniejszenie składki.

518. LAGRAVE M.: Quelques réflexions sur l'assurance maladie. *Droit Soc.* 1995 nr 12 s. 1022-1025, bibliogr.

Rozważania na temat ubezpieczenia chorobowego.

Powstrzymanie wzrostu wydatków na lecznictwo jest jednym z głównych zadań francuskiej polityki ubezpieczeń zdrowotnych w ostatnich latach. Wprowadzono zmiany w Ministerstwie Zdrowia Publicznego i Ubezpieczeń Chorobowych; zreformowano system finansowania ubezpieczeń chorobowych przez wprowadzenie regionalnych dyrekcji ds. sanitarnych i socjalnych. Zmiany idą w kierunku oddzielenia ubezpieczeń grupowych (zasilanych przez składki) od ubezpieczeń wynikających z solidarności obywatelskiej (finansowanych z podatków). Zastanawiano się, czy należy zmienić skład rad administracyjnych oraz kas ubezpieczeń chorobowych, a także czy słuszny jest podział na dwie dyrekcje - ubezpieczeń chorobowych oraz kas ubezpieczeń społecznych, obejmujących ubezpieczenia rodzinne i na starość.

519. LAROQUE M.: L'évolution des structures de gestion de la sécurité sociale. *Droit Soc.* 1994 nr 11 s. 908-913.

Zmiany w strukturach zarządzania instytucji ubezpieczeń społecznych.

We Francji, w sytuacji wzrostu zobowiązań społecznych przerastających możliwości budżetu państwa, rośnie znaczenie kas ubezpieczeń i kontroli nad wydatkami na cele socjalne. Postępująca indywidualizacja kas ubezpieczeniowych sprzyja powstawaniu ubezpieczeń branżowych, związanych z pracą zawodową (emerytury, renty inwalidzkie lub z tytułu wypadków przy pracy, odszkodowania dniówkowe). Ustawa z lipca 1994 r. kładzie nacisk na indywidualizację branżową i decentralizację władz państwowych na rzecz krajowych kas oraz na podział odpowiedzialności. Wyodrębniono 4 dziedziny ubezpieczeń: - choroby, macierzyństwo, inwalidztwo i zgony; - wypadki przy pracy i choroby zawodowe; - starość

i wdowieństwo; - rodzinę. Indywidualizacja struktur branżowych może w przyszłości łączyć się ze zróżnicowaniem źródeł finansowania opieki społecznej oraz z podziałem między ubezpieczeniem, opieką i solidarnością społeczną.

520. MALLET J.-C.: Assurance maladie: une clarification des comptes est nécessaire pour asseoir la crédibilité de la maîtrise médicalisée. *Droit Soc.* 1994 nr 12 s. 1018-1020.

Ubezpieczenie chorobowe: wyjaśnienie rozliczeń niezbędne dla umocnienia wiarygodności w zakresie lecznictwa.

Porozumienie zawarte między kasą ubezpieczeń społecznych, a związkiem zawodowym służby zdrowia przyniosło w efekcie obniżkę niektórych wydatków. Jednak bezrobocie, blokada zarobków i system zwolnień od składek ubezpieczeniowych przyczyniają sie do zmniejszania dochodów lecznictwa i do jego kryzysu. Koszty francuskich ubezpieczeń społecznych pokrywane są z dwóch źródeł: solidarności zawodowej i systemu ogólnego, na który spada największy ciężar (np. ponosi on całkowite koszty leczenia dorosłych niepełnosprawnych). Zaistniałe trudności wiążą się z zasadami podziału środków i odpowiedzialności. Składki płacone przez pracowników najemnych wystarczają na pokrycie kosztów leczenia na wysokim poziomie.Wszystko zależy od uzgodnień między reprezentacją ubezpieczonych i partnerami społecznymi, którzy decydują o zarządzaniu funduszami ze składek.

521. MARBURGER H.: Keine Betriebsprüfung durch die Krankenkasse? *Soz. Sicherheit* 1994 nr 12 s. 441-445.

Czy kasy chorych nie będą kontrolować przedsiębiorstw?

Według planów rządu federalnego, podmioty ubezpieczenia emerytalnego maja przejąć od kas chorych obowiązek kontroli przedsiębiorstwa w zakresie opłacania składek ubezpieczeniowych i prawidłowości obliczania ich wysokości. Decyzję tę spowodowały rosnące kontrowersje wokół prawidłowości kontroli sprawowanej przez kasy chorych, którym zarzucano np. zwlekanie z egzekwowaniem należnych odsetek, prowadzenie przy okazji kontroli werbunku nowych członków (drugi zarzut nabierze znaczenia w 1996 r., kiedy zacznie obowiązywać dowolność wyboru kasy). Do pozytywów planowanej zmiany należy rozszerzenie kompetencji instytucji ubezpieczenia emerytalnego i podniesienie ich rangi, jako podmiotu polityki społecznej. Negatywną stronę odebrania kasom chorych uprawnień do przeprowadzania kontroli stanowi perspektywa likwidacji stanowisk ds. doradztwa dla przedsiębiorstw.

522. MARBURGER H.: Neuregelungen in der Selbstverwaltung der Krankenkassen. *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 6 s. 166-169.

Nowe regulacje samorządności kas chorych.

Według postanowień IV księgi kodeksu socjalnego, instytucje ubezpieczenia społecznego mają charakter samorządny. Samorządy tworzone są wspólnie przez ubezpieczonych i pracodawców, organem stanowiącym są zebrania przedstawicieli, a wykonawczym zarząd. Ustawodawca uznał te struktury za niedostatecznie efektywne w przypadku kas chorobowych i ustanowił, że od 1.01.1996 r. organem samorządowym będzie rada zarządzająca (wybierana na 6 lat, oprócz pierwszej kadencji), a funkcje wykonawcze sprawować będzie urzędujący zarząd. Kandydaci do rady mogą być zgłaszani przez związki zawodowe oraz przedstawicielstwa pracodawców, a następnie oddzielnie wybierani przez ubezpieczonych i środowisko pracodawców. W kasach chorych liczących do 500 tys. członków zarząd może składać się najwyżej z 2 osób, a w kasach skupiających więcej członków może być o 1 osobę większy. Jeżeli zarząd jest jednoosobowy, rada zarządzająca powołuje jednego z pracowników zajmującego w administracji kasy kierownicze stanowisko do zastępowania zarządu. Rada zarządzająca może w czasie trwania kadencji odwołać z ważnych przyczyn cały zarząd lub poszczególnych jego członków. Za pracę w radzie zarządzającej jej członkom przysługuje zwrot poniesionych kosztów i poniesionych strat z powodu ograniczeń w wykonywaniu zawodu.

MEYER C.W., WOLF N.: Social security and individual equity : evolving standards on equity and adequacy = *poz. 457.*

M.in. typy instytucji ubezpieczeniowych, składki i świadczenia w różnych systemach ubezpieczeniowych.

523. MEZGER E.: Projekte angalaufen. Ausschreibung "Finanzierung und Gestaltung Sicherungssystem". *Mitbestimmung* 1995 nr 1 s. 54.

Nadchodzące projekty. Opis struktur i sposobów finansowania systemu zabezpieczenia społecznego.

W 1993 r. rozpoczęto w RFN prace nad nowym modelem finansowania zabezpieczenia społecznego, realizują je różne instytucje naukowe i szkoły wyższe. Każda placówka zajmuje się określonym problemem z dziedziny ubezpieczeń. Prowadzone są też międzynarodowe badania porównawcze, w których uczestniczą placówki z Austrii i Szwecji. Efektem tych prac mają być publikacje oraz konkretne rozwiązania, mające przyczynić się do przezwyciężenia kryzysu finansowego i instytucjonalnego systemów ubezpieczenia społecznego w RFN.

524. MICKLEY B., ORDE B.: "Gesundheitsversorgung und Krankenversicherung 2000". Gutachten des Sachverständigenrates für die Konzentrierte Aktion im Gesundheitswesen 1995. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 8/9 s. 286-291.

"Zaopatrzenie zdrowotne i ubezpieczenie chorobowe 2000". Raport rady rzeczoznawców ds. skoncentrowanej akcji 1995 r.

Trzeci stopień reformy systemu ochrony zdrowia w RFN przewiduje finansowanie zabezpieczenia ryzyka zachorowania. Według stanowiska ekspertów, w ramach reformy należy dążyć do wyłączenia z systemu ochrony zdrowia tych świadczeń, które nie mają charakteru ubezpieczeniowego (np. zasiłki macierzyńskie) oraz tych wydatków, które związane są z konsekwencjami zachorowań spowodowanych indywidualnym zachowaniem (np. konsekwencje zdrowotne zawinionego wypadku samochodowego). Kontynuowane powinny być starania o rozszerzenie konkurencji w ubezpieczeniach chorobowych; powinna ona dotyczyć przede wszystkim całkowitej dostępności kas chorobowych, łącznie z zakładowymi, i ustalenia dla wszystkich rodzajów kas jednolitej wysokości składki, opłacanej przez pracodawcę (równej połowie przeciętnej składki, opłacanej w ustawowym ubezpieczeniu chorobowym). Powodzenie konkurencji wymaga wcześniejszego wprowadzenia świadczeń wyrównawczych między związkami kas w poszczególnych krajach związkowych, oraz ustawowego ustalenia struktury organizacyjnej kas chorych. W celu ograniczenia nadmiernych obecnie wydatków ponoszonych przez kasy chorych, raport proponuje zwiększenie obciążenia ubezpieczonych. Miałoby to nastąpić poprzez uwzględnienie w wysokości podstawy składki połowy dochodów osiąganych z innych źródeł niż praca, a w przypadku emerytów i rencistów - połowy innych dochodów niż świadczenia społeczne. W przypadku współmałżonków nie pracujących, nie wychowujących dzieci i nie wykonujących świadczeń pielęgnacyjnych proponuje się wprowadzenie składki w wysokości obowiązującej składki minimalnej.

525. MISTRAL J.: Politique sociale: un cas de schizophrenie patronale? *Droit Soc.* 1995 nr 1 s. 3-8.

Polityka społeczna: czy przypadek schizofrenii ze strony pracodawcy?

Analizowano konsekwencje kolizji reguł ekonomicznych i polityki socjalnej w przedsiębiorstwach. Słabością francuskiego systemu opieki socjalnej są: niezdecydowanie w wyborze pomiędzy systemem powszechnych ubezpieczeń (finansowanych z podatków i kontrolowanych przez parlament) i ubezpieczeniami związanymi z wykonywanym zawodem (finansowanymi ze składek i administrowanymi przez partnerów społecznych); udział wydatków na cele socjalne (szczególnie emerytury) w budżecie przekracza zgromadzone na ten cel zasoby; oparcie systemu socjalnego na składkach pracowniczych (w

sytuacji bezrobocia). Do poważnych błędów zaliczono również podpisanie w 1994 r. porozumienia o finansowaniu uzupełniających emerytur dla kadr pracowniczych. W badaniach ankietowych z 1993 r. nt. systemu emerytalnego 40% oceniło funkcjonujący model, jako niepewny, skomplikowany i podtrzymujący nierówności społeczne.

MIŚKO-IWANEK K.: Ubezpieczenia społeczne = *poz. 2.*

M.in. organizacja i finasowanie ubezpieczeń społecznych w różnych krajach.

526. MÜNCH P.L.: Sozialversicherungen in Australien: Das Prinzip der Vorsorge und die Versicherungspflicht als umstrittene Elemente ind der australischen Sozialpolitik. *Zen.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 4 s. 93-99.

Ubezpieczenia społeczne w Australii: zasada przezorności i obowiązek ubezpieczenia się jako kontrowersyjne elementy australijskiej polityki społecznej.

W Australii przechodzi się od systemu opieki socjalnej do systemu ubezpieczeń społecznych, nie stworzono jednak jednolitych instytucji ubezpieczeniowych; funkcjonują one przy zakładach pracy, a ubezpieczenia chorobowe zbliżone są do amerykańskiego systemu Medicare. Przedstawiono perspektywy zabezpieczenia społecznego ze szczególnym uwzględnieniem opieki zdrowotnej i systemu emerytalnego.

527. OKO MENGUE P.: Legal provisions respecting procedures for preventing the loss of the purchasing power of social security benefits / International Social Security Association. - Geneva: ISSA, 1993. - 40 s.- (XXIVth General Assembly / ISSA ; Report 22).

Postanowienia prawne dotyczące zasad postępowania chroniących zasiłki zabezpieczenia społecznego przed spadaniem ich wartości realnej.

Raport opracowany na podstawie informacji z 45 krajów należących do stowarzyszenia. Badanie objęło systemy ubezpieczenia od wypadków przy pracy, emerytalne, chorobowe i macierzyńskie, od bezrobocia i systemy zasiłków rodzinnych. W 12 krajach uprawnienia do zabezpieczenia społecznego wynikają z konstytucji, w innych z ustaw ubezpieczeniowych. Systemy finansowania opierają się na składkach opłacanych przez pracodawców, pracowników lub stanowią różne kombinacje tych rozwiązań. Recesja oraz inflacja obniżają wartość świadczeń i większość krajów stosuje mechanizmy ich waloryzacji. Przepisy regulujące zasady rewaloryzacji emerytur niekiedy zawierają tylko ustalenia, że świadczenia podlegają rewaloryzacji; w odniesieniu do innych świadczeń obowiązują różne

rozwiązania. W niektórych krajach problemy związane z rewaloryzacją są rozpatrywane przez organy doradcze. Skuteczność różnych metod ochrony realnej wartości świadczeń zależy w znacznym stopniu od przyjętych zasad postępowania. Waloryzacja świadczeń jest finansowana z podwyżki składek dotychczasowych, nowych rodzajów opłat, podatków, z akumulacji funduszu, specjalnych subsydiów rządowych. Podano przykłady tych rozwiązań w wybranych krajach. Wnioski dotyczą celowości ochrony wartości świadczeń, stosowania różnych kryteriów waloryzacji i jej terminów, uwarunkowań w krajach o różnym stopniu rozwoju.

528. OLD-age benefits and health care : impact - on present and future funding of social security / Council of Europe. Steering Comitte for Social Security. - Strasbourg: SCSC, 1993. - 212 s.

Świadczenia dla osób starszych i zdrowotne: ich wpływ na obecne i przyszłe finansowanie zabezpieczenia społecznego.

Materiały z kolokwium w Strasburgu (październik 1991 r.). Sekretarz Rady Europejskiej przedstawił problemy systemów zabezpieczenia społecznego związane ze starzeniem się populacji europejskiej. Przedstawiono punkt widzenia Komitetu ds. Społecznych, Zdrowotnych i Rodzinnych Parlamentu Europejskiego; trudności wynikające z tego, że zaledwie 15 krajów europejskich ratyfikowało odpowiednie dokumenty Rady Europejskiej; właściwy dokument charakteryzujący systemy emerytalne pracowników publicznych przyjęte w Europie Zachodniej, rolę państwa w funkcjonowaniu i zasięgu tych systemów. Na ogół systemy te opierają się na solidarności międzypokoleniowej. Przedstawiono dynamikę wydatków różnych krajów europejskich w latach 1960-1985; wpływ postępującego starzenie się społeczeństw na sytuację finansową systemów zabezpieczenia społecznego.

529. OXLEY H., MacFARLAN M.: Health care reform: controlling spending and increasing efficiency. *OECD Econ. Stud.* 1995 nr 1 s. 7-55.

Reforma systemu opieki zdrowotnej: kontrola wydatków i wzrost efektywności.

M.in. scharakteryzowano metody finansowania opieki zdrowotnej oraz systemów ubezpieczeń zdrowotnych w poszczególnych państwach OECD, także rozmiary obciążeń ponoszonych przez społeczeństwo na cele ubezpieczeniowe.

530. PANNEN C.: Same procedure as last healtcare reform? Die Kostenentwicklung bei den gesetzlichen Krankenkassen erhölt den Handlungsdruck in der Gesundheitspolitik. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 8/9 s. 306-311.

Procedura reformy ochrony zdrowia. Koszty kas chorych.

W I kwartale 1995 r. wydatki kas chorobowych (w porównaniu z poprzednim kwartałem) wzrosły o 6,9 % w starych krajach związkowych i aż o 15,8% w nowych landach. Znaczny wzrost wydatków w zakresie leczenia szpitalnego, kuracji sanatoryjnej, nie daje się uzasadnić tylko zwiększeniem chorobowości; zauważalny jest brak troski kas o racjonalny sposób gospodarowania środkami. Wydatki kas chorych wzrosły na początku 1995 r. o ponad 10% na ubezpieczonego w starym kraju i aż o 1/5 w nowych landach.

531. PAPIER H.J.: Die Regionalisierung der gesetzlichen Rentenversicherung aus verfassungsrechtlicher Sicht. *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 6 s. 241-244.

Regionalizacja ustawowego ubezpieczenia emerytalnego z punktu widzenia prawa konstytucyjnego.

W dyskusjach nt. federalizmu w RFN poruszono problem ograniczania kompetencji krajów związkowych przez podmioty ubezpieczeń społecznych oraz centralne instytucje (np. Federalny Urząd Pracy). Zwolennicy roli landów oczekują, że w następstwie reformy strukturalnej podmioty ubezpieczenia społecznego będą bardziej powiązane ze krajami związkowymi. Uważa się za przedwczesne oczekiwanie, iż obszar działania kas ubezpieczeniowych zostanie dostosowany do danego kraju, choć organizacja terytorialna podmiotów ubezpieczenia jest sprawą otwartą. Rozpatrując potencjalne skutki przeniesienia kompetencji nadzorczych z poziomu federalnego na krajowy, oceniono iż możliwe zmiany mogą być nieznaczne. Również w obecnym kształcie struktury podmiotów ubezpieczeniowych istnieje możliwość bliższej współpracy z regionalnymi organizacjami gospodarczymi i przedstawicielstwem pracodawców.

532. PEHL G.: Die soziale Sicherung ist ein Produktivitätsfaktor. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 4 s. 149-151.

Zabezpieczenie społeczne jest czynnikiem wydajności pracy.

Wszystkie świadczenia socjalne zajmują czołową pozycję w strukturze wydatków w gospodarce narodowej RFN. Uznano jednak postulaty obniżenia składki emerytalnej z 18,6% do 18% za pozbawione realnych podstaw, gdyż w ich następstwie z ubezpieczenia społecznego miałyby zostać wyłączone świadczenia rehabilitacyjne. Rezygnacja z tych świadczeń spowodowałaby znaczne perturbacje na rynku pracy, ponieważ należałoby zwolnić około 3,5 tys. miejsc pracy z istniejących obecnie i utrzymywanych pośrednio ze składek ubezpieczeniowych klinik rehabilitacyjnych. Ponieważ w 1995 i 1996 r. nastąpi podwyżka emerytur, należy też liczyć sie z koniecznością podniesienia

wysokości składki. Również przewidywane ograniczenie okresu wypłaty świadczeń w ramach pomocy.dla bezrobotnych do dwóch lat spowoduje przejście części osób na wcześniejsze emerytury, a w konsekwencji wzrost obciążeń kas ubezpieczeniowych. Na sytuację finansową instytucji ubezpieczeniowych wpływają także podwyżki emerytur w nowych krajach związkowych, w których emerytura w 1990 r. (1.07.) wynosiła 739 DM, a w1994 r. prawie 1640 DM. Przewidywania te skłaniają do sformułowania wniosku o konieczności podniesienia wysokości składki na ubezpieczenie emerytalne do 19,1%, a nawet 19,3%.

533. PELLET R.: Les clairs-obscures comptables et financiers de la reforme de la sécurite sociale. *Droit Soc.* 1995 nr 1 s. 76-84.

Niewyraźni księgowi i finansiści reformy ubezpieczeń społecznych.

We Francji połowę wydatków na cele socjalne stanowią świadczenia z systemu ubezpieczeń pracowników przemysłu i handlu, z czego najwięcej pochłaniają ochrona zdrowia i świadczenia na starość, a resztę stanowią zasiłki rodzinne i odszkodowania za wypadki przy pracy. Ustawa z 1994 r. stworzyła podstawy do rozdziału obowiązków spoczywających na rządzie od świadczeń instytucji ubezpieczeń społecznych, ale nadal pozostały kwestie dyskusyjne np. czy zasiłek macierzyński to zasiłek chorobowy. System francuskich ubezpieczeń obejmuje 4 dziedziny: 1. chorobę, macierzyństwo, inwalidztwo i zgony, 2. wypadki przy pracy i choroby zawodowe (te dwa obszary administrowane są przez krajowe kasy ubezpieczeń chorobowych); 3. starość i wdowieństwo (finansowane przez krajowe kasy ubezpieczenia na starość pracowników najemnych); 4. rodzinę (zasiłki wypłacane z krajowych kas świadczeń rodzinnych). Skrytykowano uprawnienia strony rządowej do decydowania o zwalnianiu (lub nie) z niektórych obciążeń socjalnych oraz zasadę dowolności przysługującej organom administracji w ocenie niesłusznych obciążeń. Zmiany w przepisach prawnych zmierzają do przywrócenia równowagi w systemie zarządzania i finanasowania ubezpieczeń społecznych, do wyraźnego rozdziału odpowiedzialności i usprawnienia działania instytucji ubezpieczeniowych.

534. PETERSBERG: dritte Stufe der Gesundheitsreform? *Arb. u. Soz.-Polit.* 1995 nr 1/2 s. 5-74, tab.

Petersberg: trzeci etap reformy zdrowotnej.

Wzrost wydatków kas chorobowych oraz wzrastające nakłady federacji i krajów związkowych na finansowanie ochrony zdrowia zmuszają podmioty tej polityki do szukania oszczędności, jest to głównym celem przygotowywanej reformy. W pracach (prowadzonych w Petersberg) nad jej kształtem uczestniczą przedstawiciele rządowi, kas ubezpieczeniowych, izb lekarskich i aptekarskich, producentów farmaceutycznych i związków zawodowych.

Doroczne raporty głównych instytucji ubezpieczeniowych wskazują na ich dążenie do zachowania obecnego systemu publicznych ubezpieczeń społecznych, w tym ubezpieczenia chorobowego. Podnoszona jest przy tym potrzeba poprawy sytuacji finansowej ubezpieczenia chorobowego, byłoby to możliwe m.in. dzięki większej niż dotychczas elastyczności instytucji ubezpieczeniowych, konkurencji o członków kas chorobowych oraz lepszej współpracy z lekarzami.

535. PFAFF M.: Funktionsfähiger Wettbewerb innerhalb und zwischen den gesetzlichen und privaten Krankenkassen. *Arb. u. Soz.-Polit.* 1995 nr 9/10 s. 12-20.

Konkurencja funkcjonalna w obrębie kas i między obowiązkowymi a prywatnymi kasami chorych.

Dopuszczona w ostatnich latach możliwość konkurencji między prywatnymi a obowiązkowymi kasami, podobnie jak konkurencja w obrębie obu typów kas przebiega bez wystarczającej regulacji prawnej. Rodzi to wiele niepożądanych konsekwencji, mimo że wprowadzenie możliwości konkurencji między kasami miało na celu obniżkę kosztów i racjonalizację wydatków. Tzw. trzeci stopień reformy ochrony zdrowia w RFN zakłada wprowadzenie wolnego wyboru kasy ubezpieczeniowej i współzawodnictwo między nimi przy pomocy wysokości składki ubezpieczeniowej, albo poprzez jakość usług medycznych, sterowanie preferencjami ubezpieczonych oraz sprzyjanie technicznemu postępowi w medycynie. Brak dostatecznych regulacji prawnych wyraża się m.in. w umożliwieniu, a nie zobowiązaniu, zakładowym i cechowym kasom chorych otwarcia na inne środowiska; w przypadku tych kas nie zostały wypracowane mechanizmy wyrównujące strukturę ryzyka (np.w niektórych zakładowych kasach branży chemicznej, gdzie ryzyko zachorowania jest wyższe, wyższe są również składki ubezpieczeniowe, co poważnie obniża zdoność konkurencyjną). Inne czynniki utrudniające rzeczywistą konkurencję, to tendencja do przechodzenia młodszych i zdrowszych osób do kas prywatnych, w których często wysokość składki uzależniona jest od płci i wieku, a powrót do kas obowiązkowych w starszym wieku lub w przypadku choroby przewlekłej, co umożliwia uniknięcie konieczności opłacania podwyższonej składki; przymusowe dążenie mniejszych kas do oszczędności na kosztach reklamy. Prywatne kasy chorych nie stwarzają możliwości do redystrybucji dochodu w ciągu roku obrachunkowego poprzez niezależną od stanu rodzinnego wysokość składki, czy brak zróżnicowania składki zależnie od płci osoby ubezpieczonej.

536. Le PLAN Juppé. *Droit Soc.* 1996 nr 3 s. 213-345.

Plan premiera Juppé.

Plan dotyczący reformowania francuskiego systemu ubezpieczeń zakłada m.in.: przekazanie Parlamentowi kompetencji w zakresie zmian wydatków wynikających z systemów ubezpieczeń społecznych, wprowadzenie nowych stałych mechanizmów wydatkowania na ubezpieczenie chorobowe; wprowadzenie sprawiedliwych zasad, przedłużenie okresu składkowego na fundusz emerytalny z 37,5 do 40 lat; sprawiedliwe podzielenie funduszy przeznaczonych na zasiłki rodzinne stosownie do potrzeb rodzin; reformę krajowych i lokalnych kas (powołanie administratorów i rad opiekuńczych); wzmocnienie nadzoru nad wydatkami służby zdrowia. Plan reformy strukturalnej przewiduje m.in. reformę instytucji ubezpieczeń społecznych, upowszechnienie ubezpieczeń chorobowych, reformę szpitalnictwa (koordynację pracy szpitali powszechnych i prywatnych), zmiany w polityce rodzinnej (ujednolicenie warunków rewaloryzacji zasiłków rodzinnych i obliczanie ich na podstawie pełnych dochodów rodziny); ochronę systemu emerytalnego (w zasadzie repartycji źródłem finansowania sa fundusze solidarnościowe); finansowanie opieki społecznej (85% funduszów ubezpieczeniowych stanowią składki od zarobków).

537. La PROTECTION sociale demain. *Droit Soc.* 1995 nr 9/10 s. 712-843.

Opieka socjalna jutro.

Od ponad dziesięciolecia francuski system ubezpieczeń społecznych przeżywa kryzys finansowy; wysokie świadczenia socjalne prowadzą do podniesienia kosztów produkcji i w rezultacie szkodzą zatrudnionym. System opieki socjalnej opiera się na zasadzie solidaryzmu społecznego i systemie ubezpieczeń, ale jego koszty ponoszą aktywni zawodowo płacąc bezpośrednio składki od wynagrodzeń, bądź pośrednio poprzez składki płacone przez pracodawców. Przedstawiono liczne wątpliwości związane ze sposobem finansowania opieki socjalnej i jej niepokojącym stanem. Coraz większą uwagę zwraca się na ubezpieczenia dodatkowe, konkurujące z ubezpieczeniami obowiązkowymi, które nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb. Rozważano też kwestię, jak proces integracji europejskiej może wpłynąć na rozwój systemu ubezpieczeń społecznych państw członkowskich; otwarcie granic dla krajów o niskich płacach może spowodować opór bogatych o wysokim poziomie świadczeń, powiązanych z wyższymi składkami od wysokich płac.

538. QUEISSER M.: Après le Chili, les réformes de la deuxième génération en Amérique latine. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 27-45, tab.

Po Chile, reformy drugiej generacji w Ameryce Łacińskiej.

W ostatnich latach Argentyna, Kolumbia i Peru zapoczątkowały reformy systemu organizacji i finansowania ubezpieczeń na starość. Chile dokonało

tego 10 lat wcześniej, wytyczając tym nowe kierunki. Prawie wszystkie kraje Ameryki Łacińskiej mają problemy z ubezpieczeniami społecznymi; większość systemów oparta jest na zasadzie podziału zawodowego i na układach politycznych, a nie na potrzebach społecznych. W Chile w ramach podjętych reform (1981 r.) wprowadzono system finansowania na zasadzie kapitalizacji i zarządzany przez instytucje prywatne, dowolnie wybierane przez pracowników. Składki emerytalne wynoszą 10% uposażenia pracownika, a ubezpieczenia indywidualne i rodzinne 3%. W przypadku niewypłacalności kasy emerytalnej lub towarzystwa ubezpieczeniowego, obowiązek świadczeń emerytalnych, rodzinnych i inwalidzkich przejmuje państwo. Z nowym systemem chilijskim wiążą się takie problemy, jak: jest to system kosztowny (koszt zdobywania klientów, administracji, konkurencyjności), jest narażony na wypłacanie świadczeń osobom nie wnoszącym odpowiednich składek. W 10 lat później Peru, Kolumbia, Argentyna, Meksyk przejęły wypróbowane w Chile zasady, modyfikując je i dostosowując do swoich potrzeb, przy czym żaden z tych krajów nie zdecydował się na całkowitą zmianę dotychczasowego systemu. W Kolumbii i Peru system publiczny i prywatny koegzystują na równych prawach. Argentyńskiemu systemowi emerytalnemu zagraża brak funduszów na pokrycie zobowiązań, rozwiązania tego problemu upatruje się w podwyższeniu wieku emerytalnego i zaostrzeniu kryteriów uprawniających do przyznania świadczeń.

539. REYNAUD E.: Le financement des retraites: répartition et capitalisation dans l'Union européenne. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 47-65.

Finansowanie emerytur: repartycja i kapitalizacja w Unii Europejskiej.

W krajach Unii Europejskiej stosowane są różne techniki finansowania świadczeń emerytalnych; zasadniczy podział przebiega między koncepcją rozłożenia ryzyka i kapitalizacji. Porównywanie obu systemów stało sie przedmiotem zarówno literatury naukowej, jak i debat publicznych. W krajach tych system emerytalny formował się na drodze współdziałania instytucji publicznych i prywatnych, także pracodawców i związków zawodowych oraz wprowadzania mechanizmów inicjowanych przez państwo odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa socjalnego. Uformował sie dwustopniowy system: poziom podstawowy, zwany bazowym lub powszechnym, ustanawiany legislacyjnie na szczeblu państwowym, oraz drugi stopień uzupełniający lub zawodowy, wprowadzany przez pracodawców, związki zawodowe, organizacje zawodowe i indywidualnych pracowników. W Niemczech, Danii, Francji, Grecji, Irlandii, Holandii, Wielkiej Brytanii system drugiego stopnia (historycznie starszy) jest bardzo rozwinięty, mniejszą rolę odgrywa zaś w Belgii, Hiszpanii, Włoszech, Luksemburgu i Portugalii. Podstawowym problemem systemu repartycji przy określonych z góry stawkach świadczeń jest ustalenie formuły kalkulacji wysokości emerytur, podstawą finansowania

emerytur w systemie przez kapitalizację jest akumulacja rezerw na przyszłe wypłaty.

540. ROBERTSON A.H: Social security : what every taxpayer should know / Retirement Policy Institute. - Washington, 1992. - 321 s. - Tabele.

Zabezpieczenie społeczne: co powinien wiedzieć każdy podatnik.

Pierwsza część zawiera podstawowe informacje o zasadach funkcjonowania systemu zabezpieczenia społecznego w USA, a druga wybrane dyskusyjne problemy związane z jego funkcjonowaniem. Zakres podmiotowy systemu znacznie się rozszerzył od lat 40-tych, w 1989 r. obejmował 110 mln osób (95% zatrudnionych). Najważniejszym elementem systemu jest ubezpieczenie emerytalno-rentowe, finansowane ze składek pracowników i pracodawców. Koszty jego znacznie wzrosły po rozszerzeniu zakresu przedmiotowego, podmiotowego oraz niekorzystnych trendów demograficznych. W zarządzaniu tym systemem ogromną rolę odgrywają rachunki aktuarialne, stanowiące podstawę planowanych dochodów oraz wydatków w krótkiej i dłuższej perspektywie. Z dyskusyjnych zagadnień analizowano redystrybucyjność systemu, zasady indeksacji, łączenie pracy z pobieraniem emerytury, wpływ systemu na zachowania ubezpieczonych, czynniki wcześniejszego przechodzenia na emeryturę. Wskazując na silne działanie redystrybucyjne formuły obliczania świadczeń, autor jest zwolennikiem integracji świadczeń dodatkowych z podstawowymi, podważa też słuszność automatycznej indeksacji świadczeń emerytalno-rentowych (gdyż jej koszty ponosi pokolenie pracujące nie objęte taką gwarancją). Przepisy dotyczące łączenia pobierania świadczeń z pracą zarobkową, zawierające kwotowe progi dozwolonych zarobków powodują, iż osoby o niższych dochodach mają prawo do dochodów z pracy stanowiących większą część tego świadczenia. W związku z rosnącymi stale kosztami utrzymania systemu zabezpieczenia społecznego niezbędne stają zmiany w jego finansowaniu.

541. ROIK V.: Reforma social'nogo strachovanija - uslovie uspecha ekonomičeskoj reformy. *Čelovek Tr.* 1994 nr 9 s. 83-86, nr 10 s. 59-68.

Reforma ubezpieczeń społecznych warunkiem powodzenia reformy gospodarczej.

Rozpoczęte w Rosji reformy pociągnęły za sobą zmiany w sferze ubezpieczeń społecznych, wydzielone zostały autonomiczne pozabudżetowe fundusze systemów ubezpieczeń emerytalnych, okresowej niezdolności do pracy oraz ubezpieczeń leczniczych. Powstanie ich ma złagodzić następstwa rynkowej transformacji gospodarki. Podkreśla się, iż transformacja systemu ubezpieczeń społecznych zachodzi bez wyraźnego związku z państwową polityką społeczną, w efekcie załogi zakładów obciążane są nadmiernymi

łącznymi składkami ubezpieczeniowymi. W odróżnieniu od krajów gospodarki rynkowej nie bierze się pod uwagę stopnia obciążenia składkami ubezpieczonych i ubezpieczycieli, ubezpieczeni są odsunięci od zarządzania funduszami ubezpieczeniowymi, w związku z tym wysokość wypłat nie zależy od poziomu ryzyka zawodowego i społecznego. Ryzyko powinno znajdować wyraz przede wszystkim w wysokości składek. Zgłoszono wątpliwości dotyczące prawidłowości funkcjonowania systemów: ubezpieczeń emerytalnych, ochrony przed ryzykami zawodowymi, czasową utratą zdolności do pracy, przed bezrobociem i ubezpieczeń chorobowych. Przedstawiono model finansowy ubezpieczeń socjalnych, zakładający trzykanałowe finansowanie systemu.

542. ROIK V.: Social'noe strachovanie - sostavljajuščaja social'noj politiki. *Čelovek Tr.* 1995 nr 12 s. 55-58, tab.

Ubezpieczenie społeczne - częścią składową polityki społecznej.

Zmiana systemu ubezpieczeń społecznych jest problemem we wszystkich krajach dokonujących transformacji społeczno-gospodarczej. Przedstawiono zarys projektu nowych zasad ubezpieczeniowych, zasięg systemu oraz kto i w jakiej wysokości miałby finansować świadczenia. Posługując sie wzorem rozwiązań niemieckich, naszkicowano dwusegmentowy model ubezpieczeń dostosowany do możliwości finansowych społeczeństwa, zmian własnościowych w gospodarce oraz chroniący realną wartość przyszłych świadczeń.

543. RUDOLF G.: Social security in Austria. - Vienna: Publ. Federal Press Sevice, 1994. -88 s.: il. - (*Austrian Documentation*).

Zabezpieczenie społeczne w Austrii.

Ogólne informacje o funkcjonowaniu i strukturze austriackiego systemu zabezpieczenia społecznego oraz miejscu w nim ubezpieczeń wypadkowych, chorobowych i rentowych.

SALAFIA A.: Italie. Le projet de loi italien portant réforme du régime de pensions obligatoire et complémentaire = *poz. 569.*

M. in. projekt regulacji mających poprawić kondycji finansowej systemu ubezpieczeń emerytalnych.

544. SAUGA M.: Ganz schummerig. *Wirtschaftswoche* 1995 nr 26 s. 14-21.

Ciemny obraz.

System ubezpieczeń społecznych w Niemczech stoi wobec groźby radykalnego wzrostu wysokości składek. Według ekspertów instytucji ubezpieczeniowych, łączna wysokość składek będzie w kolejnych latach wzrastała z 39,2% wynagrodzenia brutto w 1995 r. do 41,1% w 1998 r. Główną przyczyną tego wzrostu będą zwiększone wydatki na świadczenia ubezpieczenia emerytalnego oraz pielęgnacyjnego. Mimo rezygnacji z podniesienia składki na ubezpieczenie od bezrobocia należy spodziewać się zwiększenia deficytu tego ubezpieczenia, co zmusi budżet federalny do wyasygnowania kolejnych dotacji. W związku z planowaną reformą podatkową i przewidywanym wprowadzeniem kwoty wolnej od podatku, należy liczyć się ze wzrostem wydatków na świadczenia emerytalne o ok. 800 mln DM rocznie. Przyczyną jest powiązanie wzrostu emerytur ze wzrostem przeciętnego wynagrodzenia netto. Oszczędności w płaconych podatkach mogą przynieść niemieckim podatnikom ok. 22 mld DM, ale spowodują jednocześnie znaczny wzrost wysokości składki ubezpieczeniowej. Dodatkowym problemem dla budżetu socjalnego Niemiec jest konieczność ponoszenia znacznych wydatków socjalnych we wschodniej części kraju. W celu ograniczenia wydatków z funduszów ubezpieczeń społecznych eksperci zalecają wyłączenie z nich tych świadczeń, które z punktu widzenia teorii ubezpieczeń społecznych nie są realizowane z zasady ubezpieczeniowej, tylko zaopatrzeniowej.

545. SAUGA M.: Tiefer als zuvor. *Wirtschaftswoche* 1995 nr 28 s. 16-21.

Głębiej niż przedtem.

Zapoczątkowana w 1992 r. reforma ubezpieczenia chorobowego w RFN wymaga korekt, do ich wprowadzenia ministerstwo poszukuje sojuszników wśród lekarzy. Minister zdrowia oczekuje, że wprowadzana z początkiem 1996 r. możliwość wolnego wyboru kasy ubezpieczeniowej sprzyjać będzie rozszerzaniu konkurencji między kasami. Dotychczas zawierały one niemal identyczne umowy ze szpitalami, klinikami i przychodniami lekarskimi, natomiast kolejny etap reformy zakłada większą niż obecnie dowolność w określaniu warunków kontraktu. Poszczególne kasy zapowiadają zwiększenie roli lekarzy domowych, rozbudowę sieci przychodni lekarskich, lub też przesunięcie w strukturze wydatków na korzyść służb ambulatoryjnych; ich wspólnym celem jest uzyskanie oszczędności w wydatkach poprzez ograniczenie zbędnych skierowań pacjentów do szpitali. Lecznictwo zamknięte jest uznawane za główny czynnik powodujący eksplozję kosztów w opiece zdrowotne w RFN.

SCHMEINEK W.: The attitude of matual benefit societies to the increasing diversification of the need of their members = *poz. 702.*

M.in. koszty ubezpieczeń.

546. SCHNEIDER H.: Beiträge und Bezugsgrößen in der Kranken-, Pflege- und Rentenversicherung für das Jahr 1995. *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1994 nr 12 s. 353-372, tab.

Składki i wielkości odniesienia w ubezpieczeniu chorobowym, pielęgnacyjnym i emerytalnym w 1995 r.

Zmieniające się co roku wielkości bazowe w ubezpieczeniach społecznych to wysokość dochodu z pracy, od granicy którego istnieje możliwość ubezpieczenia prywatnego, a także wielkości odniesienia pozwalające ustalić graniczne dochody, upoważniajace do korzystania ze zwolnienia z obowiązku ubezpieczeniowego. W 1995 r. obowiązkowi ustawowego ubezpieczenia chorobowego podlegaję pracownicy, których dochód nie przekraczał miesięcznie 5950 DM w Niemczech Zachodnich i 4800 DM we wschodniej części kraju. Pracownicy, których przeciętne wynagrodzenie miesięczne było wyższe mają prawo do ubezpieczenia prywatnego. Z obowiązku ubezpieczeniowego zwolnieni są pracujący mniej niż 15 godz. tygodniowo, lub zarabiający nie więcej niż 580 DM miesięcznie. Obowiązkowi ubezpieczenia pielęgnacyjnego podlegają wszyscy niezależnie od wysokości dochodu. Ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenie na wypadek bezrobocia są obowiązkowe niezależnie od wysokości wynagrodzenia, górną granicę podstawy wymiaru składki stanowi kwota 7800 DM (6400 DM). Wysokość składki w ubezpieczeniu emerytalnym została w 1995 r obniżona z 19,2% do 18,6%, składka na ubezpieczenie od bezrobocia pozostała bez zmian i wynosi 6,5%.

547. SCHNEIDER H.: Beiträge und Bezugsgrößen in der Kranken-, Pflege- und Rentenversicherung für das Jahr 1996. *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 12 s. 345-365, tab.

Składki i wielkości odniesienia w ubezpieczeniu chorobowym, pielęgnacyjnym i emerytalnym w 1996 r.

W 1996 r. obowiązkowi ustawowego ubezpieczenia chorobowego podlegaję pracownicy, których dochód nie przekraczał miesięcznie 6000 DM w Niemczech zachodnich i 5100 DM we wschodniej części kraju. Oznacza to w stosunku do 1995 r. wzrost granicy dochodowej o prawie 2,5% w starych landach i około 6, 25 % w nowych. Pracownicy, których wynagrodzenie w 1995 r. było wyższe niż 70200 DM (we wschodnich landach 57600) mają prawo do ubezpieczenia prywatnego. Z obowiązku ubezpieczeniowego zwolnieni są pracujący mniej niż 15 godz. tygodniowo, lub zarabiający nie więcej niż 590 DM (500) miesięcznie. Maksymalny zasiłek chorobowy może wynosić 160 (136) DM za każdy dzień niezdolności do pracy. W obu częściach Niemiec zostały z początkiem 1995 r. ujednolicone przepisy o zasiłku pogrzebowym, wynoszącym 2100 DM w przypadku osoby ubezpieczonej i połowę tej sumy w razie śmierci członka rodziny.

Obowiązkowi ubezpieczenia pielęgnacyjnego podlegają wszyscy niezależnie od wysokości dochodu; składka wynosi do 30.06.1996 r. 1% podstawy wymiaru, a od 1.07.1996. 1,7%. Ubezpieczenie emerytalne, ubezpieczenie na wypadek bezrobocia są obowiązkowe niezależnie od wysokości wynagrodzenia, górną granicę podstawy wymiaru składki stanowi kwota 8000 DM (6800 DM). Wysokość składki w ubezpieczeniu emerytalnym wynosi nadal 19,2%, a składka na ubezpieczenie emerytalne od bezrobotnych 6,5%.

548. SCHÖSSER F.: Muß die gesetzliche Rentenversicherung umgebaut werden? *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 5 s. 193-197.

Co stanie się z obowiązkowym ubezpieczeniem rentowym?

Krytycy obecnego systemu emerytalnego twierdzą, że jego finansowanie na dłuższą metę nie jest możliwe. Tempo wzrostu przeciętnych świadczeń emerytalnych w latach 1957-1993 było niemal identyczne, jak przeciętnego wynagrodzenia pracowniczego. Emerytura netto pracownika otrzymującego przeciętne wynagrodzenie i opłacającego przez 45 lat składki emerytalne wynosi około 70% jego wynagrodzenia. Odsetek osób w wieku 60 lat i więcej, który w 1957 wynosił 15,3%, wzrósł w 1993 r. do 21,1%, a w 2040 zwiększy się do ok. 33-35%; relacja osób w tym wieku do liczby osób w wieku produkcyjny wzrośnie do 65,0-71,2%. Funkcjonujący obecnie system repartycji, polegający na finansowaniu świadczeń dzisiejszych emerytów z opłacanych aktualnie składek wymaga zmian lub uzupełnienia, bowiem w niedalekiej już przyszłości finansowanie świadczeń w ten sposób okaże się niewystarczające, współczynnik obciążenia populacji pracobiorców będzie zbyt wysoki. Według prognoz uwzględniających zmiany demograficzne i czynniki ekonomiczne, przeciętna wysokość składki emerytalnej w 2040 r. powinna się kształtować na poziomie 26,1 do 28,7% wobec 18,6% w 1995 r. Jeżeli ubezpieczenie emerytalne będzie nadal otrzymywało dotacje z budżetu federalnego na pokrycie wydatków na świadczenia nie mające charakteru ubezpieczeniowego (np. zaopatrzenie ofiar wojny), możliwe stanie się obniżenie tak szacowanej składki o około 2%.

SIMONENKO G.: Reformirovat' social'noe strachovanie neobchodimo = *poz. 485.*

M.in.zmniejszanie się możliwości budżetu państwa w finansowaniu funduszów ubezpieczeń społecznych.

549. SOCIALNYM den'gam - svoju bankovskuju sistemu. *Ochr. Tr. Soc. Strach.* 1994 nr 4 s. 27-29.

Dla społecznych pieniędzy własny system bankowy.

Przedstawiono przyczyny powstania Republikańskiego Socjalnego Banku Komercyjnego, formy i charakter działalności mającej na celu stabilizację

w sferze zabezpieczenia społecznego. Bank ten nie oferuje wysokiego oprocentowania wkładów, jednak jest w stanie - dzięki zrzeszeniu międzybankowemu - zabezpieczyć wkłady emerytów w warunkach wysokiego poziomu inflacji, a także zapewnia transfer emerytalnych środków na terenie całego kraju. Przedstawiona została ogólna sytuacja gospodarczo-ekonomiczna, warunkująca metody działania systemu zabezpieczenia społecznego oraz problemy tworzenia systemu specjalistycznych banków emerytalnych (34 funkcjonujących).

550. SOZIALBERICHT 1993 / Bundesministerium für Arbeit und Sozialordnung. - Bonn, 1994. - 273 s. - Tabele.

Raport socjalny 1993.

Raport zawiera m.in. zestawienie działań podejmowanych przez rząd federalny i stan ich realizacji. Niemal 2/3 wydatków przypada na świadczenia, których celem jest zastąpienie lub zwiększenie dochodu uzyskiwanego z pracy. Świadczenia w przeliczeniu na osobę wynosiły w 1993 r. 13,1 tys. DM w zachodniej części Niemiec i 13 tys. DM we wschodniej; stosunkowo najwyższe były świadczenia związane z wiekiem (w wieku 60 lat i powyżej 24, 8 i 24,7 tys. DM). Ogółem wydatki socjalne stanowiły 34% produktu narodowego brutto, w tym związane z wiekiem 13,2%, a z ochroną zdrowia 11, 3%. Wzrosły składki ubezpieczeniowe, w ubezpieczeniach chorobowych wzrosły one od 1971 r. przeciętnie z 8,13 % wynagrodzenia do do 13,42 % w 1993 r. Zapoczątkowana w 1993 r. reforma ubezpieczenia emerytalnego przyniosła pewne rezultaty w postaci obniżenia (nieznacznego) wysokości składki, zaobserwowano rozwój systemów zakładowego zaopatrzenia na starość.

551. STEFFENS J.: Finanzentwicklung und Perspektiven in der gesetzlichen Krankenversicherung GKV. *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 7 s. 189-194.

Zmiana sytuacji finansowej i perspektywy ustawowego ubezpieczenia chorobowego.

W 1994 r. głównym celem gospodarki finansowej obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego było ograniczenie wydatków. Ich eksplozja w latach poprzednich stała sie powodem uchwalenia ustawy wprowadzającej ograniczenia w wysokości niektórych świadczeń, podwyższenie własnego udziału ubezpieczonych w finansowaniu kosztów leczenia i zakupu leków, nieznaczne ograniczenie zakresu usług finansowanych przez GKV. Mimo wprowadzonych oszczędności sytuacja finansowa ustawowego ubezpieczenia chorobowego nie uległa znaczącej poprawie; tempo wzrostu wydatków znacznie przewyższyło przychody kas. Niemal 1/3 wydatków GKV stanowiły koszty leczenia szpitalnego ubezpieczonych, drugą pozycję leczenie

ambulatoryjne (16,%), a trzecią finansowanie zakupu lekarstw (12,5%). Sytuacja finansowa GKV w nowych landach nie odbiega znacząco od tej w starych. Statystyki wykazują stosunkowo niższy poziom wpływów ze składek ubezpieczeniowych, ale wydatki na koszty leczenia są przeciętnie również niższe. W 1995 r. oczekiwano, w związku z wejściem w życie ustawy o ubezpieczeniu pielęgnacyjnym (które przejmie poważną część wydatków związanych z pielęgnacją osób niepełnosprawnych) nieznacznej poprawy sytuacji finansowej. Przewidywano uzyskanie dodatkowych wpływów z tytułu obniżenia granicy dochodowej, po przekroczeniu której powstaje obowiązek ubezpieczeniowy, ale jednocześnie przychody zostaną zmniejszone w związku z obniżeniem wysokości składki od osób bezrobotnych przebywających na długookresowym zwolnieniu lekarskim i korzystających z pomocy społecznej.

552. STEFFENS J.: Finanzierung der sozialen Pflegeversicherung. *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 3 s. 57-63, rys.

Finansowanie ubezpieczenia pielęgnacyjnego.

Wprowadzone w życie 1.01.1995 r. ubezpieczenie społeczne na wypadek potrzeby pielęgnacji (XI księga kodeksu socjalnego) ma identyczną strukturę organizacyjną, jak ubezpieczenie chorobowe, ale zasady jego finansowania są odmienne. Nie przewidują one zróżnicowania między wysokością składki we wschodnich i zachodnich krajach związkowych. Wstępne szacunki z kas ubezpieczenia pielęgnacyjnego za 1994 r. wskazują, że świadczeniami objętych zostanie ponad 1,1 mln osób. Wydatki z kas w 1994 r. obejmowały przede wszystkim koszty rozbudowy placówek oraz wydatki związane z upowszechnieniem informacji o nowym ubezpieczeniu społecznym. Od 1.07. 1996 r. świadczeniami tego ubezpieczenia objęte zostaną osoby korzystające z pielęgnacji w zakładach pomocy społecznej, spowoduje to konieczność podniesienia wysokości składki z 1% do 1,7%. Z szacunków wynika, że wpływy ze składek wynosić będą wówczas około 30 mld DM rocznie. Jednak znaczna i zwiększająca się systematycznie liczba osób pielęgnowanych w warunkach domowych sprawia, że na świadczenia stacjonarne wydać będzie można nie więcej niż ok. 10 mld DM. Składki opłacane są przez wszystkich pracobiorców podlegających ustawowemu ubezpieczeniu chorobowemu, osoby ubezpieczone prywatnie (tzn. te, których miesięczny dochód z pracy przekracza określoną kwotę), emerytów oraz osoby, których składki opłacane są przez instytucje (np. bezrobotni). Składka pracowników opłacana jest w połowie przez pracodawcę. Podobnie, jak w przypadku kas chorobowych, istnieja potrzeba wyrównania nierównomiernych obciążeń między kasami; następuje to z gromadzonych w funduszu wyrównawczym środków kas pielęgnacyjnych. Z uwagi na znaczne wydatki ponoszone przez kasy, świadczenia wyrównawcze mogą być przekazywane comiesięcznie, a w końcu roku dokonywane jest rozliczanie z pobranych zaliczek oraz oszacowanie potrzeb w zakresie świadczeń wyrównawczych na rok następny.

553. TAYLOR S.S.: Negotiating health insurance in the workplace : a basic guide / The Bureau of National Affairs. - Washington: BNA Books, 1992. - 334 s. - Tabele.

Rokowania w sprawie ubezpieczeń chorobowych na szczeblu zakładu pracy: poradnik.

Analizowano główne przyczyny wzrostu kosztów ubezpieczeń chorobowych finansowanych w USA przez zakłady pracy. Poradnik dotyczy ustalania zasad funkcjonowania systemu w drodze rokowań, wyboru właściwego typu ubezpieczenia. Przy opracowaniu programu ubezpieczeniowego należy kierować się określonymi zasadami, dotyczącymi zakresu świadczeń i warunków ich przyznawania, poziomu kosztów i świadczeń, które partnerzy mogą zaakceptować, rodzajów usług, problemów organizacyjnych. Istotnym elementem rokowań jest sprawa podziału kosztów utrzymania i funkcjonowania (łącznie z kosztami administracyjnymi) systemu ubezpieczeniowego.

554. THOMPSON L.H.: Avantages et inconvénients de différentes stratégies de protection sociale. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 67-82.

Korzyści i niedogodności różnych strategii opieki socjalnej.

W wielu krajach rozpoczęto rewidowanie i reformowanie systemów opieki społecznej; zbadano nowe metody zarządzania i finansowania, dokonano oceny wzajemnych powiązań między państwem, prywatnymi przedsiębiorstwami i obywatelami. W większości krajów o rozwiniętych systemach ubezpieczeń przestrzegane są zasady: obowiązkowego podporządkowania ogólnym regułom, finansowania ze składek wnoszonych przez pracowników i pracodawców, powiązania prawa do świadczeń ze składkami, ustalania w drodze legislacyjnej ujednoliconej wysokości świadczeń, własnego uproszczonego systemu finansowania przewidzianego w długoterminowych planach, możliwości finansowania świadczeń bez konieczności akumulowania kapitałów. Wyodrębniono kilka częściej stosowanych systemów zapewniających opiekę socjalną; nałożenie na pracodawców (przynajmniej większych) obowiązku finansowania części świadczeń na rzecz personelu (metoda praktykowana często w USA w zakresie wypadków przy pracy i chorób zawodowych), obowiązek indywidualnego ubezpieczenia na wypadek choroby, zalecane przez państwo dobrowolne ubezpieczenia, zastępujące lub uzupełniające ubezpieczenia powszechne, pomoc najuboższym niesiona według uzasadnionych potrzeb, powszechna opieka obejmująca wszystkich legalnych obywateli.

555. VERSCHIEBEBANHOF Sozialpolitik. *Arb. u. Soz.-Polit.* 1995 nr 11/12 s. 5-52, wykr.

Polityka społeczna prowadzona metodą stacji rozrządowej.

Jednym z celów praktyki społecznej jest oczyszczenie systemów zabezpieczenia społecznego z działań nie mających związku z właściwymi ubezpieczeniami społecznymi. Przedstawiono aktualną sytuację, wyjaśniono definicje oraz przyczyny dla których jest konieczne rozgraniczenie obowiązku państwa i ubezpieczeń. Wyłączenie ustawowe świadczeń związanych z polityką społeczną państwa może być konsekwencją przyjętej zasady generalnej lub sposobem na uzyskanie subwencji na wypłaty z tytułu obowiązkowych świadczeń chorobowych i pielęgnacyjnych. Rozważano w jakim stopniu działania takie mogą uzdrowić system ubezpieczeń społecznych. Taką próbę stanowi zmiana w zakresie świadczeń szpitalnych, wymaga to nowelizacji przepisów o finansowaniu szpitali, odpowiednich działań oszczędnościowych w szpitalach i kasach chorych. Istnieje potrzeba zmian zasad finansowania szpitali przez związki skupiające instytucje ubezpieczeniowe. Debata nad reformą systemu rentowego w Niemczech w 1992 r. koncentrowała sie na problemach finansowych zabezpieczenia rentowego, zagrożonego sytuacją demograficzną; występuje konieczność zahamowania spadku udziału ubezpieczonych w finansowaniu systemu. W 1995 r. opracowano ekspertyzę koniecznych zmian systemowych. Istotnym problemem zabezpieczenia społecznego jest długotrwałe bezrobocie, szczególnie w nowych landach, oraz problemy ludzi w wieku przedemerytalnym.

556. VERSTRAETEN J.: The financing of benefits intended for the family and their adjustment to the cost of living / International Social Security Association. - Geneva: AISS, 1993. - 89 s. - (XXIVth General Assembly / ISSA ; Report 16).

Finansowanie świadczeń dla rodzin i ich przystosowanie do kosztów utrzymania.

W większości (25) badanych krajów (28) fundusze służące finansowaniu świadczeń rodzinnych są gromadzone łącznie z innymi funduszami zabezpieczenia społecznego; jedynie w 10 krajach świadczenia te sa finansowane z budżetu państwa, w pozostałych ze składek pracodawców lub pracodawców i pracowników, dodatkowo zasilanych przez budżet. Poziom świadczeń jest w większości krajów aktualizowany na ogół za zgodą partnerów społecznych okresowo lub automatycznie; w 14 krajach jest przedmiotem rokowań zbiorowych. Aktualizacja uwzględnia ruch cen, płac lub inną podstawę. Omówiono funkcjonowanie tych zasad i związane z tym zmiany w strukturze świadczeń z zabezpieczenia społecznego. W niektórych krajach świadczenia rodzinne są udzielane w formie rzeczowej, głównie w postaci opieki zdrowotnej i usługach placówek opieki nad dziećmi. Zróżnicowany jest udział świadczeń rodzinnych w budżecie wydatków socjalnych poszczególnych państw; na ogół rośnie ich poziom.

557. WIATROWSKI W.J.: Who really has access to employer - provided health benefits? *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 6 s. 36-44, tab.

Kto ma dostęp do świadczeń zdrowotnych zapewnianych przez pracodawców.

Pracodawcy w USA dostarczają większość (61%) środków przeznaczonych na świadczenia zdrowotne, z których korzystają pracownicy i ich rodziny. Istnieją ścisłe związki między zatrudnieniem, a finansowaniem działań w zakresie ochrony zdrowia; 60% pracowników korzysta ze świadczeń zdrowotnych, których koszty pokrywane sa przez pracodawców opłacających składki ubezpieczeniowe. Tylko nieliczni pracownicy korzystają z ubezpieczeń sponsorowanych przez osobę lub instytucję inną niż pracodawca. Stopień finansowania programów ubezpieczeniowych jest zróżnicowany w zależności od przemysłu, przynależności związkowej załogi, charakteru zatrudnienia, zawodu, regionu kraju. Niektórzy pracownicy z różnych przyczyn nie korzystają z ubezpieczeń sponsorowanych przez pracodawcę, a niektórzy nie mają pełnego dostępu do świadczeń. Przynależność do systemu ubezpieczeń zakładowych rzutuje także na mobilność siły roboczej.

558. WILMOWSKA A.: Organizacja i finansowanie zabezpieczenia społecznego inwalidów w wysoko uprzemysłowionych krajach świata. *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 5/6 s. 19-32.

559. YCAS M.A.: The challenge of the 21st Century: innovating and adapting social security systems to economic, social, and demographic changes in the English-speaking Americas. *Soc. Secur. Bull.* 1994 nr 4 s. 3-9.

Wyzwania stojące przed 21 wiekiem: unowocześnienie i dostosowanie systemu zabezpieczenia społecznego do zmian ekonomicznych, społecznych i demograficznych w anglojęzycznych państwach Ameryki.

Programu zabezpieczenia społecznego, realizowany w Stanach Zjednoczonych dla prawie całej ludności, finansowany jest prawie w całości ze składek pracodawców i pracowników złożonych w funduszach powierniczych. W ramach tego programu wypłacane są świadczenia - dla osób starszych, pozostałych przy życiu członków rodziny i osób niepełnosprawnych - obliczane na podstawie ostatniego wynagrodzenia. Program ten zaczął funkcjonować w 1935 r., powinien już być zmodernizowany i dostosowany do do nowych warunków ekonomicznych, społecznych i demograficznych USA. Przewiduje się, iż w najbliższej przyszłości większość osób będzie korzystała z tego programu przez cały okres pracy zawodowej.

560. ZALEWSKA H.: Rola i zadania biura aktuariusza w administracji zabezpieczenia społecznego USA. *Mater. Inf. ZUS.* 1995 nr 3 s. 32-37.

Organizacja biura i zasady gromadzenia danych o ubezpieczonych.

561. ZIEBEIL R.: Anderungen im Organisationsrecht der gesetzlichen Krankenversicherung. *Arb. u. Arb.-Recht* 1995 nr 2 s. 41-44.

Zmiany w przepisach organizacyjnych ustawowego ubezpieczenia chorobowego.

Wzrost wydatków w ramach ustawowego ubezpieczenia chorobowego spowodował konieczność reformy ubezpieczenia społecznego, poszczególne artykuły ustawy wchodzą w życie stopniowo. Od 1996 r. obowiązuje artykuł o możliwości wyboru kasy ubezpieczeniowej (dowolność wyboru ubezpieczalni nie dotyczy kas chorobowych górników, marynarzy i rolników, które działają na innych zasadach niż ogół kas pracowniczych), ma to sprzyjać podniesieniu rangi czynnika konkurencji w działaniu kas, będą one zmuszone do konkurowania przy pomocy wysokości składki i zakresu świadczeń. Zmiany w administracji kas chorobowych dotyczą m.in. zniesienia od połowy 1995 r. dotychczasowego zebrania przedstawicieli i zarządu oraz utworzenie w ich miejsce społecznej rady administracyjnej (30 członków), w połowie składającej sie z przedstawicieli pracodawców i ubezpieczonych. Dotychczas zatrudniony personel kas chorych będzie finansowany przez reprezentowanych w radzie pracodawców, ma to sprzyjać obniżeniu kosztów funkcjonowania kas.

IV. ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

1. System emerytalno-rentowy

a. Granica wieku emerytalnego

GRAMLICH E.M.: Comment concilier priorités économiques et soutien du revenu des personnes âgées: le cas Etats-Unis = *poz. 516.*

M.in propozycje podniesienia wieku emerytalnego.

562. HANDA J.: Discrimination, retirement and pensions. - Aldershot: Averbury, 1994. - 237 s. - Bibliogr. s.229-237.

Dyskryminacja, emeryci i emerytury.

Zamieszczono zintegrowaną analizę wieku zatrudnionych pracowników, okresu ich przydatności w firmie, decyzji kierowania ich na emeryturę bądź rentę. Przedstawione zostały problemy dyskryminacji starszych pracowników z powodu m.in. większych kosztów ich utrzymania, spadku produktywności, oraz polityka firm prywatnych w zakresie ustalania zasad przechodzenia pracowników na emeryturę.

563. HERMANN J.: Frankreich: Wird die Altersversorgung privatisiert? *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 3 s. 69-70.

Francja: czy zaopatrzenie na starość zostanie sprywatyzowane.

Reforma ubezpieczenia emerytalnego we Francji stworzyła od 1.01.1993 r. możliwość przechodzenia na emeryturę mężczyznom i kobietom w wieku 60 lat. Niektóre grupy zawodowe (m.in. górnicy, kolejarze, żołnierze zawodowi, żandarmi) mają większe przywileje. W regionach o wyjątkowo trudnej sytuacji na rynku pracy istnieje możliwość przejścia na emeryturę w wieku 50 lat, w takich przypadkach "młodzi" emeryci otrzymują do czasu osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego 75% przysługującego im świadczenia. W rezultacie tylko 42% osób w wieku 55-64 lata pracuje zarobkowo. Udział ludności w wieku 60 lat i więcej zbliża się do 20% ogółu ludności Francji. System zaopatrzenia na starość składa się z obligatoryjnego ubezpieczenia emerytalnego, obowiązkowego ubezpieczenia dodatkowego oraz dobrowolnego ubezpieczenia prywatnego. Zapoczątkowana w 1994 r. reforma systemu powinna trwać do 2008 i przynieść przedłużenie okresu składkowego, niezbędnego do uzyskania najwyższego świadczenia, podniesienie wysokości składki ubezpieczeniowej (obecnie 17 % wynagrodzenia) oraz zmniejszenie wymiaru emerytury. Wydłużeniu ulega okres stanowiący podstawę obliczania wysokości emerytury (corocznie o rok).

564. JAGODZIŃSKI A.: Później na emeryturę. Czechy. Perspektywiczna ustawa. *Gaz.Wybor.* 1995 nr151: 1/2 VII s. 5.

565. KLINE M.: Włosi przygotowują gruntowną reformę systemu emerytalnego. *Gaz.Wybor.* 1994 nr 212: 12 IX *Wall Street J.Europe* nr 24 s. 2. * Radzimińska T.: Włoska rewolucja emerytalna. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 8 s. 40-41, tab. * Reforma systemu emerytalnego. Włochy. [Przez] P.R. *Rzeczpospolita* 1995 nr 164: 17 VII *Ekon. i Rynek* s. 9.

566. KRAMER N.: Employee benefits for older workers. *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 4 s. 21-27, tab.

Zasiłki dla starszych pracowników.

Analizowano przyczyny wcześniejszego przechodzenia na emeryturę, rodzaje świadczeń oferowanych przez pracodawców emerytom podejmującym pracę w pełnym wymiarze lub na część etatu, stopień zaspokojenia potrzeb socjalnych i zróżnicowanie emerytur w zależności od różnych czynników. Do korzyści pracy w wieku emerytalnym zaliczono wypłacanie zasiłków chorobowych, związanych z utrata zdrowia lub z długotrwałą niezdolnością do pracy. Praca w pełnym wymiarze umożliwia przedłużenie polisy ubezpieczeniowej na życie i korzystanie w pełnym zakresie z systemu opieki zdrowotnej. Świadczenia dla starszych osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze są zróżnicowane w zależności od typu przedsiębiorstwa i stanowiska pracy. Czynnikami przyśpieszającymi decyzje o przejściu na emeryturę są m.in.: kilka źródeł wypłat świadczeń emerytalnych, mechanizm obliczania emerytury korzystny dla ludzi powyżej 65 lat, istnienie instytucji zabezpieczenia społecznego powołanej do opieki nad emerytami otrzymującymi najniższe świadczenia.

567. The PENSIONS system reform bill passed. *Japan Labor Bull.* 1995 nr 1 s. 4-6.

Ustawa o reformie systemu emerytalnego.

Reforma systemu emerytalnego w Japonii ma zapobiec kryzysowi finansowemu ubezpieczeń w XXI w., gdyż starzenie się społeczeństwa może doprowadzić do dysproporcji osób korzystających ze świadczeń i czynnych zawodowo. Ustawa z 1994 r. zawiera szczegółowe rozwiązania i wskazówki odnośnie wieku emerytalnego, podnosi jego granicę do 65 lat, zwiększa także premie motywacyjne dla osób aktywnych zawodowo w starszym wieku oraz dla osób posiadających więcej dzieci.

568. RADZIMIŃSKA T.: Dobrobyt na starość. Emerytury. *Życie Gosp.* 1995 nr 24 s. 14. * System ubezpieczeń w Stanach Zjednoczonych. Złota jesień dla oszczędnych. Oprac. E. Wierzbicka. - Śmiłowicz T.: Amerykański sen w wersji dla emerytów. *Rzeczpospolita* 1995 nr 34: 9 II *Ekon. i Rynek* s. 10

569. SALAFIA A.: Italie. Le projet de loi italien portant réforme du régime de pensions obligatoire et complémentaire. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 157-165.

Projekt prawa włoskiego zawierający reformę obowiązkowego i dodatkowego systemu emerytur.

Projekt ustawy z 17 .03.1995 r. zmierza do wprowadzenia nowych koncepcji w zakresie świadczeń emerytalnych, bez tych uregulowań włoski system nie będzie w stanie ponieść ciężaru sfinansowania przyszłych emerytur.

W ostatnich latach ekspansja ubezpieczeń zaczęła pochłaniać coraz większe części włoskiego dochodu narodowego. Wśród przyczyn zachwiania równowagi systemu emerytalnego wymieniane są takie: liczba pracujących (11,2) jest tylko o 1 mln większa od liczby emerytów, w 1993 r. dochód ze składek (po podwyżce) wyniósł 68000 mlrd lirów, a wydatki na emerytury około 120000 mlrd, podwyższeniu emerytur towarzyszyło dodatkowe objęcie świadczeniami pracowników handlu i rzemieślników, a także obcokrajowców, przyznawanie ulg przedsiębiorstwom. Projekt reformy zakłada: ograniczenie wypłat za staż pracy, prawo do emerytury od 57 roku życia po minimum 5 latach opłacania składek, obliczanie wysokości emerytury na podstawie wynagrodzenia z ostatnich 10 lat (dla wolnych zawodów 15), nie niższej jednak od zasiłku socjalnego, akceptacja przepisów o ubezpieczeniu dodatkowym, rozszerzenie obowiązkowego ubezpieczenia na grupy nie objęte systemem (działalność niezależna, wolne zawody), zrewidowanie podstawy obliczania składek obowiązkowych, eliminowanie uregulowań specyficznych dla Włoch, nie mających odpowiedników w przepisach innych krajów uprzemysłowionych.

570. SCOTT F.A., BERGER M.C., GAREN J.E.: Do health insurance and pension costs reduce the job opportunities of older workers? *Ind. Labor Relat. Rev.* 1995 nr 4 s. 775-791, tab.

Czy ubezpieczenia zdrowotne i koszty emerytur zmniejszą szanse zatrudnienia starszych pracowników?

Na podstawie badań przeprowadzonych w 1991 r. wśród pracodawców analizowano wpływ kosztów ubezpieczeń i świadczeń emerytalnych na decyzje o zatrudnieniu starszych pracowników. Wyniki badań wskazują, że w sytuacji zakazu dyskryminacji ze względu na wiek przy zatrudnieniu starszych pracowników mają wpływ koszty świadczeń ponoszone przez pracodawców. Zatrudnienie osób w wieku 55-64 lata jest znacznie niższe w firmach, w których istnieją programy opieki zdrowotnej, niż w tych, które ich nie mają; najniższe jest w przedsiębiorstwach o najwyższych kosztach tych programów.

571. SIEMS D.: Die Kuh schlachten. *Wirtschaftswoche* 1994 nr 39 s. 14-19.

Zabić krowę.

Kryzys w funkcjonowaniu zabezpieczenia emerytalnego występuje prawie w każdym kraju europejskim. Proces wyraźnego starzenia się demograficznego społeczeństw oraz zwiększone wydatki na emerytury powodują konieczność reformowania funkcjonujących systemów emerytalnych. Domagają się tego zarówno pracodawcy, jak i sami emeryci. Coraz większa część produktu narodowego brutto przekazywana jest na świadczenia emerytalne i renty

pracownicze; taka tendencja występuje we Włoszech, Japonii, USA.. W miarę zwiększania się liczby emerytów muszą wzrastać składki na ubezpieczenia społeczne tak, jak rosną jego wydatki. Innym rozwiązaniem - trudnym do zrealizowania w obecnych warunkach na rynku pracy - może być ograniczanie liczby emerytów poprzez podwyższanie granicy wieku emerytalnego.

572. SIMITIS S.: Die Altersgrenzen - ein spät entdecktes Problem. *Recht Arb.* 1994 nr 5 s. 257-263.

Granica wieku - późno odkryty problem.

Określenie granic wieku emerytalnego traktowane było przez wiele lat jako poważna zdobycz socjalna społeczeństwa. W miarę postępu gerontologii coraz częściej pojawiają się opinie o nie uzasadnionym stosowaniu sztywnych granic wieku emerytalnego. Jednak wyrok Federalnego Sądu Pracy z 1993 r. o możliwości ich ustalania w rokowaniach zbiorowych spotkał się z ostrą krytyką rządu federalnego, pojawiły się liczne publikacje nt. gwałtownego spadku wydajności pracy po 60 roku życia. Przechodzenie na emeryturę w wieku 60/65 lat ogranicza rozmiary bezrobocia. Według demografów problem ten nabierze innego wymiaru po roku 2030, kiedy to liczba osób powyżej 60 lat stanowić będzie prawie 40% społeczeństwa. Zwolennicy wprowadzenia elastycznych granic wieku emerytalnego podkreślają, że starsi pracownicy często zachowują wysoką sprawność umysłową i fizyczną, i nie tracą jej automatycznie. Sztywne granice wieku emerytalnego oceniane są, jako forma dyskryminacji społecznej, postuluje się ich ustalanie w rokowaniach branżowych.

573. TAKAYAMA N.: Le projet de loi de 1994 sur le système public de pensions au Japon: principales dispositions et débats suscités. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 1 s. 49-71, tab. bibliogr.

Projekt ustawy z 1994 r. w sprawie powszechnego systemu emerytur w Japonii: wywołane debaty i pierwsze zarządzenia.

Wyjaśniono cel i podstawy przepisów reformujących powszechny system emerytalny. Rządowe propozycje to m.in. dwustopniowy system świadczeń (po ukończeniu 65 lat emerytura przyznawana powszechnie, drugi stopień to świadczenie związane z zarobkami), możliwość uzyskania emerytury specjalnej po ukończeniu 60 lat, zróżnicowana forma przechodzenia na emeryturę i możliwość zwiększenia jej wysokości przy wyższych zarobkach, wprowadzenie świadczeń dla osób w wieku emerytalnym kontynuujących pracę zawodową, waloryzacja emerytur wg płac netto, pozbawienie prawa do świadczeń emerytalnych osób pobierających zasiłki dla bezrobotnych, podwyższenie składek i pobieranie ich nie tylko od pensji, ale i od odszkodowań, podwyższenie renty rodzinnej w przypadku dwu źródeł dochodów, zwolnienie z obowiązku opłacania składek osób na urlopach

wychowawczych, wprowadzenie systemu wypłat dla obcokrajowców-rezydentów opuszczających Japonię, przyznanie niezależnym zarządom swobody inwestowania funduszy zgromadzonych w kasach emerytalnych. Przedmiotem specjalnej dyskusji były emerytury dla kobiet (renty rodzinne i emerytury za pracę w niepełnym wymiarze), rozwiązania wymagają problemy zasiłków macierzyńskich, pomocy dla kobiet wychowujących dzieci, dodatkowych świadczeń dla niepełnosprawnych emerytów. Rozważano szanse reformy opanowania kosztów ubezpieczeń społecznych i utrzymania w pracy osób w wieku emerytalnym.

574. TANUKHINA E.I.: La readaptation des personnes agées handicapées / Association Internationale de la Sécurité Sociale. - Genève: AISS, 1993. - (XXIVe Assemblée génerale / AISS ; Rapport 11).

Readaptacja osób starszych niepełnosprawnych.

Na XXIV Zgromadzeniu Generalnym Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego podjęto decyzje dotyczące kierunku badań nad readaptacją starszych i niepełnosprawnych osób. Ze starzeniem się społeczeństw w wielu krajach wiążą się poważne zmiany strukturalne siły roboczej, zwiększone koszty świadczeń socjalnych, szczególnie opieki lekarskiej. Przeprowadzono w 19 krajach badania sytuacji seniorów pracujących zawodowo, osób które mogłyby po rehabilitacji powrócić do zawodu oraz niezdolnych do pracy. Wiek emerytalny wahał się od 60 do 65 lat, w 13 krajach istnieją przepisy prawne (ale bez szczególnej dyspozycji na rzecz niepełnosprawnych) o readaptacji osób w starszym wieku, służby readaptacyjne są finansowane z różnych źródeł - z budżetu, ubezpieczeń społecznych, przez władze lokalne. Niektóre kraje stworzyły zakłady pracy chronionej, wprowadziły ulepszenia na stanowiskach pracy, obniżenie norm wydajności, skrócenie czasu pracy, pracę w domu i in.

Wcześniejsze emerytury

575. ČERNYŠEV S., NIKOLAENKO A.: O porjadke klassifikacii professij pri opredelenii prava rabotnikov na pensionnye l'goty. *Čelovek Tr.* 1994 nr 11 s. 73-77.

O trybie klasyfikacji zawodów przy określaniu prawa pracowników do ulg emerytalnych.

Na podstawie taryfowo-klasyfikacyjnego informatora robót i zawodów pracowników oraz klasyfikacyjnego informatora kierowników, specjalistów i urzędników, przedstawiono tryb i sposoby klasyfikacji zawodów przy

określaniu prawa pracowników do ulg emerytalnych, m.in. do wcześniejszych emerytur.

576. ČERNYŠEV S., NIKOLAENKO A.: Programmnoe soprovoždenie l'gotnogo pensionnogo obespečenija. *Čelovek Tr.* 1995 nr 11 s. 69-73.

Programowe współzależności wcześniejszego przechodzenia na emeryturę.

W Rosji w 1992 r.było ponad 7 mln pracowników uprawnionych do wcześniejszej emerytury, a korzystało już z tego przywileju ponad 4 mln osób. Szacuje się. iż tendencja ta utrzyma się w najbliższej przyszłości, gdyż obowiązują stare przepisy, które zawierają spis 1678 zawodów i specjalności dających prawo do wcześniejszej emerytury; stanowi to około 23% wszystkich występujacych zawodów. Omówiono program uporządkowania tego spisu i przystosowania jego formy do elektronicznej techniki obliczeniowej.

577. ČERNYŠEV S., NIKOLAENKO A., KUČMIJ I.: Na očeredi - reformirovanie l'gotnogo pensionnogo obespečenija. *Čelovek Tr.* 1994 nr 4 s. 67-78, tab.

Na porzadku dziennym - reformowanie ulgowego ubezpieczenia emerytalnego.

Prawo do ulgowych, czyli wcześniejszych emerytur było regulowane w ZSRR resortowymi aktami prawnymi. Obecnie po zmianach struktur państwowych powstała rożnorodność uprawnień do wcześniejszego przechodzenia na emeryturę z tytułu warunków pracy. Dąży się obecnie do ujednolicenia i uporządkowania tych uprawnień. Od 01.01.1992 r. obowiązuje nowy rejestr branż i zawodów uprawniających pracowników do wcześniejszego wieku emerytalnego. Zachowując dawne uprawnienia w kolejnych rejestrach rodzajów produkcji i zawodów, zaktualizowano spisy tych branż, w których w najbliższym czasie nie jest możliwe wyeliminowanie szkodliwych warunków pracy. W 1992 r. co siódma (14,3%) emerytura pracownicza była emeryturą wcześniejszą z tytułu złych warunków pracy, a wypłaty z tego tytułu stanowiły 12,6% ogółu wypłat emerytalnych. W podstawowych gałęziach przemysłu co czwarty pracownik ma prawo do wcześniejszej emerytury; np. w przemyśle chemicznym prawo to ma 54% pracowników; a wg ocen tylko 20% pracowników tej branży pracuje w szkodliwych warunkach. System wymaga radykalnej reformy, przede wszystkim przez wprowadzenie ekonomicznych stymulatorów eliminowania przez zakłady pracy szkodliwych warunków pracy.

578. La CONTRIBUTION de la sécurité sociale aux politiques de l'emploi / Conseil de l'Europe. Affaires Sociales. - Strasbourg: CE, 1986. - 35 s.

Udział ubezpieczeń społecznych w polityce zatrudnienia.

Racjonalna polityka wcześniejszych emerytur, przy zachowaniu zrównoważenia kosztów tej operacji i przeznaczeniu zwolnionych miejsc dla młodego pokolenia, jest jedną z metod poprawy sytuacji na rynku pracy.

579. ENGELEN-KEFER U.: Altersteilzeit als Alternative zur Frühverrentung. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 5 s. 176-178.

Praca starszych osób w niepełnym wymiarze czasu, jako alternatywa wobec wcześniejszego przejścia na emeryturę.

Wcześniejsze przechodzenie na emeryturę stanowi coraz bardziej poważne zagrożenie dla sprawności systemu emerytalnego; w RFN przeciętny wiek mężczyzny przechodzącego na emeryturę wynosi obecnie 59,5 roku, czyli jest o 2 dwa lata mniejszy niż 1972 r. Współczynniki aktywności mężczyzn w wieku 55-60 lat wynoszą obecnie w Niemczech 74,5%, a w grupie od 60 lat 29,6%, w przypadku kobiet odpowiednio 45,9% i 10,2%. Systematyczne zmniejszanie wysokości tych współczynników wynika nie tyle z tendencji do wcześniejszego rezygnowania z pracy, lecz z niekorzystnej sytuacji starszych wiekiem pracowników na rynku pracy; nieproporcjonalnie mało osób w wieku 55 lat i więcej ma możliwość udziału w kursach przekwalifikowujących lub służących podnoszeniu kwalifikacji. Bezrobotni w tej grupie wiekowej stanowią niepełne 30% uczestniczących w szkoleniach, chociaż ich udział w ogólnej liczbie długookresowo bezrobotnych sięga 50%. Z tego też względu krytycznie oceniono przewidywane w 2001 r. podniesienie granicy wieku emerytalnego z 60 i 63 na 65 lat, gdyż brak odpowiednich zabezpieczeń pozycji starszych pracowników na rynku pracy może spowodować przesunięcie znacznej ich liczby do grona bezrobotnych, oczekujących na uzyskanie prawa do świadczeń emerytalnych. Aby temu zapobiec, sformułowano koncepcję rozszerzenia zakresu pracy w niepełnym wymiarze, szczególnie dla pracowników w wieku przedemerytalnym, co najmniej od 55 roku. Pracodawcy powinni opłacać 80% składki ubezpieczeniowej, ale jednocześnie powinni otrzymywać dotacje z urzędu pracy w wysokości zasiłku dla bezrobotnych za każde miejsce pracy w ten sposób pozyskane.

580. HERZ D.E.: Work after early retirement: an increasing trend among men. *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 4 s. 13-20, tab.

Praca po przejściu na wcześniejsza emeryturę: trend wzrostowy.

Badania, dotyczące zatrudnienia mężczyzn przebywających na wcześniejszych emeryturach (w wieku 50-65 lat), wskazują, iż w ostatniej dekadzie nastąpił znaczny wzrost pracujących zarówno na część, jak i na cały etat; natomiast nie otrzymujący świadczeń emerytalnych i emeryci powyżej 65 lat wykazywali zmniejszoną aktywność zawodową.

581. HUMS F.: Tausche "Frühpension" gegen Jugend arbeitslosigkeit? *Arb. u. Wirtsch.* 1995 nr 12 s. 10-14.

Czy konieczna jest zamiana wcześniejsze emerytury za bezrobocie młodzieży?

Wywiad z austriackim ministrem spraw socjalnych na temat zmian w zakresie zabezpieczenia społecznego, które powinny być dokonane w związku z wymaganiami Wspólnoty Europejskiej. Od 1970 r. zmalał (z 72,9% do 11,4% w 1994 r) udział środków budżetowych w finansowaniu austriackiego systemu emerytalnego, z tym że spadek bezwzględnej wartości wkładu budżetu nie spowodował spadku poziomu emerytur. W okresie tym przeprowadzono wiele korzystnych reform, które pozwoliły na utrzymanie poziomu realnej wartości emerytury. Austriacy godzą się łatwiej na wzrost obciążeń z tytułu składek ubezpieczeniowych, niż na obniżenie poziomu przyszłych świadczeń. Austriacki system ubezpieczeń emerytalnych przejmuje na siebie część kosztów związanych z bezrobociem, gdyż skracają się okresy składkowe w związku z okresem pozostawania bez pracy. Ten problem powinien być uwzględniony w drodze przesunięcia części funduszy przeznaczonych na zasiłki dla bezrobotnych, do funduszy emerytalnych. Odrębnym problemem są wcześniejsze emerytury i konieczność zróżnicowania granicy wieku emerytalnego w zależności od uciążliwości pracy; przewiduje się wydłużenie okresu składkowego z 35 do 37,5 lat i stopniowe przesuwanie granicy wieku emerytalnego mężczyzn z 60 do 62 lat, kobiet z 55 do 57 lat. Kolizja między wydłużaniem wieku emerytalnego, a powstawaniem wolnych miejsc pracy dla młodzieży powinna być usuwana poprzez wzrost wydajności pracy i zarobków, sprawiedliwy dostęp do pracy, skrócenie i uelastycznienie czasu pracy.

582. MAULE A.J.: Early retirement schemes. Factors governing their success and how these differ across job categories. *Personnel Rev.* 1995 nr 8 s. 6-16, bibliogr.

Wcześniejsze emerytury. Czynniki odpowiedzialne za ich powodzenie oraz przekrój stanowiskowy.

Na podstawie analizy rynku pracy określono przesłanki powstania efektywnego systemu wcześniejszych emerytur, atrakcyjnego dla potencjalnych emerytów. Materiał analityczny miał służyć do skonstruowania i wdrożenia modeli emerytalnych oraz porównania ich oddziaływania, także do wyodrębnienia czynników, które różnią się w zależności od kategorii zatrudnienia (pracownicy umysłowi i fizyczni). Wyniki badań wskazują, że istnieje pewna grupa zatrudnionych oczekujących na możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę. Występuje stosunkowo duży wskaźnik zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi jednostkami w odniesieniu do cech poszczególnych decyzji, stąd trudno jest skonstruować taki plan emerytalny,

który by kompleksowo zaspokajał potrzeby ogółu, a nie był ukierunkowany tylko na jeden czynnik np. finanse, opieka zdrowotna. Uważa się, iż jakość życia emeryta jest kryterium najważniejszym; występuje tu znaczne zróżnicowanie oczekiwań między grupami pracowniczymi.

583. PEREČEN' ranee dejstvovavšich naimenovanij professij dolžnostej, zanjatosti v kotorych daet pravo na l'gotnoe pensionnnoe obespečenie po Spisam nr 1 i 2 (po sostojaniju na 1 ijulja 1994 g.). *Čelovek Tr.* 1994 nr 9 s. 74-82, nr 10 s. 69-79, nr 11 s. 78-88, nr 12 s. 84-91, 1995 nr 2 s. 70-76, nr 4 s. 80-87, nr 6 s. 74-80.

Rejestr wcześniej stosowanych nazw zawodów i stanowisk, na których praca daje prawo do preferencyjnego ubezpieczenia emerytalnego stosownie do wykazów nr 1 i 2 (wg stanu z 1 lipca 1994 r.).

Rejestr zawodów i stanowisk pracy według branż przemysłowych, które dają zatrudnionym na tych stanowiskach prawo do wcześniejszego przechodzenia na emeryturę.

584. STARZEJĄCE się społeczeństwa: problemy i perspektywy starszych wiekiem pracowników // W: Raport o pracy w świecie 1995 / przedm. M. Hansenne ; Międzynarodowe Biuro Pracy ; Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej. - Warszawa : MPiPS, 1995. - S. 35-63.

Przyczyny i skutki tendencji wcześniejszego przechodzenia na emeryturę.

SYMPOSIUM : health care and the labour market = *poz. 635.*

M.in. zależności pomiędzy systemami ubezpieczeń zdrowotnych, ruchliwością zawodową, przystępowaniem do ubezpieczeń chorobowych, a decyzjami o przechodzeniu na wcześniejsze emerytury.

b. Świadczenia emerytalno-rentowe

585. ANIKEEVA L.: Pensionnoe obespečenie: adaptirovat' a ne razrušat'. *Čelovek Tr.* 1994 nr 12 s. 71-79, tab.

Ubezpieczenie emerytalne: adaptować a nie burzyć.

Do 1991 r., w ciągu 35 lat udział przeciętnej emerytury w przeciętnej płacy obniżył się z 60% do 38%. Rozpoczęta w 1991 r. reforma spowodowała krótkotrwały wzrost tego wskaźnika do 50%, ale już w 1994 r. obniżył się on do 36%, a realna wartość emerytury spadła ponad 4-krotnie. Relacja między

najniższą emeryturą a minimum życiowym w latach 1992-1994 kształtowała się w granicach 48-91%, przy czym średnia wysokość emerytury tylko o 17% przewyższała minimum życiowe, a 80% emerytów otrzymywało świadczenia w wymiarze 1-1,5 wartości minimum życiowego. Oznacza to, że zanika podstawowa zasada ubezpieczenia - związek wysokości świadczenia z osobistym wkładem pracy. Średnia wysokość emerytury jest mniejsza od maksymalnej tylko o 14 %, a rozpiętość między świadczeniem najwyższym a a najniższym wynosi 2,28 : 1, zamiast ustawowej 3:1. Rozważano, w jakim kierunku powinno zmierzać reformowanie systemu emerytalnego i przywracanie realnej wartości świadczeń. Analiza czynników kształtujących sytuację w rosyjskich ubezpieczeniach doprowadziła do wniosku, iż w ciągu 10 lat należy dokonać stopniowej adaptacji systemu emerytalnego do zmieniających się realiów gospodarczych, ale nie ma potrzeby jego burzenia.

586. L'ASSURANCE sociale en Albanie: un régime en transition. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 1 s. 81-88.

Ubezpieczenia społeczne w Albanii: system na drodze przemian.

Podano szereg informacji nt. ludności, zatrudnienia, emerytur, restrukturyzacji gospodarki, systemu ubezpieczeń itp.; na 3,3 mln mieszkańców 1,5 mln zatrudnionych objętych jest systemem ubezpieczeń społecznych. Relatywnie dużo osób korzysta z wcześniejszych emerytur. Rozwinięty system opieki socjalnej i niski poziom płac skłaniał do korzystania z pomocy społecznej przy braku zainteresowania karierą zawodową. Skutki przebudowy gospodarczej skłoniły rząd do skierowania pomocy socjalne na rzecz ofiar restrukturyzacji przedsiębiorstw państwowych. Reforma rent z 1993 r. zmierzała do zaostrzenia kryteriów przyznawania rent inwalidzkich i zasiłków chorobowych. Nowy system obliczania emerytur ma zapewnić każdemu minimum egzystencji, a maksymalna stawka ma stanowić dwukrotność podstawowej emerytury lub 75% średniej płacy netto z 3 lat wybranych z ostatniego dziesięciolecia. System ubezpieczeń finansowany jest ze składek zgromadzonych w kasie ubezpieczeń społecznych, bez obciążania budżetu państwa.

587. BALINTOVA R.: Doplnkove dochodkove poistenie - druhy stupen dochodkoveho zabezpecenia. *Pr. Soc. Polit.* 1994 nr 12 s. 11-12.

Uzupełniające ubezpieczenie emerytalne - drugi stopień zabezpieczenia emerytalnego.

Dotychczasowy system zabezpieczenia emerytalnego nie odpowiada zmienionym warunkom społeczno-ekonomicznym Słowacji. Głównym niedostatkiem tego systemu jest przede wszystkim nadmierna chłonność finansowa spowodowana preferencjami stosowanymi dla niektórych grup ludności, niskim wiekiem emerytalnym oraz względną łatwością uzyskania niektórych świadczeń ubezpieczeniowych. Nowy system zabezpieczenia

społecznego powinien zawierać: system podstawowego ubezpieczenia emerytalnego (obowiązkowego, gwarantowanego przez państwo), system dodatkowych ubezpieczeń emerytalnych (dobrowolnych, subsydiowanych przez państwo) oraz system ubezpieczeń indywidualnych. Wskazano na pozytywne aspekty proponowanych zmian systemowych, podkreślając możliwość zmniejszenia nakładów państwa na finansowanie świadczeń, kształtowanie postaw mobilizujących do samozabezpieczenia.

588. BAZOWE systemy emerytalno-rentowe w świecie = *poz.317/94.*

Rec.: Sobczak W., *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 4 s. 32-39.

589. BENEDICT M.E., SHAW K.: The impact of pension benefits on the distribution of earned income. *Ind. Labor Relat. Rev.* 1995 nr 4 s. 740-757, tab.

Wpływ świadczeń emerytalnych na dystrybucję dochodów.

Przedstawiono przeprowadzone w USA badanie w jaki sposób wysokość i typ emerytury wpływa na dyspozycję dochodami. Wyniki wskazują, że prywatne emerytury znacznie podnoszą roczne dochody, ale mają niewielki wpływ na dystrybucję dorobku życiowego przez osoby je otrzymujące.

BENEFITS and beneficiaries under public retirement systems, fiskal year 1991 = *poz. 501.*

590. BESSELING P.J.: Emerytury w Holandii. Tł., oprac. A. Głowacka. *Polit. Społ.* 1995 nr 2 s. 29-30, tab.

591. CENTILLON B., HOUVENAGHEL I., MEULEMANS B.: Le probleme des pensions sous l'angle de la distribution. *Rev. Belge.Sécur. Soc.* 1994 nr 3 s. 759-790

Problemy emerytur pod kątem podziału kosztów.

Wzrost wydatków na renty i emerytury jest nie tylko wypadkową starzenia się społeczeństwa, ale również systemu naliczania, aktywności zawodowej i emerytur państwowych. Z danych porównawczych dla Flandrii z okresu 1976-1988 wynika, że średni dochód w rodzinach emeryckich wzrósł w porównaniu z młodszymi rodzinami. Zjawisko to nazwano brakiem równości między generacjami. Z badań belgijskich wynika, że wzrastającej liczbie seniorów towarzyszyła poprawa ich bytu, ale obciążenia młodszej generacji z tego tytułu są nie do zaakceptowania w dalszej perspektywie.

592. ČERNYŠEV S.: Reforma systemy pensionnogo obespečenija: svet v konce tunnelja. *Čelovek Tr.* 1995 nr 12 s. 59-62.

Reforma systemu emerytalnego.

System ubezpieczeń emerytalno-rentowych w Rosji dotyczy bezpośrednio 37 mln osób korzystających ze świadczeń. Realna wartość świadczeń w latach 1992-1995 zmniejszyła się 4-krotnie. Zdaniem autora, w momencie ustanowienia maksymalnych wysokości świadczeń nastąpiło zerwanie więzi między wysokością otrzymywanej emerytury czy renty, a indywidualnym wkładem pracy. Wg danych Instytutu Problemów Społeczno-Ekonomicznych RAN we wrześniu 1995 r. minimum egzystencji wynosiło 277 tys. rubli, natomiast maksymalna emerytura pracownicza wraz dodatkami - 248 tys. rb, a minimalna - 105 tys. Wydatki przeciętnej rodziny oszacowano na 700 tys. rb miesięcznie. Porównanie tych kwot ilustruje skalę problemu systemu emerytalnego. Przedstawiono w skrócie zasady aktualnie obowiązującego systemu ubezpieczeń emerytalnych pracowników.

593. L'ECONOMIE chinoise et la sécurité sociale. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1994 nr 3 s. 1089-1092.

Gospodarka chińska i ubezpieczenia społeczne.

W 1991 r. Rada Państwa uchwaliła projekt trójpoziomowego ujednoliconego systemu emerytalnego dla wszystkich pracowników miejskich: emerytura podstawowa finansowana wspólnie przez państwo, przedsiębiorstwa i pracowników, emerytura dodatkowa finansowana przez przedsiębiorstwo oraz rachunek z wkładów opłacanych dobrowolnie przez pracownika. Dla ludności wiejskiej program "pięciu gwarancji" przewiduje opiekę państwa na ludźmi pozbawionymi środków do życia; źródła finansowania tego programu są niepewne i obecnie korzysta z niego około 3 mln starych wieśniaków, którzy otrzymują zasiłek w wysokości 10 % średniego dochodu w regionie wiejskim. Wzrost liczby bezrobotnych wymusił reformę zasiłków oraz organizację szkolenia zawodowego. Funkcjonują dwa rodzaje ubezpieczeń zdrowotnych: dla pracowników najemnych sektora państwowego, emerytowanych funkcjonariuszy państwowych i zdemobilizowanych żołnierzy oraz dla pozostałej części społeczeństwa.

ERWE H.: Das Zusammentreffen gleichartiger und verschiedenartiger rentenrechtlicher Zeiten = *poz.509.*

M.in. zbieg jednorodnych i różnorodnych okresów uprawniających do emerytury.

594. GALLON T.-P., BANK H.-P., KREIKEBOHM R.: Flexibles, System eigenständinger und leistungsbezogener Alterssicherung. *Neue Z. Soz.-Recht* 1994 nr 9 s. 385-394, nr 10 s. 444-450, nr 11 s. 489-496 tab.

Elastyczny system samodzielnego i uzależnionego od pracy zabezpieczenia na starość.

Nowelizacja niemieckiej ustawy o ubezpieczeniu emerytalnym z 1992 r. wprowadziła istotne zmiany w zasadach obliczania wysokości należnych świadczeń emerytalnych i rentowych. Uległa zmianie sytuacja osób na utrzymaniu i kobiet, które nie pracowały w ogóle lub pracowały w niepełnym wymiarze czasu ze względu na sprawowanie opieki nad dziećmi. Najważniejszym elementem reformy systemu było zaliczenie do ubezpieczenia okresów nieskładkowych np. na wychowywanie dzieci. Wprowadzenie możliwości elastycznej zmiany wysokości rent rodzinnych w zależności od realnych kosztów utrzymania zmierzało do bardziej racjonalnego gospodarowania środkami i ograniczenia nieuzasadnionych różnic w wysokości świadczeń. Przewidywano trudności z finansowaniem świadczeń należnych za okresy nieskładkowe, jednym z możliwych rozwiązań było wykorzystanie nadwyżek środków z renty dla osób pozostających na utrzymaniu. Omawiana nowelizacja nie uwzględniała konsekwencji zjednoczenia Niemiec.

595. GINSBURG H.J.: Chronisch defizität - Osteuropa. *Wirtschaftswoche* 1994 nr 39 s. 19.

Chroniczny deficyt - Europa Wschodnia.

Przedstawiono katastrofalne skutki funkcjonowania systemów ubezpieczeń społecznych w krajach Europy Wschodniej (w Czechach, na Węgrzech i w Polsce): proces postępującej pauperyzacji emerytów i rencistów utrzymujących się tylko ze świadczeń społecznych. W Czechach emeryci otrzymują świadczenia w wysokości 50% swoich dochodów pracowniczych, na Węgrzech świadczenia emerytalne stanowią 75% wcześniejszego dochodu.

596. IAMS H., SANDELL S.: Changing social security benefits to reflect child-care years: a policy proposal whose time has passed? *Soc. Secur. Bull.* 1994 nr 4 s. 10-24, tab.

Zmieniające się świadczenia z ubezpieczenia społecznego w celu dostosowania do opieki nad dzieckiem: propozycje nieaktualne?

Przedstawiono konsekwencje realizacji propozycji zwiększenia świadczeń emerytalnych dla kobiet, które mają ograniczone zarobki wskutek sprawowania opieki nad małymi dziećmi. Dane z przeglądu tej grupy pracowników pokazują niewielki wzrost wynagrodzeń kobiet opiekujących się małymi dziećmi, liczbę dni roboczych utraconych z tego powodu. Aktualna polityka nie powoduje rzeczywistego zwiększenia świadczeń emerytalnych kobiet z tytułu opieki nad dziećmi, jedynie kobiety z grup biedniejszych korzystają z udogodnień w tym zakresie.

597. KOLESNIK A.: Kak stanut rassčitivat' pensii buduščim pensioneram. *Čelovek Tr.* 1995 nr 11 s. 60-64, wykr.

Jak będzie określana wysokość świadczeń przyszłych emerytów i rencistów.

Analizowano wieloletnie funkcjonowanie państwowego systemu emerytalnego w Rosji, który opierał sie na zasadach państwowych gwarancji ubezpieczenia, równości praw i jedności norm ubezpieczenia dla wszystkich, solidarności pokoleń, obowiązkowych i powszechnych składkach będących źródłem finansowania świadczeń. Zwrócono uwagę na drastyczny spadek realnej wartości świadczeń, zmniejszanie się rozpiętości między świadczeniami i wynagrodzeniem za pracę w wymiarze minimalnym i maksymalnym. Proponuje się i analizuje nowy, bardziej zindywidualizowany system emerytalny, w którym przede wszystkim akcentuje się związek między wynagrodzeniem i wysokością opłacanych składek, a wysokością przyszłego świadczenia.

598. KOWALAK T.: Ubezpieczenie emerytalno-rentowe w Republice Czeskiej. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 17-21, tab

599. KSIĘŻOPOLSKI M.: Projekt reformy systemu emerytalnego w Szwecji. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 22-24, tab.

600. LJUBLIN Ju.: Sozdanie pensionnogo fonda - pervyj šag k sisteme gosudarstvennogo pensionnogo strachovanija. *Čelovek Tr.* 1994 nr 7 s. 52-58.

Utworzenie funduszu emerytalnego - pierwszy krok na drodze tworzenia państwowego systemu zabezpieczenia emerytalnego.

Omówiono główne problemy związane z tworzeniem funduszu emerytalnego (wzrost liczby pobierających renty pracownicze, wzrost bezrobocia, opóźnienia przy wypłacie wynagrodzeń w przedsiębiorstwach powodujące opóźnienia wpłat składek na fundusz emerytalny), dotyczące jego sytuacji finansowej, struktury i mechanizmów funkcjonowania, metod zabezpieczania realizacji praw emerytalnych, tworzenia odpowiedniej infrastruktury dla jego funkcjonowania. Oceniono próby tworzenia prywatnych funduszy.

601. MEURER A.: Rentenangleichung in den neuen und alten Bundesländern. Für eine realistische Analyse statt vorschneller Urteile. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 11 s. 401-407.

Wyrównanie emerytur w starych i nowych krajach związkowych. O realistyczną analizę zamiast przedwczesnych wyroków.

Wbrew potocznym opiniom na temat zróżnicowania poziomu świadczeń społecznych między starymi a nowymi krajami związkowymi RFN, z każdym rokiem po zjednoczeniu następuje zbliżenie ich poziomu. Szczególnie widoczne jest to na przykładzie rent i emerytur. Reforma systemu emerytalnego miała na celu ujednolicenie zasad obliczania wysokości świadczeń oraz przyspieszenie wyrównania poziomu życia w obu częściach kraju. Mimo krytycznych uwag pod adresem nowego systemu na terenie b.NRD, obaw co do skuteczności przyjętych rozwiązań, okazało się, że w latach 1990-1995 przeciętna emerytura standardowa (tzn. przysługująca pracownikowi zarabiającemu przeciętną krajową i opłacającemu przez 45 lat składkę ubezpieczeniową) we wschodnich landach wzrosła z 40,3% do 78,8% emerytury w starych. Jeszcze bardziej widoczny postęp można zauważyć przy porównaniu przeciętnej emerytury wypłacanej w obu częściach RFN. W przypadku mężczyzn świadczenie to wzrosło we wschodnich krajach związkowych z 47,4% do 92,5% przeciętnej emerytury w Niemczech zachodnich; dla emerytowanych kobiet we wschodnich Niemczech rozwój okazał się jeszcze bardziej pomyślny; przeciętne świadczenie wzrosło ponad dwukrotnie i stanowiło w lipcu 1995 r. aż 132,8 % takiej emerytury z zachodniej części kraju (na początku unii walutowej i socjalnej wynosiło 79,6%). W 1995 r. przeciętna emerytura dla kobiet w b. NRD wynosiła 1054 DM, a w zachodnich landach 794 DM. Przyczyną tak poważnej różnicy jest przede wszystkim dłuższy staż pracy kobiet z NRD, przeciętnie 39 lat, a w zachodniej części - 22 lata.

602. NARBUTT E.: Emerytury po chilijsku. *Cash* 1995 nr 18 s. 9. * Smalhout J.H.: Ameryka Południowa szykuje się do reformy ubezpieczeń społecznych. Dorównać Chile. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 199: 28 VIII *Wall Street J.Europe* s. 3. * Radzimińska T.: Ameryka Łacińska spogląda na Chile. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 20 s. 46-47, tab. * Brach B.: Dźwignia kapitalizmu. *Życie Gosp.* 1995 nr 26 s. 26-27. * Wiktorow A.: Chilijska lekcja. *Tamże* 1995 nr 36 s. 19-20.

PART timers await pension rights = *poz. 482.*

Praca w niepełnym wymiarze czasu a uprawnienia emerytalne.

603. PRZEGLĄD systemów emerytalnych w Europie Wschodniej, Rosji i WNP. *Nowa Europa* 1995 nr 168: 22/23 VII wkł. s. 8, tab, nr 174: 29/30 VII wkł. 8 s.

604. RISCHE H.: Halbe Arbeitszeit gleich halbe Rente? Zusammenhänge zwischen vermehrter Teilzeitarbeit und Rentenversicherung. *Soz. Sicherheit* 1994 nr 8/9 s. 281-287.

Czy za połowę czasu pracy należy się połowa emerytury? Związki między coraz częstszą pracą w niepełnym wymiarze czasu a ubezpieczeniem emerytalnym.

Zjawisko coraz powszechniejszej w Niemczech pracy w niepełnym wymiarze wydaje się być nie dostrzegane przez instytucje ubezpieczeń społecznych. Nie stosują one rozróżnień w sposobie obliczania wysokości emerytury w stosunku do pracowników, którzy najczęściej niedobrowolnie, lecz w wyniku uzgodnień taryfowych, podjęli pracę w krótszym wymiarze. Przeprowadzono analizę w celu ustalenia wzajemnych związków między przejściowym i trwałym, długookresowym zwiększeniem liczby pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze, a sytuacją tej grupy pracowników po przejściu na emeryturę i stanem całego systemu emerytalnego. Pokazała ona, iż w przypadku nieznacznej grupy pracujących w niepełnym wymiarze ograniczenia w wysokości emerytur są jednostkowe i wynikają z bezpośredniego związku między wysokością wynagrodzenia, a średnią w gospodarce. Instytucje ubezpieczeniowe nie uwzględniają tego, że ubezpieczony pracował w czasie krótszym niż taryfowy. Jeżeli zmiany w wymiarze czasu będą krótkookresowe i obejmą większą liczbę pracowników, ich wpływ na wysokość emerytury będzie stosunkowo nieznaczny, gdyż obniżeniu ulegnie równocześnie przeciętny poziom wynagrodzeń. W przypadku skrócenia czasu pracy w dłuższym okresie, obniżenie wymiaru emerytury nastąpi wskutek bezwzględnego ograniczenia wysokości wynagrodzenia. Gdy praca w niepełnym wymiarze ma charakter powszechny, daje się zauważyć wyraźnie uprzywilejowana pozycja emerytów, którzy przez cały okres zatrudnienia pracowali na pełnym etacie.

605. SMEDMARK G.: Suède. Le régime suédois d'assurance sociale: un modèle en transition. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 2 s. 77-83, tab.

Szwedzki system ubezpieczeń społecznych: model przejściowy.

Ubezpieczenie społeczne i inne formy pomocy pochłaniają około 20% produktu narodowego brutto, wydatki w 1994 r. skierowane były głównie na emerytury (48%), zasiłki chorobowe i inwalidzkie (27,9%), pomoc rodzinom z dziećmi (16,6%). Wystąpiły problemy związane z rozchwianiem systemu emerytalnego oraz z wypłatami 100% odszkodowań za choroby i wypadki przy pracy (w sytuacji gdy pracodawcy nie są zainteresowani ani readaptacją, ani prewencją wypadkową). Te i podobne skutki protekcjonistycznego systemu ubezpieczeń przyczyniły się do wzrostu kosztów i do szukania środków zaradczych. Wprowadzono ograniczenia w świadczeniach chorobowych i readaptacyjnych, poddano analizie występowanie wypadków przy pracy od 1977 r. Na rozwiązanie czeka stale dyskutowany problem emerytur.

606. STANOVNIK T., KUKAR S.: Le système de la pensions de la Slovénie: historique et perspectives d'avenir. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 1 s. 37-47.

Słoweński system emerytalny: historia i perspektywy na przyszłość.

Słoweński system powszechnych ubezpieczeń emerytalnych nie odbiega od większości europejskich systemów, także stoi wobec niekorzystnych trendów demograficznych; w latach 1981-1993 nieproporcjonalnie wzrosła stopa bezrobocia i udział emerytów (w wieku emerytalnym i wcześniejszych). Prawo do wcześniejszych emerytur, traktowane jako lekarstwo na stabilizację rynku pracy i zwiększenie liczby miejsc pracy dla młodzieży, nie spełniło pokładanych w nim nadziei. W efekcie składki nałożone na pracujących (z których finansowane są również emerytury różnych uprzywilejowanych grup) wzrosły do poziomu 48% płacy netto, a udział młodych w zatrudnieniu spadł. W 1991 r. wprowadzono zasadę ścisłej relacji między wysokością średniej emerytury i średniej płacy wg wskaźnika 0,85. Słoweński system emerytalny kieruje się zasadą solidarności społecznej, maksymalna emerytura netto ustalana jest niezależnie od wysokości składek na jednolitym poziomie 264 % średniej płacy netto, emerytura na starość nie może być niższa niż 22% średniej płacy, minimalna pełna emerytura netto ustalana jest na poziomie 54% średniej płacy netto. Wszystkie emerytury podlegają indeksacji wg stawki wzrostu średnich płac.

607. SZCZUR M.: Problem reform systemu emerytalno-rentowego. *Polit. Społ.* 1995 nr 1 s. 38-39.

Międzynarodowa konferencja, Brašov (Rumunia), 20-23.10.1994 r.

608. TUČKOVA E.: Pensii i inflacija. *Čelovek Tr.* 1994 nr 5 s. 54-57.

Emerytury i inflacja.

W ustawie z 1990 r. wprowadzono obowiązek państwa do ustanawiania minimalnego poziomu emerytur przy uwzględnieniu minimum życiowego, oraz podwyższania emerytur w związku ze wzrostem kosztów utrzymania i poziomu zarobków. Normy te przyjęto, gdy poziom inflacji był jeszcze nieznaczny, a wzrost cen nie tak szybki. Późniejsza liberalizacja cen i zachodzące procesy spowodowały konieczność wprowadzenia zmian do ustawy (minimalny poziom emerytury na poziomie minimalnego wynagrodzenia za pracę, indeksacja emerytur). Problem starych emerytur, uregulowała ustawa z 1992. Przedstawiono kolejne etapy zmian ubezpieczeń emerytalnych w Federacji Rosyjskiej.

609. TURNER J.A., DOESCHER T.A., FERNANDEZ P.A.: Pension policy for a mobile labor force / W.E Upjohn Institute for Employment Research. - Kalamazoo Michigan, 1993. - 215 s. - Tabele, bibliogr. s. 197-207.

Polityka emerytalna na rzecz ruchliwej siły roboczej.

W USA systemy emerytalne są zróżnicowane i zazwyczaj finansowane przez pracodawców, obok systemów podstawowych funkcjonują systemy uzupełniające, a zmiana miejsca pracy powoduje często częściową lub całkowitą utratę nabytych uprawnień. Utrata uprawnień następuje także przy rozwiązaniu umowy przez pracodawcę. Próbą uporządkowania tych problemów są rozwiązania polegające na przenoszeniu uprawnień pomiędzy różnymi systemami, tworzenie systemów emerytalnych wspólnych dla grup przedsiębiorstw, stosowanie zasad wzajemności oraz sieci powiązań pomiędzy systemami ubezpieczeniowymi. Rozważane sa problemy związane ze skracaniem okresów składkowych, wcześniejszym przechodzeniem na emeryturę, indeksacją świadczeń, uczestnictwem partnerów w ponoszeniu kosztów systemu. Stwierdzono, iż pracodawcy sa zainteresowani istnieniem systemów, które przynoszą im szereg korzyści np. stabilizację kadr.

610. UBEZPIECZENIA emerytalno-rentowe / Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1993. - 48 s. - (Scenariusz dojścia do standardów EWG stosowanych w polityce społecznej z punktu widzenia niezbędnych rozwiązań instytucjonalno-prawnych i finansowych ; cz.7).

Systemy emerytalno-rentowe w podstawowych uregulowaniach międzynarodowych. Systemy emerytalno-rentowe w krajach Wspólnot Europejskich. Polski system emerytalno-rentowy na tle standardów EWG oraz funkcjonujących w tych krajach systemów rentowych.

611. VOIRIN M.: Les régimes privés de pensions en relation avec les régimes publics: cles pour une approche comparative. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 101-155, tab.

Systemy prywatnych emerytur w relacji do systemu powszechnego: klucz do ujęcia porównywalnego.

Powszechne systemy emerytalne rozwinęły się przeważnie w ciągu ostatniego półwiecza w ramach polityki ubezpieczeń społecznych. Idea ubezpieczeń społecznych interesuje nie tylko potrzebujących pomocy, ale również wszystkich pracujących, przyszłych beneficjentów świadczeń emerytalnych związanych z ich obecną działalnością zawodową. Ujednolicenie kierunków polityki ubezpieczeń społecznych ułatwi administrowanie, wyrównywanie poziomu ryzyka, neutralizowanie dysproporcji demograficznych, zachowanie mobilności zawodowej. Odmienność systemów ubezpieczeń wynika z ich funkcji, np. powszechne, zgodnie ze swym

założeniem mają gwarantować minimum utrzymania poprzez przyznawanie ujednoliconych świadczeń osobom starszym, inwalidom, sierotom mieszkającym na terenie danego kraju (Kanada, Dania, Szwecja); w systemach narodowych świadczenia (ujednolicone) zależą od okresów składkowych w miejscu zamieszkania (Holandia, Wielka Brytania) lub przyznawane są w granicach gwarantujących skromne utrzymanie (Szwajcaria). System emerytur opartych na zasadzie utrzymania poprzednich dochodów znany jest w Niemczech, Austrii, Belgii, Hiszpanii, Francji, Włoszech, Luksemburgu oraz w krajach Europy Centralnej i Wschodniej. Ujednolicony próg wieku emerytalnego ułatwiający procedurę i gwarantujący przyznawanie uprawnień, w praktyce nie jest sztywno przestrzegany. W krajach o gospodarce rynkowej wprowadzono metody dostosowywania emerytur do zmian gospodarczych w celu utrzymania ich realnej zdolności nabywczej. Realnie nie ma wyraźnej granicy między systemem prywatnym i powszechnym, natomiast systemy zawodowe i dodatkowe nie zawsze są akceptowane.

612. WIELKI chiński problem emerytalny. Oprac. Ter. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 14 s. 36-37, tab.

613. ŻUKOWSKI M.: Zabezpieczenia emerytalne w Wielkiej Brytanii. Wnioski dla Polski. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 24-25.

Renty inwalidzkie / Świadczenia rehabilitacyjne

614. BLOCH F.S.: L'évaluation des invalidites: etudes du traitement des demandes de pension d'invalidite et des recours dans six pays. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 1 s. 15-37.

Ocena inwalidztwa: studium procedury rozpatrywania wniosków o renty inwalidzkie oraz odwołań od decyzji w sześciu krajach.

Zapoznano z badaniami nad dopuszczalnością wniesienia skargi o uznanie inwalidztwa oraz metodami oceny stopnia poszkodowania w W.Brytanii, Niemczech, Szwecji, Holandii, USA, i Kanadzie. W krajach tych różne są zasady określania stopnia inwalidztwa mierzonego zdolnością uzyskiwania dochodu. Wniosek o rentę wnoszony jest do lokalnego biura ubezpieczeń, które bada jego zasadność.

615. FERRON D.T.: Diagnostic trends of disabled social security beneficiaries 1986-1993. *Soc. Secur. Bull.* 1995 nr 3 s. 15-21.

Diagnoza trendów w zakresie liczebności osób niepełnosprawnych objętych systemem zabezpieczenia społecznego.

W USA ze szczególną uwagą śledzi się zmiany liczebności osób niepełnosprawnych uczestniczących w systemie zabezpieczenia społecznego OASDI. W latach 1986-1993 liczba ta wzrosła z 3380 tys. do 4529 tys., tzn. o 34%, a wydatki z tytułu świadczeń wzrosły z 19,8 do 33 mlrd $. Według prognoz należy spodziewać sie dalszego wzrostu liczby osób korzystających ze świadczeń inwalidzkich. Uprawnienia do świadczeń inwalidzkich mogą przysługiwać osobom ubezpieczonym na wypadek niezdolności do pracy po co najmniej rocznej niezdolności do pracy z powodu złego stanu zdrowia potwierdzonej przez lekarza; młodzież powyżej 18 roku życia nabywa prawo do świadczeń o ile inwalidztwo nastąpiło przed 22 rokiem i rodzice byli objęci ubezpieczeniem OASDI. W latach 1982-1993 wzrosła o 40% liczba wniosków o przyznanie świadczeń, wzrosła także liczba osób korzystających ze świadczeń (na 1000 ubezpieczonych z 2,9% do 5,1%). Przyczyną przyznawania świadczeń są najczęściej choroby psychiczne, choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu mięśniowego i kostnego. Odsetek pracowników ubezpieczonych w latach 1986-1993 wzrósł z 2,48 do 3,02%, coraz więcej z tych ubezpieczeń korzystają pracownicy w wieku 30-39 lat, 14,5% ogółu korzystających to młodzież. Analizowano dane szczegółowo charakteryzujące grupy inwalidów oraz regionalne zróżnicowanie inwalidztwa wg przyczyn.

616. KERSTING G.: Sozialversicherung der Rehabilitanden. - Sankt Augustin: Asgard Verl., 1994. - 213 s.

Ubezpieczenie społeczne osób rehabilitowanych.

W niemieckiej polityce społecznej obowiązuje zasada "rehabilitacja zamiast renty". Świadczenia rehabilitacyjne dzielą się na medyczne (pomoc lekarska), zawodowe (np. rekwalifikacja zawodowa), uzupełniające (np. finansowanie składki ubezpieczeniowej). Świadczenia rehabilitacyjne udzielane są i finansowane ze środków wszystkich rodzajów ubezpieczeń społecznych, ale największe znaczenie ma ubezpieczenie chorobowe, wypadkowe oraz od bezrobocia. Korzystanie ze świadczeń ubezpieczeń społecznych wymaga uprzedniego opłacania składki. Rehabilitanci, uzyskujący dochód z pracy, opłacają składki na zasadach ogólnych, ale mogą korzystać z dofinansowania lub nawet całkowitego zwolnienia, jeżeli ich wydatki związane z rehabilitacją nie mogą być w pełni zrefundowane przez odpowiednie ubezpieczenie.

617. KOCHHAR S., SCOTT Ch.G.: Disability patterns among SSI recipients. *Soc. Secur. Bull.* 1995 nr 1 s.3-14.

Wzorce niepełnosprawności wśród świadczeniobiorców programu dodatkowego zabezpieczenia dochodu.

W grudniu 1993 r. w USA około 3,8 mln osób poniżej 65 roku życia otrzymywało świadczenia z programu dodatkowego zabezpieczenia z powodu

niepełnosprawności; ponad połowa świadczeniobiorców była upośledzona umysłowo. W ostatnich latach liczba niepełnosprawnych otrzymujących świadczenia gwałtownie wzrosła, w tym samym czasie nastąpiła też zmiana kwalifikacji niepełnosprawności. Podobny wzrost i wzorce niepełnosprawności występują w programie ubezpieczenia od niepełnosprawności prowadzonym przez administrację zabezpieczenia społecznego USA.

618. NELSON W.J.: Disability trends in the United States: a national and regional perspective. *Soc. Secur. Bull.* 1994 nr 3 s. 27-47, tab.

Trendy w niepełnosprawności w Stanach Zjednoczonych w perspektywie krajowej i regionalnej.

W latach 1978-1993 liczba osób, które otrzymywały renty inwalidzkie w ramach programów ubezpieczeniowych zwiększyła się o 43%, z 4,7 mln do 6,7 mln. Analizowano zmiany, które nastąpiły w związku z tym w strukturze wydatków programów ubezpieczeniowych, zmiany legislacyjne w systemie ubezpieczeń dla osób niepełnosprawnych. Podkreślono szczególnie te z lat 1987-1992, zarówno na szczeblu krajowym jak i regionalnym, które spowodowały największy wzrost rent inwalidzkich.

619. RUPP K., BELL S.H., McMANUS L.A.: Design of the project network return- to - work experiment for persons with disabilities. *Soc. Secur. Bull.* 1994 nr 2 s. 3-20, tab.

Projektowanie sieciowego eksperymentalnego programu powrotu do pracy osób dotkniętych inwalidztwem.

Program obejmuje osoby objęte ubezpieczeniami na wypadek inwalidztwa i systemem uzupełniającym dochody. Oceniono realność programów rehabilitacyjnych, ich skuteczność i korzyści, wyrażające się ograniczeniem świadczeń dla inwalidów, zmniejszeniem wydatków ponoszonych przez systemy zabezpieczenia społecznego.

STROEBEL H.: Facteurs propres à favoriser ou à entraver les mesures de readaptation = poz. *658.*

M.in.czynniki ułatwiających przywracanie niepełnosprawnych do pracy i społeczeństwa.

WILMOWSKA A.: Organizacja i finansowanie zabezpieczenia społecznego inwalidów w wysoko uprzemysłowionych krajach świata = *poz. 558.*

620. WILMOWSKA A.: Renty inwalidzkie. *Polit. Spol.* 1995 nr 5/6 wkł. 8 s., tab.

Omówienie wyników badań porównawczych, przeprowadzonych w dwudziestu krajach, zaprezentowanych na spotkaniu Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego w Tunisie w październiku 1994 r.

621. YCAS M.A.: The issue unresolved: innovating and adapting disability programs for the third era of social security. *Soc. Secur. Bull.* 1995 nr 1 s. 48-65.

Nie rozwiązana kwestia: programy innowacyjne i adaptacyjne dla niepełnosprawnych w trzeciej erze zabezpieczenia społecznego.

Problemy związane z planowaniem i tworzeniem programów zabezpieczenia społecznego dla osób niepełnosprawnych; trudności wynikają z nieprecyzyjnych kryteriów niepełnosprawności.

622. ZEITZER J.R.: Recent European trends in disability and related programs. *Soc. Secur. Bull.* 1994 nr 2 s.21-26, tab.

Bieżące trendy w dziedzinie ochrony inwalidów i związane z tym programy.

Sytuacja gospodarcza zmusza do dostosowania się do jej wymogów systemy finansowania programów na rzecz inwalidów. Omówiono sytuację we Francji. Holandii, RFN i Wielkiej Brytanii w porównaniu z USA. Kraje te przeznaczają na ochronę socjalną wyższy odsetek dochodu narodowego (od 27% do 34%) niż USA (15%). Systemy zabezpieczenia w każdym kraju oraz zasady przyznawania świadczeń - pomimo pewnych cech wspólnych - są różne. Programy działań na rzecz ochrony inwalidów w Europie i USA opierają się na odmiennych zasadach; cechą wspólna jest to, że na ich treści zaważyły trudności finansowe, w większości krajów środki z budżetu państwa są wspierane przez inne źródła. Do programów dotychczasowych wprowadzane są zmiany, niekiedy stosuje się odmienne rozwiązania wobec dawnych i nowych inwalidów. Niektóre kraje zniechęcają pracowników starszych do przechodzenia na rentę przed osiągnięciem wieku emerytalnego (Szwecja), lub tworzą systemy zachęcające do pracy (W.Brytania), we Francji podejmowane są działania oszczędnościowe. Starzenie się społeczeństw powoduje zwiększenie wydatków państwa na ochronę zdrowia, a to z kolei do poszukiwania oszczędności, np. poprzez podwyższanie granicy wieku emerytalnego, ograniczanie podstawy wymiaru rent i emerytur.

c. Emerytura a praca

623. SEIKE A.: The employment of older people in Japan and policies to promote it. *Japan Labor Bull.* 1994 nr 12 s. 5-8, tab.

Zatrudnienie starszych osób w Japonii i polityka jego promocji.

Według prognoz japońskiego Ministerstwa Zdrowia w roku 2020 liczba osób powyżej 65 lat przekroczy 25% całego społeczeństwa (obecnie stanowią one 10%). Rozważane są problemy koordynacji systemu rent i emerytur z motywowaniem starszych osób do podejmowania pracy zawodowej.

2. Świadczenia chorobowe i macierzyńskie

624. BEEKMAN D.: Jeu du marché et assurances sociales aux Pays-Bas. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 871-883.

Gra rynkowa i ubezpieczenia społeczne w Holandii.

Porównywano holenderski system ubezpieczeń zdrowotnych z belgijskim. W Holandii jest mniej osób niezdolnych do pracy z przyczyn zdrowotnych; lekarze stosują dość surowe kryteria przy ocenie niezdolności do pracy i niechętnie wydają zwolnienia. O ile dla pracodawcy czasowe zwolnienie chorobowe pracownika nie przedstawia większego problemu, to w skali makro niesie poważne konsekwencje podnosząc wydatki w systemie ubezpieczeń społecznych finansowanych ze składek pracowniczych (wzrastają koszty pracy). W przeprowadzonej pod koniec lat 70-ych reformie ubezpieczeń zdrowotnych wprowadzono pojęcie częściowej niezdolności do pracy, ale eksperyment ten nie przyniósł pożądanych rezultatów. Rządowy projekt obniżenia wydatków na zasiłki chorobowe przewiduje zróżnicowanie składek obciążających pracodawców w zależności od wypłacanych pracownikom zasiłków chorobowych. Metoda różnicowania składek dąży do stopniowania wysokości ulg w zależności od branż, odnosi się w szczególności do ciężkich prac będących źródłem chorób zawodowych.

BÖHLERT I., ROBRA B.P., MAGDEBURG I.A.: Analyse zur Leistungsentwicklung und Wirtschaftlichkeit in der privaten und gesetzlichen Krankenversicherung = *poz. 503.*

M.in. różnice w świadczeniach chorobowych z kas powszechnych i prywatnych.

BUCCI M., GRANT R.: Employer-sponsored health insurance: what's offered, what's chosen = *poz. 683.*

M.in. dane o poziomie świadczeń zdrowotnych i o typach świadczeń oferowanych przez pracodawcę.

625. BUTKIEWICZ A.: Kasy chorych w Niemczech. *Probl. Alkohol.* 1994 nr 10 s. 22, 24. * Semenowicz A.: Ubezpieczenia zdrowotne w Niemczech. *Gaz. Praw.* 1995 nr 12 *Prawo Pr. Ubezp.Społ.* nr 1 s. 22-24, tab.

FAIVRE H.: Collaboration of mutual benefit societies with other public health institutions in the containment of health care costs = *poz. 510.*

M.in. świadczenia i usługi zdrowotne.

626. FICHTE W.: Rehabilitation oder Krankenhausbehandlung - Entscheidung des Kostenträgers? *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 9 s. 252-259.

Rehabilitacja czy leczenie szpitalne - decyzja należy do podmiotu finansującego leczenie.

Kasy chorych mają ustawowy obowiązek finansowania zabiegów profilaktycznych oraz rehabilitacyjnych, również udzielanych w stacjonarnych zakładach służby zdrowia. Korzystanie ze świadczeń rehabilitacyjnych w szpitalach budzi często kontrowersje i jest przyczyną licznych sporów między kasami chorych, a podmiotami finansującymi szpitale. Spory dotyczą ustalenia obowiązku finansowania kosztów świadczeń i pobytu osób objętych rehabilitacją przez ubezpieczalnię lub podmiot prowadzący szpital. Według orzecznictwa sądów socjalnych, czynnikiem odróżniającym świadczenia rehabilitacyjne od leczniczych jest fakt, że zabiegi rehabilitacyjne udzielane na zlecenie lekarza, sa wykonywane przez fachowców nie będących lekarzami. Analiza orzecznictwa wskazuje na istnienie tendencji do zobowiązywania kas chorych do pokrywania kosztów świadczeń rehabilitacyjnych.

627. LEHMANN-KNAPP J.: Niemiecki system ubezpieczeń chorobowych. *Ruch. Praw. Ekon.* 1995 z. 4 s. 69-87, tab.

MALLET J.-C.: Assurance maladie: une clarification des comptes est nécessaire pour asseoir la crédibilité de la maîtrise médicalisée = *poz. 520.*

628. MAQUART B.: L'assurance maladie: le temps des rapports. *Droit Soc.* 1995 nr 2 s. 119-128.

Ubezpieczenia chorobowe: czas sprawozdań.

Ubezpieczenia zdrowotne, finansowane głównie ze składek od zarobków, zależą od dochodów z płac, zmniejszających się przy wzroście liczby bezrobotnych. Rosnące koszty lecznictwa we Francji wymuszają przeprowadzenie jego reformy. Uznaje się, iż poważną jego wadą jest trójstronne zarządzanie podzielone między władzę państwową, ubezpieczenie chorobowe i profesjonalistów. Proponuje się wprowadzenie mechanizmów rynkowych i oddanie w ręce ubezpieczonych możliwości wyboru podstawowej opieki przy zachowaniu zasady dominującej roli państwa w kreowaniu polityki zdrowotnej.

629. MARBURGER H.: Vom Krankenschein zur Krankenversichertenkarte. *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1994 nr 8 s. 225-230.

Od zaświadczenia o chorobie do karty ubezpieczonego.

Druk zaświadczający o chorobie jest symbolem ubezpieczenia na wypadek choroby i podstawą do udzielenia świadczeń. Dla uproszczenia opieki, założono każdemu ubezpieczonemu kartę (podobną do czekowej), która uzupełniała zaświadczenie o chorobie. Kartę posiada także każdy członek rodziny ubezpieczonego. Przy wizycie u lekarza potwierdza się nią (podpisując rachunek) swoje członkostwo w danej kasie.

630. McLAUGHLIN E., GLENDINNING C.: Principes et pratique des prestations de sécurité sociale pour soins. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 3/4 s. 155-175, tab. bibliogr.

Zasady i praktyka w świadczeniach z ubezpieczenia społecznego na ochronę zdrowia.

Analizowano dane z 5 krajów Unii Europejskiej (Francji, Irlandii, RFN, Włoch i Wielkiej Brytanii) dotyczące państwowych systemów ubezpieczeń społecznych, obecności w nich świadczeń na pokrywanie kosztów leczenia chorób przewlekłych. W W.Brytanii i Irlandii znana jest forma przyznawania świadczeń na koszty leczenia wypłacanych osobom trzecim np. otrzymuje członek rodziny sprawujący całkowitą opiekę nad inwalidą, w W. Brytanii praktykowane są też specjalne dodatki do świadczeń inwalidzkich w przypadku ciężkiej choroby. Potrzeby przewlekle chorych najhojniej finansowane są we Francji i Włoszech, we wszystkich badanych krajach opieką są objęci ciężko chorzy, samotni i o niskich dochodach, liczba osób korzystających jest relatywnie niewielka.

MICKLEY B., ORDE B.: "Gesundheitsversorgung und Krankenversicherung 2000". Gutachten des Sachverständigenrates für die Konzentrierte Aktion im Gesundheitswesen 1995 = *poz. 524.*

M.in. przewidywane świadczenia zdrowotne.

631. OLSON C.A.: Health benefits coverage among male workers. *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 3 s. 55-61.

Finansowanie zasiłków chorobowych pracujących mężczyzn.

Wyniki badań, przeprowadzanych przez Biuro Badania Populacji w latach 1980-1993 na grupie żonatych, pracujących mężczyzn w wieku 25-55 lat wskazują: iż odsetek osób otrzymujących od swych pracodawców zasiłki chorobowe obniżył się o 12% (z 89% w 1980 r. do 77% w 1993 r.); znaczna liczba mężczyzn, którzy nie pobierali zasiłków chorobowych w miejscu pracy, mogła korzystać z zasiłków grupowych lub z zasiłków wypłacanych ich żonom: liczba mężczyzn w ogóle nie korzystających z zasiłków chorobowych wzrosła z 7,3% w 1980 r. do 12% w 1993 r., w grupie tej największy odsetek stanowili młodzi i najgorzej wykształceni pracownicy.

632. PAULIN G.D., DIETTZ E.M.: Health insurance coverage for families with children. *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 8 s. 13-23, tab.

Ubezpieczenie zdrowotne dla rodzin z dziećmi.

Według badań, w 1992 r. ponad 8 mln dzieci w USA nie było objętych jakąkolwiek formą ubezpieczenia zdrowotnego. Przedstawiono dane o rodzinach z dziećmi podlegających pełnemu, częściowemu lub nie posiadających ubezpieczenia zdrowotnego. Dane z zakresu polityki ubezpieczeniowej dotyczyły liczby osób objętych różnymi programami ubezpieczeniowymi oraz ich partycypacji w kosztach ubezpieczenia. Zamieszczono informacje o kosztach świadczeń z tytułu ubezpieczeń zdrowotnych.

633. PAULIN G.D., WEBER W.D.: The effects of health insurance on consumer spending. *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 3 s. 34-35, tab.

Wpływ ubezpieczenia zdrowotnego na wydatki.

Analiza wydatków ponoszonych przez społeczeństwo amerykańskie na opiekę zdrowotną w latach 1960-94 w zależności od statusu ubezpieczeniowego (pełne lub częściowe ubezpieczenie, system opieki medycznej w domu, brak ubezpieczenia). Dane wskazują, że 65% ogółu amerykańskich rodzin jest objętych pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym, są to głównie rodziny bezdzietne lub z jednym dzieckiem, ludzie w starszym wieku, biali z wykształceniem wyższym, mieszkający na wschodzie i północy kraju.

System ubezpieczeń niepełnych dotyczy ludzi w wieku 35-64 lat osiągających średnie dochody, mających wyższe lub średnie wykształcenie (około 10 % ogółu). Korzystający z systemu opieki lekarskiej w domu sa to zazwyczaj osoby z niższym wykształceniem, o dochodach poniżej średniej krajowej, często bezrobotni lub emeryci, rodziny z kilkorgiem dzieci. Grupa bez ubezpieczenia chorobowego (16%), to osoby poniżej 25 roku życia, zwykle robotnicy bez rodzin,. mieszkańcy Południa.

SCHMEINEK W.: The attitude of matual benefit societies to the increasing diversification of the need of their members = *poz. 702.*

M. in. dane o usługach lecznictwa otwartego i zamkniętego, stomatologicznych, zasiłkach chorobowych, zagranicznych ubezpieczeniach chorobowych i kosztach leczenia szpitalnego oraz alternatywnego.

634. The SICK need not apply. *Labour Res.* 1995 nr 4 s. 19-21, tab.

Chory nie potrzebuje wsparcia?

Nowe przepisy dotyczące systemu zasiłków chorobowych w W. Brytanii są na ogół mniej korzystne od dotychczasowych. Pomimo pewnego podwyższenia świadczeń, ich uzyskanie jest utrudnione. Część inwalidów otrzymujących świadczenia inwalidzkie straci do nich uprawnienia, jeżeli może pracować na innym stanowisku. W 1994 r. nastąpił gwałtowny wzrost składek ubezpieczeniowych, a jednocześnie ograniczenie świadczeń dla bezrobotnych, rodzinnych, emerytury będą rosły zgodnie ze wskaźnikiem wzrostu cen, a nie p

STEFFENS J.: Finanzentwicklung und Perspektiven in der gesetzlichen Krankenversicherung GKV = *poz. 551.*

M.in. perspektywy ustawowego ubezpieczenia chorobowego.

635. SYMPOSIUM: health care and the labour market. *Ind. Labor Relat. Rev.* 1994 nr 1 s. 65-167.

Sympozjum nt. opieki zdrowotnej i rynku pracy.

Przedstawione są zależności pomiędzy systemami ubezpieczeń zdrowotnych a ruchliwością zawodową, przystępowaniem do ubezpieczeń chorobowych, a decyzjami o przechodzeniu na wcześniejsze emerytury, ubezpieczeniem chorobowym finansowanym przez pracodawcę a przechodzeniem na emeryturę; także preferencje pracownicze w zakresie zakładowych systemów ubezpieczeń zdrowotnych oraz ograniczanie kosztów leczenia w tych systemach. Stosowane w USA zakładowe systemy ubezpieczeń chorobowych ograniczają ruchliwość zawodową (wzrastają koszty zmiany pracodawcy), ale przyjęte w niektórych stanach rozwiązania w ubezpieczeniach zakładowych umożliwiają przenoszenie uprawnień

pomiędzy systemami i kontynuację ubezpieczeń w innym miejscu pracy. Pracownicy (mężczyźni), którzy mają możliwość przeniesienia uprawnień do świadczeń chorobowych z systemów zakładowych do ubezpieczeń emerytalnych, chętniej niż inni przechodzą na emeryturę przed 65 rokiem życia, uczestnictwo w zakładowych systemach ubezpieczeń wydłuża w niewielkim stopniu okres pracy mężczyzn.

TAYLOR S.S.: Negotiating health insurance in the workplace = *poz. 551.*

Rokowania w sprawie ubezpieczeń chorobowych.

636. WACHSTUM in der Medizin - Mythen und Fakten. *Arb. u. Soz.-Polit.* 1994 nr 9/10 s. 3-66.

Problemy rozwoju medycyny - mity i fakty.

Analizowano problemy w jakim stopniu można utrzymać niemiecki system usług medycznych opartych na zabezpieczeniu społecznym. Oceniano możliwość obniżenia składek ubezpieczeń chorobowych i strukturę wydatków kas chorych. Podano uregulowania prawne dotyczące współpracy partnerów społecznych w zakresie rozwijania ubezpieczeń chorobowych.

VERSCHIEBEBANHOF Sozialpolitik = *poz. 555.*

M.in. wypłaty z tytułu obowiązkowych świadczeń chorobowych i pielęgnacyjnych; zmiana w zakresie świadczeń szpitalnych.

WIATROWSKI W.J.: Who really has access to employer - provided health benefits = *poz. 557.*

Dostępność świadczeń zdrowotnych finansowanych przez pracodawców.

637. ZERCHE J.: Ubezpieczenie chorobowe w Republice Federalnej Niemiec i reformy z roku 1989 i 1993. Tł. M. Żukowski. *Ruch Praw. Ekon.* 1994 z. 3 s. 121-135.

Świadczenia pielęgnacyjne

638. COUSINS M.: Soutien apporté par la sécurité sociale au système d'aide familiale dans la République d'Irlande. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 2 s. 41-56.

Pomoc ubezpieczeń społecznych dla systemu wspierania rodziny w Republice Irlandii.

Przedstawiono niektóre świadczenia pomocowe dla rodzin z ubezpieczenia społecznego: zasiłek opiekuńczy dla rodziców powyżej 70 roku życia (wyłączone są osoby, które nie pobierają emerytury z ubezpieczenia społecznego), dodatek pieniężny inwalidom (po wypadku w pracy) wymagającym stałej opieki, świadczenie pieniężne za stałą opiekę nad inwalidą uprawnionym do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, zasiłek na pomoc domową dla dzieci niepełnosprawnych.

639. FOSSIL oder Vorblid? Gesetzliche Pflegeversicherung in den Niederlanden. *Arb. u. Soz.-Polit.* 1994 nr 11/12 s. 6-58, tab. bibliogr.

Lamus czy model? Ustawowe ubezpieczenie pielęgnacyjne w Holandii.

Analiza holenderskiego ubezpieczenia pielęgnacyjnego z punktu widzenia jego przydatności dla rozwiązań systemowych dyskutowanych w Niemczech. W Holandii jest to ubezpieczenie obowiązkowe, powszechne, finansowane ze składek potrącanych proporcjonalnie, tak jak podatek dochodowy.

KAPLAN S.X.: The case for self funding corporate-sponsored, employee-paid long-term care benefits = *poz. 689.*

Rozwiązania ubezpieczeniowe w USA, pozwalające na opłacanie usług opiekuńczych na starość.

640. KESSLER F.: Quelles prestations pour les personnes âgées dépendantes? Panorama des propositions de réforme. *Droit Soc.* 1995 nr 1 s. 85-94.

Jakie świadczenia dla osób starszych niesamodzielnych? Przegląd propozycji reformy.

Projekt ustawy o zapewnieniu odpowiednich świadczeń socjalnych dla starszych osób uzależnionych od dodatkowej pomocy (głównie świadczonej w domu opieki medycznej) znalazł swój wyraz w art. 38 ustawy z 25.07.1994 r. Pozostał nadal do rozwiązania problem nowego ryzyka socjalnego opieki dla osób starszych zależnych. Przedstawiono 5 propozycji ustaw o ustanowieniu zasiłków dla tej grupy potrzebujących; niejasności powstaję na tle metody oceny stopnia niedyspozycji poszkodowanego. Pozostaje kwestia finansowania kosztów nowego ryzyka socjalnego na szczeblu państwowym lub resortowym

641. LEROY X.: La dépendance de la personne âgée: un risque à couvrir par la sécurité sociale? *Rev. Bélge Secur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 775-795.

Zależność osoby starszej: czy ryzyko do pokrycia z ubezpieczenia społecznego.

Sposoby rozwiązywania problemów opiekuńczych nad ludźmi starszymi niesamodzielnymi w krajach uprzemysłowionych: albo poprzez ubezpieczenie prywatne, lub przez nowy rodzaj ubezpieczeń społecznych (ubezpieczenie pielęgnacyjne).

LEUBE K.: Unfallversicherung häuslicher Pflegepersonen = *poz. 656.*

M.in. konsekwencje wprowadzenia ubezpieczenia pielęgnacyjnego - rozszerzenie zakresu ubezpieczenia wypadkowego o osoby pielęgnowane i pielęgnujące, które nie wykonują swych czynności zawodowo.

642. QUASS M.: Der Versorgungsvertrag nach dem Pflege-Versicherungsgesetz. *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 5 s. 197-202.

Umowa o świadczenia pielęgnacyjne według ustawy o ubezpieczeniu pielęgnacyjnym.

W związku z uchwaloną w 1994 r. ustawą o ubezpieczeniu pielęgnacyjnym służby zajmujące się udzielaniem świadczeń pielęgnacyjnych zawierają z kasami ubezpieczeniowymi umowy, w których określane są stawki za te świadczenia. Umowa może być zawarta przez kasę tylko z taką placówką, z którą zawarł już ramową umowę krajowy związek kas ubezpieczenia pielęgnacyjnego. Zgodnie z ustawą, kasy pielęgnacyjne zobowiązane są do zapewnienia odpowiedniej opieki wszystkim ubezpieczonym, których stan wymaga zaopatrzenia pielęgnacyjnego. Zaopatrzenie to udzielane jest według ustaleń co do rodzaju i zakresu, wynikających z umowy o świadczenia. Udzielaniem świadczeń pielęgnacyjnych zajmują się odpowiednio kwalifikowani pracownicy w placówkach, które podpisały stosowną umowę z kasą ubezpieczeniową. Umowa o udzielanie świadczeń pielęgnacyjnych musi zawierać określenie rodzaju świadczeń, grup pielęgnacyjnych, które objęte będą świadczeniami, zakresu udzielanych świadczeń.

643. SCHULIN B.: Die soziale Pflegeversicherung des SGB XI-Grundstrukturen und Probleme. *Neue Z. Soz.-Recht* 1994 nr 10 s. 433-444.

Społeczne ubezpieczenie pielęgnacyjne wg XI księgi kodeksu socjalnego - podstawowe struktury i problemy.

W 1995 r. w Niemczech weszły w życie najważniejsze postanowienia ustawy o socjalnym zabezpieczeniu przed ryzykiem zapotrzebowania na świadczenia pielęgnacyjne (zwane ubezpieczeniem pielęgnacyjnym). Poprzedziły je długie dyskusje nad sposobami finansowania tego ubezpieczenia, szczególnie nad udziałem pracodawców w opłacaniu składki.

Wprowadzenie obowiązkowego ubezpieczenia do świadczeń pielęgnacyjnych powoduje, że osoby ich potrzebujące nie będą musiały korzystać ze świadczeń pomocy społecznej, lub też rodziny, lecz ze świadczenia realizowanego przez kasy chorych. Warunkiem korzystania ze świadczeń umożliwiających finansowanie pielęgnacji jest daleko posunięta bezradność w codziennym życiu i uzależnienie od osób trzecich. Wysokość przysługujących świadczeń nie umożliwia pełnego zaspokojenia potrzeb w przypadku osób najbardziej uzależnionych (maksymalnie 3750 DM miesięcznie w przypadku pielęgnacji domowej stanu ciężkiego, 3300 DM pielęgnacja w domu dla przewlekle chorych). Świadczenia pielęgnacyjne mogą być wykorzystane tylko na ten cel, nie jest np. możliwe finansowanie egzystencji świadczeniobiorcy. Z ustawy wynika, że jej ubezpieczeniowy charakter może zostać ograniczony przez przekazanie niektórych uprawnień kas chorych (jako podmiotu ubezpieczenia pielęgnacyjnego) lokalnym podmiotom pomocy społecznej.

STEFFENS J.: Finanzierung der sozialen Pflegeversicherung = poz. *552*.

Świadczenia pielęgnacyjne.

644. YAMAKAWA R.: Recent developments regarding child and elder care leave in Japan. *Japan Labor Bull.* 1994 nr 10 s. 5-9, rys.

Ostatnie badania dotyczące urlopów opiekuńczych na dzieci i osoby starsze w Japonii.

Do funkcjonującego od niedawna w Japonii prawa do urlopów opiekuńczych na sprawowanie opieki na dziećmi wprowadzono poprawki, które przewidują ubezpieczenie i zasiłki dla urlopowanych pracowników. Wiele dużych firm wprowadza także urlopy opiekuńcze dla sprawowania opieki nad osobami starszymi. Planuje się wprowadzenie od 1997 r. nowego systemu ubezpieczeń zdrowotnych.

3. Świadczenia rodzinne

645. BOUDAHRAIN A.: La protection sociale dela famille au Maghreb. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 3/4 s. 141-154.

Opieka socjalna nad rodziną w krajach Maghrebu.

Studium systemu opieki rodzinnej i społecznej w 5 krajach arabskiego związku Maghrebu, oraz refleksje nt. świadczeń rodzinnych w biednych krajach, obciążonych problemami przyrostu demograficznego i bezrobocia. System opieki w krajach Maghrebu związany jest ściśle z działalnością zawodową ubezpieczonego. W Algierii, Maroku, Mauretanii i Tunezji, ze

świadczeń rodzinnych mogą korzystać pracownicy najemni (oprócz rolników) oraz praktykanci zatrudnieni w przemyśle i handlu. W Maroku i Mauretanii uprawnienia ubezpieczonego uzależnione są od okresu opłacania składek; granica wieku dzieci uprawnionych do świadczeń rodzinnych jest zróżnicowana 12, 14, 17 i 18 lat w zależności od kraj, warunki demograficzne i finansowe wymuszają ograniczanie liczby dzieci uprawnionych do świadczeń, np. w Tunezji 4, w Maroku 6, a w Mauretanii 3. Wysokość świadczeń rodzinnych uzależniona jest od działalności zawodowej, dominuje system miesięcznego ryczałtu, ale np. w Algierii wynosi 25% płacy na każde dziecko. W Libii do świadczeń rodzinnych mają prawo tylko emeryci.

646. DONALD O.: Conditions for entitlement to family allowances / International Social Security Association. - Geneva : ISSA, 1993. - 86 s. - (XXIVth General Assembly / ISSA ; Report 17).

Warunki upoważniające do korzystania ze świadczeń rodzinnych.

Raport opracowany na podstawie informacji z 38 krajów o kryteriach przyznawania świadczeń rodzinnych. Świadczenia w każdym z krajów służą wyrównywaniu warunków życia rodzin. Stosowane najczęściej kryteria ich przyznawania to; liczba dzieci, ich wiek, uczestnictwo rodziny w systemie ubezpieczeń, sytuacja majątkowa rodziców i dzieci, miejsce i okres zamieszkania, stosunki prawne między dzieckiem a osobą sprawującą opiekę rodzicielską. Terminy wypłat zasiłków są różne w poszczególnych krajach. Zasady finansowania są zróżnicowane, podobnie jak formy regulacji świadczeń dla dzieci niepełnosprawnych, sierot, dla dzieci z rodzin o niskich dochodach, z rodzin wielodzietnych i samotnych rodziców. Specjalną formą pomocy są zniżki podatkowe, zasiłki na dzieci uczące się, na sieroty w zakładach intensywnej opieki.

GRANIEWSKA D., BALCERZAK-PARADOWSKA B.: Świadczenia społeczne dla rodziny = *poz. 223.*

M.in. zasiłki rodzinne, urlopy macierzyńskie i rodzicielskie (wychowawcze) w krajach EWG.

647. KAMERMAN S.B., KAHN A.J.: Politique familiale et enfants de moins de trois ans: l'argent, les services et le temps dans un programme d'action. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 3/4 s. 39-53.

Polityka rodzinna i dzieci poniżej trzech lat: pieniądze, usługi i czas w programie działania.

W ciągu ostatniego dwudziestolecia w krajach uprzemysłowionych wzrosło zainteresowanie sprawowaniem opieki socjalnej nad małymi dziećmi, za które tradycyjnie odpowiada rodzina. Zmiany społeczne i demograficzne, wzrost

aktywności zawodowej kobiet przyczyniły sie do zrewidowania dotychczasowych programów socjalnych. Dokonano przeglądu uprawnień do urlopu macierzyńskiego i wychowawczego oraz świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego związanych ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem w: Niemczech, W.Brytanii, Danii, Francji, Finlandii i Szwecji.

648. KEARNEY J., GRUNDMANN H.F, GALLICCHIO J.: The influence of OASDI and SSI payment on the poverty status of families with children. *Soc. Secur. Bull.* 1995 nr 3 s. 3-14, tab.

Wpływ ubezpieczeń OASDI i świadczeń SSI na sytuację rodzin ubogich z dziećmi.

W maju 1990 r. ze świadczeń OASDI i SSI korzystało w USA około 1,1 mln dzieci z rodzin mających dochody poniżej granicy ubóstwa; w 87% badanych przypadków głową rodziny były samotne kobiety. Dane ze spisów ujawniły, że w latach 1989-1993 odsetek dzieci żyjących w niedostatku wzrósł z 20,1% do 22,5%, a poziom ubóstwa z 13,1 do 15,1%. Świadczenia OASDI przysługują do 18 roku życia dzieciom ubezpieczonej osoby zmarłej. Świadczenia SSI przysługują osobom starszym, ociemniałym i niezdolnym do pracy. Ze świadczeń SSI korzystało 69 % rodzin mających dzieci.

649. KEARNEY J., GRUNDMANN H.F., GALLICCHIO J.: The influence on social security benefits and SSI payments on the poverty status of children. *Soc. Secur. Bull.* 1994 nr 2 s. 27-43, tab.

Wpływ świadczeń z zabezpieczenia społecznego i świadczeń uzupełniających dochody na sytuację materialną dzieci.

W 1990 r. badano w USA sytuację materialną dzieci żyjących w rodzinach pobierających świadczenia w ramach programu OASDI (świadczenia dla osób starych, pozostających po zgonie głównego żywiciela i inwalidów) oraz programu SSI (świadczeń uzupełniających dochody). Ogółem było 5,6 mln dzieci uprawnionych do tego rodzaju świadczeń, pomimo korzystania ze świadczeń poprawiających sytuację materialną około 1,6 mln dzieci żyło nadal poniżej granicy ubóstwa.

650. SCHEIWE K.: Qui perçoit une aide? L'assurance des familles avec enfante entre le droit social et le droit privé en Belgique, en Allemagne et au Royaume-Uni. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 3/4 s. 55-78, bibliogr.s. 77-78.

Kto otrzymuje pomoc? Ubezpieczenie rodzin z dziećmi - pomiędzy prawem socjalnym i prawem prywatnym w Belgii, Niemczech i Wielkiej Brytanii.

Analiza porównawcza współoddziaływania przepisów o ubezpieczeniach socjalnych przysługujących rodzinom wychowującym dzieci w trzech krajach

o zróżnicowanym systemie ubezpieczeń rodzinnych. W Belgii prawo do zasiłków rodzinnych przysługuje pracownikom już od 1930 r. (później przyznano je wolnym zawodom); zasiłki te są finansowane ze składek (7% wynagrodzenia brutto) odprowadzanych do Kas Zasiłków Rodzinnych, świadczenia przeznaczone dla dzieci nie są wliczane do dochodów rodziców. W Niemczech prawo do renty rodzinnej przysługuje tylko oficjalnemu małżonkowi, ale korzystają z niej zarówno sieroty małżeńskie, jak i pozamałżeńskie, zasiłki rodzinne uzupełniane są dodatkami przysługującymi rodzinom wychowującym dzieci, pomoc socjalna udzielana jest w zależności od uzasadnionych potrzeb uprawnionego. W angielskim systemie ubezpieczeń podstawową jednostką było małżeństwo z dziećmi, reprezentowane przez męża, który jako głowa rodziny korzystał z odpowiednio wysokiej stawki ubezpieczeniowej. Od 1984 r. kobiety na równi z mężczyznami uzyskały prawo do emerytury w kategorii A, przy czym pozostawiono im swobodę do dobrowolnego zrzeczenia się z niezależnego ubezpieczenia (w początku lat siedemdziesiątych 3/4 mężatek rezygnowało z samodzielnego ubezpieczenia społecznego, zachowując prawo do emerytury przysługującej mężatkom).

VERSTRAETEN J.: The financing of benefits intended for the family and their adjustment to the cost of living = *poz. 556.*

Finansowanie i poziom świadczeń rodzinnych.

651. WHITEFORD P., BRADSHAW J.: Prestations et incitations offertes aux parents seuls: analyse comparative. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 3/4 s. 79-101, tab. bibliogr. s. 99-101

Świadczenia i inicjatywy proponowane samotnym rodzicom: analiza porównawcza.

Przedstawiono analizę, w skali państw Unii Europejskiej, struktury świadczeń oferowanych samotnym rodzicom. W ostatnim dwudziestoleciu znacznie wzrosła liczba rodzin monopartnerskich o skromnych dochodach, co zobowiązało rządy do działań w zakresie ubezpieczeń społecznych. Analizowano systemy rodzinnych świadczeń socjalnych w krajach Unii oraz w Australii, USA, Japonii, Szwecji i Norwegii. Wg danych za lata 1980 i 1990 najwyższy procent rodzin monopartnerskich z dziećmi był w USA (w 1990 r. 25%), najniższy w Japonii (4%), we wszystkich krajach (oprócz Japonii) odnotowano rozszerzanie się tego zjawiska. Dane o dochodach samotnych rodziców z jednym dzieckiem do lat 7 wskazują, że w 1992 r. najwyższy dochód ze świadczeń otrzymywali Szwedzi. Podano także inne wskaźniki informujące o strukturze systemów opieki adresowanej do rodziców samotnie wychowujących dzieci.

652. ZEITZER I.R.: Social insurance provisions for children with disabilities in selected industrialized countries. *Soc. Secur. Bull.* 1995 nr 3 s. 32-48, tab.

Świadczenia z zabezpieczenia społecznego dla dzieci niepełnosprawnych w wybranych krajach uprzemysłowionych.

W USA rodziny mające niskie dochody mają prawo do zasiłków na dzieci niepełnosprawne w ramach systemu SSI (zabezpieczenia społecznego uzupełniającego dochody). W 1990 r. Sąd Najwyższy orzekł, że zasady wypłaty zasiłków dla dzieci są odmienne od tych, jakie obowiązują w stosunku do dorosłych, sa dyskryminujące; w związku z tym zasady te uległy zmianom. Powołano Krajową Komisję ds. Inwalidztwa Dzieci. Zebrano informacje o działaniach na rzecz młodzieży niepełnosprawnej w innych krajach uprzemysłowionych - 14 europejskich, a także w Australii, Izraelu, Japonii i Nowej Zelandii. Rozwiązania te przedstawiono w układzie problemowym, charakteryzując typy programów, warunki korzystania ze świadczeń, programy ubezpieczeń zdrowotnych, zasady określania inwalidztwa dzieci, zróżnicowanie sposobów wypłaty świadczeń, różne świadczenia uzupełniające świadczenia rodzinne.

653. ZUBČENKO L.: Social'naja podderžka semej v Belgii. *Čelovek Tr.* 1995 nr 12 s. 72-73.

Pomoc socjalna dla rodzin w Belgii.

Przegląd podstawowych świadczeń rodzinnych (od pierwszych ustawowych rozwiązań z 1930 r.) i usług; informacje o aktualnych zasadach określania wysokości świadczeń, uprawnieniach, zmianach w systemie od końca lat 80-ych oraz o planowanych przekształceniach wynikających z unifikacji prawa w ramach Unii Europejskiej.

4. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

654. De BRUCQ D.: La réparation des maladies professionnelles induites par les vibrations mécaniques en Belgique. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1995 nr 1 s. 103-118.

Odszkodowania za choroby zawodowe spowodowane drganiami mechanicznymi w Belgii.

W 1973 r. królewskie zarządzenie wprowadziło choroby wywołane drganiami mechanicznymi na listę chorób zawodowych. Od tej daty

zwiększyła się znacznie liczba wniosków o odszkodowania z tego tytułu; wzrost ten był znacznie większy w porównaniu z innymi chorobami. Istnieje ponadto uzasadnione przypuszczenie, iż liczba zachorowań jest znacznie większa, ale nie wszystkie są zgłaszane z powodu nieznajomości uprawnień ubezpieczeniowych, z braku uregulowań systemowych (na wzór zgłaszania wypadków przy pracy). Zgłaszanie chorób spowodowanych drganiami nie jest obligatoryjne i zależy od decyzji poszkodowanego. Wg danych statystycznych, w 1973 r. najwięcej wypłat z ubezpieczeń chorobowych notowało górnictwo, następnie w kolejności budownictwo, metalurgia, lecznictwo, transport, przemysł ceramiczny.

655. KRANIG A., AULMANN H.: Das Wegeunfallrisiko als Gegenstand der gesetzlichen Unfallversicherung. *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 5 s. 203-210, nr 6 s. 255-260.

Ryzyko wypadku w drodze do/z pracy, jako przedmiot ustawowego ubezpieczenia wypadkowego.

Po raz pierwszy od wielu lat w Niemczech zaczęto poruszać problem włączenia do ubezpieczenia wypadkowego ryzyka wypadku w drodze do/z pracy (ryzyko to włączone jest od 1925 r.). Po wprowadzeniu ubezpieczenia pielęgnacyjnego, pracodawcy sugerowali zmniejszenie ich obciążeń poprzez ograniczenie zakresu ubezpieczenia wypadkowego i związane z tym zmniejszenie składki. Ustawa o ubezpieczeniu wypadkowym obejmuje nie tylko najkrótszą drogę z domu do pracy, ale również trasę, którą ubezpieczony pokonuje by zapewnić opiekę dziecku, trasę do innego (swojego) mieszkania. Kasy ubezpieczenia wypadkowego mają prawo, zależnie od liczby wypadków, podnosić lub obniżać wysokość składki. Korzystanie ze środków komunikacji publicznej nie powoduje ograniczenia odpowiedzialności ubezpieczyciela, natomiast dojazd do/z pracy własnym pojazdem pociąga za sobą pierwszeństwo cywilnego ubezpieczenia posiadacza pojazdu. W porównaniu z innymi państwami, ubezpieczenie wypadkowe w RFN charakteryzuje się stosunkowo szerokim zakresem świadczeń np. w Danii, Grecji, Wielkiej Brytanii, Norwegii wypadki w drodze z/do pracy nie są objęte ustawowym ubezpieczeniem.

656. LEUBE K.: Unfallversicherung häuslicher Pflegepersonen. *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 8 s. 343-346.

Ubezpieczenie wypadkowe osób zajmujących się pielęgnacją w domu.

W związku z wejściem w życie (1.01.1995 r.) ustawy o społecznym ubezpieczeniu pielęgnacyjnym znacznie został zwiększony zasięg pielęgnacji w warunkach domowych osób niesprawnych. Jedną z konsekwencji wprowadzenia nowego rodzaju ubezpieczenia społecznego jest rozszerzenie zakresu ubezpieczenia wypadkowego o osoby pielęgnowane i pielęgnujące,

które nie wykonują swych czynności zawodowo. Chodzi w tym przypadku o rodziny pielęgnowanych, ich przyjaciół i wolontariuszy. Jako osoby pielęgnujące określa się te, które opiekują się w warunkach domowych przez co najmniej 14 godz. tygodniowo. Ubezpieczeniem objęte są wszystkie czynności higieniczne, które powinny być codziennie wykonane przy pielęgnowanym; w ograniczonym zakresie ubezpieczenie wypadkowe obejmuje inne, np. pomoc w przemieszczaniu się, zaopatrzenie, prowadzenie gospodarstwa domowego osoby pielęgnowanej. Warunkiem koniecznym do objęcia osoby pielęgnującej ubezpieczeniem wypadkowym jest oficjalne zakwalifikowanie pielęgnowanego do kręgu świadczeniobiorców ubezpieczenia pielęgnacyjnego.

657. SANDER P.: Die Unfallversicherung während der Berufsausbildung. *Berufsbildung* 1995 nr 31 s. 50-51.

Ubezpieczenie wypadkowe podczas kształcenia zawodowego.

Osobom odbywającym szkolenie zawodowe przysługuje w zakresie ubezpieczenia wypadkowego ten sam zakres co pracownikom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę; zdobywanie kwalifikacji zawodowych oraz nauka zawodu traktowane są na równi z zatrudnieniem, dotyczy to zarówno szkolenia zawodowego w zakładzie pracy, jak i nauki zawodu podczas kursów zawodowych, nauki i terminowania u rzemieślników oraz nauki zawodu w szkołach. Ubezpieczeniu podlega droga do i ze szkoły oraz udział w planowanych zajęciach na terenie szkoły lub poza nią. Zadaniem ubezpieczenia wypadkowego jest przede wszystkim zapobieganie wypadkom przy pracy oraz w drodze do/z pracy, minimalizacja szkód spowodowanych wypadkiem przez przywrócenie osobie poszkodowanej zdolności do pracy, łagodzenie skutków oraz udzielanie świadczeń finansowych poszkodowanemu i członkom jego rodziny. Ubezpieczenie wypadkowe nie pokrywa strat materialnych poniesionych podczas lub w następstwie wypadku, ogranicza się do świadczeń związanych z utrata zdrowia i zdolności do pracy.

658. STROEBEL H.: Facteurs propres à favoriser ou à entraver les mesures de readaptation / Association Internationale de la Sécurité Sociale. - Genève: AISS, 1993. - 63 s. - (XXIVe Assemblée géneralé / AISS ; Report 10).

Czynniki sprzyjające lub powstrzymujące działania readaptacyjne.

Na XXIII Zgromadzeniu Generalnym Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego (Wiedeń, wrzesień 1989 r.). skierowano do niektórych państw członkowskich ankietę mającą uzupełnić informacje o przebiegu readaptacji w ich krajach. Na podstawie odpowiedzi z 28 krajów do czynników ułatwiających przywracanie niepełnosprawnych do pracy i społeczeństwa zaliczono m.in. zapobieganie pogłębianiu się chorób zawodowych, pokrywanie kosztów rehabilitacji z ubezpieczenia chorobowego,

powstanie służb informacyjnych o uprawnieniach i sposobach dochodzenia świadczeń. Według ankiety czynnikami hamującymi readaptację są opóźnienia w rozpowszechnianiu informacji o zagrożeniach w miejscu pracy i początkowych objawach chorób zawodowych, opóźniona pomoc lekarska, niepełne pokrycie kosztów z ubezpieczenia obowiązkowego, ograniczone środki finansowe na zabiegi rehabilitacyjne.

659. VANDEWEERDT M.: Le "systeme ouvert" dans l'assurance contre les maladies professionnelles. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1994 nr 3 s. 1015-1030.

"System otwarty" w ubezpieczeniach od skutków chorób zawodowych.

Belgijski system ubezpieczeń od następstw chorób zawodowych oparty jest na rejestrze ściśle określonych chorób upoważniających do odszkodowań. Choroba spowodowana warunkami pracy, ale nie wymieniona w zatwierdzonym wykazie, nie dawała podstaw do odszkodowania. W 1990 r. wprowadzono poprawkę do przepisu zezwalającą na dochodzenie odszkodowania w takim przypadku, ale poszkodowany musiał udowodnić związek schorzenia z wykonywanym zawodem..

660. WORKERS' compensation insurance : claim costs, pices and regulation / ed. D. Durbin, P.S. Borba. - Boston: Kluwer Acad. Publ., 1992. - 350 s.

Pracownicze ubezpieczenie wypadkowe: koszty wniosków, ceny, systemy regulacyjne.

Materiały z siódmej i ósmej konferencji nt. świadczeń z ubezpieczeń z tytułu wypadków, sponsorowanych przez Krajową Radę Ubezpieczeń USA. Jednym z podstawowych problemów tych systemów jest określanie poziomu odszkodowań przysługujących pracownikom; przedstawiono ocenę czynników determinujących poziom odszkodowań za okres od 1965 do 1985 r., uwzględnia ona koszty świadczeń krótkoterminowych i (rzadko występujące) długoterminowe. Trudności wynikają z konieczności niezwłocznej oceny wysokości odszkodowań bezpośrednio po wypadku, a większość szkód można właściwie ocenić dopiero w późniejszym terminie. Przedstawiono przepływy kapitału ubezpieczeniowego, ich związki z cyklami podpisywania polis ubezpieczeniowych z tytułu odpowiedzialności za szkody oraz sytuację na rynku ubezpieczeń. W USA wzrasta rola samoubezpieczenia się pracodawców od wypadków przy pracy, występuje ono obok innych form i polega na tworzeniu przez pracodawcę własnego funduszu. Wysokość składek może być szacowana różnymi metodami, jest ona różna w poszczególnych przemysłach.

5. Świadczenia z tytułu bezrobocia

661. ADAMY W.: Arbeitslosigkeit und Sozialhilfe - Ausgrenzung stoppen. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 6 s. 201-209, tab.

Bezrobocie i pomoc społeczna - zatrzymać izolację.

Od 1992 r. obserwuje się w RFN znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych, otrzymujących - oprócz zasiłków - także świadczenia z pomocy społecznej.

662. FANDREJEWSKA A.: Ubezpieczenia dla karnych bezrobotnych [w Niemczech]. *Rzeczpospolita* 1995 nr 241: 17 X s. 8.

663. GLOMBIK M.: Gutachten für die Arbeitslosenversicherung. *Arb. u. Beruf* 1995 nr 9 s. 267-268.

Ekspertyza w sprawie ubezpieczenia na wypadek bezrobocia.

Związek niemieckich instytucji ubezpieczeniowych zlecił opracowanie prognozy nt. długookresowego finansowania ustawowych ubezpieczeń emerytalnych i ubezpieczeń na wypadek bezrobocia. Według tej ekspertyzy sytuację systemów ubezpieczeniowych w RFN determinują problemy rynku pracy w landach wschodnich; większość wydatków związanych z bezrobociem stanowią zasiłki. Przy opracowaniu prognozy uwzględniano spodziewaną liczbę bezrobotnych, szacunki poziomu świadczeń i spodziewane ich ograniczenie. Prognoza do 2030 r. uwzględnia dwa scenariusze, zakładające spadek bezrobocia, ograniczenie przyszłych wydatków, ściślejsze powiązanie systemu finansowego ubezpieczeń na wypadek bezrobocia z innymi systemami.

664. HUNT J.: The effect of unemployment compensation on unemployment duration in Germany. *J. Labor Econ.* 1995 nr 1 s. 88-120.

Wpływ kompensat na rzecz bezrobotnych na okres trwania bezrobocia w Niemczech.

Przedstawiono niemiecki system ubezpieczeń pracowniczych, uregulowania prawne i procedury określające zasady tworzenia funduszów ubezpieczeniowych oraz zmiany uregulowań dotyczących kompensat na rzecz bezrobotnych w latach 1983-1988. Zmiany w systemie ubezpieczeń pracowniczych, szczególnie w zakresie ochrony socjalnej bezrobotnych spowodowały m.in. wydłużenie okresu pobierania zasiłku przez osoby z grupy wiekowej 44-48, wzrost współczynnika rezygnacji z pracy osób w wieku 49-57 oraz mniejszą elastyczność bezrobocia w Niemczech w porównaniu z np. USA.

665. LORRAIN CH., VELASQUEZ M.P.: L'assurance chômage: approches théoretiques et données empiriques. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1994 nr 1 s. 39-59, bibliogr. s. 59.

Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia: naświetlenie teoretyczne i dane empiryczne.

Wnioski z analizy wskazują, że system ubezpieczń dla bezrobotnych nie wpłynie na rekrutację siły roboczej i nie przyczyni się do przedłużania okresów bezrobocia. W USA wszyscy pracujący w sektorze prywatnym są objęci systemem ubezpieczeń, zapewniającym dotkniętym bezrobociem prawo do zasiłku uzależnionego od jego pozycji zawodowej. Teoretycznie, ubezpieczenie na wypadek bezrobocia może skłaniać do podejmowania pracy w sektorze ustrukturowanym zamiast zajęć dorywczych. Brak wiarygodnych danych empirycznych nie pozwala na uogólnienie teorii o sile oddziaływania tego systemu zasiłków na preferowanie zatrudnienia w trybie oficjalnym albo nieformalnym. Badania przeprowadzone na przykładzie francuskiego rynku pracy wskazują, iż do prac dorywczych zniechęca głównie niestałość dochodów. System argentyński zakłada przyznawanie zasiłków z tytułu bezrobocia i tworzenie efektywnych miejsc pracy, jego specyfiką jest okres karencji, od którego uzależnione jest prawo do zasiłku. System brazylijski uzależnia prawo do zasiłku od okresu opłacania składek i zarobków.

666. McMURRER D.P., CHASANOV A.B.: Trends in unemployment insurance benefits. *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 9 s. 30-39, tab.

Trendy w zasiłkach dla bezrobotnych.

Analiza trendów występujących w systemach zasiłków dla bezrobotnych w USA po II wojnie światowej. Przedstawiono informacje o rodzajach pomocy świadczonej przez władze federalne i stanowe na rzecz bezrobotnych. Zestawienia tabelaryczne prezentują dane m.in. o liczbie osób otrzymujących zasiłki dla bezrobotnych w latach 1947-1993 i o świadczeniach zasiłkowych w poszczególnych stanach.

667. RUNNER D.: Changes in unemployment insurance legislation in 1994. *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 1 s. 60-64.

Zmiany w ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia.

Podsumowano zmiany w zakresie ubezpieczeń od bezrobocia w poszczególnych stanach USA. W 1994 r. Kongres USA przyjął ogólne porozumienie nt. taryf i handlu (GATT), które nakłada na każdy stan obowiązek stworzenia systemu wstrzymania federalnego podatku dochodowego od świadczeń z tytułu ubezpieczenia od bezrobocia; zalecenie to będzie miało wpływ na świadczenia płacone od 1.01.1997 r. W 1994 r. przyjęto ustawę o reformie zabezpieczenia zatrudnienia, która upoważnia

sekretarza skarbu USA do wkraczania w zakres porozumień z poszczególnymi stanami, w celu zebrania stanowych podatków od bezrobocia płaconych przez pracodawców.

668. SELL S.: Standort und Zukunft der Arbeitslosenhilfe. *Soz. Sicherheit* 1995 nr 12 s. 458-464, tab.

Sytuacja i przyszłość pomocy dla bezrobotnych.

Prowadzona w Niemczech w 1995 r. debata nad posunięciami oszczędnościowymi w sferze socjalnej zwróciła uwagę opinii publicznej na świadczenia pomocy dla bezrobotnych, tj. system pomocy materialnej dla tych bezrobotnych, którzy już utracili prawo do zasiłku. Świadczenia te są kwalifikowane w literaturze jako zbliżone charakterem do świadczeń opiekuńczych, ale ich związek ze świadczeniami ubezpieczeniowymi polega na konieczności wcześniejszego spełniania warunku wykonywania pracy zarobkowej i opłacania składki ubezpieczeniowej. W 1994 r. na ogólną liczbę 2556 tys. zarejestrowanych bezrobotnych, świadczenia otrzymywało 1962 tys.osób, w tym 627 tys. korzystało z pomocy dla bezrobotnych. Od 1992 r. liczba otrzymujących takie świadczenia wzrasta o ponad 100 tys. rocznie. Świadczy to o wzroście bezrobocia długookresowego. Konsekwencją tego jest wzrost wydatków na świadczenia pomocowe; w 1994 r. wydatki te sięgnęły 17,6 mld DM, w tym 4,4 mld DM stanowiły składki na ubezpieczenie chorobowe, a 2,1 mld DM na ubezpieczenie emerytalne.

669. SUISSE. Loi fédérale du 25 juin 1982 (LACI) sur l'assurance chômage obligatoire et l'indemnité en cas d'insolvabilité dans sa teneur modidifiée par la loi fédérale du 23 juin 1995. *Doc. Droit Soc.* 1995 nr 3 s. 44-78.

Szwajcaria. Prawo federalne z 25 czerwca 1982 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń bezrobocia i odszkodowań w razie upadłości, zmodyfikowane przepisem federalnym z 23 czerwca 1995 r.

Ustawa z 1982 r. o obowiązkowych ubezpieczeniach na wypadek bezrobocia i upadłości, z uzupełnieniami z 1995 r. reguluje: składki, świadczenia, funkcjonowanie organów wykonawczych. Składki na ubezpieczenie od bezrobocia pobierane są od dochodu ubezpieczonego. Ubezpieczeni korzystają z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, w formie wkładu finansowego przeznaczonego na zmianę miejsca pracy, przekwalifikowanie, doskonalenie zawodowe, koszty podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania. Prawo do zasiłku dla bezrobotnych przysługuje pozbawionym częściowo lub całkowicie pracy i poszukującym jej, a zostaje zawieszone w przypadku utraty pracy z własnej winy, braku starań o znalezienie pracy, podania fałszywych danych, podjęcia nienależnego zasiłku. W przypadku upadłości przedsiębiorstwa pracownikowi

opłacającemu składki przysługuje odszkodowanie w wysokości zarobków z 6 ostatnich miesięcy. Do odszkodowania nie mają prawa członkowie zarządu, współwłaściciele i ich współmałżonkowie. Obowiązki związane z realizacją systemu ubezpieczeń spoczywają na kantonalnych kasach ubezpieczeń bezrobotnych, organach i funduszach kompensacyjnych, pracodawcach.

670. TOMANDL T.: Úlohy sociálniho zabezpečeni v boji proti nezaměstnanosti. *Pr. a Mzda* 1994 nr 4 s. 20-34, 1995 nr 2 s. 31-33.

Rola zabezpieczenia społecznego w zwalczaniu bezrobocia.

Ubezpieczenie od bezrobocia jest tradycyjnie ograniczone do osób zatrudnionych. Omówiono specyfikę systemów tego ubezpieczenia w różnych krajach Europy Zachodniej. Konwencja 168 MOP określa, że ubezpieczeniem od bezrobocia powinno być objęte co najmniej 85% zatrudnionych, w niektórych krajach jednak część pracujących wyłączona jest z zakresu pojęcia "zatrudniony"; w Belgii, Niemczech, W. Brytanii, Austrii i Hiszpanii nie traktuje się jako zatrudnionych osób osiągających zbyt niski dochód z pracy i członków rodziny wspomagających prowadzenie firmy. W Austrii wyłączeni są urzędnicy państwowi, którym ustawodawstwo zapewnia ciągłość pracy. Poza ogólnym (typowym) schematem ubezpieczenia funkcjonują specjalne dla specyficznych grup zatrudnionych, np. budowlani (Belgia, Francja, Austria), marynarze (Belgia, Francja), służba państwowa (Holandia). Wolne zawody i osoby prowadzące samodzielną działalność gospodarczą są w zasadzie wyłączone z ubezpieczeń obowiązkowych, ale np. w Norwegii istnieje specjalny system dla tych osób w wieku powyżej 64 lat. Omówiono kryteria i wysokość zasiłków wypłacanych z ubezpieczenia od bezrobocia w różnych krajach oraz wskazano na istniejące różnice sposobów finansowania tych ubezpieczeń w warunkach wysokiej stopy bezrobocia w Europie. Analizę bezrobocia przeprowadzono z punktu widzenia możliwości zastosowania składkowych systemów ubezpieczenia przed nim. Zwrócono uwagę, że wszystkie kraje, które stosowały składkowe systemy ubezpieczeń od bezrobocia, część problemu zabezpieczenia bezrobotnych rozwiązywały przez fundusze społeczne, nieskładkowe.

671. UBEZPIECZENIA na wypadek bezrobocia / Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1993. - 62 s. - (Scenariusz dojścia do standardów EWG stosowanych w polityce społecznej z punktu widzenia niezbędnych rozwiązań instytucjonalno-prawnych i finansowych ; cz. 3).

Ubezpieczenie od bezrobocia w ustawodawstwie krajów członkowskich Wspólnot Europejskich; finansowanie i świadczenia. Rozwiązania polskie w zakresie świadczeń z tytułu bezrobocia.

672. UNEMPLOYMENT benefits and related income support // W: The public employment service in Japan, Norway, Spain and the United Kingdom / Organisation for Economic Cooperation and Development. - Paris: OECD, 1993. - S. 45-77.

Zasiłki dla bezrobotnych i inne świadczenia.

Struktura systemów ubezpieczeń społecznych, zasady obsługi podmiotów dokonujących płatności na fundusz ubezpieczeń od bezrobocia, zakres świadczeń dla bezrobotnych w Japonii, Norwegii, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii, uprawnienia poszczególnych grup bezrobotnych, zasady rewaloryzacji świadczeń, tworzenie specjalnych funduszów celowych i ich zabezpieczanie przed defraudacją.

673. UŚCIŃSKA G.: Świadczenia z tytułu bezrobocia w normach międzynarodowych / Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1995. - 24 s. - (*Ekspertyzy -Informacje* / IPiSS ; z. 6).

Normy Międzynarodowej Organizacji Pracy i Rady Europy dotyczące świadczeń z tytułu bezrobocia.

V. UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE ROLNIKÓW

674. DETER G.: Verfassungsrechtliche Aspekte einer Neuordnung der Selbstverwaltungsbereiche in der landwirtschaftlichen Sozialversicherung. *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 12 s. 533-536.

Prawnokonstytucyjne aspekty nowej regulacji obszarów samorządności w rolniczym ubezpieczeniu społecznym.

Podczas gdy konferencja ministrów spraw socjalnych RFN opowiedziała się za rozszerzeniem samorządności krajów związkowych w zakresie pracowniczego ubezpieczenia społecznego, w systemie ubezpieczenia rolniczego w starych krajach związkowych obserwuje się odwrotną tendencję. Przyczyną dążenia do ograniczenia liczby kas ubezpieczeniowych i zakresu samorządności jest malejąca liczba ubezpieczonych oraz wzrost dotacji państwowych (sięgają one już 77,5% ogółu wydatków tych kas), które sprawiają iż faktyczny zakres samorządności jest coraz węższy. Natomiast w każdym ze wschodnich landów, zgodnie z układem zjednoczeniowym, powinny zostać powołane odrębne instytucje ubezpieczeniowe, powstała ponadto jedna kasa ubezpieczeniowa ogrodników działających na terenie 5 landów. Najstarsze kasy ubezpieczeniowe rolników mają charakter wspólnot

zawodowych; sa one jednocześnie podmiotami ubezpieczenia wypadkowego rolników i ich rodzin. Ponadto rolnicy zrzeszeni są w kasach chorobowych i kasach zabezpieczenia na starość. Kasy rolnicze mają charakter samorządnych instytucji prawa publicznego. Struktura taka jest trudna do pogodzenia z postanowieniami ustawy zasadniczej, w myśl której federacja ma kompetencje stanowiące w przypadku wszystkich rodzajów ubezpieczenia społecznego. Ustawa o ubezpieczeniu chorobowym rolników oraz ustawa o zabezpieczeniu na starość rolników stwarzają możliwość do łączenia się obu rodzajów kas zarówno na poziomie krajów związkowych, jak i na poziomie federalnym.

675. EINEM H.-J. von: Das Gesetz zur Reform der agrarsozialen Sicherung. *Zent.-Bl. Soz.-Versich. Soz.-Hilfe u. Versorgung* 1995 nr 1 s. 1-11.

Ustawa o reformie ubezpieczenia społecznego rolników z 1995 r.

W porównaniu z pracowniczym, dotychczasowe ubezpieczenie społeczne rolników miało kilka mankamentów: brak renty rodzinnej dla osieroconych dzieci w przypadku śmierci żony rolnika, obowiązek nieprzerwanego opłacania składki ubezpieczeniowej do 65 r. życia, nieuwzględnianie składek opłacanych po tej granicy, stała wysokość świadczenia za pierwsze 15 lat okresu ubezpieczeniowego, niewystarczające zabezpieczenie dochodów rolników, szczególnie kobiet w razie utraty zdolności do pracy. Reforma dotychczasowego systemu miała na celu długookresową stabilizację finansową systemu ubezpieczeń rolników, utworzenie samodzielnego systemu zabezpieczenia na starość kobiet, zbliżenie wysokości świadczeń rolniczych do pracowniczych. Ubezpieczenie rolnicze zachowało odrębność wobec ubezpieczenia pracowniczego, praca we własnym gospodarstwie traktowana jest jako praca samodzielna. Reforma dotyczyła głównie uprawnień do świadczeń i opłacania składki. Nie uległy istotnym zmianom struktury organizacyjne ubezpieczenia rolniczego; zasięg działania poszczególnych instytucji ubezpieczeniowych nie pokrywa się z granicami landów.

676. KLATTENHOFF R.: Der Versorgungsausgleich in der Alterssicherung der Landwirte. *Neue Z. Soz.-Recht* 1995 nr 8 s. 337-343, nr 9 s. 393-397.

Wyrównywanie świadczeń w zaopatrzeniu na starość rolników.

Ustawa (obowiązująca od 1.01.1995 r.) o reformie zabezpieczenia społecznego rolników w RFN zachowała dotychczasową odmienność systemu zaopatrzenia na starość rolników w stosunku do pracowników. Kasy zaopatrzenia rolniczego zachowały swoją samodzielność, nadal obowiązuje zasada, że państwo dofinansowuje świadczenia dla rolników. Nowelizacja wprowadziła świadczenia wyrównawcze, objęła obowiązkowym ubezpieczeniem współmałżonka rolnika, zrezygnowano z wymogu ciągłości

opłacania składki ubezpieczeniowej do osiągnięcia 60 roku życia, lub wystąpienia okoliczności uprawniających do świadczenia rentowego. Wobec zmian w poziomie dochodów ogółu ludności w Niemczech wystąpiła potrzeba wprowadzenia świadczeń wyrównawczych dla starszej ludności rolniczej. Świadczenia te nie są przyznawane automatycznie, lecz w określonych przypadkach, nie mają do niego prawa osoby, które przekazały swoje gospodarstwo na rzecz państwa oraz rolnicy, którzy otrzymują rentę w zamian za rezygnację z produkcji rolniczej. Reforma zabezpieczenia rolniczego stworzyła możliwość zaliczenia do okresu ubezpieczenia także tych, w których nie była opłacana składka (np. czasowe zaprzestanie pracy w rolnictwie), o ile po ich uznaniu rolnik nabiera pełni praw emerytalnych. Punktem wyjściowym do obliczania należnego świadczenia wyrównawczego jest ogólna renta podstawowa, której wysokość jest ustalana dla 65-letniego samotnego rolnika z 40 letnim stażem pracy. Przelicznik za okresy samodzielnego prowadzenia gospodarstwa rolnego, i w związku z tym opłacania odpowiednio wyższej składki ubezpieczeniowej, uwzględniany jest w podwójnej wysokości. Reforma systemu emerytalnego rolników zakłada, że ci rolnicy, którzy do 1995 r. mogą wylegitymować się co najmniej pięcioletnim okresem ubezpieczeniowym, będą przechodzili stopniowo do nowego systemu, ci zaś, którzy rozpoczęli okres ubezpieczeniowy w ciągu ostatnich pięciu lat, będą musieli się liczyć z przejściowym ograniczeniem ich uprawnień, o ile w ciągu najbliższych 5 lat przypadnie termin nabierania uprawnień do świadczeń. Rolnicy zawierający umowę ubezpieczeniową po 1.07. 1995 r. podlegają w całości nowym regulacjom.

677. KRASNY O.E.: Rolnicze prawo socjalne w Republice Federalnej Niemiec. *Mater. Inf. ZUS.* 1995 nr 12 s. 46-49.

Streszcz. ref. wygłoszonego na VII Konferencji Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczenia Społecznego, Poznań, 14-15 września 1995 r.

VI. ROZWIĄZANIA UZUPEŁNIAJĄCE

1. Renty zakładowe

678. DORSEY S.: Pension portability and labor market efficiency: a survey of the literature. *Ind. Labor Relat. Rev.* 1995 nr 2 s. 276-292, bibliogr. s. 290-292.

Przenoszenie uprawnień emerytalnych a sprawność rynku pracy: przegląd literatury.

Znaczna liczba przedsiębiorstw w USA tworzy dla swoich pracowników własne fundusze emerytalne. Panuje przekonanie, że system ten utrudnia mobilność pracowników i nie sprzyja najlepszemu ich rozmieszczeniu; zgłaszane są postulaty ułatwienia przenoszenia funduszy z pracownikiem zmieniającym pracę, aby nie tracił on nabytych uprzednio uprawnień. Zwolennicy nieprzenoszenia zakładowych uprawnień emerytalnych, widzą zaletę systemu w związaniu pracownika z zakładem pracy. Analizowano konsekwencje funkcjonowania obu modeli w praktyce i ich wpływ na kariery zawodowe pracowników.

679. FOSTER A.C.: Portability of pension benefits among jobs. *Mon. Labor Rev.* 1994 nr 7 s. 45-50.

Wysokość świadczeń emerytalnych a zmiana pracodawcy.

Pracownicy zmieniający miejsce pracy często w efekcie mogą otrzymać niższe świadczenia emerytalne niż pracownicy nie zmieniający pracodawcy. Wynika to ze sposobu obliczania wysokości świadczeń i jest szczególnie istotne w systemach, w których określana jest wysokość przyszłego świadczenia (mniej istotne w przypadku systemów, w których określana jest składka emerytalna). Mają temu przeciwdziałać systemy emerytalne, w których świadczenie emerytalne jest związane z pracownikiem, a nie z miejscem pracy, a tym samym zmiana pracodawcy nie powodowałaby zmiany wysokości przyszłych świadczeń. Tego rodzaju emerytury nazywane są przenośnymi, nie występują one zbyt często, a przyjmowane szczegółowe rozwiązania są bardzo różne.

680. STEINMEYER H.D.: 20 Jahre Betriebsrentengesetz. *Recht Arb.* 1995 nr 6 s. 343-355.

20 lat ustawy o emeryturach zakładowych.

Ustawa o poprawie zakładowego zaopatrzenia na starość stworzyła ramy prawne dla tworzenia dodatkowych systemów zabezpieczenia emerytalnego. Przewiduje ona udzielanie poza systemem ubezpieczeń społecznych dodatkowych świadczeń w razie utraty zdolności do pracy z powodu wieku emerytalnego lub inwalidztwa. Zakres świadczeń w systemie zakładowym jest równocześnie elementem polityki kadrowej pracodawców. Zaniepokojenie budzi postanowienie układu europejskiego, przewidującego (art. 119) swobodny dostęp do zakładowych systemów, niezależnie od miejsca i okresu zatrudnienia. Przepisy dotyczące zakładowego zaopatrzenia na starość są częścią prawa pracy; zobowiązanie pracodawcy do wypłacania na określonych warunkach dodatkowego świadczenia emerytalnego zawarte jest albo w umowie o pracę, albo (w Niemczech rzadziej stosowane) w układzie zbiorowym pracy. Ustawa nie precyzuje czy, i w jaki sposób pracodawca może wycofać się ze swoich zobowiązań. W ramach dostosowywania

niemieckiego prawa pracy i socjalnego do norm europejskich, wprowadzono pewne już zmiany do ustawy o zakładowym zabezpieczeniu na starość; jedną z nich jest zwiększenie roli rokowań zbiorowych w ustalaniu zakresu i rozmiaru zakładowych świadczeń emerytalnych.

SYMPOSIUM : health care and the labour market = *poz. 635.*

M.in. praktykowane w USA zakładowe systemy ubezpieczeń chorobowych.

TAYLOR S..: Negotiating health insurance in the workplace: a basic guide = *poz. 553.*

Ubezpieczenia chorobowe finansowane przez zakład pracy.

681. TAYLOR S., EARNSHAW J.: The provision of occupational pensions in 1990s. An exploration of employer objectives. *Employee Relat.* 1995 nr 2 s. 38-53, bibliogr.

Finansowanie rent pracowniczych w 1990 r. Badanie celów przyświecających pracodawcom.

Wartość funduszów emerytalnych w W.Brytanii w 1985 r. szacowano na 200 mln £, w 1991 r. roczna wartość składek na ich rzecz (do których należało nie mniej niż 500 osób) wynosiła 227488 mln £. Ze świadczeń emerytalnych korzystało w 1992 r. 4 mln osób; 87% świadczeń zależało od zarobków w chwili przejścia na emeryturę lub z ostatnich 5 lat pracy. Inne świadczenia zależały od skapitalizowanych wpłat pracownika i pracodawcy na indywidualne konto pracownika. Z punktu widzenia pracodawcy fundusze emerytalne ułatwiają prowadzenie polityki personalnej. Wspieranie funduszów emerytalnych przez przedsiębiorstwa wiąże się z funkcjonowaniem ustawy o zabezpieczeniu społecznym z 1985 r.

. TURNER J.A., DOESCHER T.A., FERNANDEZ P.A.: Pension policy for a mobile labor force = *poz. 608.*

M.in. systemy emerytalne w przedsiębiorstwach.

WIATROWSKI W.J.: Who really has access to employer - provided health benefits = *poz. 557.*

M.in. przynależność do różnych systemów ubezpieczeń zakładowych, a dostępność świadczeń zdrowotnych.

2. Ubezpieczenia prywatne, dodatkowe

682. AUTOUR de la mutualité. *Vie Soc.* 1995 nr 5 s. 3-72, bibliogr.

Wokół ubezpieczeń wzajemnych.

Rys historyczny funkcjonowania instytucji ubezpieczeń wzajemnych; uzasadnieniem istnienia tego systemu jest skuteczność w podstawowych świadczeniach, zwłaszcza zdrowotnych (kliniki i centra specjalistyczne, domy dla emerytów). O zainteresowaniu tą formą ubezpieczeń świadczy duża liczba publikacji analizujących ją odrębnie lub w powiązaniu z ubezpieczeniami społecznym. Karta ubezpieczeń wzajemnych z 1898 r. stanowiła podstawę francuskiej opieki społecznej, od 1945 r. ruch ubezpieczeń wzajemnych walczył o utrzymanie swojej pozycji wobec powstającego jednolitego, obowiązkowego systemu ubezpieczeń powszechnych. Kongres w 1957 r. zatwierdził następujące zasady: towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych i system ubezpieczeń społecznych zmierzają do tego samego celu, zaspokojenie potrzeb milionów ubezpieczonych wymaga koordynacji działania obu tych instytucji; ubezpieczenia wzajemne mogą działać aktywnie również w zarządzaniu kasami ubezpieczeń społecznych. Stopniowo towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych miały do zaoferowania zróżnicowane systemy socjalne, składki i ubezpieczenia.

BALINTOVA R.: Doplnkove dochodkove poistenie - druhy stupen dochodkoveho zabezpecenia = *poz. 587.*

M.in. projekt uzupełniających ubezpieczeń emerytalnych w Słowacji.

BEATTIE R., McGILLIVRAY W.: Une stratégie risquée: réflexion sur le rapport de la Banque mondiale. La crise du vieillissement = *poz. 500.*

M.in. informacje o prywatnych systemach emerytalnych.

BÖHLERT I., ROBRA B.P., MAGDEBURG I.A.: Analyse zur Leistungsentwicklung und Wirtschaftlichkeit in der privaten und gesetzlichen Krankenversicherung = *poz. 503.*

M.in. zakres i efektywność prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych.

683. BUCCI M., GRANT R.: Employer-sponsored health insurance: what's offered, what's chosen? *Mon. Labor Rev.* 1995 nr 10 s. 38-44.

Sponsorowane przez pracodawcę ubezpieczenie zdrowotne: co się oferuje, co zostaje wybrane?

Coraz większa liczba pracowników USA ma do wyboru różne programy ubezpieczeń chorobowych; często przedsiębiorstwa oferują swoim pracownikom więcej niż jeden program. Aktualne spisy świadczeń dla pracowników opracowane przez Biuro Statystyki Pracy zawierają dane o poziomie świadczeń zdrowotnych i o typach świadczeń oferowanych przez pracodawcę. Zakłada się, że stworzenie możliwości wyboru będzie korzystne dla pracownika, gdyż pozwoli mu na racjonalne dostosowanie rodzaju ubezpieczenia do typu przewidywanego ryzyka. Możliwość wyboru typu ubezpieczenia nie wpływa w praktyce na obniżenie kosztów, gdyż różne oferowane rodzaje ubezpieczeń muszą obejmować pewne standardowe zagrożenia i odpowiadające im rodzaje świadczeń. Większość zainteresowanych wybiera pewne typowe, podstawowe usługi świadczone przez lekarzy i szpitale. Główne różnice między systemami dotyczą swobody wyboru lekarza lub placówki świadczącej usługę, w każdym przypadku system pokrywa usługę. O wyborze sytemu decydują głównie aktualne potrzeby zdrowotne pracownika, usytuowanie przestrzenne placówek świadczących usługi, ciągłość dostępu do usług, zakres oferty świadczeń i możliwość korzystania z nich w jednym miejscu.

684. CZEPULIS-RUTKOWSKA Z.: Dodatkowe programy emerytalne w USA. *Polit. Społ.* 1995 nr 5/6 s. 28-31.

685. DAYKIN Ch.D.: Gestion et contrôle financiers des régimes de retraite complémentaires. *Rev. Int. Sécur. Soc.* 1995 nr 3/4 s. 83-100.

Zarządzanie i kontrola finansów systemów dodatkowych świadczeń emerytalnych.

Opisano zasady funkcjonowania różnych systemów uzupełniających podstawowe świadczenia emerytalne. Narastające trudności finansowe ubezpieczeń emerytalnych zmusiły rządy wielu krajów do szukania nowych rozwiązań. W niektórych państwach sami pracodawcy, bez nacisku ze strony rządu, tworzą systemy emerytur dodatkowych, zmierzające do podniesienia poziomu tych świadczeń. Wypłacalność świadczeń emerytalnych i skuteczność kontroli finansowej powinna być zagwarantowana specjalnymi przepisami prawnymi. Możliwe do uwzględnienia rozwiązania to: wymóg odpowiedniego administrowania emeryturami dodatkowymi, tworzenie towarzystw ubezpieczeniowych lub wyspecjalizowanych kas wzajemnych zdolnych do wypłacania świadczeń, wydawanie upoważnień pracodawcom do zakładania kas emerytalnych itp. Tylko nieliczne kraje decydują się na narzucanie ogólnych kryteriów określania wysokości przyszłych świadczeń (Finlandia, Japonia. Wielka Brytania). W USA prawo do świadczeń (co najmniej w wysokości zryczałtowanej) nabywa się po 2 latach pracy i opłacania składek, w Holandii po roku, w Niemczech niekiedy po 10 latach. Wielką niewiadomą systemów o określonych świadczeniach jest ich ostateczny koszt;

okresowe, specjalistyczne badania pozwalają na ustalenie zdolności płatniczej lub deficytu danego systemu: Zdaniem autora, istnieją liczne motywy uzasadniające potraktowanie emerytur dodatkowych, jako systemu działającego w interesie ogółu.

686. DODATKOWE systemy emerytalne w świecie / red. S. Golinowska; Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. - Warszawa: IPiSS, 1994. - 405 s. - (*Studia i Materiały* / IPiSS ; z. 9). - Tabele, bibliogr.

Treść: Golinowska S.: Podobieństwa i różnice uzupełniających i dodatkowych systemów emerytalnych w świecie. - Golinowska S.: Emerytury dodatkowe w Niemczech. - Żukowski M.: Dodatkowe - zakładowe i indywidualne - systemy emerytalne w Wielkiej Brytanii. - Księżopolski M.: Dodatkowe systemy emerytalne w krajach nordyckich. - Strzelecka M., Uścińska G.: Uzupełniające systemy emerytalne we Francji. - Szczur M.: Dodatkowe systemy emerytalne w Belgii. - Rutkowski W.: Dodatkowe systemy emerytalne w Holandii. - Borowczyk E.: Włoska ustawa o funduszach emerytalnych. - Czepulis-Rutkowska Z.: Dodatkowe systemy emerytalne w USA. - Wiktorow A.: Dodatkowe systemy emerytalne w Australii.

Nadto: Golinowska S.: Emerytury dodatkowe. *Życie Gosp.* 1994 nr 46 s. 45-47.

Rec.: Sobczak W., *Mater. Inf. ZUS* 1995 nr 4 s. 32-39, Smulska G., *Życie Gosp.* 1995 nr 16 *Kapitalista Powszechny* nr 4 s. VIII.

687. GHILARDUCCI T.: Labor's capital : the economics and politics private pensions. - Cambridge: Mit Pres, 1992. - 213 s. - Bibliogr. s. 183-197.

Zasoby ludzkie: polityczno-ekonomiczne aspekty prywatnych emerytur.

Przedstawiono historię amerykańskiego systemu emerytalnego oraz form zabezpieczenia interesów pracowników najemnych przez związki zawodowe, ich udział w tworzeniu systemów (w zarządzaniu środkami z funduszy emerytalnych, tworzenie modeli ochrony członków i osób w wieku przedemerytalnym); typy rządowych systemów emerytalnych oraz nowych prywatnych emerytur. Omówiono fundusze emerytalne tworzone i zarządzane przez pracodawców, rodzaje kontraktów ubezpieczeniowych i opcji uzależniających wysokość wypłacanych emerytur, wyników finansowych osiąganych w ramach różnych schematów emerytalnych. Przedstawiono alternatywne rozwiązanie - fundusze prywatne, udział tej formy finansowania świadczeń emerytalnych w całkowitych aktywach rynku ubezpieczeniowego. Określono czynniki wpływające na istnienie efektywnego systemu emerytalnego oraz zagadnienia związane z reformą prywatnego systemu emerytalnego.

688. GOLDSMITH C.: Precedensowe orzeczenie Unii może zmienić sytuację wielu funduszów emerytalnych. *Gaz. Wybor.* 1994 nr 230: 3 X *Wall Street J.Europe* nr 27 s. 3.

689. KAPLAN S. X.: The case for self funding corporate-sponsored employee-paid long-term care benefits. *Compens. a. Benefits Rev.* 1995 nr 3 s. 51-56.

Przypadek samofinansujących się, sponsorowanych zespołowo, opłacanych przez pracowników, długoterminowych świadczeń opiekuńczych.

Wydłużenie życia i okresu niesprawności zmusza do poszukiwania dodatkowych rozwiązań ubezpieczeniowych, pozwalających na opłacanie usług opiekuńczych na starość. W USA 60% osób w wieku powyżej 65 lat potrzebuje opieki, a zaledwie 1,85% populacji korzysta z takich ubezpieczeń. Od 1974 r. funkcjonują programy ubezpieczeń od ryzyka niesprawności, mogą one służyć do pokrywania kosztów różnych usług, takich jak opieka ze strony członków rodziny, pielęgniarek, pomocy domowej, pobytu dziennego lub w ośrodku pobytu stałego, w zależności od sytuacji ubezpieczonego. Motywy skłaniające pracodawców do wspierania ubezpieczeń opiekuńczych są takie same, jak w przypadku innych ubezpieczeń pracowniczych. Przedstawiono przykład działania takiego funduszu, zasady jego finansowania oraz rolę władz federalnych w tworzeniu ubezpieczeń opiekuńczych.

690. KORAL J.: Prywatne emerytury. *Gaz. Wybor.* 1995 nr 116: 20-21 V s. 4. * Bartczak K., Lasota Z.: Rozwiązania kanadyjskie. Fundusze emerytalne. *Nowa Europa* 1995 nr 107: 11 V s. 8-9. * Emerytura z funduszu [w Irlandii]. [Przez] D.S. *Tamże* 1995 nr 120: 26 V s. 8.

691. KORNATOWSKI M.: Francuska Mutualité. *Służ. Zdr.* 1995 nr 41 s. 4-7, tab.

Rola i znaczenie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych we francuskim systemie zabezpieczenia społecznego.

692. KUSZKO A.: Na przykład Czesi. *Nowe Życie Gosp.* 1995 nr 8 s. 38-39.

Zmiany w ustawie emerytalno-rentowej a dodatkowe ubezpieczenia o charakterze dobrowolnym.

693. LANG J.: La place des régimes complémentaires de retraite dans la protection sociale des travailleurs et leur incidence sur la libre circulation. *Rev. Belge Sécur. Soc.* 1994 nr 3 s. 791-826.

Miejsce dodatkowych systemów emerytalnych w procesie ochrony socjalnej pracowników oraz jej wpływ na wolny ruch ludności.

W państwach Wspólnoty Europejskiej celem ubezpieczeń na starość jest zapewnienie poziomu życia porównywalnego z okresem aktywności zawodowej. Funkcjonują liczne systemy uzupełniające wysokość świadczeń emerytalnych, a ich wariantowość zależy np. od liczby ubezpieczonych w danym kraju, struktury świadczeń, sposobu rewaloryzacji, organizacji systemu ubezpieczeń, sposobu i źródeł finansowania. Niebezpieczeństwem dla najbliższych dziesięcioleci może być przewidywany wzrost emerytów i konieczność zachowania równowagi finansowej przez podniesienie składek lub obniżenie świadczeń emerytalnych. Uregulowania prawne zmierzają do stworzenia warunków ułatwiających przepływ pracowników w ramach Wspólnoty. Aneks zawiera podstawowe uregulowania dodatkowych systemów emerytalnych w poszczególnych krajach.

694. MANO R.M., De Von DEPPE E.: The ESOP fable: employees beware! *Compens. a. Benefits Rev.* 1994 nr 6 s. 44-48.

Bajka EZOPA: pracownicy strzeżcie się!

ESOP to fundusz emerytalny, będący własnością pracowników lecz zarządzany przez przedsiębiorstwa, którym zapewniał prawo do ulg podatkowych i możliwość jego przejściowego bezpłatnego wykorzystania, stworzył pokusę - szczególnie małym firmom - ogłoszenia upadłości. Bankructwo powoduje, że przepada fundusz, którym firma ta zarządza., inne zagrożenie stwarza fakt, iż fundusze w systemie ESOP nie są objęte gwarancjami Korporacji Gwarantowanych Świadczeń Emerytalnych, ponadto podlegają zwiększonemu ryzyku inwestowania w jedno przedsiębiorstwo.

MOŻLIWOŚCI przekształcenia polskiego systemu emerytalnego = *poz. 348.*

Z treści: Golinowska S.: Rozwój systemów emerytur dodatkowych w różnych krajach. Wnioski dla Polski. - Czepulis-Rutkowska Z.: Gwarancje państwowe w ubezpieczeniach dodatkowych.

695 PENSIONS complémentaires : perspectives européennes / Association Iinternationale de la Sécurité Sociale. - Genève: AISS, 1994. - 93 s. - *(Documentation de Sécurité Sociale. Série Européenne* ; nr 21).

Dodatkowe emerytury: perspektyw europejskie.

Przedstawiciele 7 krajów (Francji, Danii, Szwajcarii, Irlandii, RFN, Włoch, Wielkiej Brytanii) wypowiedzieli się na temat systemów dodatkowych emerytur. Uściślono stosowaną w rozważaniach o systemie emerytalnym

terminologię: prywatny, dodatkowy, powszechny, zawodowy, ubezpieczenie społeczne, zakładowy system ubezpieczeń. We Francji każda z 3 kategorii społeczno-zawodowych (pracujący na własny rachunek, urzędnicy i pracownicy sektora państwowego, pracownicy najemni sektora prywatnego) korzysta z przysługującego jej systemu ubezpieczeń, opartego na wspólnych podstawach: pobierania składek z pensji lub dochodów, emerytury uzależnionej od dochodu i obowiązkowego systemu repartycji (solidarności międzypokoleniowej); kodeks ubezpieczeń społecznych z 1945 r. wprowadził dodatkowe emerytury, mające uzupełnić relatywnie niski poziom emerytur z systemu powszechnego. W Danii system emerytur dodatkowych pracowników najemnych obejmuje wszystkich zatrudnionych w wieku 16-66 lat przez przynajmniej 10 godz. tygodniowo. W Szwajcarii, po przekroczeniu granicy wieku emerytalnego (62 kobiety, 65 mężczyźni) przysługuje świadczenie na starość w formie renty lub kapitału; może ono przechodzić na wdowę i sieroty. W RFN system zabezpieczenia na starość realizowany jest poprzez powszechny system ubezpieczeń emerytalnych, ubezpieczenia przez zakład pracy oraz ubezpieczenia prywatne. Ubezpieczenia zakładowe zyskały znaczącą pozycję w polityce kadrowej i finansowej (emerytura ściśle związana z wynagrodzeniem stymuluje wydajność). We Włoszech emerytury dodatkowe zyskały podstawę prawną dopiero w 1993 r., po przezwyciężeniu oporów stowarzyszeń ubezpieczeniowych, związków zawodowych, banków.

PFAFF M.: Funktionsfähiger Wettbewerb innerhalb und zwischen den gesetzlichen und privaten Krankenkassen = *poz. 535.*

M.in. konsekwencje konkurencji między prywatnymi a obowiązkowymi kasami chorych.

696. POMIANOWSKA P.: Metoda na poruszenie świętej krowy. *Nowa Europa* 1995 nr 138: 17/18 VI s. 3. * Walewska D.: Bezpieczne lokaty na stare lata. Fundusze Emerytalne w Chile. *Rzeczpospolita* 1995 nr 13: 16 I s. 10, tab. * W ubezpieczeniach najlepszy system chilijski. [Przez] (agr). *Sl. Dz. Katol.* 1995 nr 111: 9-11 VI s. 10.

697. PRIB J., SAMEK V.: Penzijni pripojisteni se statnim prispevkem. *Pr. a Mzda* 1994 nr 10 s. 22-32.

Dodatkowe ubezpieczenie emerytalne z dofinansowaniem ze środków państwowych.

W 1994 r. zaczęły funkcjonować w Republice Czeskiej dodatkowe ubezpieczenia emerytalno-rentowe z udziałem środków państwowych, które umożliwiają uzyskanie dodatkowych dochodów przez emerytów i inwalidów. Ubezpieczenie jest dobrowolne i powstaje po zawarciu umowy cywilno-prawnej, uczestnik określa wysokość miesięcznej składki

ubezpieczeniowej, od której zależy wysokość składki uzupełniającej finansowanej z budżetu państwa.

698. PRIVATE pensions in OECD countries: Ireland / Organisation for Economic Cooperation and Develpopment. - Paris: OECD, 1994. - 96 s. - (*Social Policy Studies* ; nr 13). - Tabele, bibliogr. s. 91-93.

Prywatne emerytury w krajach OECD: Irlandia.

System ubezpieczeń pracowników sektora publicznego istnieje w Irlandii od 1921 r, natomiast ubezpieczenia w sektorze prywatnym rozwijają sie od niedawna. Pracownicy sektora publicznego sa ubezpieczeni w państwowym systemie ubezpieczeń, obejmuje on renty wdowie i sieroce dla członków rodziny zmarłego pracownika, renty inwalidzkie. System nie przewiduje świadczeń chorobowych, świadczeń dla bezrobotnych i emerytur, problemy te są rozwiązywane przez systemy płacowe. Scharakteryzowano skład demograficzny i zawodowy osób objętych prywatnymi systemami ubezpieczeniowymi, zasady przyznawania świadczeń. W systemach ubezpieczeń prywatnych występuje tendencja do zbliżania zasad obowiązujących w systemie ubezpieczeń pracowników państwowych.Przedstawiono zasady naliczania świadczeń z tytułu emerytur, odpraw pośmiertnych, niezdolności do pracy. Pracownicy przechodzący na emeryture mogą otrzymać na życzenie rentę częściowo skapitalizowaną, świadczenie podlega indeksacji zgodnie z tempem inflacji.

699. PRIVATE pensions in OECD countries : the Unites States / Organisation for Economic Cooperation and Development. - Paris: OECD, 1993. - 85 s. - (*Social Policy Studies* ; nr 10). - Bibliogr. s. 80-82.

Prywatne emerytury w krajach OECD: Stany Zjednoczone.

Pierwszy prywatny program emerytalnych w USA powstał w 1875 r. z inicjatywy American Express Company. Stopniowo wprowadzany do wielkich firm, banków i przedsiębiorstw stał się wkrótce jednym z dodatkowych systemów ubezpieczeniowych, zdobywającym coraz większą popularność. Okres wielkiego rozwoju prywatnych systemów emerytalnych przypadał na lata 40, ale ostateczne ramy prawne - rozszerzone i ujednolicone - wprowadzono 1974 r. Przedstawiono strukturę systemów, ich finansowanie, administrację, opodatkowanie i dystrybucję świadczeń.

700. A PROPOS des systemes de protection sociale complementaire. *Rev. Fr. Aff. Soc.* 1994 nr 3 s. 3-164, tab.

W sprawie systemów dodatkowej opieki społecznej.

Omówiono m.in. francuski system uzupełniających emerytur, który ma charakter narodowy, interprofesjonalny, zróżnicowany i podzielony na 3

wielkie kategorie (pracownicy najemni zaliczeni do systemu ogólnego lub rolniczego- 67%, do systemów specjalnych - 20% i nie pracujący). Nad całością pieczę sprawują 2 towarzystwa ubezpieczeniowe zarządzane przez reprezentantów pracodawców i pracowników. Wobec wzrostu wydatków na ochronę zdrowia, podejmowane są środki zaradcze, takie jak zwiększanie udziału ubezpieczonego w kosztach leczenia.

. QUEISSER M.: Après le Chili, les réformes de la deuxième génération en Amérique latine = *poz. 538.*

M.in. systemy ubezpieczeń prywatnych.

701. Les RETRAITES complémentaires. Acteurs, enjeux, perspectives. *Rev. IRES* 1994 nr 15 s. 3-355, bibliogr.

Emerytury dodatkowe. Uczestnicy, stawki, perspektywy.

Tematem konferencji zorganizowanej przez Instytut Badań Ekonomicznych i Socjalnych w Paryżu w styczniu 1994 r. były dodatkowe emerytury w skali międzynarodowej. W tym celu porównano prace ekspertów i naukowców z różnych krajów, przedyskutowano opinie, zbadano kierunki reform, ich uzasadnienie z podaniem skutków w gospodarce, na rynku pracy i finansach. Delegaci z poszczególnych krajów przedstawili problemy związane z wprowadzaniem dodatkowych emerytur. W Niemczech w sektorze państwowym i prywatnym różne systemy zmierzają do uzupełnienia emerytury do poziomu dochodu netto, przy czym sektor prywatny dyskryminuje kobiety. W Holandii przy tworzeniu systemu emerytur dodatkowych dla pracowników sektora publicznego, prywatnego i pracowników samodzielnych uczestniczyli zarówno pracodawcy, jak i pracownicy oraz związki zawodowe; w przyszłości należy spodziewać się obniżki świadczeń z ubezpieczeń społecznych. W Hiszpanii w 1987 r. wprowadzono nowy system dodatkowych emerytur, funkcjonujący na zasadzie kapitalizacji; wyróżniają się jego 3 modele - indywidualny (zarządzany przez banki, kasy oszczędnościowe i towarzystwa ubezpieczeniowe), stowarzyszeniowy (stowarzyszenia profesjonalne i związki zawodowe), oraz przedsiębiorstw (integrujący pracowników jednego przedsiębiorstwa). We Francji już w latach 1937-147 zaczęto wprowadzać specjalne ubezpieczenia grupowe dla wyższych kadr w zakresie emerytur, inwalidztwa, zgonu; w 1947 r. powstało Ogólne Stowarzyszenie Instytucji Ubezpieczeniowych Kadr. Amerykańskie systemy emerytalne, oprócz regulatora rynku pracy spełniają rolę pośrednika wzajemnej pomocy. We Włoszech reformą w 1992 r. rozpoczęto redukowanie obowiązkowych świadczeń socjalnych.

702. SCHMEINEK W.: The attitude of matual benefit societies to the increasing diversification of the need of their members / International Social

Security Association. - Geneva: ISSA, 1993. - 51 s. - (XXIVth General Assembly / ISSA ; Report 8).

Postawy towarzystw ubezpieczeń wzajemnych wobec rosnącej dywersyfikacji potrzeb członków.

Materiały zebrane od 22 instytucji ubezpieczeniowych działających w Belgii, Burundi, Francji, RFN, Maroku i Hiszpanii, dostarczają danych o usługach lecznictwa otwartego i zamkniętego, stomatologicznych, zasiłkach chorobowych, zagranicznych ubezpieczeniach chorobowych i kosztach leczenia szpitalnego oraz alternatywnego. Zebrane informacje informacje wskazują, iż towarzystwa na ogół chciałyby poszerzać zakres świadczeń zgodnie z oczekiwaniami osób korzystających z systemu, przy czym w przypadku trudności objęcia takich świadczeń ubezpieczeniem podstawowym, uznaje się potrzebę zawierania umowy na szczególne rodzaje ryzyka, co zapewnia elastyczne zaspokajanie potrzeb. Koszty ubezpieczeń powinni pokrywać sami uczestnicy, a nie państwo; dostrzega się konieczność wprowadzenia zmian do przepisów i rozszerzenia ich zasięgu oraz współpracy międzynarodowej w zakresie świadczeń i usług. Należy oczekiwać wzrostu zainteresowania towarzystw ubezpieczeniowych problemami ochrony zdrowia i poradnictwem w sprawach ubezpieczeniowych.

703. SIEMS D.: Rentenversicherung. Nicht diskutabel. *Wirtschaftswoche* 1995 nr 18 s. 28-30.

Ubezpieczenia emerytalne. Sprawa bezdyskusyjna.

W RFN powstają specjalne dobrowolne systemy ubezpieczeń emerytalnych, mające gromadzić fundusze emerytalne dla zrzeszonych w nich grup zawodowych. Politycy i rząd obawiają się, że mogą one stanowić zagrożenie dla ustawowego systemu emerytalnego. Z punktu widzenia ubezpieczonych są one korzystne, gdyż zgromadzone fundusze służą wyłącznie celom określonym przez uczestników systemu, nie służą dodatkowym celom określonym przez polityków. Ministerstwo stara sie bezkonfliktowo ograniczyć rozwój systemów ubezpieczeń dobrowolnych.

SIMONENKO G.: Reformirovat' social'noe strachovanie neobchodimo = *poz. 485.*

M.in. wzrost roli regionów, pracodawców i samych pracowników w kształtowaniu systemu ubezpieczeń społecznych, tworzeniu środków oraz rozwijaniu dodatkowych systemów ubezpieczeń dobrowolnych.

TWORZENIE prywatnych funduszy emerytalnych w Polsce = *poz. 351.*

Z treści: Fougerrolles J.: Tworzenie prywatnych funduszy emerytalnych w Polsce. - M.in. doświadczenia międzynarodowe: Chile, zastosowanie

wariantu chilijskiego w Ameryce Łacińskiej (Meksyk, Peru, Kolumbia, Argentyna, Boliwia), doświadczenia francuskie i niemieckie, oraz węgierskie. - Węgierskie Dobrowolne Fundusze Ubezpieczeń Wzajemnych. - Cochemé B.: Z doświadczeń francuskich. - Salzmann J.: O zmianach systemu emerytalno-rentowego w Niemczech, Austrii i Szwajcarii. - Zabala R.: Fundusze emerytalne w Chile. - Schulthess W., Demarco G.: Budowa drugiego filaru systemu emerytalno-rentowego w Argentynie. - Ustawa o Dobrowolnych Funduszach Ubezpieczeń Wzajemnych na Węgrzech.

704. UŚCIŃSKA G.: Uzupełniające systemy emerytalne we Francji. *Polit. Społ.* 1995 nr 55 s. 26-27.

VOIRIN M.: Les régimes privés de pensions en relation avec les régimes publics: cles pour une approche comparative = *poz. 611.*

Systemy prywatnych emerytur w relacji do systemu powszechnego.

705. WIKTOROW A.: Nie można liczyć na szybki sukces. Dodatkowe systemy emerytalne. *Rzeczpospolita* 1994 nr 225: 27 IX s. 8.

Dodatkowe systemy emerytalne w Australii, Włoszech i na Węgrzech.

YCAS M.A.: The challenge of the 21st Century: innovating and adapting social security systems to economic, social, and demographic changes in the English-speaking Americas = *poz. 622.*

M.in. fundusze ubezpieczeniowe pracodawców i pracowników lokowane w funduszach powierniczych.

YEARBOOK of Polish Labour Law and Social Policy. Vol. 6 = *poz. 493.*

Z treści: Van Langendonck J.: Privatization vs. public social security.

YEARBOOK of Polish Labour Law and Social Policy. Vol. 7 = *poz. 494.*

Z treści: Świątkowski A.: Voluntary benefit plans stipulations: economic necessity or political fashion? - Eichenhofer E.: Voluntary pension schemes in Germany. - Król J.: Private retirement pension in Poland.

INDEKS ALFABETYCZNY

A.F.T. zob.Fandrejewska A.; agr 365, 399, 696; A.H.B. 399, 502; AHD 360; AHO zob. Horbowy A.; A.K. oprac, 409
Acker S. 468
Adamy W. 662
Adlung X. zob. Scheil-Adlung X.
Andrzejewski P. 337
Anikeeva L. 585
Arciszewska E. 118
Artus P. 497
Aspekty finansowe programu reformy ubezpieczeń 356
Auleytner J. red. 5
Aulmann H. 655
Averting the old age crisis 499

(bem) oprac. 92; (bob) 403
Bagiński L. 338, 363
Balcerowicz L. 270
Balcerzak-Paradowska B. 223; red. 104
Balintova R. 587
Bałdyga E. 339
Bank H.-P. 594
Bańkowska A. 137; dysk. 78
Barankiewicz A. rozm. 388
Bardzińska D. 433; oprac. 405; rozm. 389, 390, 445
Bartczak K. 690
Bazowe systemy emerytalno -rentowe w świecie 588
Basta A. rozm. 385
Beattie R. 500
Beekman D. 624
Bell S.H. 619
Bełża L. 73
Benedict M.E. 587
Ben-Israel R. 447
Berger M.C. 570
Besseling P.J. 590
Beveridge and social security 448
Biały A. 340
Biella K. 16
Bieluk J. 282
Bienias O. zob Pawluczuk -Bienias O.
Bieniek G. 248
Bińczak H 357, 502
Bińczak-Majewska T. 358
Bińczycka-Majewska T. 183, 484; koment. 484
Biskupski Z. 125
Bloch F.S. 614
Błachowska B. 272
Błachowska S. 74
Bohdziewicz P. red. 6, 178
Böhlert I. 503
Bok-Kujar J. omów. 312
Bondar J. 422; rozm 425, 445
Boni M. 221
Borba P.S. ed.660
Borkowska S. red. 6, 178
Borowczyk E. 33, 351, 504, 686
Boudahrain A. 645
Brach B. 337, 346, 359, 602; rozm. 419
Bradshaw J. 651
Broda-Wysocki P. 75
Brucq D. 654
Bucci M. 683
Budzisz M. 346
Bugajny W. 59
Bulenda T. 76
Butare T. 505. 506
Butkiewicz A. 625

Callund D. 351
Centillon B. 591
Černyšev S. 575-577, 592
Cetnarska M. 16
Chasanov A.B. 664

Chłystowska J. zob. Pawłowska-Chłystowska J.
Chobot A. 470
Chojnacki M. 273
Cichocka E. 428
Ciećkiewicz M. 262
Ciepliński M. 319
Cimaszewska D. 44
Clemens T. 471
Cochemé B. 351
Coeurnelle D. 472
Contribution de la sécurité sociale aux politiques del'emploi 578
Cousins M. 638
Cubała A. 91
Czajkowska W. 280
Czepulis-Rutkowska Z. 77, 348, 363, 684, 686; dysk. 409

dan 119; DOR 350, 433; D.S. 688
Daykin Ch.D. 685
Dąbrowski M. 351; red. 515
Dehn G. 507
Delekta M. 351
Deloof E. 474
Demarco G. 351
Denis P. 475
Deppe E. 694
Dermont A. 142
Desiński K. 282
Deskur A. 45
Deter G. 674
Diettz E.M. 632
Ditch J. ed. 448
Dmowska-Kutzner A. rozm. 390
Dodatkowe systemy emerytalne w świecie 686
Doescher T.A. 609
Dołowska A. rozm. 407
Domarecki P. 346
Donald O. 646
Dorsey S. 678
Drugi rok reform gospodarczych w Rosji 515
Dryll I. 362, 423
Dufourco N. 508
Dupeyroux J.-J. 476
Durbin D. ed. 660
Durska M. zob. Trzaska-Durska M.
Dyskusja wokół rządowego programu ubezpieczeń 363
Dzierżawski K. 364
Dziubińska-Michalewicz M. 34

ECH 54
Earnshaw J. 681
Eichenhofer E. 494
Einem H.-J. 675
Eliášova D. 450
Emerytury i renty w świadomości społecznej 80
Engelen-Kefer U. 579
Equality of treatment betweeen women and men 477
Erwe H. 509

Faivre H. 510
Fandrejewska A 366, 378, 424, 662; omów. 404; rozm. 385
Fernandez P.A. 609
Ferron D.T. 615
Fichte W. 626
Fijałek J. 262
Financement de l'assurance sociale en Europe Centrale et Orientale 511
Florek L. rec. 7
Florkiewicz P. 341
Fok K. 222
Foster A.C. 679
Fougerolles J. 351; red. 351
Frąckiewicz L. red. 1, 2, 324,
Frątczak E. 81
Freitag L. 512
Fudała T. 82, 249

G.S. zob. Smulska G.; Gut zob. Gutman G.; gw 433
Gajdus D. 35
Gallicchio J. 648
Gallon T.-P. 594

Garen J.E. 570
Gąszczak R. 513
Gersdorf M. 250, 281
Ghilarducci T. 687
Gielewska A. 444
Gilbert N. 451
Gillion C. 452
Ginsburg H.J. 595
Glendinning C. 630
Glennerster H. ed. 448
Glombik M. 663
Głowacka A. tł.590
Godłoza M. 16
Goldsmith C. 688
Golinowska S. 9, 36, 342, 343, 348, 351, 363, 367, 404, 686; dysk. 409; red. 104, 351, 686
Gołata K. rozm. 419
Gomułka S. 368
Gozdek K. 369
Góralska H. 515; dysk. 78
Górecka R. 184
Gramlich E.M. 516
Graniewska D. 223
Grant R. 683
Grundmann H.F. 648, 649
Grzonkowski S. 425, 436
Gudowska B. 83
Guttman G. 378, 428; rozm. 425

HB zob. Bińczak H.
Halik J. 426
Handa J. 562
Hansenne M. przedm. 584
Haraciński M. 185
Hermann J. 563
Herz D.E. 580
Hills J. ed. 448
Hidebrandt Z. 251, 264; omów. 270
Hohnerlein E.M. ed. 466, 467
Horbowy A. 28, 120, 168, 186, 408, 428;omów. 209
Houvenaghel I. 591
Hudson R. 453
Hums F. 581
Hunt J. 664

I.L. zob. Lewandowska I.
Iams H. 596
Implications for social security 454
Israel R. zob. Ben-Israel R.
Iwanek K. zob. Miśko-Iwanek K.

JAB 216; JER 385; J.K. omów. 162; jol zob. Koral J.
Jagła W. 321
Jagodziński A. 564
Janaszek G. 91
Janiszewska M. 84 , 143
Jankowska I. zob. Jędrasik-Jankowska I.
Jarecki S. 22, 23
Jaskólski Z. 369
Jaworska B. zob. Szatur-Jaworska B.
Jędrasik-Jankowska I. 144, 187, 252, 253, 282, 371, 404
Jędrusek A. 411
Jędrzejewska K. 46, 121
Jończyk J. 85, 321, 325, 373
Jóźwiak J. 81

K.B. 118; K.J. zob. Kroner J.; (ks) 271
Kahn A.J. 647
Kaleta J. 122
Kalinowska M. 10
Kamerman S.B. 647
Kania A. 255
Kaplan S.X. 689
Karwowski P. zob. Pabisiak-Karwowski P.
Kasiński T. 86
Kazimierczak A. 341
Kearney J. 648, 649
Kefer U. zob. Engelen-Kefer U.
Keltosova O. 478
Kerger D.B. 16
Kersting G. 616
Kessler F. 640
Kępka A. zob. Lejk-Kępka A.
Kilian K. 344
Klattenhoff R. 676

Kline M. 565
Knapp J.zob. Lehmann-Knapp J.
Knothe P. 517
Knysok A. 436
Knyziak J. 374
Kobielski W. 322, 323
Kobierska A. 84, 87-91,123, 145, 169, 171, 176
Kochański S. omów. 312
Kochhar S. 617
Koczur W. 324
Kolebska M omów. 312
Kolesnik A. 597
Kołodko G. 128
Konarska T. 125
Konczewski J. 69, 188
Kondracka A. 282
Kondracki P.T. 93
Konopielko P. 11, 189, 224, 283; omów. 208, 240
Koral J. 46, 91, 124, 125, 217, 345, 346, 375, 377, 378, 408, 417, 690; rozm. 385, 390
Kornatowski M.A. 444, 691
Koronkiewicz A. 190, 379, 426, 429
Kostrz-Kostecka A. 118
Kostuch A. 218
Kosut A. 274
Kowalak T. 598
Kowalczyk A. 94
Kowalik T. 404
Kozarzewski P. red. 515
Kramer N. 566
Kranig A. 655
Krasny O.E. 677
Krasucki P. 38
Krawczyk Z. 380
Kreikebohm R. 594
Kroner J. 26, 39 123, 126, 127, 152, 202, 225, 275, 378; omów. 93, 156, 325; oprac. 295; rozm. 321, 390
Król J. 494
Krześ E. zob. Marszałkowska-Krześ E.
Krześ S. 60
Księżopolski M. 363, 381, 599, 686; dysk. 409
Kubska-Maciejewicz B. 455
Kuczyński W. 346
Kučmij I. 577
Kujar J. zob. Bok-Kujar J.
Kukar S. 606
Kulesza A. oprac. 262
Kumór W. 128, 170
Kuroń J. 351
Kurowska M. 268
Kurzynowski A. red. 223
Kuszko A. 692
Kutzner A. zob. Dmowska-Kutzner A.
Kuźniar J. 95, 256, 326
Kwiatkowska R. 284
Kwiatkowska-Pinkosz K. rozm. 425

L.M. 216; LUB 502
Lagrave M. 518
Lang J. 693
Langendonck J. van 493
Laroque M. 519
Lasota Z. 690
Law of social security 479
Lehmann-Knapp J. 627
Lejk-Kępka A. 327, 328
Leroy X. 641
Leube K. 656
Lewandowska I. 108, 175, 207, 215
Lewandowski H. 262
Lewicka E. 407
Lis E. 191, 226,
Litwińczuk K. 24
Lityński J. 307
Ljublin Ju. 600
Lorrain Ch. 665

Łabędzka M. 257, 258
Łozińska E. 12

MAG 119; MA.S. 403; MM 92; MONTY 444; M.P 441
Mac J.S. rozm. 385

MacFarlan M. 529
Macieja J. 404
Maciejewicz B. zob. Kubska-Maciejewicz B.
Mackiwicz A. 408
Magdeburg I.A. 503
Maj M. 175
Majewicz M. rec. 286
Majewska T. zob. Bińczak-Majewska T.
Majkowski S. 198, 382, 383
Malaka A. 325, 495
Mallet J.-C. 520
Małecka O. 15, 28, 46, 79, 119, 121,129, 134, 138, 168, 222, 287, 307, 376, 384, 385, 396, 421; rozm. 118, 390
Małecki S. 146-150; omów. 154, 158
Mano R.M. 694
Maquart B. 628
Marburger H. 521, 522, 629
Maret X. 96, 351
Markowska H. 97, 98
Marszałkowska-Krześ E. 60
Matlák J. 480
Maule A.J. 582
Maydell B. 456; ed. 466, 467
Mazur M. 347, 363; dysk. 78, 409
Mądry I. 1
McCrudden Ch. ed. 477
McGillivray W. 500
McLaughlin E. 630
McManus L.A. 619
McMurrer D.P. 664
Meulemans B. 591
Meurer A. 601
Meyer C.W. 457
Mezger E. 523
Michalewicz M zob. Dziubińska-Michalewicz M.
Mickley B. 524
Migration 481
Milewicz L. 351
Milewska K. 172
Miller L. 128, 385; przedm. 402
Misiąg W. 348
Mistral J. 525
Miśko-Iwanek K. 2
Mojkowski J. 127, 386
Mondygraf S. 192, 193, 201
Montgomery K. 428
Mozołowski A. 329, 428
Możliwości przekształcenia polskiego systemu 348
Mrozowska M. 61, 134 , 173, 194, 227, 285; omów. 208
Muchin I. 286
Mujżel J. 404
Münch P.L. 526
Muszalski W. 4, 228, 387, 494
Muzal M. 47

Nagiel W. 5
Naniewicz K. 48
Narbutt E. 389, 602
Nawacki L. 351, 388-390
Nelson W.J. 618
Niepełnosprawni na wsi 334
Nikolaenko A. 575-577
Nogueira da Rocha J.J. 494
Nowak M. rozm. 371
Nowakowska A. 128
Nowakowska U. 99
Nyrkowska T. 25

OLA zob. Małecka O.
Odrowąż W. 417
Oko Mengue P. 527
Old-age benefits and health care 528
Olson C.A. 631
Orde B. 524
Ostaszewski K. 391
Ottevaere A. 472
Owoc A. 26, 392, 393
Oxley H. 529

P.R. 565
Pabisiak-Karwowski P. 146-150; omów. 154, 158
Paga L. 351
Pannen C. 530

Papier H.J. 531
Paradowska B. zob. Balcerzak-Paradowska B.
Paulin G.D. 632, 633
Pawluczuk-Bienias O. 330
Pawłowska-Chłystowska J. 174, 288-291; omów. 43, 50
Pehl G. 532
Pellet R. 533
Pennings F. 493
Pensions complémentaires 695
Perło H. 16, 195, 196; omów. 240
Petits régimes dans la sécurité sociale 458
Pędzierski A. 13-15, 52-53, 62, 292, 293; omów. 43, 312
Pfaff M. 535
Piasny J. 459
Pieters D. 460, 483, 493; ed. 486
Pietraszek M. 428
Pietrzak R. 28
Piętka H. 70
Pinkosz K. zob. Kwiatkowska-Pinkosz K.
Piotrowski H. 396
Piotrowski W. 100, 394
Pławucka H. 262, 331, 332
Podgórska T. zob. Śmiśniewicz-Podgórska T.
Pokojska M. rozm. 418
Poletzky W.R. 16
Polityka społeczna 1, 2, 5
Polityka społeczna i warunki społeczne 36
Polityka społeczna w latach 1993-1994 77
Poloczek E. 494
Pomianowska P. 276, 395, 396, 696
Poprzeczko J. 349
Półtorak C. 101
Pracka H. 397, 404
Prasznic U. 27, 325, 331
Prawo socjalne 4
Pretkiel W. 348, 364, 379
Private pensions in OECD countries 698, 699
Problemy migracji w Polsce 9
Program reformy ubezpieczeń społecznych 353
Projekt programu reformy ubezpieczeń 354
Próchniak E. 308
Przepisy o obowiązku ubezpieczenia społecznego 295
Przepisy o świadczeniach z ubezpieczenia 197
Przeworska M. 259

Quass M. 642
Queisser M. 538

Radzimińska T. 565, 568, 602
Raport o pracy w świecie 584
Raport z przebiegu konsultacji projektu ubezpieczeń społecznych 402
Reforma systemu emerytalno-rentowego 404
Responding to changing needs 461
Reszke K. 260
Reynaud E. 539
Rische H. 604
Robertson A.H. 540
Robra B.P. 503
Rodzina w okresie transformacji 223
Rodzina współczesna 324
Rodziny w Polsce 104
Roik V. 541, 542
Romanowski G. 350
Romatowski Z. rozm. 388
Rozporządzenia Rady Wspólnot Europejskich 484
Rożek E. 17
Różycka T. 175
Rudolf G. 543
Rulewski J. dysk. 78
Runner D. 667
Rupp K. 619
Rutkowska Z. zob. Czepulis-Rutkowska Z.

Rutkowski W. 363, 462, 686; dysk. 409
Rybak K. 219, 229
Rymsza M. 410
Rynek pracy w makroregionie łódzkim 6, 178

ski zob. Skipietrow N.; SM 389; S.W. oprac. 377
Sadowska J. 262
Sajnug D. omów. 211
Sakiewicz J. 296
Salafia A. 569
Salzmann J. 351
Samek V. 697
Sandell S. 596
Sander P. 657
Sarnecka M. 120
Sauga M. 544, 545
Scheil-Adlung X. 463
Scheiwe K. 650
Schmeinek W. 702
Schneider H. 546, 547
Schösser F. 548
Schulin B. 643
Schulthess W. 351
Schwartz G. 96, 351
Scott Ch.G. 617
Scott F.A. 570
Sécurité social demain 464
Seferowicz E. 436
Seike A. 623
Sejdel E. 88-91, 103, 145, 171, 176, 297
Sell S. 668
Semenowicz A. 625
Semprich Ż. 433
Shaw K. 589
Siems D. 571, 703
Sikora S. 351
Simitis S. 572
Simonenko G. 485
Skipietrow N. 122, 129, 151, 152, 230, 298, 376, 378, 433, rozm. 385
Skoczyński J. 299
Skomorowska D. 63, 231
Skrobisz D. 350
Skrzydlewski W. 198
Skwiecińska O. 433
Smalhout J.H. 602
Smedmark G. 605
Smulska G. 411; omów. 404; oprac. 355; rec. 686; rozm. 369, 388
Snarska B. 117
Sobczak A. 433
Sobczak W.J. 71, 351; oprac. 18; rec. 588, 686
Socha-Pilipczak J. 411
Social security in Europa 486
Sofuł A. 357
Sojka T. 261
Sozialbericht'1993 550
Soziale Sicherung in West-, Mittel- und Osteuropa 465
Społeczeństwo polskie w latach1989-1993 3
Stanovnik T. 606
Staroń B. 199-201, 232-234
Starzec K. 413
Steffens J. 551, 552
Steinmeyer H.D. 680
Stelina J. oprac. 109, 266
Stosunek do ewentualnej zmiany zasad rewaloryzacji rent 130
Stroebel H. 658
Struzik A. 351
Strzelecka M. 686
Subotic M. 414
Surówka K. 431
Szatur-Jaworska B. 104
Szczepankowska B. oprac. 370
Szczepańska K. zob. Zakrzewska-Szczepańska K.
Szczęsna B. 300
Szczur M. 607, 686
Szelachowska W. omów. 153
Szemplińska E. 307, 416
Szewczyk H. 324
Szpyra M.E. 415
Szreter J. 277
Szubert W. 262

Szumlicz T. 363; dysk. 409
Szurgacz H. 487; rec. 7
Szymańska S. 105, 131, 333
Szymański J.H. 28

Ślęzak A. 202, 203, 235, 236
Śmiłowicz T. 568
Śmiśniewicz-Podgórska T. 108
Świadczenia pieniężne z ubezpieczenia 204
Świątkowski A. 494; ed. 493, 494

Ter oprac. 612
Takayama N. 573
Tamagno E. 488
Tanukhina E.I. 574
Tarczyński D. 264
Taukert A. 28, 416, 432; oprac. 432
Taverne D. 502
Taylor S. 553, 681
Teresiński D. rozm. 347, 419
Teyszerski R. 428
Thieme J. 348, 351
Thompson L.H. 554
Tomala G. 118, 278, 365, 408, 414, 423; rozm. 419
Tomandl T. 670
Tomanek A. 132
Tomyn W. 265
Topińska I. 106
Topiński W. 351
Transformation of social security systems 466
Travaux du Conseil de l'Europe dans le domaine de la sécurité sociale 489
Trepkowska J. 433
Tryfan B. 334
Trzaska -Durska M. 205
Tučkova E. 608
Tulo A. 30, 31
Turner J.A. 609
Turska A. rozm. 441
Tworzenie prywatnych funduszy emerytalnych 351
Tymorek K. 107, 108, 177, 206, 229, 301, 302; omów. 312
Tymowska K. 434-436, 439
Tyszko P. 424

Ubezpieczenia emerytalno-rentowe 610
Ubezpieczenia na wypadek bezrobocia 671
Ubezpieczenia społeczne 109
Ubezpieczenia społeczne w umowach międzynarodowych 18
Umgestaltung der Systeme sozialer Sicherheit 467
Urbaniak B. 178, 391
Uścińska G. 65, 348, 363, 490, 673, 704; oprac. 404

Vandeweerdt M. 659
Velasquez M.P. 665
Verschuern H. 491
Verstraeten J. 556
Voirin M. 611

W 217; wk 124; woj zob. Wojtulewicz I.
Walczak K. 304
Walewska D. 133, 696
Wałasiewicz B. 305
Weber W.D. 633
Węgrzyn M. 352
Whiteford P. 651
Wiatrowski W.J. 557
Wielemborek B. 306
Wielowieyska D. 128
Wierzbiański M. 110
Wierzbicka E. oprac. 568
Wiktorow A. 135, 348, 363, 404, 419, 420, 602, 686, 705; dysk. 78 ; rec. 499
Wilmowska A. 558, 620
Wiśniewski M. 351
Włodarczyk C. 440
Wojtulewicz I. 136, 186, 365; oprac. 365

Wolf N. 457
Wolińska H. 16
Wörister K. 492
Workers' compensation insurance 660
Wóycicka I. 362, 363, dysk. 78
Wróblewski A.K. dysk. 78
Wypadki przy pracy 266
Wysocka B. oprac. 278, 357
Wysocki P.zob.Broda-Wysocki P.
Wyszyńska M. 207

Yamakawa R. 644
Ycas M.A. 559, 621
Yearbook of Polish Labour Law 493, 494

Zabala R. 351
Zabłocki J. 76
Zagawa W. 119, 121, 128, 137, 138, 170, 376, 385, 396, 421; oprac. 320, 335; rozm. 118, 137, 385, 390, 445
Zagrosik M. 66, 112
Zakrzewska-Szczepańska K. 267, 268
Zalewska H. 179, 364, 560
Zalewski I. omów. 240
Załuska W. 346
Zarychta H. 6
Zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne 238
Zeitzer I.R. 622, 652
Zerche J. 637
Ziebeil R. 561
Zieliński T. 7
Ziółkowska R. 239
Zubčenko L. 653
Zybała A. rozm. 385
Zygadło J. 308
Żeglicka H. rozm. 347, 388
Żemojda M. 8
Żochowski R.J. 441, 445
Żukowski M. 351, 613; tł. 637
Żytniewski M. 351

INDEKS KRAJÓW / REGIONÓW

Albania 586
Algieria 645
Argentyna 351, 447, 538
Australia 351, 526, 651, 652, 686, 705
Austria 447, 463, 468, 492, 523, 543, 581, 611, 670,
Belgia 449, 472-475, 483, 489, 539, 591, 611, 650, 653, 654, 659, 670, 686, 702
Boliwia 351
Bułgaria 463, 465, 511
Burundi 702
Chile 351, 538, 602, 696
Chiny 593, 612
Dania 463, 464, 483, 489, 539, 611, 647, 655
Estonia 465, 511
Europa Centralna i Wschodnia 465-467, 511, 595, 603, 607, 611
Federacja Rosyjska 463, 465-467, 485, 511, 515, 541, 542, 549, 575-577, 583, 585, 592, 597, 600, 603, 608
Finlandia 447, 468, 647, 685

Francja 351, 446, 447, 449, 476, 483, 498, 517-520, 525, 533, 536, 537, 539, 563, 611, 622, 628, 630, 640, 647, 670, 682, 686, 691, 695, 700-702, 704
Grecja 449, 463, 483, 489, 539, 611, 655
Hiszpania 449, 539, 611, 670, 672, 701, 702
Holandia 447, 463, 464, 489, 493, 539, 590, 622, 624,639, 670, 685, 686, 701
Irlandia 449, 489, 539, 630, 638, 690, 698
Izrael 447, 463, 652
Japonia 447, 567, 571, 573, 623, 625, 644, 651, 652, 672, 685
Kanada 611, 614, 690
Kolumbia 351, 538
Litwa 465
Luksemburg 449, 463,473, 489, 611
Łotwa 465
Maroko 447, 645, 702
Mauretania 645
Meksyk 351
Norwegia 464, 468, 489, 651, 655, 670, 672, 686
Nowa Zelandia 447, 652
OECD 453, 529, 672, 698, 699
Peru 351, 538
Polska 1-445, 447, 463, 465-467, 493, 494, 511, 595, 610
Portugalia 449, 494, 539
Republika Białoruska 465
Republika Czeska 463, 465, 511, 564, 595, 598, 692, 697
Republika Słowacka 450, 465-467, 478, 480, 587
RFN 351, 458, 459, 462, 481, 483, 489, 493, 494, 503, 507, 509, 511, 514, 521-523, 524, 530-532, 534, 535, 539, 544-548, 550-552, 555, 561, 572, 579,601, 604, 611, 614, 616, 622, 626, 627, 629, 630, 636, 637, 642, 643, 647, 661-664, 668, 674-677, 680, 685, 686, 695, 701-703
Słowenia 466, 467, 606,
Szwajcaria 351, 489, 611, 669, 695
Szwecja 447, 449, 451, 462, 468, 489, 523, 599, 605, 611, 614, 647, 651, 686
Tunezja 645
Turcja 447, 489
Ukraina 465
Urugwaj 447
USA 447, 451, 456, 457, 462, 463, 496, 501, 506, 516, 540, 553, 554, 557, 559, 560, 566, 568, 570, 571, 580, 589, 609, 614, 615, 617-619, 621, 622, 632, 633, 635, 648, 649, 652, 660, 665-667, 678, 679, 683-687, 699, 701
Węgry 351, 465-467, 595, 705
Wielka Brytania 448, 449, 463, 478, 482, 483, 489, 539, 582, 611, 613, 614, 622, 630, 634, 647, 650, 670, 672, 681, 685, 686, 695,
Włochy 483, 489, 539, 565, 569, 571, 611, 630, 686, 695, 701, 705
Wspólnoty Europejskie 9, 33, 223, 449, 455, 458, 465, 468, 470, 477, 481, 483, 484, 486, 489, 491, 493, 494, 513, 539, 610, 611, 651, 655, 694

WYKAZ HASEŁ PRZEDMIOTOWYCH

Dyskusja nad rzędowym projektem reformy 55
Międzynarodowe Stowarzyszenie Zabezpieczenia Społecznego 97
Polskie Stowarzyszenie Zabezpieczenia Społecznego 6
Renty inwalidzkie 147
Składki 8
Świadczenia pielęgnacyjne 156
Świadczenia rehabilitacyjne 33, 147
Waloryzacja świadczeń 20
Wcześniejsze emerytury 20, 133
Wzory i projekty ubezpieczeń zdrowotnych 65

Główna Biblioteka Pracy i Zabezp. Społ. w Warszawie

38441

GBPiZS
Główna Biblioteka
Pracy i Zabezpieczenia
Społecznego

0040623

LIBRIS
ARCHIVE
NUMBER
P0000548903